VERHANDELING VAN ENIGE EIGENSCHAPPEN

DES ZALIGMAKENDEN GELOOFS

Zijnde een verklaring en toepassing van verscheidene uitgekipte teksten des Ouden en Nieuwen Testaments.

In welke de zorgelozen en tijdgelovigen worden ontdekt, gewaarschuwd en uitgelokt om het leven buiten zich in een aangeboden Jezus te zoeken;
De wegen en gevallen, in welke God Zijn volk brengt, worden voorgesteld en de oefening en kracht des geloofs daarin verklaard;
De gemoedsgevallen en zwarigheden der klein-gelovigen worden opgelost, en zij worden volgens de kenmerken vermaand hun staat vast te houden en naar vermeerdering des geloofs te staan.

Door

ALEXANDER COMRIE

Scoto-Brittannus

A.L.M. Philisophie Doctor

En

Predikant te

Woubrugge

Onveranderde uitgave volgens 1744

LEIDEN D. DONNER

Spelling aangepast april 2001

APPROBATIE.

Wij ondergeschreven Professoren der Heilige Godgeleerdheid, in 's Lands Hogeschool te Leiden, hebben met aandacht en opmerking, zoveel onze veelvuldige bezigheden hebben toegelaten, gelezen en onderzocht het werk van de Eerwaarden, Godzaligen en Geleerden Heer ALEXANDER COMRIE A. L. M. Phil. Doctor, en Predikant te Woubrugge,
genaamd *Verhandeling van eenige Eigenschappen des Zaligmakenden Geloofs;*
en daarin niets gevonden dat aanloopt tegen de regelmaat des Geloofs, in Gods Woord vervat, en naar hetzelve uitgedrukt in de Formulieren van Eenheid onzer Kerk, maar verscheiden blijken van des schrijvers ervarenheid in de betrachtende zowel als in de bespiegelende Godgeleerdheid:
weshalven wij van oordeel zijn, dat deze verhandeling wel mag in het licht gebracht en met vele stichting kan gelezen worden, terwijl wij daarover, gelijk ook over allen anderen arbeid van dezen ijverige Dienaar van Christus, des Heeren milde zegen hartelijk wensen en bidden.

LEIDEN, 7 November 1743.
JOH. WESSELIUS,
Theol. Doctor en Prof.

JOAN VAN DEN HONERT, T. H. ZOON.
Doctor en Professor der Heilige Godgeleerdheid.
J. ALBERTI,
Th. D. en P. O.

JOANNES ESGERS,
S. S. Theol. Dr. en Prof. h. t. Decan.

INHOUD

Approbatie

Opdracht aan mijn geliefde gemeente te Woubrugge.

Aan de lezer.

Bladwijzer van predikaties die in dit werk voorkomen

1. Het geloof een genade, die de ziel op het allernauwst met Christus verenigt.
   1 Kor. 6:7
2. Het geloof een genade, waardoor de ziel gerechtvaardigd wordt.
   Rom. 5:1
3. Het geloof een genade, die de ziel reinigt.
   Hand. 15:9
4. Het geloof een genade, die Jezus Christus op zeer hoge prijs stelt.
   1 Peetrus 2:7
5. Het geloof een genade, die de ziel inbrengt in de ware rust.
   Hebr. 4:3
6. Het geloof een genade, die de wereld overwint.
   1 Joh. 5:4
7. Het geloof een genade, die beproefd wordt.
   1 Petrus 1:7
8. Het geloof een genade, die het hart lijdzaam en geduldig maakt tot God.
   Jes. 28:16
9. Het geloof een genade, die met volle zekerheid tot de Troon der Genade gaat.
   Hebr. 10:22
10. Het geloof een genade, op welke de verzegeling volgt.
    Efeze 1:13
11. Het geloof een genade, waardoor een Christen leeft.
    Gal. 2:20
12. Het leven door geloof, tot dagelijkse rechtvaardigmaking.
    Rom. 10:10
13. Het leven door geloof, in duisternis
    Micha 7:8
14. Het leven des geloofs op de beloften.
    Hebr. 11:13.

OPDRACHT AAN MIJNE ZEER GELIEFDE EN WAARDE GEMEENTE VAN WOUBRUGGE

Waarde en zeer Geliefde in de Heere!

Het is al geruime tijd geleden, dat de zalige God onder ulieden zijn zaligmakend werk begonnen is. Want al zeer vroeg in het begin van de Reformatie heeft de Heere het licht van de Goddelijke waarheden aan u laten bekendmaken, zo sommigen menen door JAN ARENDSZOON Mandenmaker te Alkmaar of door PETRUS GABRIËL, een Vlaminger. Die, nadat de eerste predikatie buiten Amsterdam, bij de Haarlemmerpoort door JAN ARENDSZOON gedaan was, van die van Delft begeerd werd, om hun de zuivere leer van het Evangelie te verkondigen, op zijn weg van Amsterdam naar Delft door Jakobswoude, van enige van de inwoners verzocht zijnde, ook aldaar gepredikt heeft. Van welke tijd af altoos enigen zijn geweest, die de zuivere leer hebben omhelsd en beleden.
Van oude tijden af heeft de Heere alhier een Kerk gesticht, en u vele brave mannen toegezonden. Ondertussen, gelijk gij weet, is het werk van krachtdadige bekering op een bijzondere wijze doorgebroken onder u, door de dienst van wijlen uw geliefde leraar, de Eerwaarde, geleerde en nu zalige Ds. CAROLUS BLOM, mijn waarde voorganger in het werk des Heeren onder ulieden.

Hoe ik het werk des Heeren onder u heb zoeken te bevorderen, is u bekend. Althans ik ben er mij van bewust, dat, ofschoon ik mijn gebrek in vele opzichten bewust ben, ik evenwel de vraag van een goede consciëntie heb, dat ik naar mijn zeer gering talent nooit anders, dan de zuivere en onvervalste leer van de Gereformeerde Kerk u heb zoeken voor te dragen; geen ander fondament leggende, dan dat alreeds gelegd was door de profeten en Apostelen, nl. JEZUS CHRISTUS, die het fondament is, in Sion gelegd, op Wie, zo iemand daarop bouwt, hij nimmer beschaamd zal worden.

Gijlieden weet, dat de tijd die wij beleven, zeer vruchtbaar is van nieuwe gevoelens en opinies, zelfs betreffende de zaligmakende werking van de Heilige Geest in de harten van de uitverkorenen, welke van onervaren en onstandvastige mensen voortgebracht wordt. Die, omdat zij de waarheid van het Evangelie zoals dat in CHRISTUS is, bij bevinding niet kennen, bijna alle jaren van gevoelen omtrent de godsdienst veranderen. Ondertussen betuigen wij openlijk, dat wij zo veel zielsvoldoening en rust in de oude beproefde waarheid vinden, dat wij nooit naar wat nieuws staan. Maar altoos bekommerd zijn, als wij er van horen, u waarschuwende daarvoor, en naar ons vermogen opwekkende om in dat geloof, de Heiligen eenmaal overgeleverd, te blijven, en voor hetzelve te strijden zonder immermeer een jota ter rechter- of ter linkerzijde af te wijken, omdat JEZUS heden, gisteren en in der eeuwigheid dezelfde is.
Wij hebben niet alleen de zuiverheid van de leer behartigd, maar ook en vooral het eeuwig belang van uw onsterfelijke zielen. Of het God believen mocht, deze en gene te trekken uit de macht van de duisternis en over te zetten in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde; anderen in hun allerheiligst geloof op te bouwen. Daartoe hebben wij menigwerf de onbekeerden onder u zoeken uit de slaap op te wekken, hun voor ogen stellende het gevaar en de gewisheid van de eeuwige verdoemenis, indien zij niet zochten door bekering en geloof de toekomende toorn te ontvlieden.

Zodra wij enige verbrijzeling van het hart bespeurd hebben, zijn wij er altoos op uit geweest, om in de predikatiën zulken te onderscheppen, hun zwarigheden op te lossen, en bij hen aan te houden. Opdat zij JEZUS het *jawoord* zouden geven, en de zonde en de wereld de dienst opzeggen, dezelve verder besturende en voordragende, wat een Christen al op de weg ontmoet. Ondertussen, dat men niet moet bezwijken, dewijl al de lichte verdrukkingen, die zo haast voorbij gaan, een oneindig eeuwig gewicht van heerlijkheid uitwerken.

En hoewel wij over velen reden van klagen hebben, dat zij onze prediking niet hebben geloofd, zo moeten wij, tot roem van Gods genade bekennen, dat onze arbeid niet geheel ijdel is geweest, maar dat de Heere enige tijd herwaarts, de harten van sommigen hier, en die ook van elders opkomen, geopend heeft. Om hetwelk wij lang in het verborgen gezucht hebben. En ofschoon nu en dan al vrij wat gebukt onder de onvruchtbaarheid, hebben wij nooit de moed noch de lust opgegeven, JEZUS en uw onsterflijke zielen met elkaar verenigd te krijgen. En dit was ons van zulk een gewicht, dat wij onder zuchting dan aan de ene, dan aan de andere zijde het net uitgeworpen hebben, al afwachtende, wanneer de tijd der minne, dat stondetje (tijdstip), van eeuwigheid bepaald, daar zijn mocht.

Mijn waarde Gemeente! Als ik tot de uitgave van deze volgende verhandelingen mij liet bewegen op veler aanzoek, zo vond ik mij ten eerste bewogen, om het aan u, mijn geliefde Gemeente, toe te eigenen!

1. Om hiermede openbaar mijn erkentenis van uw liefde en toegenegenheid voor mijn persoon en dienst te bekennen. Ik was in het eerste vreemd en onbekend, doch door de omgang is uw liefde tot mij zeer aangegroeid, hetwelk voor mijn persoon, een vreemdeling in het midden van u, overaangenaam moet zijn, en mij al mijn verdriet doet vergeten. Maar vooral is het mij aangenaam als uw leraar, terwijl de bevinding leert, dat als men weinig achting voor de persoon van de leraar heeft, zijn leer ook weinig ingang zal vinden. Gelijk ik mij aan u verplicht erken voor uw liefde, zo betuig ik bij deze, dezelve nog steeds aan het toenemen voor u te vinden, en gelijk ik bid en hoop, dat de Heere mij bekwaam wil maken, om uit liefde voor uw onsterfelijke zielen, als in barensnood te zijn; zo verzoek ik dat de liefde blijve, dat gij er in volhardt, en daarop uit moogt zijn, om een naarstig gebruik te maken van dat gering talentje, dat God in mij voor ulieden gelegd heeft.
2. Om door deze het klagen van enigen, dat wij zoo weinig uitgaan, te doen staken. Dat wij zo weinig uitgaan, hopen wij dat gijlieden ten beste zult nemen; wij hebben het nooit tot een gewoonte gehad, gelijk sommigen die dat doen tot vele stichting. Gij ziet hier én uit onze voorgaande werken, dat ofschoon wij niet veel op gezelschappen gaan, dat wij evenwel onzen tijd wel kunnen besteden. Ik ben voor het verborgen eenzaam. Hebben anderen daar wat tegen, laten zij hun christelijke vrijheid gebruiken en mij de mijne te laten behouden. Komen wij niet veel buiten, wij geven nu en dan een nuttig werkje uit, en gij kunt die dan gebruiken, in hetwelk gij kunt denken aan de stoffen, die wij verhandeld hebben.

Nu dan, mijn waarde en geliefde Gemeente! Gebruik dit werk, tot uw nut gepredikt en uitgegeven, en wij bidden God, dat het van vrucht voor uw onsterfelijke zielen zijn mag! Ik blijf,

Uw liefhebbend leraar en dienstknecht in
de Heere Jezus Christus,
ALEXANDER COMRIE. Woubrugge, 20 Juli 1743.

AAN DE LEZER

Waarde lezer!

Tot opbouw van de tabernakel bracht elk een vrijwillige gift van hetgeen hij had. En ofschoon de gave van de een veel voortreffelijker was dan die van de ander, elks gave evenwel werd aangenomen en tot dienst en opbouw van de tabernakel gebruikt.
Evenzo hopen wij, dat de volgende bladen, die daartoe vrijwillig het licht gegeven worden, tot opbouw van des Heeren geestelijke tabernakel mogen dienen. Wij geven dezelve het licht, zoals wij ze van de predikstoel uitgesproken hebben in het jaar 1739 en in het begin van 1740, behalve dat wij met voorbedachtheid de toepassingen hebben verkort, omdat het werk voor minvermogenden niet te groot mocht zijn.

Wij hebben de *eenvoudigheid van het Evangelie* zoeken te behartigen, nooit de gemeente met winderige wijsheid zoeken op te houden, noch met onnodige geschillen te beroeren, dewijl beide weinig stichting aanbrengen. Wij hebben ook niemand in zijn wijze van verhandelen berispt, en hopen, dat niemand onze wijze van verklaren en toepassen zal laken. Elk toch zoekt, vertrouwen wij, naar zijn beste weten, zijn orde in deze tot stichting aan te wenden.

Of ons werk nu, tot opbouw van de geestelijke tabernakel, bij goud of zilver, of wel liever bij de geringere gaven van kemelshaar en dassenvellen moet vergeleken worden, willen wij niet beslissen, om niet, aan de ene zijde, te verwaand te schijnen, noch ook te kleingevoelend aan de andere zijde. Ik vertrouw, dat, gelijk het *"A B C des Geloofs"* de goedkeuring van velen weggedragen heeft, ook de geëerde lezer zal bevinden, dat deze *Verhandelingen* in allen opzichte aan de titel zullen beantwoorden, en hoop, dat dezelve hem tot nut mogen strekken.

Verder wil ik mij in uw gebeden voor de troon der genade aanbevolen hebben, en mij in uw gunst aanbevelende, blijf ik,

Uw dienaar in de Heere,

ALEXANDER COMRIE.

Woubrugge, 16 Juli 1743.

1 HET GELOOF, een genade, die de ziel op het allernauwste met Christus verenigt.

1 Korinthe 6:17. ***Maar die den Heere aanhangt, is één Geest met Hem.***

I. INLEIDING.

De mens, die enigszins de godsdienst ter harte neemt, is over het algemeen door zijn aangeboren blindheid aan deze misvatting en schadelijke dwaling onderworpen, dat, zo hij de zonde kan nalaten en de godsdienstige plichten, die van hem gevorderd worden, kan betrachten, hij dan Gode welbehaaglijk is, en wel zalig zal worden. Deze misvatting is niet alleen in de deugdzame heidenen te zien, maar zelfs onder diegenen, die de christelijke leer belijden. Waartoe anders dient het gehele samenstel van de godgeleerdheid van de Pelagianen, Papisten, Socinianen en Remonstranten anders dan om de mens, opdat hij Gode zou behagen, en gelukkig worden, aan te zetten, om de vrije wil wel te gebruiken. En het is te betreuren, dat, hoe klaar het Evangelie op de kandelaar gesteld wordt, in de Hervormde kerk deze dwaling zulke diepe wortels in de verdorven natuur van een ieder belijder geschoten heeft, dat elk, zodra hij enigszins begrijpt, dat hij in zijn zondige weg niet behouden kan worden, begint met kracht zich zelf tot plichten te schikken; en zo daarin enig toenemen bespeurd wordt, leeft hij zeer gerust en zeker, dat God zijn God is. Ja, deze misvatting heeft zich als een ziekte en melaatsheid zo uitgebreid over de gevallen mens, dat niemand, dan God zelf door zijn Geest enige genezing kan toebrengen; en de genezing, die aanvankelijk begonnen wordt gaat slechts langzaam voort, en wordt eerst voltooid in de dood. Ons oogmerk, mijn geliefden, was thans om u, zoveel ons doenlijk is, tegen deze misvatting te waarschuwen, en u aan te wijzen, dat, zullen wij enige heiligmaking kunnen betrachten, wij eerst door het ware zaligmakende geloof in Christus moeten zijn, gelijk de rank in de wijnstok.

Dit is het, hetwelk doorgaans in de Bijbel voor ogen gesteld wordt. Jezus leert duidelijk, dat de boom goed gemaakt moet worden, eer hij goede vruchten kan voortbrengen. Dat het alleen is die rank, die in Hem is, die goede vruchten kan dragen, Joh.15:4,5. En de Apostel wil hier ter plaatse de gelovige Korinthiërs tot heiligheid opwekken uit kracht van hun vereniging met Christus door het geloof.

Onze Apostel in het 9de en 10de vers aangewezen hebbende, wie Gods koninkrijk niet beërven zal, en onder die van hoereerders gesproken hebbende, neemt daaruit gelegenheid, om van de zonde van hoererij, die in zwang was onder de Korinthiërs, af te manen, van vers 13 tot het einde van het hoofdstuk. In welke afmaning, behalve andere drangredenen, daar te zien, deze de uitnemendste is, waarop de Apostel het langst blijft staan: dat de gelovigen met Christus verenigd zijn door het geloof, en dat zij derhalve hun lichamen, welke met Christus verenigd zijn, niet met een hoer moeten verenigen. Dit stelt hij voor in vers 15. Daarna wijst hij aan, eensdeels, dat zij, die hoererij plegen, één lichaam met haar zijn vers 16; anderdeels, *dat zij één lichaam met Christus zijn, die Hem aanhangen*, en dat zij derhalve de hoererij moeten vlieden in onze tekstwoorden. In welke wij vinden:

A. Een beschrijving van de werkzaamheid van het geloof, waardoor de vereniging tussen Christus en de ziel teweeggebracht wordt, *die de Heere aanhangt.*

B. De vereniging zelf, als een gevolg van zulk een geloofswerkzaamheid, *is één geest met Hem.*

II. Het lichaam van de Predikatie.

A. Verklaring, en wel
A. Van het eerste deel, in hetwelk het zaligmakend geloof in het kort beschreven wordt, als een aanhangen van Christus: *die de Heere aanhangt.* Deze zielswerkzaamheid hebben wij verklaard in het *A. B. C. des Geloofs,* waar uw christen-aandacht de zaken kan nagaan; wij zullen ze niet herhalen.

B. Maar wij gaan over tot het tweede, waarin de Apostel de zeer nauwe vereniging tussen Christus en de gelovigen voorstelt als een gevolg, hetwelk terstond teweeggebracht wordt door middel van het zaligmakende geloof: *zij zijn één Geest met Hem;* hetwelk de allernauwste vereniging te kennen zal geven.
Om nu van deze vereniging te spreken, zullen wij:

A. Op ontkennende wijze aantonen, waarin deze vereniging *niet* bestaat.
a. Wij moeten niet denken, dat deze vereniging bestaat in een *vermenging van wezens* onder elkaar, zodat de gelovigen in Christus zo verslonden zouden zijn, dat zij geen ware zelfstandigheid meer zouden hebben, maar één wezenlijk natuurlijk persoon met Christus zouden zijn; welke vermenging zou zijn gelijk water en wijn onder elkaar. Op deze wijze begreep Eutyches, een zeer vervaarlijke ketter, de vereniging van de beide naturen in Christus. En op deze wijze begreep Nazianzénus de vereniging tussen Christus en de gelovigen, zeggende, dat zij verchristend waren: Christopoiein. Op deze wijze begrijpen het de bedorven Mystieken uit de Kabbalistische en Platonische wijsbegeerte, stellende de insluiping van de ziel in het Goddelijk Wezen. Dit te stellen was een schrikkelijk en gruwelijke godslastering. Christus' persoon wordt nooit in de persoon van de gelovigen veranderd, noch de persoon van de gelovigen in Christus' persoon. Immers vinden wij zelfs in de staat van de gelukzaligheid een wezenlijke onderscheiding tussen de persoon van Christus en die van de gelovigen, zodat elk zijn persoonlijkheid behoudt: het Lam, (dat is een onderscheiden Persoon) zal ze leiden, (die zijn wederom onderscheiden, èn onder elkander èn van het Lam, dat hen leidt). In de dag van het oordeel zal Jezus, als een onderscheiden Persoon tot de gelovigen, als zulken die van Hem onderscheiden zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van voor de grondlegging van de wereld, Matth. 25:34.

b. Wij moeten deze vereniging niet alzo begrijpen, *dat daardoor de gelovigen ten enenmale ophielden te werken,* en dat al de daden, die zij deden, hun niet toegeschreven moesten worden, maar alle op Christus' rekening gesteld worden. Zo, alsof een gelovige, die met Christus verenigd is, niet at, dronk, sliep, wandelde, sprak, bad en geloofde; maar dat het Christus was, die dat deed. Zo verre heeft zich de goddeloosheid van enige geestdrijvers en wetbestrijders uitgelaten, dat zij zeiden, dat zij niet zondigden, als zij de wet Gods in dronkenschap, hoererij en overspel overtraden, maar dat het Christus was, (ik schrik het te verhalen), die deze zondige daden deed; en als zij zich bekeerden, dat het wederom Christus was, die zich bekeerde, die geloofde enz.; dit is wederom godslastering. Ik weet wel, dat de zonden van de gelovigen in enig opzicht de zonden van Christus genoemd kunnen worden, maar niet als uitvoerder. Hij heeft geen zonde ooit gekend; maar het zijn Zijne zonden door toerekening, in zo verre al de ongerechtigheden van Gods uitverkorenen op Hem, als Borg gelegd zijn; de Zijne, in zo verre als Hij die gewillig op Zich nam, om aan de gerechtigheid van God te voldoen.

Maar de gelovigen, zowel na als voor deze vereniging, zijn de ware oorzaken van hun daden. Indien iemand alle vreze van God niet wegwierp, en niet door de duivel verblind werd, zijn geweten zou hem zeggen, dat hij zelf de oorzaak van zijn daden was.

c. Wij moeten ook deze vereniging zo niet begrijpen, *alsof Christus in Zijn Persoon, naar Zijn Goddelijke en menselijke natuur beide in de harten van de gelovigen inkwam.* Gelijk sommigen zulke vleselijke begrippen hebben van deze vereniging. Want ofschoon wij geloven, dat Jezus Christus in de gelovigen, en zij in Hem zijn, nochtans is dat op een *geestelijke*, niet op een *lichamelijke* wijze. Jezus Christus heeft de aarde verlaten, en is als de Godmens aan de rechterhand van de Vader in de hemelen, tot die tijd toe, dat Hij zal wederkomen om te oordelen de levenden en de doden.

d. Wij moeten deze vereniging niet verstaan, alsof zij, eerlijk gezegd, *bestond in de gelijkvormigheid, die de gelovigen met Christus hebben in de heiligmaking;* want de heiligmaking veronderstelt de vereniging tussen Christus en de ziel; daarom vinden wij Joh.15:4,5, dat men éérst in Christus moet zijn door de vereniging met Hem, en dat men alsdan vruchten van heiligmaking zal voortbrengen. Trouwens, de uitdrukkingen die de Heilige Geest gebruikt, zijn te sterk, om er niet meer dan een blote overeenkomst van daden door te verstaan. Voegt daarbij nog, dat er een overeenkomst zijn kan, waar in het geheel niet de minste vereniging is, gelijk b.v. in twee stukken geld.

C. Bevestigenderwijs. Iemand zal mogelijk vragen: *Waarin bestaat dan deze vereniging tussen Christus en de gelovigen?* Mijn geliefden, dit is een grote verborgenheid, en men kan beter aanwijzen waarin zij niet bestaat, dan waarin zij wel bestaat. Ondertussen kunnen wij deze volgens het Woord van de Heere en de heilige leer van onze kerk omschrijven, zeggende, dat ze is: *Die zeer nauwe, verborgen, allerwaarachtigste en onscheidbare betrekking tussen Christus en de gelovigen, waardoor de Persoon Christus door de Heilige Geest met de persoon van de gelovigen, en de persoon van de gelovigen met de Persoon Christus door het geloof alzo wederzijds met elkaar verenigd worden, dat zij één verborgen lichaam met Christus, deszelfs Hoofd, uitmaken, en deel hebben aan al de weldaden, die Hij verworven heeft.*
Opdat uw aandacht deze omschrijving des te beter verstaan moge, zullen wij de volgende zaken, zo klaar als mogelijk is, overwegen:

1. Het eerste, dat ons in deze vereniging voorkomt, zijn de personen, die met elkander verenigd worden. En deze zijn er twee: *Christus en de gelovigen.*

a. De eerste Persoon is Christus, die wij met opzicht tot deze vereniging niet moeten aanmerken alleen als God, ook niet alleen als mens, maar als de Middelaar Gods en der mensen, dat is, waarachtig God en mens in twee onderscheiden naturen in één Persoon tot in eeuwigheid. Christus wordt in dit opzicht voorgesteld als de Immanuël, die in ondertrouw wil treden met zondaars uit de mensen, Hosea 2:18: Ik zal u Mij ondertrouwen, enz.; en de Man van de gelovigen: Uw Maker is uw Man, HEERE der heirscharen is zijn naam, Jesaja 54: 5. Ja, met betrekking tot deze vereniging wordt Hij vergeleken èn bij een wijnstok, welks ranken de gelovigen zijn, èn bij een fundament, op hetwelk de gelovigen als levende stenen gelegd worden, en tot een geestelijk huis opwassen.
b. De tweede persoon is de uitverkorene, geroepene en gelovige ziel. Die, en die alleen zijn de ware leden van dat verborgen lichaam, welks Hoofd Christus is; de uiterlijke belijders zijn geen ware leden, maar alleen dorre en onvruchtbare ranken, die met

het snoeimes afgekapt, en met het vuur van de Goddelijke toorn verbrand zullen worden.

Waarlijk ongelijke personen! De Een de eeuwige Zoon van de Vader, de Godmens, schoner dan de mensenkinderen, Die blank en rood is, gans begeerlijk, de banier dragende boven tienduizend. De ander een kind van de satan, van nature zonder gedaante of heerlijkheid, schuldig, ellendig, van zichzelf nergens toe bekwaam. Het zou nooit in het hart van de mensen zijn opgekomen, indien God zelf het niet geopenbaard had; en het gelovig beschouwen daarvan doet de ziel uitroepen: *Wat ben ik, Heere! Of, wat is mijns vaders huis, dat ik een lid van Uw lichaam zijn zou, en been van Uw been, en vlees van Uw vlees!*

2. De tweede zaak, waarop wij in deze verborgenheid te letten hebben, zijn *de banden van deze vereniging*, welke zijn:

a. *De Geest van Christus.* Christus met de uitverkoren zondaar Zich verenigende in deszelfs krachtige roeping uit de macht van de duisternis. Deze vereniging van Christus met de uitverkoren zondaar door de Heilige Geest bestaat voornamelijk daarin dat Christus het recht, dat Hij op de uitverkorene heeft, door de gift van de Vader van diegenen aan Hem in het verbond der verlossing, èn door zijn dadelijke vrijkoping van deze door zijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid, doet gelden en dadelijk werkstellig maakt, opdat zij de weldaden van de verlossing mogen deelachtig worden, en Hij hen dadelijk als zijn eigendom moge bezitten. Dit is noodzakelijk, zal ooit de uitverkoren zondaar zich van zijn zijde dadelijk met Christus kunnen verenigen, dewijl hij, schoon uitverkoren, dood in zonden en misdaden is, gelijk alle anderen, Ef. 2:1; en dit is het werk van de Heilige Geest, gelijk uw aandacht uit de volgende Bijbelplaatsen kan nagaan, Ezech. 36:5,7: "En Ik zal mijn Geest geven in het binnenste van u"; dat is, als de tijd der minne daar is, dat uurtje van Gods welbehagen, dan komt de Geest en neemt dadelijk bezit van de uitverkoren zondaar. Zie Ezech. 37:5, vergeleken met het 14e vers, waar deze verborgenheid zeer levendig opgehelderd wordt; Gal. 3:2,3,14; 1 Kor. 12:13; Rom. 8:9, 11, en andere plaatsen meer, waar dit duidelijk geleerd wordt.

Hieruit kunnen wij besluiten:

a) dat de uitverkoren zondaar, ten aanzien van deze eerste band van vereniging, ten enenmale lijdelijk is, terwijl hij in dat ogenblik, als Christus hem als zijn eigendom door de Geest komt opeisen, dood is in zonden en misdaden, en even onbekwaam om iets te doen, als een dode is om zich zelf levend te maken. De ziel, als de Geest komt om haar met Christus te verenigen, is als de doodsbeenderen, die aan Ezechiël vertoond werden, of als het machteloze kindje op de vlakte des velds, in zijn bloed liggende te wentelen. En zo ziet gij, dat alle voorbereiding van de zondaar uit zich zelf tot deze vereniging, om zich daartoe bekwaam te maken, ten enenmale verworpen moet worden (schoon wij in een goede zin, in een ander opzicht, dezelve toelaten kunnen); want wat kan hij doen, die geestelijk dood is!

b) Wij besluiten dan ook, dat het leven uit deze vereniging voortvloeit; het gaat niet vooraf, maar volgt er op, in de orde van de zaken, schoon beide gelijktijdig zijn; want in datzelfde ogenblik, dat de Heilige Geest Christus met de uitverkorene verenigt, wordt de uitverkoren zondaar levend; gelijk uit de aangehaalde Bijbelteksten te zien is, dat het één onmiddellijk op het ander volgt en er mee vergezeld gaat; zodat er geen tussenstaat is tussen dood en leven. Neen, als de Geest in het binnenste gegeven wordt, dan leeft de ziel. Evenwel, gelijk wij zien zullen ontdekt dit leven zich zelf al trapsgewijze, eerst in zwakkere en naderhand in sterkere, eerst in mindere en naderhand in meerdere volmaakte daden van het leven.

b. Gelijk God de Heilige Geest Christus met de uitverkoren zondaar verenigt, zo is het, dat ook de uitverkorene, levend gemaakt zijnde door de Geest, zich op het allernauwste met de Persoon van Christus verenigt *door het oprecht zaligmakend geloof,* hetwelk de band van vereniging is aan de zijde van de uitverkorene. Dit blijkt, omdat de vereniging wederzijds is. Daarom is het: *Ik in hen,* dat is door de Geest, *en zij in Mij*, dat is door het geloof, omdat het vergeleken wordt bij een huwelijksverbond, in hetwelk de uitverkorene aangemerkt wordt als de bruid en de vrouw van het Lam. Nu weten wij, dat er tot een huwelijk een wederzijdse bewilliging is; zo ook hier. Het is derhalve een dubbele knoop, waarmee Christus en de uitverkorenen aan elkander verbonden zijn; ja, een knoop, die nooit zal ontknoopt worden, schoon al de macht van hel en wereld daartoe werd tezamen gevoegd.
Mogelijk zal iemand vragen: *welke zijn toch de daden van het geloof, waardoor de ziel zich met Christus verenigt?* En omdat dit een vraag is van een grote aangelegenheid voor u en voor mij, zullen wij het zeggen, zo klaar het ons doenlijk is. Let maar op de volgende zaken:

a. De ziel nu begint haar vereniging en haar verbond, met al de lusten en begeerlijkheden, van wat soort, aard, naam of hoedanigheid die zijn mogen, te verbreken, en aan deze de dienst op te zeggen. Want als het minste beginsel van leven in het hart komt, dan ziet de ziel de dwaasheid, lastigheid en slavernij van de zonde, en er ontstaat een gulle, hartelijke en algemene afkeer van alle zonde, en een hartelijke zielsvereniging met alle deugd; zodat de gelovigen in des Heeren tegenwoordigheid kunnen zeggen: Dat zij haten alle valse pad. Ja, hoe gebonden zij voorheen aan deze of gene begeerlijkheden mochten geweest zijn, de ziel wordt zo algemeen voor de Heere ingenomen, dat zij tot alles uitroept: *henen uit! henen uit!* Dit moet noodzakelijk voorafgaan, terwijl Christus en Belial evenmin tezamen gevoegd kunnen worden, als God en de Mammon tegelijk kunnen gediend worden. Derhalve zullen wij bespeuren in Paulus en anderen, dat zodra zich enig levensbeginsel in hen ontdekte, zulks zich openbaarde in een afkeer van de zonde, en een toegekeerdheid tot de deugd, terwijl het eerste woord, dat zij spreken is: Heere! wat wilt Gij, dat ik doen zal?

b. De ziel begint met indruk haar afgescheiden staat in te zien, en die met de allerbitterste droefheid in het verborgen voor God te betreuren. Nu druipt zij weg van treurigheid, omdat zij Jezus mist, en vanwege haar onuitsprekelijke ellende en jammerlijke toestand; er is geen droefheid, vanwege de smartelijke aandoening, met deze te vergelijken, en nochtans is de oorzaak daarvan niet zo zeer beklemdheid en benauwdheid, maar het gemis, en dat maakt, dat zij in klachten haar hart ontsluit, en met vele en herhaalde drangredenen bij de Heere aanhoudt, of Hij naar zulk een dode hond wilde omzien, en zijn genadescepter haar toereiken, uit enkel ontferming. Hier zaait de ziel met tranen, terwijl haar ogen als springaders van water zijn.

c. De ziel wordt van dag tot dag al meer en meer overtuigd van de noodzakelijkheid van deze vereniging met de Borg, daar zij ziet, dat Gode niets kan behagen, hetwelk buiten deze vereniging geschiedt. En dat zij, in een uur van benauwdheid, als de schuldeisers haar aanspreken, niets heeft, dat voldoen kan; vermits alles te licht en als wegwerpelijk zilver bevonden wordt, om te betalen die duizend talentponden, die zij ziet dat zij schuldig is. Hierdoor komt het, dat zij aan de éne zijde gebracht wordt, ten opzichte van haar zelf, tot die heilige wanhoop, om uit te roepen, dat het

bij haar buiten hope is, en dat zij het leven niet langer in haar hand vinden kan. Dit heeft tot gevolg, dat zij alle eigen gerechtigheid verwerpt als schade en drek, ja als een wegwerpelijk kleed acht, en een geestelijk bankroetier wordt. Maar dat zij, aan de ándere kant als een dorstig hert bij de genadetroon ligt, hongerende en dorstende, ja hijgende en snikkende naar Jezus Zelf en Zijn gerechtigheid, meer nog dan een hert naar de waterbeken, zodat zij Jezus aanloopt als een waterstroom, en blijft kloppen en roepen om genade en geen recht: O, laat een kruimpje van het kinderbrood aan een onwaardige hond gegeven worden! Jesaja 26:9; Ps. 63:1, 2.

d. De Heere laat door zijn Heilige Geest enige stralen van Zijn Goddelijk licht in de ziel vallen waardoor de weg van verlossing door een Borg ontdekt wordt en de Borg Zelf in de heerlijkheid en beminnenswaardigheid van Zijn Persoon, en in de volmaaktheid en algenoegzaamheid van Zijn verdienste gezien wordt. Zodat de hoogachting voor Hem ten hoogste top stijgt: *Wie heb ik nevens U, o God! in de hemel?* En de liefde tot Hem dermate ontvonkt wordt dat al de zielsgenegenheid niet alleen ingenomen, maar brandende worden tot deze weergaloos heerlijke en dierbare Immanuël, zodat de ziel kan zeggen: *Hoe hartelijk heb ik U lief, o Heere, mijne Sterkte!* Deze liefde is sterker dan de dood; deze ijver is harder dan het graf; haar kolen zijn vurige kolen, vlammen des Heeren, die vele wateren niet kunnen uitblussen. O, al gave mij iemand al het goed van zijn huis, al werden mij duizend koninkrijken aangeboden voor deze liefde, ik zou dat alles ten enenmale verachten en nimmer daarnaar met een half oog willen omzien, Hoogl. 8:6, 7; Hebr. 11:24-26.

e. Dewijl de ziel, schoon van liefde tot de Borg brandende, in het gezicht van Zijn beminnelijkheid en noodzakelijkheid, dikwijls met veel vreze bekommerd is, of zij, daar zij zo onwaardig bij zichzelf is, de vrijheid zou durven nemen om Hem aan te nemen, zo wordt het aanbod van genade met veel indruk op het hart gebracht, waardoor zij bespeurt, dat de nodiging aan haar gedaan wordt en dat het Gods gebod is, dat zij, hoe ellendig zij is, in de Borg niet alleen mag, maar ook moet geloven. Dat trouwverbond draagt dan nu haar goedkeuring weg, en zij geeft aan Jezus het *jawoord*, het zegel op Gods getuigenis zettend, dat Hij waarachtig is; en roepende: *O God, mag en moet zulk een, wiens zonden zijn als scharlaken en karmozijn, op uw eigen woord tot een Borg komen*? Ziedaar, Gij zijt mij te machtig, Gij hebt mij overreed, ik kan mijn hart niet houden; mij geschiedde dan naar uw woord! Dus, gelijk als Christus in barmhartigheid ondertrouwt, zo komt de ziel door dit gelovig toestemmen in dit huwelijksverbond en beiden worden één.

f. Hierbij is aan te merken, dat de ziel, in al de genoemde daden en werkzaamheden, zich met de Persoon van de Borg Zelf verenigt; want niets, noch hemel, noch aarde, noch belofte, noch blijdschap, zou haar hart helpen. O, zij moet dadelijk en wezenlijk in de Borg zelf overgaan, en Hij moet de hare zijn, en zij de Zijne! De man kocht wel de akker, maar het was om de parel, die er in was. In het huwelijk is het om de persoon zelf te doen; zo ook hier. Elk oprecht hart houdt steeds in het oog, of hij door de geloofsdaden de Persoon Zelf deelachtig wordt, en of zijn hart in Hem overgaat. Iemand zal zeggen: hoe zal ik dat weten? Ik zeg: gij kunt het nagaan uit datgene hetwelk u vrede gaf en nog geeft. Kunt gij zeggen: *het was noch mijn bidden, noch mijn werkzaamheid, maar de Middelaar Zelf, aan mij ontdekt, en die ik aannam, zodat mijn hart in Hem overging en Hij een gestalte in mij kreeg?* Vrees niet, gij hebt u dan met de Persoon verenigd.

3. Het derde, dat ons te overwegen stond, waren de *eigenschappen* van deze vereniging welke wel vele zijn, maar wij zullen alleen slechts enige voorstellen:
a. Deze vereniging is een ware of *wezenlijke* betrekking tussen Jezus en de gelovigen; het is niet een ingebeelde zaak, en dit blijkt:

a) omdat deze vereniging vergeleken wordt niet bij ingebeelde, maar bij wezenlijke zaken in Gods Woord; derhalve moet zij ook wezenlijk of waarachtig zijn. Het eerste blijkt klaar, want het is zulk een vereniging, als er is tussen de ranken en de wijnstok, Joh. 15:5; als er is tussen de leden en het lichaam onder elkaar; en andere zaken meer.
b) Het is een ware of wezenlijke vereniging, omdat het geloof, in de aannemende daad, zich zo zeer niet verenigt met de weldaden van Christus, maar eerst met Christus, waaruit dan voortvloeit de gemeenschap aan de weldaden.
c) Het is een ware of wezenlijke vereniging, omdat uit kracht en als een gevolg daarvan, Christus gezegd wordt te zijn in de gelovigen, en zij in Hem.

b. De tweede eigenschap daarvan is, dat zij *onverdeeld* is; hetwelk aldus zijn verklaring vindt: de gehele Christus, als Godmens, Middelaar en Borg van het betere verbond verenigt zich met de uitverkorenen, als hun Profeet, Priester en Koning, om geheel en al de hunne te zijn voor tijd en eeuwigheid. En zij verenigen zich met Christus naar ziel en lichaam beide, om eeuwig de Zijnen te zijn, en opdat Hij eeuwiglijk door zijn Geest in hen wone, als in Zijn tempel. Hiervandaan is Christus hun van God geworden tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing, 1 Kor. 1: 30; en kunnen zij met de Bruid zeggen: *Mijn Liefste is mijne, en ik ben Zijne!*

c. In de derde plaats - dat het een *zeer nauwe* vereniging is. Hierin gaat het Woord van God ons voor: *Ik in hen, en zij in Mij*. Daarom gebruikt de Geest allerlei gelijkenissen, om de nauwheid hiervan te leren en op te helderen; nu eens is zij vergeleken bij de vereniging tussen de leden en het hoofd, Rom. 12: 5; 1 Kor.12:12; dan weer bij die tussen man en vrouw, Ef. 5:32, en dergelijke andere zaken meer.

d. Zij is *onafscheidelijk*, Hos. 2:18: "Ik zal u Mij ondertrouwen in eeuwigheid." Deze banden zullen nooit verbroken worden; geestelijke hoererij zal de liefdeoefening wel kunnen stremmen, maar nooit teweeg brengen, dat een volkomen scheidbrief in de hand gesteld wordt; want hun ontrouw zal zijn getrouwheid niet teniet doen, terwijl Hij op hun wederkeren steeds al hun afkeringen zal genezen, en hen vrijwillig lief hebben. De dood zelf zal de banden niet verbreken; want hun lichamen blijven in de dood met Christus verenigd; daarom is God de God van Abraham, zelfs ook naar het lichaam, dat in het graf lag, en daarom zal dat ook wederom opstaan, Matth.22:31,32.

B. **Toepassing.**
A. Ziet daar, mijn geliefde toehoorders, deze Goddelijke waarheid u en mij, zo klaar als doenlijk is, voor ogen gesteld! De vereniging van de ziel met de Persoon van de Middelaar is de grondslag van het geestelijke leven, zonder welke de ziel dood is, en niets doen kan, dat Gode behaagt.
B. Laat ons dan een ogenblik bij deze zaken stilstaan tot ons eigen gebruik.

A. Van beklag.
Hoe zouden wij niet met Jeremia klaagliederen moeten aanheffen, wanneer wij op de mensen in het algemeen letten, en hun gedachten en handelingen bij deze waarheid beschouwen! Het merendeel van de mensen leeft zonder God en zonder ernstige

gedachten aan de godsdienst; zij denken nooit aan deze waarheid met enige oplettendheid, maar leven zorgeloos en ongodsdienstig in hun zondige trein, in de vereniging van hun ziel met hun zondige begeerlijkheden, vermakelijkheden en gezelschappen, zonder te denken hoe of op welke wijze hun onsterfelijke zielen behouden zullen worden. Ik geloof, als ik de meesten vroeg: Mens! Wat denkt gij van deze waarheid? Weet gij, dat gij er deel aan moet hebben? Dat velen alsdan zouden moeten zeggen: Wij verstaan de zaak niet, wij zijn nooit bekommerd geweest of wij zo met Christus verenigd zijn. O ellendige en ongelukkige menigte! Zijt gij omtrent het allergewichtigste punt, dat u betreffen kan, zo zorgeloos? Weet het, dat gij zonder dit nooit zalig zult worden, maar gelijk gij zijt, zo zult gij zonder dit buiten God en Christus blijven en eeuwig verloren gaan.

Hoe velen zijn er, die zich met wat anders verenigen, zodat, schoon zij nu en dan van deze waarheid oppervlakkig overreed worden, zij evenwel hun boelen niet willen verzaken, noch hun zondendienst opzeggen; maar willen Jezus en de vereniging met Hem liever laten varen, dan de verkwikking van de zonde missen. O dwaze keus! Jezus minder dan de begeerlijkheid te achten! Het leven te verwerpen en de dood aan te grijpen, om een kortstondig genot van hetgeen, waarop hier beschuldiging, en hierna knaging volgen zal!

Hoe velen zijn er, die met deze waarheid de spot drijven, of in het openbaar, of in het heimelijke; die de zaak, en hen, welke daarvoor uitkomen, ten toon stellen, alsof er wat vreemds geleerd werd, als men de mensen gemoedelijk hierover vraagt en nauwkeurig onderzoekt.

Hoe zeer is het te beklagen, dat er zo weinig op dit stuk aangedrongen wordt in de openbare en bijzondere middelen, en dat veeltijds, als een waarheid verklaard wordt, het beste in de toepassing is, enige zonden te ontdekken en enige godsdienstige plichten voor te schrijven, zonder de zondaar te bepalen bij zijn verloren staat en de noodzakelijkheid van met Christus verenigd te worden, eer hij iets, dat Gode behaagt, doen kan. Als wij hierop, behalve vele andere zaken, slechts letten, moeten wij dan niet met recht over de toestand van de meeste mensen een klaaglied aanheffen?

B. Tot onderzoek.

Velen zullen zeggen: *het is zo, de mens moet met God verzoend worden en deel aan de Borg hebben, zal hij behouden worden; want God buiten Christus is een verterend vuur.*

Mijne geliefden! Dit kunnen wij uit Gods Woord wel weten, maar nu is de grote vraag: *zijt gij met Christus verenigd of niet?* Onderzoek het toch, en beziet, als in de tegenwoordigheid van de Heere, of gij goede gronden hebt waaruit gij zoudt kunnen besluiten: *ik ben waarlijk met Christus verenigd.*

Zijn er niet velen, die geen andere grond hebben dan een godsdienstig leven, waaruit zij besluiten, dat zij deel aan de Middelaar hebben?

Maar, vrienden! Gij dient u te binnen te brengen, hoe ver men in alle godsdienstigheid kan komen door goede opvoeding, door een wakend, beschuldigend geweten, en nochtans buiten Jezus blijven; gelijk de Farizeeën en vele heidenen. Zijn er niet, die geloven, dat zij met Christus verenigd zijn, alleen om enige verandering, die zij ondervonden hebben? Gij leefde voor deze gelijk anderen in de zonde, maar gij kreeg te zien, dat de bezoldiging van de zonde de dood is; gij hebt er droefheid over gehad, deze beleden voor God, ze nagelaten; gij waakt er tegen, en zijt onvergenoegd als een beweging daarvan te voorschijn komt en daarom denkt gij, nu met Christus verenigd te zijn; maar weet gij niet, dat een ontwaakt geweten grote kracht heeft, dat men vele dingen kan doen met Herodes, en zelfs bijna een Christen worden? Bouwt dan hier niet op.

Gij zult zeggen: *neen, ik bouw daar niet op; maar ik heb in mijn droefheid, die ik ondervonden heb over mijn zonden, leren kennen, dat er een Jezus is, Die met Zijn lijden en sterven aan de Goddelijke gerechtigheid voldaan heeft; Hem heb ik aangenomen, en daarom geloof ik, dat ik met Hem verenigd ben.*
Maar, mijn geliefden! Gij dient te weten, dat er een zeer groot onderscheid is tussen de bevatting van een zaak en de zaak zelf, tussen aannemen van zijn bevatting van Jezus, en een geloofsaannemen van Jezus. Ik geloof, dat velen, dit niet recht onderscheidende, zichzelf bedriegen en hun ziel met as voeden, hebbende een leugen in hun rechterhand en een bedrogen hart, dat hen terzijde afleidt. Er zijn namelijk veel mensen die enig algemeen werk van overtuiging gehad hebben, waardoor zij in vele bekommernissen over hun staat zijn gebracht; deze mijden en vlieden de zonde, zijn zeer krachtig in het gebed om verlost te worden, begeven zich bij Gods volk, vragen naar de weg, en zetten zich tot onderzoek van de goddelijke waarheden, vinden lust daarin, en geraken tot enige aaneengeschakelde bevatting daarvan. Nu hun benauwdheid en verlegenheid door hun bidden, lezen en strijden tegen enige zonde niet verdreven kan worden, beginnen zij te begrijpen, dat Jezus een eeuwige gerechtigheid heeft aangebracht, dat men daaraan deel krijgt door de toestemmende daad van de ziel, en dus beginnen zij zich enigermate op de waarheden die zij begrijpen, te verlaten; en worden zij aanstonds van hun benauwdheid niet bevrijd, zij herhalen dit werk en beginnen hoe langer hoe meer rust te vinden, denkende, dat zij nu ware gelovigen zijn, omdat zij niet rusten op iets, dan op de aangebrachte gerechtigheid van de Borg. Is het niet aldus met velen, die onder het Evangelie leven, gesteld?
En evenwel, mijn geliefden! Er is niets in, dat de kracht van de natuur, als er enige prang van overtuiging op het geweten ligt, te boven gaat; niets, of men kan het met een historisch geloof doen; en daarom dient elk, die niet gaarne bedrogen wil worden, zichzelf nauwkeurig af te vragen: Heb ik mij met de bevatting van Jezus, volgens de waarheid, verenigd, of heb ik mij met Christus door Goddelijk en bovennatuurlijk licht en werking van de Heilige Geest, aan mijn ziel ontdekt, verenigd? Het eerste kunt gij hebben en Jezus missen, Jezus niet kennen; maar als gij het laatste hebt, zult gij behouden worden. Want ziet, aangaande het eerste; iemand kan uit horen zeggen van een persoon vele bevattingen maken van zijn natuur, en zijn hoedanigheden beschrijven, en nochtans, als de persoon zelf tegenwoordig was, zou hij niet weten, dat die het was, van wie hij sprak. De Joden hadden bevatting van de Messias, maar toen Hij in het midden van hen geopenbaard werd, kenden zij Hem niet, verwierpen zij Hem; evenzo is het te duchten, dat het met velen gelegen is, en daarom bid ik u, dat gij toch in de vreze Gods getrouw hierin wilt handelen.

Iemand zal zeggen: *is dat zo gesteld, zijn er zo veel zorgelozen, die aan deze zaak nooit denken, en zijn er zo velen onder degenen, die deze overdenken en er van spreken, welke zich nochtans bedriegen, op valse gronden hun vrede bouwen, en slechts een schaduw in plaats van de dierbare Jezus hebben, o wijs ons dan de kenmerken aan, waaraan wij ons zelf zouden kunnen onderzoeken, of het wel recht met ons is?* Indien dit uw begeerte is, let dan op de volgende zaken:

1. Onderzoekt u zelf in tegenwoordigheid van de Heere, *of gij immer of ooit wezenlijk van uw verlorenen staat zijt ontdekt geworden,* zodat gij duidelijk en klaar gezien hebt, dat gij geen deel aan Christus had, maar tot die tijd toe geleefd had buiten God en Christus, onder de toorn van God en de vloek van zijn wet. Geliefden! Als het Evangelie gepredikt wordt, en Christus op dit witte paard uittrekt, overwinnende en opdat Hij overwinne, dan vallen zijn pijlen, die het hart treffen, somtijds zo dicht als

een regen in de vergadering; deze wordt gewond, die wordt benauwd, een ander roept: *hoe zal het met mij gaan!* enz.; maar het gaat niet diep genoeg in! Bij de een is het slechts een morgenwolk, bij de ander een zeeziekte, bij een derde een ziekte, die zij genezen, en met loze kalk kunnen dichtpleisteren, en daarom blijven zij buiten. Maar, als God zijn werk begint, dan ontbloot Hij de ziel tot de fundamenten toe, Hij doet haar zichzelf zien in haar afgescheiden staat, en dit heeft tot gevolg, dat zij het leven niet langer in haar eigen hand kan houden, waarom zij uitroept: het is buiten hope! Het is buiten hope! Zo gij dit ondervonden hebt, dan getuigt dit wat goeds te zijn ten opzichte van u; maar mist gij het, weet dan, dat gij tot nog toe buiten zijt.

2. Onderzoekt uzelf, *of gij wel immer de bitterheid van de zonden geproefd en gesmaakt hebt,* in zodanige mate, dat al de banden, waarmee uw ziel aan de zonde en begeerlijkheden verbonden was, gebroken zijn, en de wortels van uw genegenheden van alle zonde zo zijn afgetrokken. Zodat, in plaats van daarnaar te hunkeren, die te bedekken, te verschonen, of enigszins een vreedzame huisvesting in uw ziel te vergunnen, gij deze haat en voor God betuigen kunt, dat, ofschoon zij in u zijn, en gij vanwege zwakheid dikwijls daardoor overrompeld wordt, zij nochtans niet in u als vrienden zijn, maar als vijanden. En dat gij een afkeer, een tegenzin en een verfoeiing in de grond van uw ziel daartegen vindt, en zeggen kunt dat er geen ding zo genoeglijk voor u zijn zou, dan dat deze zonder onderscheid met tak en wortel mochten uitgeroeid worden. Vele belijders proeven en smaken enige benauwdheid wegens hun zonden, omdat zij de ziel zo zeer beroeren, en zulke straffen zullen aanbrengen, maar zij hebben nooit de bitterheid van de zonden als zonden gesmaakt en daarom zal er altijd enige zonde zijn, waarmede zij verenigd blijven; die zij, wanneer zij slechts vanwege hun benauwdheid kunnen, gehoorzamen. O! Let er op, gij kunt met Christus en de begeerlijkheid niet tegelijk verenigd zijn.
3. Onderzoekt u zelf, of gij, nadat gij overtuigend overreed waart van de *noodzakelijkheid van met Christus verenigd te worden,* bevindelijk uw volkomen machteloosheid mocht zien, om het geloof tot vereniging van uw ziel met Christus, zoals het behoort, te kunnen oefenen; en of dit niet menigmaal heeft doen roepen en worstelen bij de genadetroon om het geloof, opdat gij een oog des geloofs mocht ontvangen, om Hem te zien, voeten des geloofs, om op zijn roepende stem tot Hem te kunnen komen, armen des geloofs, om Hem te kunnen omhelzen. Wij beleven wonderlijke tijden: de mensen komen tot de grootste zaken van het christendom zo schielijk, met zo weinig strijd en zo weinig worsteling, dat ik moet zeggen: hoe hebt gij het zo schielijk gevonden? Hoe zijt gij zo spoedig tot Jezus, tot verbondsonderhandeling en geloofszekerheid gekomen? Heeft het u menig gebed gekost? Hebt gij uw machteloosheid leren kennen? O, ik vrees voor velen van dit geslacht! Ondertussen, die bevindelijk aan hun machteloosheid ontdekt zijn geworden, hebben niet te vrezen, dewijl zij het geloof tot vereniging niet hebben kunnen oefenen, totdat God HET HUN GAF; derhalve is uw geloof niet nagebootst, maar GODS EIGEN MAAKSEL.
4. Onderzoekt u zelf, wat het eigenlijk was, na al uw gesukkel, *wat u enige vrijmoedigheid gaf om naar Jezus uit te gaan,* en met Hem zo nauw verenigd te worden? De personen zijn zo ongelijk: De Zoon van God, de Godmens, de Koning der koningen - en een schuldig, arm, melaats zondaar; waarom hebt gij u met zulk een hoogwaardig persoon verenigd; dan is er zeker iets geweest dat u vrijmoedigheid daartoe gegeven heeft. Wat is dat geweest? Zegt gij: ja, dat is zo, ik was zo gebukt onder mijn last, en had zulk een overtuigend en beschamend gezicht

van mijn onwaardigheid, dat ik er niet aan durfde denken en bevreesd was, dat het vermetelheid geweest zou zijn, naar Jezus te gaan met mijn ellendige ziel, gelijk de leraars en vromen mij aanraadden. Maar evenwel, als ik in mijn verlegenheid en treurigheid zat, zijn er enige woorden uit de Schrift op mijn hart gekomen, gelijk die: "Wendt u naar Mij toe, en wordt behouden; al waren uw zonden als scharlaken en karmozijn, Ik zal ze maken als sneeuw en witte wol," enz. Door die woorden smolt mijn hart, in die woorden werd aan mijn ziel van nabij de Borg ontdekt in zijn gepastheid, algenoegzaamheid en bereidwilligheid, en dat voor mij, een van de allervloek- en doemwaardigsten. Ja, die woorden hadden zulk een kracht dat zij mijn ziel zodanig overreedden en trokken, dat ik mijn zielstoestemming niet kon terughouden, maar uitroepen moest: "Heere! Nu zijt Gij mij te machtig geworden, nu ben ik overreed van uw gewilligheid, ofschoon ik zo dikwijls twijfelde; wilt gij juist zulk een, als ik ben, hebben? Zie, hier ben ik, en ik geef mij aan U over voor tijd en eeuwigheid." Zijt gij er zó toe gekomen, vrees dan niet; de Meester riep u eer gij kwam.

5. Onderzoekt u, *wat er op uw geloofsvereniging gevolgd is.* Die met Christus verenigd worden, ontvangen iets; hebt gij iets ontvangen? Zijt gij één Geest met Hem? Is dezelfde gestalte enigermate aanvankelijk in uw ziel gekomen, die in Christus is, enz.? Deze en dergelijke zaken kunnen dienen als kenmerken, waaraan wij onze ziel te onderzoeken hebben.

C. Tot aanwijzing van hun ellende.

Ongelukkig mens! Die deze dingen bij bevinding niet kent; want

1. God staat in de betrekking van een vertoornde Rechter ten opzichte van u, omdat Hij een verzoend Vader is alleen voor diegenen, die met Christus verenigd zijn. O! het was beter gehele heirlegers, ja de ganse macht van de duisternis tegen u te hebben, dan God!
2. Gij hebt geen aandeel aan enig goed van het genadeverbond; want die het eigendom van Christus niet is, heeft ook geen deel aan iets, hetwelk Christus verworven heeft.
3. Geen godsdienst, die gij uitoefent, kan Gode behagen, dewijl deze niet uit geloofsvereniging met zijn Zoon gedaan wordt.
4. Al uw pogingen, om u te heiligen, zullen vruchteloos zijn, gelijk gij bevindt; hoe ijverig ze ook zijn mogen, het verflauwt en gij sterft; hoe gezet om te strijden tegen uw lusten, geen ten onderbrenging; en waarom? Omdat gij in Christus niet zijt door het geloof; die in Hem is, en die alleen, draagt vruchten.
5. Wanneer gij zo komt te sterven, o mens, niettegenstaande al uw inbeelding en droggronden, zo zult gij eeuwig rampzalig worden! En wat zal dat uw ellendestaat in de hel vergroten, dat u deze dingen zijn aangewezen, en dat gij deze verwaarloosd hebt?

D. Middelen aangewezen.

Vraagt iemand om raad, zegt iemand: wat weg zal ik inslaan, om met Christus verenigd te worden?

1) Sta naar een diepe en zielsindringende overtuiging, dat gij nog niet met Jezus verenigd zijt, leg uw ziel open voor de overtuiging van de Geest, en wees nimmer tevreden, totdat gij van alles ontbloot wordt en alle droggronden u ontnomen worden.
2) Wees bijzonder bevreesd, als gij enige overtuigingen hebt, dat deze niet overgaan of veranderd worden door enige gestalten en weekheid van uw gemoed, gelijk gij die zult ondervinden: want dit is Jezus niet.

3) Houd bijzonder in gebeden bij God aan, om licht in het Evangelie te ontvangen, EN DAT GOD ZELF u door zijn Geest wil ROEPEN!
4) Zoek overreding, dat, zult gij u met Jezus verenigen, zo moet er enige ontdekking van Christus aan uw ziel door zijn Woord en zijn Geest aan voorafgaan; dit zal u voor bedrog beveiligen.

E. Bemoediging voor overtuigden.

?? Maar ik hoor enige overtuigden zeggen: o! dit is het, waarnaar onze zielen verlangen, om met Jezus verenigd te worden. Intussen zegt de één*: ach! ik ben zulk een geringe, nietige en onwaardige, dat ik niet durf.* - Maar daartoe is Hij gekomen, om de allernietigste bij zich zelf te zaligen en te verlossen.

?? Een ander zegt: ik wilde mij wel met Hem verenigen, maar ik twijfel, of Hij mij wel in zulk een nauwe band met Zich wil aannemen. - O ja ziel! Hij is duizendmaal gewilliger dan gij zijt; daarvan verzekert Hij u door Zijn Woord: "Die tot mij komt zal ik geenszins uitwerpen;" door Zijn eedzweren en door Zijn tranen, die Hij over uw onwilligheid stort.

?? Een ander zegt: mijn zonden en schulden zijn zo groot en zwaar, dat ik voor Hem zou moeten beven. - Laat ze zijn als scharlaken en karmozijn, Hij wil deze uitdelgen om zijns Naams wil.

?? Een ander zegt: ik wilde mij wel met Hem verenigen, maar ik ben onmachtig. - Wel, is Hij niet de almachtige Jakobs, een Heiland, om de zwakken kracht te geven, en de sterkte te vermenigvuldigen aan diegenen, die geen krachten hebben?

?? Iemand zal er eindelijk bijvoegen: ja, maar ik heb de gestalte niet van een komende, mijn hart is als een steen. - Het kan zo zijn, maar waar zult gij het krijgen? Heeft Hij niet beloofd, het stenen hart weg te nemen?

Daarom, overtuigde zondaar! Wij, als een gezant van God, roepen u toe! Kom! Want de Bruidegom zegt: die wil, die kome, en neme van de wateren des levens om niet!

F: Het geluk van Gods gunstgenoten.

Gunstgenoten Gods! Die in u bevindt de kenmerken, dat gij met Christus één Geest zijt en op het allernauwst met Hem verenigd. Wat is uw geluk groot! Gij zijt zonen en dochteren van de Allerhoogste. Gods kinderen, en God is niet alleen de God en Vader van de Heere Jezus Christus, maar ook uw God en uw Vader in Hem. Door deze vereniging met de Borg is alles, het tegenwoordige en het toekomende, het uwe; want gij zijt van Christus, en Christus is Godes.

G. Enige gemoedsgevallen voorgesteld en opgelost.

Maar ik hoor enigen onder u zeggen: *O ja! Het is een onbegrijpelijk voorrecht zo nauw met Jezus verenigd te zijn; maar schoon wij niet kunnen ontkennen, dat wij bevindelijke kennis aan enige van de kenmerken hebben, zo zijn er nochtans verscheidene zaken, die ons twijfelmoedig maken omtrent onze genadestaat; en beletten ons de troost, die wij anders uit de ken- en merktekenen zouden hebben, te genieten.*

Willen wij u dan tegemoet komen en enige gevallen voorstellen? Let maar op de volgende, onder zuchting en inwachting van Gods licht:

?? Enigen zullen zeggen: dit stuk van de vereniging van de ziel met Christus door het geloof is mij altoos een zeer donker stuk geweest, hetwelk ik niet kan doorzien. En daarom, ofschoon ik nu en dan enige aangename werkzaamheden heb, word ik evenwel gedurig hiermee bestreden, of de grond en het fundament wel goed is,

dewijl geen werkzaamheid of verkwikking goed kan zijn, tenzij deze daaruit voortvloeit.

Tot antwoord dient:

1) Dat enigen, maar niet alle Christenen, een onderscheiden kennis en een geestelijk geheugen hebben, hoe het werk tussen Jezus en hun ziel toeging. Zij weten, hoe de Borg hun voorkwam, en wat zij deden; zij weten, welke geloofsdaden de ontdekking van de Middelaar veroorzaakte, en met welke daden zij Hem omhelsden. maar deze zijn doorgaans zulken, die diepe en zielsindringende overtuigingen, verbrijzelingen en zielsverootmoedigingen gehad hebben. Is nu Gods weg in de overtuiging met u niet alzo geweest, zo kunt gij evenwel met Christus verenigd zijn, schoon gij u de zaak zo onderscheiden niet kunt voorstellen.

2) Gij moet niet over de waarheid van uw aandeel aan en vereniging met de Middelaar twijfelen, omdat gij dat van voren niet kunt opmaken, maar gij moet het van achteren opmaken uit de gevolgen. Dit is de weg, die God duidelijk in zijn Woord leert in het geven van zo vele kenmerken, om uit de gevolgen tot de zaak zelf op te klimmen. En waarlijk, de onfeilbaarste bewijzen, dat iemand in Christus is, moeten aan de gevolgen ontleend zijn. Twijfelt hij? Gaat dan naar de kenmerken. Zo gij die hebt, wees verzekerd, dat gij in Christus zijt, dewijl niemand de kenmerken van genade kan hebben, of hij moet in Christus zijn. Bijvoorbeeld: *vreest gij, of gij in Christus zijt?* De Apostel zegt: "die in Christus is, is een nieuw schepsel." Wanneer gij nu de 'vernieuwing uws gemoeds bevindt, de inneming van uw genegenheden', wees dan verzekerd, dat gij in Christus zijt, ofschoon gij van het werk, zoals het in het eerst toeging, dat licht niet hebt.

?? Een ander zal zeggen: het is zo, men moet het uit de gevolgen opmaken of men met Christus verenigd is of niet; maar dit is juist het stuk, waarover ik bestreden word. Mijn gemoed kan volgens Gods Woord niet ontkennen, dat ik de wezenlijke geloofsdaden tot vereniging geoefend heb. Maar, het komt mij voor, dat Jezus een levende, ja ook een levendmakende Wijnstok is, en dat ik, indien ik door vereniging in Hem was, ook vruchten zou voortbrengen en in de heiligmaking steeds toenemen. Maar ach! Ik zie dat niet, maar integendeel schijnt het, dat de verdorvenheid krachtiger wordt. En ik machtelozer.

Tot antwoord dient:

1) Dat, als men eerst veranderd wordt, de zaak alsdan zo groot is, en de toeneming zo openbaar, dat wij en anderen het zien kunnen; maar naderhand is dat zo zichtbaar niet, schoon men evenwel toeneemt. Het is gelijk met een jonge boom: het eerste jaar of twee is zijn toeneming zichtbaar, maar naderhand wordt het van diegenen die hem dagelijks zien, zo niet vernomen; evenwel groeit hij, en een ander die hem in enige tijd niet gezien heeft, kan dat bespeuren: zo ook in dit geval.

2) In plaats dat gij hierdoor zoudt twijfelen, dient het u te verzekeren, dat gij waarlijk geen tijd-, maar een wáár gelovige zijt. Want als het ware geloof geoefend wordt, dan komt er licht in de ziel; dat licht ontdekt en beschuldigt de ziel doorgaans van achteren over haar feiten, en dit houdt klein en arm; maar het tijdgeloof vindt weinig strijd, en is ook nooit met een hartgrievende droefheid over zijn ongelijkvormigheid aangedaan.

3) Gij dwaalt dikwijls omtrent de groei en wasdom in de genade, en dus kunt gij de gevolgen, die gij hebben wilt, niet in u zien, schoon gij ware gevolgen hebt. Gij denkt, dat toeneming in kennis, gaven des gebeds, enz. de gevolgen moeten zijn; terwijl deze zonder zaligmakende genade bestaan kunnen. Maar beziet eens, of gij niet bevindelijker leert kennen de kracht van de verdorvenheid, de volkomen machteloosheid, de noodzakelijkheid van de vrije genade tot het allerminste, enz. Dit is groei; de bomen

brengen altijd geen knoppen, bladeren, nieuwe ranken en vruchten voort; evenwel groeien zij in de dikte en in wortelen. Besluit derhalve uit uw gebrek niet, dat gij geen groei hebt, maar geloof integendeel, dat het zien en treuren over uw gebrek ware groei is.

?? Een ander zal zeggen: er is die tere omgang tussen Jezus en mijn ziel niet meer, gelijk voorheen. En hoezeer ik ook voorneem, om dadelijk opnieuw mij met Hem te verenigen, ik kan er niet toe komen. Nu vrees ik, dat alles bedrog is geweest. Want mij dunkt, indien Hij mijn Zielsbruidegom was, of Hij zou Zich zo niet verbergen, niet zo van verre staan, en Zich bijna nooit te genieten geven.

Tot antwoord dient:

1) Dat u, schoon gij hierover klaagt, niets vreemds voorgeeft: de heiligen hebben daaronder gebukt gegaan; dit is dus geen reden om te twijfelen, dewijl er voetstappen van de schapen te vinden zijn in de weg, waarop gij zijt.

2) Gij dient te weten, dat er in het bijzonder twee tijden zijn, in welke Christus Zich uitlaat: de één is in het begin, om het hart geheel in te nemen; Hij *lokt* in het eerste, Hos. 2. (eigenlijk staat er: Hij *beleest* de ziel). De ander is, als de ziel in zware posten gesteld wordt. Als gij nu hierin niet zijt, verwonder u niet dat Christus tot u zegt: Nu moet gij Mij niet aanraken.

3) Gij moet weten, dat God vrij in zijn bedeling is; sommigen genieten veel, anderen worden nu en dan maar in de binnenkamer ingelaten; wederom anderen genieten bijna nooit enige voorkoming of uitlating; anderen zien eindelijk iets van de Zon der gerechtigheid, als zij eerst hun voeten op de weg zetten, maar wandelen van die tijd af aan onder een wolk.

4) Gij zegt, dat gij niet meer tot die gemeenzame onderhandeling kunt komen. Het kan zo zijn, dat gij u bezondigd hebt; want de zonde, bedreven zijnde, kan zulk een knak en zodanige wonde aan het geestelijk leven toebrengen dat men nooit zijn voorgaande krachten heeft. Betreur dit en zoek in een wachtende en uitziende gestalte te zijn; verbeid Hem toch, want Hij zal, niet als gij wilt, maar op Zijn Eigen tijd, zekerlijk komen.

?? Een ander zegt: ik heb u in de verklaring horen zeggen, dat de ziel zich met de persoon van de Middelaar verenigt: nu ben ik bekommerd, of ik dat wel gedaan heb, en of ik mij niet slechts met de goederen verenigd heb. Daarom wenste ik te horen, hoe de persoon de ziel voorkomt? Welke de daden zijn, waardoor de ziel zich met de Persoon verenigt? En waarom juist de ziel zich met de Persoon verenigen moet?

Ik bemerk, dat uw vraag drieledig is, en tevens van groot gewicht; evenwel voor zover ons bestek het kan toelaten, zullen wij van ieder lid iets zeggen, terwijl gij het verder uitgebreid zult vinden in de gelijkenis van de zaaier, Matth.13.

Wat het eerste betreft, *hoe* de Persoon zelf aan de ziel ontdekt wordt? Hierop dient tot antwoord:

1) Dat wij een ziel veronderstellen die door de werking van de Geest diep overtuigd, verbrijzeld en verslagen is; want Jezus ontdekt Zichzelf aan geen ander, dan aan verbrokenen van hart en verslagenen van geest.
2) Als Jezus Zich dan aan de ziel ontdekt, zo maakt Hij, dat de ziel hiernaar vooraf zonderling begerig is, meer daarnaar dorstende, dan een hert naar de waterbeken.
3) Hij veroorzaakt stilte en bedaardheid in de ziel, waardoor zij in staat gesteld wordt, om zijn inwerking te ontvangen.
4) Hij gebruikt deze of gene belofte, die overeenkomstig met haar toestand is, en dienen kan als een spiegel, om Zichzelf daarin te laten zien, en Hij maakt, dat zulk

een belofte door de werking van de Heilige Geest, met een bijzonder hartbrekende kracht in de ziel indringt, waaruit zij begrijpen kan, dat het van de Heere is.

5) Hij laat een Goddelijk licht op de ziel instralen, om haar duisterheid te verlichten.
6) Hij opent de ogen van het verstand, om Zichzelf in de belofte van het Evangelie te laten zien. Hetwelk genoemd wordt: *een verlichting, in de kennis van Christus, en een openbaring van de Zoon van God in de ziel.*
7) Hij, Zichzelf aldus ontdekkende, komt de ziel voor in zijn Persoonlijke heerlijkheid, majestueusheid en glansrijkheid, als de Godmens, Die de banier draagt boven tienduizenden.
8) Hij geeft een inzage van de volkomen gepastheid, die er in Hem is voor een ellendige, doende de ziel dit overtuigend begrijpen; want dit is het eigenlijk dat de genegenheden inneemt.
9) Hij komt de ziel in zijn volvaardige bereidwilligheid onder het oog, staande met uitgebreide armen, om niet alleen anderen, maar ook háár te omhelzen, hetwelk al de twijfeling verdrijft, en de steen van het graf wentelt.

Het tweede lid van de vraag was, welke de daden van het geloof zijn, waardoor de ziel zich met de Persoon verenigt?
Ten antwoord zeggen wij in het kort:

1) De ziel ziet de Persoon op gemelde wijze aan haar ontdekt, en het is een zien met betrekking tot zichzelf.
2) De ziel wordt uitermate met de heerlijkheid en beminnelijkheid van de Persoon ingenomen. Want terwijl zij Hem ziet, dalen Zijn liefdepijlen diep in het hart, en Zijn vurige liefdekolen, die Hij er inwerpt, ontvonken de ziel, dat zij brandende wordt met een liefde, sterker dan de dood, harder dan het graf.
3) De ziel komt met de aannemende geloofsdaad, en omhelst Hem met beide armen in alle opzicht, voor tijd en eeuwigheid.
4) Dikwijls vindt de ziel op de aannemende daad, dat zij zichzelf kwijt wordt, en dat haar last van haar schouders genomen wordt.

Het derde lid van de vraag betreffende, waarom de ziel zich met de Persoon verenigen moet? Daarop zeggen wij:

1) Omdat niets dan alleen de persoon van de Middelaar de vertoornde God met de ziel verzoenen en bevredigen kan.
2) Omdat God in het aanbod niet zo zeer vrede en vergeving aanbiedt, maar vrede en vergeving in zijn Zoon, zodat Hij eerst zijn Zoon aanbiedt, en dan alles in en met Hem. Zal het geloof nu aan het aanbod beantwoorden, zo moet het zich allereerst met de persoon van de Middelaar verenigen.
3) Omdat niets de ziel, die waarlijk ontbloot is, voldoen kan, dan de Persoon.
4) Omdat hieruit blijkt, of de ziel zuiver werkt in haar liefde en toestemming jegens het geestelijk trouwverbond. De tijdgelovigen volgen Christus om de broden; vele huichelaars zoeken en dienen Hem en geven enige toestemming, om de Zijnen te zijn; doch het is niet om Jezus Zélf, maar om hetgeen Hij heeft, en waarvan Hij bevrijden kan. Maar een oprechte heeft Hem lief vanwege de heerlijkheid en bekoorlijkheid, die hij in Zijn persoon ziet. Dit is eigenlijk rechte liefde.
5) Omdat zonder dit, de ziel nooit standvastig zal blijven. Jezus is hier spaarzaam in het uitdelen van zijn goederen. Hij verbergt Zich, Hij slaat en kastijdt de ziel menigmaal. Nu zal de liefde van een vals hart zakken en verflauwen, en teniet worden. Maar een oprechte zal kunnen zeggen: O, ik heb zoveel in Hem gezien, Hij

is mij zo waardig, dat al wilde Hij mij doden, ik zal Hem blijven aanhangen en lief hebben!

E. Opwekking aan de gunstgenoten van de Heere.

Is dit nu zo, gunstgenoten van God, dat gij met Jezus verenigd zijt? O, laat mij toe een woord tot uw opwekking hierbij te voegen.

1) Dankt God, uit de grond van uw ziel, dat Hij u van lijfeigenen van de satan, tot zijn zonen en dochteren gemaakt heeft.
2) Houdt veel het oog op deze betrekking, waarin gij gebracht zijt, en het zal een wonderlijk middel zijn om u te heiligen. Gij zult dan kunnen zien, dat niets dan grote daden een Koningskind passen.
3) Werkt veel uit kracht van deze vereniging en gij zult voorspoedig zijn. Gij bidt, gij strijdt dikwijls tevergeefs, waarom? Omdat gij u er toe begeeft in uw eigen kracht of in de kracht van uw hebbelijke genadegiften; maar deed gij het uit kracht van uw vereniging met een levende en overwinnende Jezus, gij zoudt bespeuren, dat er kracht van Hem in u zou neerdalen, in dier voege, dat gij zoudt springen over een muur, lopen door een bende, en een stalen boog met uw handen in stukken breken.
4) Verwacht uit deze vereniging, dat Christus voor u zorgen zal; de man moet de vrouw van alles voorzien. Uw Maker is uw man, Hij zorgt ook voor u.
5) En eindelijk, zijt gij met Hem verenigd, is de ondertrouw geschied, verwacht dan met lijdzaamheid en blijdschap de voltrekking van dit geestelijk huwelijk, wanneer dat hallelujah zal gezongen worden: *De bruiloft van het Lam is gekomen!* God zegene zijn woord! Amen.

2 HET GELOOF een genade, waardoor de ziel gerechtvaardigd wordt.

Romeinen 5:1
Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.

I. INLEIDING.
Toen de verderfengel uitging, om de eerstgeborenen in Egypte te doden, vinden wij, dat, als hij het bloed van het Paaslam op de posten van de deuren van de woningen der Israëlieten zag, hij die verschoonde en in vrede liet. Maar dat hij de Egyptenaren, op de posten van welker deuren geen bloed gesprengd was, sloeg, dat zij stierven, Exod. 12:23. Dit toont ons aan, in de geestelijke zin, dat een ieder, wiens geweten met het bloed van Jezus Christus door het geloof besprengd is, het verderf niet zien zal, dewijl God met hem in Christus verzoend is; terwijl integendeel op hen, die niet geloven, de toorn van God blijft.
Dit is hetgeen de Apostel ten opzichte van het eerste deel in onze tekstwoorden leert, wanneer hij zegt, dat diegenen, *die uit het geloof gerechtvaardigd zijn, vrede bij God hebben;*
en in het tweede deel zullen wij dit in de toe-eigening uw christen-aandacht voor ogen stellen, *opdat wij de toorn van God ontvlieden mogen.*

Wat de samenhang betreft: elk ziet, dat in de vier voorgaande hoofdstukken de Apostel zijn werk maakt, om te leren en te bevestigen, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken, maar door het geloof, hetwelk de Apostel bevestigd hebbende met vele redenen en voorbeelden. Zo komt hij in onze woorden tot een besluit, *dat wij, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, vrede met God hebben,* enz.
Wij hebben deze woorden uitgekozen, om uw christen-aandacht aan te tonen, dat *het geloof een genade is, waardoor de ziel gerechtvaardigd wordt.* In de woorden komen ons deze twee voorname zaken voor:

A. Ten eerste, de weldaad, waarvan de Apostel spreekt, namelijk, de rechtvaardigmaking door het geloof.
B. Het gevolg daarvan, namelijk, de vrede bij en met God, door Jezus Christus.

II. Het lichaam van de predikatie, waarin begrepen wordt:
De verklaring van het:
A. Eerste deel, alwaar de Apostel spreekt van de rechtvaardigmaking van de zondaar door het geloof: *Wij dan, gerechtvaardigd zijnde door het geloof.* Om hiervan zo klaar als ons doenlijk is te spreken, zullen wij twee zaken moeten overwegen;
namelijk, *de rechtvaardigmaking zelf*, en dan
het *middel of de bewerkende oorzaak daarvan, het geloof.*

A. Het eerste, de rechtvaardigmaking betreffende. Uw christen-aandacht weet dat wij jaarlijks tegen de Roomsen, die willen, dat dit woord een *instorting* van heiligheid of rechtvaardigheid zou te kennen geven, beweren dat het een woord is, ontleend aan de *vierschaar.* Eigenlijk betekent het: *een rechterlijk vonnis van vrijspraak van de schuld of misdaad, waarover iemand beschuldigd werd;* derhalve gaan wij dat voorbij, gelijk ook verscheidene aanmerkingen, die de Godgeleerden gewoonlijk maken en overal te vinden zijn.

Rechtvaardiging of rechtvaardigmaking dan, een woord zijnde aan de vierscharen ontleend, zo zullen wij het stuk als *een rechtsgeding* voorstellen, dewijl in het geweten van degenen, die gerechtvaardigd worden, waarlijk een vierschaar opgericht wordt. Derhalve zullen wij spreken:

a) van de rechter,
b) van de gedaagde,
c) van de beschuldigers,
d) van de voorspraak,
e) van het vonnis en de bekendmaking van hetzelve; van elk in het kort.

a. Het eerste, dat wij overwegen moeten, is, *wie de Rechter is*, en hoedanig Hij Zichzelf in de ziel ontdekt.
De Rechter is hier geen aardse rechter, geen mens van gelijke beweging met ons, maar, het is de Schepper en Onderhouder van al het geschapene: het is God, van Wie de Schrift vaak als Rechter spreekt: *Zou de Rechter van de ganse aarde geen recht doen?* Gen. 18:25; Jesaja 33:22: *De Heere is onze Koning;* Jak. 4:12.
God nu als Rechter wordt door Goddelijk licht in de vierschaar van het geweten gezien:

a) Als een ontzaglijke en geduchte God, voor wie alle vlees moet sidderen en beven, dewijl Hij een God is met majesteit en heerlijkheid bekleed. Heerlijk in heiligheid, en vreselijk in lofzangen. Hoog geducht in de raad der heiligen, en vreselijk voor allen, die rondom Hem zijn. Wij zijn niet in staat, met woorden uit te kunnen drukken, het ontzag en de eerbied, welke zulk een klare ontdekking van God in zijn ontzaglijke majesteit in de ziel veroorzaakt. Maar, die er bevinding van heeft, kan het zich te binnen brengen en de voorbeelden in Gods Woord tonen het aan. Abraham, nadat hij God als Rechter aanmerkt, roept uit *dat hij stof en as was*, Gen. 18: 27. Job, als hij God in dit opzicht zag, zegt: *Met het gehoor van het oor heb ik U gehoord; maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as*, Job 42 : 5, 6. Jesaja moest zeggen: *Wee mij, want ik verga! dewijl ik een man van onreine lippen ben*, Jesaja 6: 5. Paulus op de weg, toen God in Zijn ontzaglijkheid aan hem ontdekt werd, viel als dood, gelijk ook Johannes, Hand. 9:6, Openb. 1:17. De ontdekking en kennis van God, te dezen aanzien, is ten zeerste noodzakelijk voor de mens, dewijl in de zondestaat alle indrukken van Gods hoogheid bijna versleten zijn, door de gewoonte van zondigen; en om de dartele en wispelturige zondaar, die anders zijn wegen wil verdraaien als een snelle kemelin, te doen stilstaan, en onder ontzag voor God te brengen. Daarom dient een ieder zich af te vragen: *wat ken ik er van?*

b) God als Rechter wordt in de ziel ontdekt in Zijn alomtegenwoordigheid en alwetendheid, als een God, die hemel en aarde vervult. Voor Wie alle dingen naakt en openbaar zijn, terwijl Zijn ogen de ganse aarde zo doorlopen, dat de donkerheid zelfs niets voor Hem bedekken kan. Hierdoor ziet de ziel, dat het onmogelijk is, zich voor zulk een God te verbergen of heen te vlieden. Daarom zegt zij: "Waar zoude ik heenvlieden voor uw aangezicht? Zo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar; of bedde ik mij in de hel, zie, Gij zijt daar. Nam ik vleugelen des dageraads; woonde ik aan het uiterste der zee; ook daar zou Uw hand mij geleiden, en Uw rechterhand zou mij houden," Ps. 139:7-10. Zij ziet dat God al haar doen in het meeste en in het minste kent, ja zelfs haar zitten en opstaan, en haar allerverborgenste gedachten, eer er nog een woord op haar lippen is. Waarlijk, zal God als Rechter handelen, Hij moet deze alwetendheid hebben, en zal de ziel van de ingewortelde beoefenende godverzaking, waardoor de mens genegen is te denken: God ziet het niet, genezen worden; en zullen al de uitvluchten en

bedekselen aan de mens ontnomen worden; hij moet God door het licht des Geestes als een alwetende Rechter leren kennen, om dus te bekennen, dat bij God de nacht licht is, dat des Heeren oordeel over hem een billijk en rechtvaardig oordeel is, dewijl God alles ziet en kent.

c) God als Rechter wordt in de ziel ontdekt in zijn vlekkeloze heiligheid, waardoor Hij verre van alle onrecht is, en zo zuiver, dat Hij met een zondaar geen gemeenschap oefenen kan. Hierdoor ziet de ziel haar ongelijkvormigheid, haar ganse melaatsheid en onreinheid, van de hoofdschedel af tot de voetzolen toe. En zij wordt bevindelijk en levendig overtuigd dat God met zulk een onreine worm, als zij is, geen gemeenschap oefenen kan; waarom zij uitroepen moet, Jesaja 6:5, Dat zij is van onreine lippen. Dit gezicht van de Heere is noodzakelijk, om de mens af te drijven van al zijn eigen doen, en om hem zulk een geestelijk mishagen aan zichzelf te geven, dat hij met de melaatse staat en met de bovenste lip bewimpeld, uitroept: *Onrein! onrein!*

d) God als Rechter wordt in de ziel ontdekt in Zijn gestrenge rechtvaardigheid, zodat de ziel Hem leert kennen als die God, Die de zonden ordelijk voor ogen zal stellen, Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, maar een rechtvaardig vonnis vellen zal over de afwijker en overtreder. Nu ziet de ziel, dat God de zonde zonder voldoening, noch kan noch wil kwijtschelden, dat noch zij, noch engelen, noch mensen deze voldoening kunnen opbrengen. Dat, ofschoon God barmhartig is, Hij zulks niet zijn kan tot krenking van Zijn rechtvaardigheid, en dat Hij voor alle dingen wil, dat er aan Zijn rechtvaardigheid voldaan wordt, door haar of door een ander die daartoe volkomen in staat is. Dat de ziel dit bevindelijk leert, is ten uiterste nodig, opdat zij van haar laatste toevlucht mag afgedreven worden; want dat is algemeen bij de ontwaakte zondaar, dat, wanneer hij ziet, dat alles hem begeeft, hij dan zegt: *Maar is God niet barmhartig?* Om hem nu geheel te ontbloten en hiervan af te drijven, leert hij dat rechterlijke van God zo verstaan, dat hij het moet opgeven, en de billijkheid en betamelijkheid van Gods weg ten volle toestemmen, dat, zal God Gòd blijven, Hij de zonde zonder voldoening niet kan voorbijzien.

e) Eindelijk, God wordt in de ziel ontdekt als een almachtig Rechter, die niet alleen naar waarheid een rechtvaardig vonnis uitspreekt, maar die het aan geen kracht ontbreekt, om dat vonnis uit te voeren tot straf van de schuldige overtreder. Hij is de sterke God; en dit te zien, doet de schuldige beven, en stelt hem in de uiterste verlegenheid en kommer, zodat hij radeloos wordt bij zichzelf, en geen kans ziet te ontvlieden, maar uitroepen moet: *Het is buiten hoop!*

b. De tweede persoon, die in deze vierschaar in aanmerking komt, is *de gedaagde zondaar,* welke door de werking van Gods Geest genoodzaakt wordt hier te verschijnen, en voor deze majestueuze Rechter te staan, dewijl God op een plechtige wijze hem zo roept, dat hij het NIET weerstaan kan. Om dit gemoedelijk na te gaan, zullen wij u tonen, hoe God hem *roept*, en hoe hij *komt.*

a. Wat het eerste betreft: hoe God de gedaagde zondaar voor Zijn vierschaar *roept,* menen wij dat zulks doorgaans geschiedt op de volgende wijze:

a. God roept hem door middel van Zijn dienaren, die als Zijn gezanten en boden de zondaar in Gods naam en van Zijnentwege getrouwelijk bekendmaken, dat hij voor God schuldig en verdoemelijk staat, vanwege zijn aangeboren en dadelijke zonden, waarmede hij tegen zulk een heilige en rechtvaardige God gezondigd heeft. Dat God noodzakelijk de betaling en opbrenging van de laatste kwadrantpenning van de

tienduizend talentponden, die hij schuldig is, eist; of dat hij aan lichaam en ziel zal moeten gestraft worden tot in alle eeuwigheid. Deze dienaren des Heeren leren de zondaar zijn schuld kennen; zij leggen voor zijn ogen het boek van Gods wet open, het boek van zijn geweten, waarin de schuld als met een ijzeren griffie gegraveerd is, het kleine zowel als het grote. Want het woord, dat zij spreken, is als een scherp tweesnijdend zwaard, hetwelk doorgaat tot de verdeling der ziel, en des geestes, en der samenvoegselen, en des mergs; en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten, Hebr. 4:12. Zij zijn dan voor de ziel wat Christus was bij de Samaritaanse vrouw, mensen, die de zondaar zeggen, al hetgeen zij ooit gedaan hebben, Joh. 4:29. Zij geven de ziel geen rust, maar roepen, als zonen des donders, luid uit de keel, om de ziel haar zonde en Gods oordeel bekend te maken, opdat de zondaar door de schrik des Heeren mag bewogen worden. Zij geven geen uitstel, noch willen enige uitvluchten aannemen, maar zijn daarop uit, om de wapenen van hun krijg, die machtig zijn door God, te gebruiken, opdat de hoogten terneder geworpen mogen worden en de zondaar voor Gods vierschaar gebracht wordt.

b. Ten tweede: God roept de zondaar voor Zijn vierschaar, door de krachtdadige werking van zijn Geest, in de ziel van de mens; deze werking van de Geest kunnen wij tot de volgende zaken brengen:

1) De Heilige Geest, het Woord vergezellende, verdrijft de aangeboren blindheid en duisternis, door welke het verstand beneveld is, en Hij geeft de ziel een klaar en overtuigend gezicht van haar zonde en ellende. Want als Hij komt, dan is het eerste wat Hij doet, *de wereld* (dat is, de wereldse mensen) *overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel*, Joh. 16:8. De Geest brengt hem Zijn zonde, Gods gerechtigheid en een aanstaand oordeel klaar en met licht onder het oog, met zulk een kracht van betoog, dat er geen plaats voor enige twijfel aangaande deze dingen overgelaten wordt. Gelijk dit kan afgeleid worden uit de betekenis van het grondwoord door overtuigen vertaald, en te zien is in allen, die op het Pinksterfeest op een zaligmakende wijze bewrocht zijn geworden. De Geest vooral doet hem zijn zonde klaar en van nabij zien in haar eigen Godonterende natuur en gedaante, hetwelk inderdaad het enige middel is, om schrik, beroering en wezenlijke bekommering in de ziel te veroorzaken voor Gods gerechtigheid en een aanstaand oordeel. Want de flauwe vertoning die een ontwaakt geweten van de zonde geeft, verdwijnt haast en laat weinig vrucht na. Maar dit gezicht doet de ziel beven voor God, en op de borst slaan en op de heup kloppen. De Geest doet de ziel de zonde zien als haar zonden, welke Hij als een last op haar schouders legt, en aan haar hals bindt, waardoor zij zegt: *Ik, ja ik, heb gezondigd en gedaan dat kwaad is in uw ogen!*

2) De Heilige Geest verlicht en overtuigt niet alleen, maar Hij doet de overtuiging in de ziel diep en met een allerpijnlijkst gevoel en smart tot op de bodem van dezelve indringen; zodat zij proeft en smaakt, hoe onuitsprekelijk bitter het is, dat zij tegen de Heere gezondigd heeft, Jer. 3:25. Dit maakt, dat angsten haar aangrijpen, gelijk een barende vrouw, dat zij misbaar maakt; terwijl de vurige pijlen van de Almachtige zo diep in haar neerdalen, dat zij krom gaat en van smarten kermt en kirt, gelijk de duiven en struisvogels, Jesaja 38:14; Job 28. Dit wordt gewoonlijk genaamd de zielsverbrijzelende werking van de Heilige Geest. En met recht, dewijl de ziel daardoor verslagen wordt, Hand. 2:37, of eigenlijk doorpriemd, als met een brandijzer, dat tot het ziel indringt, en de gevoeligste smart veroorzaakt. Zulks is noodzakelijk, om de zondaar tot een zieke voor de grote Medicijnmeester Christus te maken, om de nauwe vereniging tussen de

ziel en de zonde te breken, en om de ziel naar God en voor Zijn vierschaar te drijven. *Want als het bange is*, zegt de Heere, *dan zullen zij Mij vroeg zoeken*, Hos. 5:15. Elk moet er in zulk een trap zóveel van hebben, om hem een verbrokene van hart en een verslagene van geest te maken, zo hij tot jaren van onderscheid is gekomen, eer hij de rechtvaardigmaking ondervonden heeft.

3) De Heilige Geest wordt vooral ook in hem een Geest van de dienstbaarheid tot vreze, gelijk wij, met vele voortreffelijke uitleggers, de plaats Rom. 8:15 verstaan. De Heilige Geest werkt zonderling op de hartstocht van vreze. In Rom. 2:9 vinden wij, dat in de ziel van een ieder, die de zonde doet, gewrocht wordt benauwdheid en verdrukking; de apostel zegt, dat, als de ziel aangeraakt wordt, het in haar vreze wrocht, 2 Kor. 7:11. De Heilige Geest vertegenwoordigt ook aan de ziel de voorwerpen, die vreze, angst en bekommering veroorzaken. Gelijk Job het in een ander geval had, als hij zegt, dat hij geen rust had bij dag, en dat hij des nachts ook verschrikt werd door de dromen. Waarbij wij kunnen voegen, dat de Geest gedurig zorg draagt, dat de kommer niet verflauwt en overgaat, maar, als er enige tussenpozen zijn, het alsdan opnieuw zo opgewekt wordt, dat de ziel van al het geschapene wordt afgedreven, om tot God te gaan, en te roepen: *het is buiten hoop!* En bitterlijk te treuren en te wenen over haar toestand.

b. De zondaar dus krachtig en innerlijk door Gods Woord en Geest *geroepen* zijnde, om voor Gods vierschaar te verschijnen en rekenschap te geven, wordt eindelijk genoodzaakt, *om voor God te verschijnen.* Hij kan het niet langer uitstellen want God wordt hem te machtig, en hij vindt geen schuilplaats noch tijd van uitstel; derhalve *komt* hij.

a. Als een beladene onder een zware last van zonde en ongerechtigheid, die hij ziet en kent, en waaronder Zijn ziel gebukt gaat, terwijl hij de bitterheid daarvan proeft en smaakt. Waarom hij dikwerf zal zeggen: *O Heere, uw pijlen zijn in mij gedaald, en uw hand is op mij neergedaald. Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd; als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden. Ik ben krom geworden, ik ben uitermate zeer nedergebogen, ik ga de ganse dag in het zwart. Ik brul van het geruis van mijn hart,* Ps. 38: 3, 5, 7, 9.

b. Hij komt met een diepe schaamte, walging en verfoeiing van zichzelf voor God, roepende: *O Heere, ik ben beschaamd, ja schaamrood,* Ezra 9: 6; Jer. 31:19. Met de arme tollenaar is hij zo beschaamd, dat hij van verre staat, zijn ogen niet durvende opslaan, maar op zijn borst klopt, roepende*: Wee mij, dat ik gezondigd heb!* Zodat wij wel kunnen denken, hoe de arme zondaar staat te beven en te sidderen voor en onder het oog van zulk een heilig God.

c. Het derde, dat in deze gerechtshandeling in aanmerking komt, *zijn de aanklagers en beschuldigers.* God wil het vonnis niet anders uitspreken dan op goede gronden, en daarom wil Hij de ziel doen horen, wat er tot haar last ingebracht zal worden. Deze aanklagers zullen wij maar tot drie brengen, ofschoon wij gemakkelijk ook anderen zouden kunnen optellen.

a. Wij stellen de *wet van God* als de eerste beschuldiger en aanklager van de ziel in Gods vierschaar; gelijk de Zaligmaker dit duidelijk van de wet leert, als Hij zegt, Joh. 5:45: *Die u verklaagt, is Mozes* (dat is, de wet van Mozes), *op welke gij gehoopt hebt;* en de apostel, Rom. 2: 14, 15.

a. De wet van God legt voor zijn ogen klaar en duidelijk in Gods vierschaar al zijn zonden. Zijn aangeboren zonden, zeggende: Hij is in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft hem zijn moeder ontvangen, Ps. 51:1. Zijn dadelijke zonde van der jeugd af aan; hoe het gedichtsel van de gedachten van zijn hart ten alle dage boos geweest is, Gen. 6:5. Zijn verborgen zonden, die niemand dan God en hij kende. Waarbij het dikwijls gebeurt, dat de wet hem van gebod tot gebod leidt, en aanwijst, dat hij tegen deze allen zwaarlijk gezondigd en geen van die onderhouden heeft; dit is het, dat Paulus leert, Rom. 3:20: *Want door de wet is de kennis van de zonde.*

b. De wet, als een aanklager, verzwaart op een nadrukkelijke wijze de zonden van de aangeklaagde zondaar; dat ze niet alleen zijn misdaan tegen een mens, maar tegen een hooggeduchte, heilige rechtvaardige en ontzaglijke Majesteit. Dat ze zijn een opstand tegen God, een aankanten van zichzelf tegen de Almachtige, als met dik verheven schilden. Dat ze zijn tegen een Wet, die zo recht, billijk, heilig en goed is; dat ze zijn als met moedwil en opgeheven hand geschiedt, tegen alle onderwijzingen, vermaningen, bestraffingen, bedreigingen en overtuigingen in, en dat ze derhalve een moedwillige ongehoorzaamheid zijn.

c. Ten derde, de wet, als een aanklager, neemt alle uitvluchten weg, toont aan de nietigheid van alle eigen gerechtigheid van de zondaar, om in het geheel of ten dele te kunnen voldoen, terwijl zij alle mond stopt, en de gehele wereld voor God verdoemelijk stelt, Rom. 3:19.

d. Eindelijk, de wet, zowel als zij aanklaagt, zo heeft zij ook een eis aan een heilig en rechtvaardig God, welke is, dat de ziel, die gezondigd heeft, de dood moet ondergaan en aan lichaam en ziel gestraft worden. Welke eis billijk is, daar God Zelf gezegd heeft, dat een ieder, die niet blijft in alles, dat in het boek der wet geschreven is, om dat te doen, vervloekt is.

b. De tweede aanklager en beschuldiger is *het eigen geweten* van de mens, hetwelk nu, levendig gemaakt zijnde, hem een bewustheid geeft van Zijn begane daden, en een wetenschap, dat al hetgeen tot zijn last door de wet ingebracht is, waar en waarachtig is. Zodat zijn geweten, zonder te aarzelen toestemt, dat hij een man van zware overtreding is, tienduizend talentponden schuldig. Zijn geweten vliegt hem in het aangezicht, met een scherp en doorpriemend verwijt over hetgeen hij gedaan heeft, en wordt een knagende worm in hem. Terwijl hetzelve, als Gods Stedehouder de zijde van de zondaar verlaat, en de zijde van God kiest, eisende, dat zulk een als vijand mag behandeld worden, naar waarheid oordelende, dat die zulke dingen gedaan heeft, de dood waardig is, Rom. 1:32.

c. De derde beschuldiger en aanklager is *de satan,* die een beschuldiger (of aanklager) der broederen genaamd wordt, Openb. 12:10. En in Zach. 3:1 staat hij aan Jozua's rechterhand, om hem te weerstaan. Deze brengt in, dat alles hetwelk de wet en zijn eigen geweten zeggen, wel waar is, terwijl hij voorlegt, hoe gewillig en bereid de ziel altoos was in zijn dienst. Deze eist de zondaar als zijn eigendom, om hem te pijnigen en te straffen over het begane kwaad; deze zoekt God op te hitsen tegen de zondaar, Job 1:11. Deze kwelt, bestrijdt en bespot de zondaar, dat zulk een ooit om genade zou durven denken of roepen, daar hij God zo zeer vertoornd heeft; en zijn oogmerk is, om de ziel door wanhoop van God te doen vluchten, gelijk Kaïn, of met een Judas tot de strop te drijven voor het aangezicht van God.

En tegenover zulke beschuldigers, wier getuigenis niet gewraakt kan worden en wier eis tegen de zondaar rechtvaardig is, daar dezelve op de verdienste van het kwaad en op

Gods Waarheid en wraakvorderende gerechtigheid gegrond is, staat de arme zondaar, als dat kindje, geworpen op het vlakke van het veld, om in zijn bloed te wentelen.

Vraagt nu iemand: Wat uitwerking heeft dit in Zijn ziel? Welke zijn de gestalten en werkzaamheden, die er door veroorzaakt worden? Ik zal het u zeggen:

a. Vooreerst; het vonnis des doods komt stand grijpen in zijn geweten, hij stemt alles toe, en daardoor is hij veroordeeld bij zichzelf. Zodat hij moet zeggen: het is buiten hoop! het is buiten hoop! Dit oordeel vonnist hij niet alleen over zijn persoon, zich als een doemwaardige aanmerkende, maar ook over al zijn beste daden en betrachtingen, die niet hoger achtende dan schade en drek te zijn, Filip. 3:8. En dit doet hij zo ruim en volkomen, dat zijn gehele ziel het daarvoor houdt, dat hij in zichzelf is een kind des toorns van nature, Ef. 2:3, en waardig, om eeuwig van Gods aangezicht verstoten te worden.

b. Ten tweede; hij murmureert tegen God niet, noch legt de schuld op God; integendeel, hij neemt deze volkomen op zichzelf, terwijl hij bekent, dat God hem alzo geschapen had, dat hij volkomen kon gehoorzamen. Daarom zegt hij: Heere, Gij zijt rechtvaardig, al wilt Gij mij eeuwig verdoemen, want ik ben Uw mond wederspannig geweest, Klaagl. 1:18. Uw aandacht kan zien, *dat wij niet willen, dat de mens daartoe zoude moeten komen, om even gewillig te zijn om verloren te gaan, als behouden te worden.* Dit is een gevaarlijke dwaling tegen Gods Woord en strijdig met onze natuur. *Maar daartoe moet hij komen, om God te billijken en te rechtvaardigen.*

c. Ten derde; hij valt voor God op zijn knieën, en doet een oprechte, openhartige en ruime belijdenis van zijn schuld in het algemeen en ook in het bijzonder, met de Psalmist, Ps. 32:5: *Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor den Heere.* O, hij erkent, dat zij tot de hemel toe opgeklommen zijn. Dat zij meer zijn dan het zand aan de oever van de zee. Dat zij zwaarder zijn dan de bergen. Dat zij om wraak roepen; dat, als God met hem in het gericht wilde treden, hij niet zou kunnen antwoorden op één vraag uit vele duizenden.

d. Ten vierde; zijn ziel begint er onder te breken en te smelten, zodat hij een recht treurende wordt, en gebrokene van hart, zijn leger nat makend met zijn tranen. Hij gaat de gehele dag als in het zwart, met tranen zaaiende. Hij is gelijk Rachel, die wenende was en weigerde getroost te worden. Het is bij hem:

't Zij, hoe 't zij, mijn droeve ogen!
Laat uw springbron nooit verdrogen,
Houdt, van schreien nimmer mat,
Steeds mijn wang en leger nat.'

e. Ten vijfde; zijn ziel wordt op het allerdiepst vernederd en verootmoedigd, zodat al de hoogten, die zich verheffen tegen de kennis van Christus en de zalige weg van vrije genade, vernederd worden, en hij gewillig wordt, om als een onwaardig hondje te smeken om een kruimpje van vrije genade; hij wordt gewillig gemaakt, om zonder geld en zonder prijs te kopen.

f. Daarom, ten zesde; hij wordt roepende en smekende gemaakt tot God om genade en geen recht. Het is: *Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, O Mensenhoeder?* Het is: *O God, zijn er niet vergevingen bij U, opdat Gij gevreesd wordt?* O, de ziel roept nu tot God om genade, gelijk een veroordeelde om pardon, gelijk iemand, die in het water ligt, om hulp, opdat God naar zulk een dode hond mocht omzien.

d. Het vierde, dat in deze gerichtshandeling in aanmerking komt, is *de Borg, de Voorspraak, de Scheidsman tussen God en de zondaar,* Die evenzeer Gods eer als de

zaligheid van de zondaar behartigt. Van Deze zegt de Apostel, 1 Joh. 2:1: *Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus de Rechtvaardige.* Deze Voorspraak, aanschouwende de toestand van de ellendige zondaar, treedt toe tot de Vader, Job 33:24, zeggende: *"O Vader, ik zie daar een arme verloren zondaar bij zichzelf. Hij ligt in zijn bloed te wentelen. Ik hoor hem zich beklagen en op zijn heup kloppen. Mijn ingewanden zijn in Mij omgekeerd. Ik trek al mijn berouw te saam. Och, laat hem in het verderf niet neerdalen, Ik heb verzoening gevonden. Zie, daar is mijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid tot betaling voor zijn schuld. Is deze gehoorzaamheid niet genoeg tot voldoening voor de allergrootste zonden? Immers Mij stelt Gij voor tot een betoning van Uw rechtvaardigheid, in de vergeving van de zonden, in Mijn bloed, Rom. 3:25. Terwijl Ik dan de straf gedragen heb. Och! laten Mijn striemen genezing aan zulk een verslagene en gewonde toebrengen."* De Borg ten goede voor de doemwaardige zondaar gesproken hebbend bij de Rechter van de ganse aarde, komt ook nader tot de ziel van de veroordeelde zondaar en maakt Zichzelf daaraan bekend in zijn algenoegzame Borgtocht, als een die volkomen kan zaligmaken al degenen, die door Hem tot God gaan. Hetwelk in de ziel veroorzaakt de aller onuitsprekelijkste begeerten, om deel en gemeenschap aan Hem te hebben. Ondertussen is de ziel dikwerf bekommerd, of Hij juist haar in het bijzonder tot een Borg wil zijn. Waarom Hij nader Zichzelf in zijn bereidwilligheid aan de ziel van nabij openbaart, de arme zondaar overredende, dat zij zichzelf aan Hem maar over te geven heeft, en zich op Hem te wentelen. Hetgeen de ziel dan op Zijn roepende stem doet, Hem kiezende en Zijn gerechtigheid, en die alleen tot verzoening aangrijpende, om daardoor voor God te kunnen bestaan. Zodat de ziel hierdoor haar schuld op Jezus legt; Zijn gerechtigheid aanneemt, en zichzelf zo kwijt wordt, dat zij van een ander wordt, en een gegrond fundament krijgt, om in leven en sterven getroost te zijn.

e. De vijfde zaak, die in aanmerking komt, is *het vonnis*, dat de geduchte Rechter van hemel en aarde, ten voordeel van de arme zondaar uitspreekt, in hetwelk wij zullen nagaan deze volgende zaken:
1. *De inhoud daarvan.* Dit vonnis is niet, dat de zondaar vrij en onschuldig is van hetgeen, waarover hij aangeklaagd is geworden. Neen, Gods oordeel is een rechtvaardig oordeel en naar waarheid, dewijl Hij de Rechter is, die recht doet, en naar waarheid, als de God van waarheid, spreekt. Maar dit vonnis is tweeledig, namelijk:

a) dat God de ziel van de schuld van zonde vrijspreekt, en dat wel van alle zonde, geen uitgezonderd: de zonde voor en na de doop, de erf- en dadelijke zonde, de zonde voor en in zijn bekering, zodat hij nooit om een enige van deze zonden onder de verdoemenis zal komen. Dit eerste lid van het vonnis noemen wij gewoonlijk de genadige V e r g e v i n g en vrij- en volkomen kwijtschelding van de zonde. Van welke de Schrift overvloedig spreekt, Rom. 4:6-8, vergeleken Ps. 32:1, 2. De mens zalig noemende, wiens ongerechtigheden vergeven, en wiens zonden bedekt zijn. En terwijl er geen stuk is, waarover de ziel meer bekommerd is, zo is er ook geen stuk, waarvan de Schrift zo overvloedig spreekt, om al de bekommeringen daaromtrent weg te nemen, als dit stuk. Zijn deze groot en hemeltergend: *Al waren ze,* zegt de Heere, *als scharlaken en karmozijn, Ik zal ze maken als sneeuw en witte wol.* Is de ziel bevreesd, dat God deze opzoeken en daarover kastijdingen zal uitvoeren: *Ik,* zegt de Heere, *zal ze uitdelgen als een nevel en een dikke wolk; Ik zal ze achter mijn rug, in de diepte van de zee werpen, zodat, als zij gezocht zullen worden, deze niet zullen worden gevonden, dewijl Ik ze nimmer gedenken zal en ze van u zo ver weg doen, als het oosten verwijderd is van het westen.* Is de ziel bang dat nieuwe zonden

en schulden de zaak teniet zullen doen, de Heere zegt: *Ik heb gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch op u schelden zal.*

b) Het tweede lid van het vonnis is, dat de Rechter de ziel toewijst een recht tot het eeuwige leven; want de mens, gerechtvaardigd zijnde, wordt een erfgenaam naar de hope van het eeuwige leven, Tit. 3:7. Zodat van die tijd af, dat hij de vergeving ontvangen heeft, hij een gegrond recht heeft, om op God als zijn Vader te zien, en de hemel als zijn vaderland en erfdeel te verwachten, want hij is, volgens Rom. 8:17, een erfgenaam van God, en een mede-erfgenaam van Christus Jezus.

2. *Het fundament van dit vonnis* is niet iets, dat de mens heeft of doen kan; want alle roem wordt uitgesloten, en de mens, die gerechtvaardigd wordt, komt aan God voor als een goddeloze in zichzelf, volgens Paulus, Rom. 4:5. Maar dit vonnis is gegrond op Christus' volmaakte genoegdoening; gelijk dezelfde Paulus, Rom. 3:24-26, aantoont: *En worden om niet gerechtvaardigd, uit zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is: welke God voorgesteld heeft tot een verzoening, door het geloof in zijn bloed, tot een betoning van zijn rechtvaardigheid, door de vergeving van de zonden,* enz. Trouwens, geen mindere prijs dan de dadelijke en lijdelijke gerechtigheid van Christus, kon een vertoornd God voldoen. Daarom is het, dat de profeet Jesaja, hoofdstuk 53:5, duidelijk zegt, *dat de straf, die ons de vrede aanbrengt, op Hem was, en door zijn striemen is ons genezing geworden.* O, wat is de weg van de genade dierbaar! De beide eisen van de wet, om te doen en te lijden worden voldaan; al de deugden van God worden verheerlijkt. De Heere als Rechter heeft zijn troon gevestigd op de twee pilaren van gerechtigheid en gerichte, dat is, op gerechtigheid, voldaan door de oefening van gerichte aan de Borg. Zodat, tot eeuwige verwondering, goedertierenheid en waarheid vóór zijn aangezicht tot de arme zondaar heengaan.

3. Eindelijk, *de bekendmaking van dit vonnis.* Hetwelk geschiedt:
   a. *uitwendig* in het dierbaar Woord van de Heere, in hetwelk de weg van de rechtvaardiging klaar en duidelijk geleerd en geopenbaard is, namelijk, *dat hij, die in Christus gelooft, het leven heeft;* want al de profeten geven getuigenis, dat een iegelijk, die in Christus gelooft, vergeving van de zonden ontvangen zal door Zijn Naam.
   b. Evenwel, dit vonnis wordt ook aan de gerechtvaardigden vroeger of later *inwendig* bekend gemaakt, door de *middellijke* of *onmiddellijke* werking van de Heilige Geest.

   ?? *Middellijk* doet het de Geest, wanneer Hij de ziel verlicht, ten aanzien van de kenmerken, die God in zijn Woord geeft van diegenen, die gerechtvaardigd zijn, en hun die in hun eigen ziel doet zien. Dit is het, dat de apostel leert, Rom. 8:16: *De Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn.*

   ?? *Onmiddellijk* doet het ook de Geest zonder de kenmerken, de ziel somtijds de vrijspraak zo krachtig inboezemende, dat zij het ten volle geloven kan, en haar hart in blijdschap verruimd vindt, zodat zij zeggen kan, Psalm 103:2-5: *Loof de Heere, mijn ziel! Die al uwe ongerechtigheid vergeeft, Die al uw krankheden geneest, Die uw leven verlost van het verderf, Die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden; Die uw jeugd vernieuwt als van een arend.*

Dit was nu ons eerste stuk, de rechtvaardigmaking van de zondaar in Gods vierschaar.

B. Nu gaan wij over tot het *tweede*, namelijk, om te bezien de *middeloorzaak* van zulk een grote weldaad; onze apostel zegt, dat die is *het geloof*: *Wij dan, gerechtvaardigd*

zijnde uit het geloof. Wij hebben u getoond in het voorgaande, dat de *verdienende* oorzaak van de rechtvaardigmaking alleen is de gerechtigheid en genoegdoening van de Borg Christus Jezus, Die een Verzoening voor de zonde geworden is; zodat wij nu van het geloof moeten spreken, zoals het de werktuigelijke of middeloorzaak is. Om dit na te gaan, zullen wij uw christen aandacht aantonen twee zaken, te weten:

1. De eerste is, waartegen het geloof hier gesteld wordt. Als de apostel zegt, dat het uit het geloof is, zo is het duidelijk:

a) dat hij hierdoor alle werken der gerechtigheid, die de zondaar mocht gedaan hebben, als ook alle vermogens, die in de zondaar mochten zijn, ten enenmale uitsluit, als enige verdienstelijke oorzakelijkheid hebbend in dit gewichtig stuk. Dit blijkt klaar uit de ganse redenering van de apostel, aangaande de rechtvaardigmaking van de zondaar. In Rom. 3:28 zegt en besluit hij, *dat de mens gerechtvaardigd wordt door het geloof, zonder de werken der Wet.* In Gal. 3:11 leert hij dit ook duidelijk. Titus 3:5: *Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken van de rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, maar naar zijn barmhartigheid,* enz., zodat alle roem uitgesloten is.

b) Gelijk de apostel de werken uitsluit, zeggende, dat het uit het geloof is, zo sluit hij ook het geloof zèlf, *als een werk*, uit; want het is het geloof zelf niet, als een werk, dat ons rechtvaardigt, maar *hetgeen* het geloof aanneemt, namelijk: *de volmaakte gerechtigheid van Christus.* Het is niet de hand van de bedelaar, welke hem verrijkt, maar de aalmoes, die hij met zijn hand aanneemt; zo ook hier: het is niet de hand van het geloof, die rechtvaardigt als een verdienende oorzaak, maar hetgeen de hand van het geloof aanneemt. Zeer schoon geeft het onze Heidelbergse Catechismus weer als hij zegt in zijn antwoord op de 61e vraag: *"Niet, dat ik vanwege de waardigheid van mijn geloof Gode aangenaam zij; maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is, en dat ik dezelve niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toe-eigenen kan."* Zodat wij dan besluiten, terwijl de apostel leert, dat het uit het geloof is, dat alle werken, ja zelfs het geloof *als een werk*, hier buiten gesloten moeten worden, en dat het geloof niet anders aangemerkt moet worden, dan als een *middel* of werktuig waardoor de ziel zich Jezus Christus toeëigent.

2. Onze tweede zaak was: Is het geloof de *middel- of werktuiglijke oorzaak*, welke zijn dan de werkingen van hetzelve als zodanig? Ten antwoord zeggen wij, dat de Heere in zijn Woord, om ons een klaar begrip hiervan te geven, woorden gebruikt aan al de werk- of zintuigen van het lichaam ontleend. En wij zullen, opdat gij het helder en klaar voor ogen krijgt en de zaken beter begrijpen zult, de orde van het Woord volgen. Een ieder ga de werkingen van zijn ziel hieromtrent na.

a. De werktuigelijke werking van het geloof wordt dikwijls van *het gehoor* afgeleid, Jesaja 55:3; Ps. 45:11, zodat het in de ziel op een geestelijke wijze werkt, gelijk het gehoor in het lichamelijke. Dat is: het hoort niet alleen de uitwendige stem van de roepende Jezus, maar in het bijzonder hoort de ziel de inwendig roepende stem, welke tot haar gedaan wordt in de beklaaglijke staat, waarin zij is, om haar te bemoedigen, en haar met meer vrijheid aan te moedigen om tot Jezus de toevlucht te nemen. Deze stem is in zulke en dergelijke woorden, die God de Heilige Geest bekrachtigt: *Wees goedsmoeds, gij ellendige! de Meester roept u. Kom herwaarts tot Mij, gij belaste en beladene, en gij zult rust vinden. Wendt U naar Mij toe, en wordt behouden, o alle gij einden der aarde! want Ik ben God, en niemand meer.* Dit hoort de ziel als de stem van God, als de stem van God tot haar in het bijzonder, als een stem van God, om haar vrijmoedigheid te geven, en de genadedeur voor haar open te zetten. En dit baart verwondering, dat zulk een dode hond geroepen wordt. Dit

wekt de aandacht op, en baart toestemming aan het Goddelijk getuigenis, en een vluchten tot de hoornen van Gods altaar. Ziet meer in het *"A B C des Geloofs"* over het woord: *Horen.*

b. Ten tweede: de werktuiglijke werking van het geloof wordt ook van *het gezicht* afgeleid. Daarom wordt het een zien en aanschouwen genoemd, Jesaja 33:17; namelijk: God, met Zijn bovennatuurlijk licht, openbaart Zijn eigen Zoon in de ziel van de ellendigen. Zij zien in Hem een weergaloze schoonheid en uitnemende voortreffelijkheid, een volkomen gepastheid en volstrekte noodzakelijkheid. Waaruit hoogachting voor Hem geboren, de liefde werkzaam gemaakt, en de ziel, met verwerping van alles, tot het kiezen van Hem gebracht wordt. Terwijl zij kan zeggen, dat zij alles als schade en drek rekent, om in Christus gevonden te worden, Filip. 3 :8, 9.

c. Ten derde: de werktuiglijke werking van het geloof wordt ook van *de voeten* afgeleid. In welk opzicht het een gaan en komen, ja zelfs een vluchten naar Jezus is, om een schuilplaats in Hem te vinden, en in een Hoog Vertrek gesteld te worden. Ziet in het *"A. B. C. des Geloofs,"* over het woord: *Komen.*

d. Eindelijk, om er niet meer bij te voegen, deze werkingen worden ook van *de handen en armen* afgeleid. In welk opzicht het geloof Jezus aanneemt en Hem omhelst als de aangeboden Borg, Hem zichzelf in het bijzonder toepassende, om vergeving van de zonden in Zijn bloed deelachtig te worden.

Zo ziet dan uw christen aandacht, dat het geloof in de rechtvaardigmaking slechts een middeloorzaak is waardoor de ziel de roepende stem hoort, de aangeboden Middelaar ziet, naar Hem vlucht, en Hem omhelst en aanneemt.

B. Het gevolg van deze uitnemende weldaad, waarvan wij gesproken hebben, stelt ons de Apostel klaar voor, zeggende, dat het is: *vrede met God, door onze Heere Jezus Christus*. In welke woorden wij te letten hebben:

a. Op het *gevolg zelf*, dat is: *vrede met God*. Dewijl dit niet zo zeer tot ons oogmerk in het verhandelen van de eigenschappen van het geloof behoort, zullen wij des te korter zijn. Elk van ons weet, dat de vrede, die tussen God en de mens in de staat van de rechtheid was, verbroken is door de moedwillige zonden en ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders. Zodat elk mens van nature in een onverzoende staat met God leeft, en is zo lang onder Gods toorn en vloek, totdat het met Christus verenigd wordt door het geloof. Hierop komt de ziel in een verzoende staat met God, welke gemeenlijk in de Heilige Schrift de *vrede met God* genoemd wordt, en bestaat:

a. In de volkomen wegneming van alle oorzaken van de vijandschap. Want God, verzoend zijnde met de ziel door Christus Zijn Zoon, legt Zijn toorn en gramschap af, Jesaja 27:4. *Grimmigheid is niet bij Mij*. En Hij werpt de zonden achter Zijn rug, om deze nimmermeer te gedenken. Waarom de blijde toeroep aan de ziel is: *Troost, troost Mijn volk! Uw strijd is vervuld, Uw ongerechtigheden zijn verzoend*, Jesaja 40:1,2.

b. Deze vrede bestaat in de onderlinge vriendschaps- en gemeenschapsoefening tussen God en de gelovigen. God draagt de ziel als in Zijn armen, Hij licht haar het juk uit haar kinnebakken, en Hij reikt haar voeder toe. Hij neemt haar bij de hand, Hij leert haar gaan, en Hij leidt haar ook in al dat heerlijke en volle, dat in Hem voor haar is als de fontein van het leven. Hij maakt haar Zijn wegen bekend en ontdekt aan haar Zijn verborgenheden. Zij wandelen ook met Hem, gelijk Henoch, met een kinderlijk ontzag en eerbied, nochtans met een gegrond vertrouwen, dat Hij aan hen doen zal en met hen handelen zal gelijk een Vader met zijn kinderen. Zij maken al hun wegen

aan Hem bekend, en ontlasten hun bezwaard gemoed in Zijn schoot, bij alle gelegenheid tot Hem vluchtende en bij Hem schuilende. In dit opzicht was Abraham een vriend van God, Jak. 2:23, en Christus noemt Zijn discipelen niet knechten, maar Zijn vrienden Joh. 15:15.

c. Deze bestaat in de stille kalmte van de ziel waarin zij een stille rust geniet van al de hevige beschuldigingen van het geweten, daar dat gereinigd en besprengd is met het bloed van Jezus Christus, hetwelk ons van alle zonden reinigt. Ja, de ziel proeft ook en geniet een vrede in God, die alle verstand te boven gaat, terwijl de zachtmoedigen vreugde op vreugde hebben, en de ellendige zich in God kan verblijden.

d. Eindelijk, om niet meer te noemen, het is een vrede met al de schepselen. De engelen werden voor de ziel gedienstige geesten, om haar in al haar wegen te bewaren, en op de handen te dragen, Ps. 91:11, 12. Al het geschapene lacht haar toe; want het verbond des vredes, waarin zij staat, strekt zich uit tot de stenen van het veld, Job 5: 23, en Hos. 2: 17: *En Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken met het wild gedierte des velds, en met het gevogelte des hemels, en het kruipend gedierte van de aardbodem.* Ja, het is een vrede met al de godzaligen, daar zij allen te samen met Christus verenigd zijn door het geloof, en onder elkaar door oprechte liefde. O, zalige vrede die gegeven wordt, alle wereldse vrede verre te boven gaande! Wie mag toch daarvan de Oorzaak zijn?

A. Dat zegt de Apostel, dat het is door Christus Jezus, dat is, door de Zoon van God, Die tot een Heiland en Zaligmaker geworden is, om Zijn volk van hun zonden te zaligen. En gezalfd is tot Profeet, Priester en Koning, om de Zijnen te zijn tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing. Door deze is het:

a. Als de verdienende Oorzaak. Want als Middelaar heeft Hij God voldaan in de plaats van de zondaar, en dus de vrede verworven. Daarom wordt Hij in Jesaja 9:5, de Vredevorst genoemd.

b. Als de Aankondiger daarvan. Want komende in de wereld heeft Hij vrede verkondigd aan hen, die verre waren, en aan hen die nabij waren, Ef. 2:17.

c. Het is door Hem als de Jezus en de Christus, omdat Hij dadelijk door de werking van de Heilige Geest deze vrede te genieten geeft, deze in de ziel instortende. Want Gods Koninkrijk bestaat niet in spijs en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door de Heilige Geest, Rom. 14:17.

d. Het is eindelijk door Hem als de Jezus en de Christus, daar deze vrede alleen onderhouden kan worden in de ziel door gedurige gebruikmaking van Hem, tot reinigmaking van het geweten. De Apostel leidt dit af van de rechtvaardigmaking door het geloof. Het is zo, het moet er noodzakelijk op volgen. Want ten aanzien van diegenen, die Christus' gerechtigheid aangegrepen hebben, wordt het handschrift van de zonde, dat tegen hen was, teniet gedaan. En waar de oorzaak van vijandschap weggenomen is, daar is vrede.

B. Toepassing.

Ziedaar, mijn geliefden, dit stuk enigszins klaar voor uw ogen gesteld! Het is een leerstuk, waarvan zeer veel afhangt. Het is een stuk, hetwelk in onze Kerk zuiver geleerd en beleden wordt. Een stuk waardoor de ganse wereld voor God verdoemelijk gesteld, en de vrije genade Gods ten hoogste verheerlijkt wordt. Het is een stuk, hetwelk vol troost is voor de ellendigen en bij zichzelf verdoemelijke zondaar, omdat hem klaar ontdekt wordt, hoe God, om de enige offerande van Christus aan het kruis, de goddeloze

kan rechtvaardigen, zonder enige van Zijn deugden te krenken. Laat ons dan trachten, ons geestelijk gebruik van de verhandelde waarheden te maken.

A. De waarheid, die wij verhandeld hebben, strekt om vele schadelijke dwalingen en misvattingen te weerleggen en de tegensprekers de mond te stoppen.

1. Dezelve strekt tot wederlegging van de Roomsen, die willen, dat wij door de werken van de wet gerechtvaardigd worden, terwijl de Apostel duidelijk besluit in Rom. 3:28, *dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken van de wet;* omdat onze beste werken onvolmaakt zijn, om geheel of ten dele iets te kunnen verdienen. Daarom, mijn geliefden, doordat *de vrije rechtvaardigmaking het stuk is van de staande of vallende Kerk,* en het de zuivere en troostrijke leer van Gods Woord is, waarvoor onze voorvaderen goed en bloed opgeofferd hebben, laat ons toch de gezonde leer vasthouden, strijdende voor het geloof, dat aan de heiligen eenmaal overgeleverd is.
2. Deze waarheid strekt tot wederlegging van de Remonstranten, die willen, dat het geloof tot rechtvaardigheid toegerekend wordt, verkeerd de woorden van de Apostel verstaande. Daar wij getoond hebben, dat niet het geloof zelf, maar het Voorwerp van het geloof, Jezus' gerechtigheid, ons tot rechtvaardigheid toegerekend wordt.
3. Deze waarheid strekt ook tot wederlegging van al de antinomianen of wetbestrijders, die ten stelligste beweren, dat de mens *dadelijk gerechtvaardigd is van eeuwigheid.* Wij stellen wel, dat God een *voornemen* had van voor de tijden der eeuwen, om de mens te rechtvaardigen; dat Hij besloten heeft dit te doen in de tijd. Zodat wij kunnen zeggen, dat de mensen in het voornemen van God, en in Zijn besluit gerechtvaardigd zijn. Maar dat *is niet dadelijk;* want dan zijn de gelovigen van eeuwigheid zalig. Doch zij worden eerst dadelijk zalig, wanneer zij dadelijk in de volle genieting van God ingaan. De Apostel leert, dat wij *door het geloof gerechtvaardigd worden,* derhalve niet eerder dadelijk gerechtvaardigd, *voordat wij dadelijk geloven.* Ja, de Apostel beschrijft de staat van de gelovigen, van nature als een staat, strijdig met de staat van de rechtvaardigmaking, zeggende in Ef. 2:3, dat zij van nature kinderen des toorns waren, gelijk alle anderen. Dat is, liggende onder Gods toorn en vloek, gelijk alle mensen, hetgeen strijdig is met de staat van rechtvaardigmaking.
4. Deze waarheid strekt ook tot weerlegging van zulken, die voorgeven, dat de ziel *ten enenmale lijdelijk is in de rechtvaardigmaking.* Deze dwaling spruit uit het voorgaande. Zijn wij van eeuwigheid gerechtvaardigd, gelijk zij menen, dan is het geloof geen uitgaande daad van de ziel, om Christus, in het Evangelie aangeboden, te omhelzen, maar een inkerende daad in de ziel, om te zien, dat ik alreeds gerechtvaardigd ben. Hiervandaan veroordelen dezulken het vluchten, het hongeren, dorsten en reikhalzen naar Jezus, en het uitgaan van de ziel tot Jezus, alsof het slechts werk van de wet was en geen geloofswerk, onder voorgeven, - omdat het niet naar hun zin is – dat het ten enenmale lijdelijk is. Wacht u, mijn geliefden, voor zulke misvattingen en verkeerdheid! Terwijl gij gezien hebt, dat het geloof een uitgaande daad van de ziel is, om de Borg te omhelzen. De Bijbel beschrijft het ook zo, *en het is het beste bij de Bijbelse beschrijvingen te blijven.*

B. Maar, gelijk wij deze stof tot weerlegging kunnen gebruiken, zo moeten wij deze ook tot beoefening overbrengen. In welk opzicht het een tweeledig gebruik heeft.

A. Voor natuurlijke mensen. Komt hier, zondaars en zondaressen en staat bij deze waarheid enige ogenblikken stil, opdat de fundamenten en toevluchten van de leugen ondermijnd mogen worden!

a. Onderzoekt u zelf, mijn geliefden, hoe gij omtrent dit stuk staat! Niet alleen in uw begrip en uw bevatting van de waarheid, maar vooral in uw bevinding; want daar zal het voor uw onsterfelijke ziel allermeest op aankomen.

1. Onderzoekt u zelf, of gij bevindelijk God als een rechtvaardig en heilig Rechter hebt leren kennen, door Geesteslicht. Die gerechtvaardigd zijn hebben God zó gezien. En o, welk een zielberoerend en doorgrievend gezicht was het voor hen! Omdat zij niets hadden, waarmee zij God konden voorkomen, om te antwoorden op één uit vele duizenden.
2. Die gerechtvaardigd is, heeft zijn zonden leren kennen en de godontering, grootheid en verdoemenswaardigheid van deze zonden. Zodat hij heeft moeten uitroepen in de smart en bitterheid van zijn ziel: *wee mij, dat ik gezondigd heb!* O mijn geliefden! Zij, die nooit smart en zielsdroefheid gehad hebben, zijn ook nooit gerechtvaardigd geworden. Want die God rechtvaardigt zijn mensen, die ziek zijn geweest, belast en beladen, ja verbrokenen van hart en verslagenen van geest; gelijk Efraïm hebben zij op de heup geklopt, en met de tollenaar hebben zij op de borst geslagen, uitroepende: O God, wees mij zondaar genadig!
3. Die gerechtvaardigd zijn, zijn ook van al hun eigen werken en gerechtigheid afgedreven geweest. Zij hebben al hun beste doen kunnen veroordelen, en het vonnis van de dood onderschrijven. Zij hebben het gezien als een wegwerpelijk kleed, ja als schade en drek; zodat zij wel zagen, dat door de werken van de wet niemand gerechtvaardigd kon worden. Waardoor zij het als buiten hoop opgaven, en deed kruipen voor God als een worm, met de strop om de hals, roepende om genade en geen recht.
4. Die gerechtvaardigd is, heeft de Middelaar leren kennen in zijn volstrekte noodzakelijkheid, in Zijn volvaardige bereidwilligheid. Hij heeft Zijn inwendig roepende stem gehoord, en met Zijn ganse ziel en al wat in hem is, is hij tot de Borg op Zijn roepende en nodigende stem gevlucht, heeft Hem aangenomen, en zichzelf voor tijd en eeuwigheid aan Hem overgegeven.
5. Die gerechtvaardigd is, heeft in een meerdere of mindere trap iets ondervonden van de vrede tussen God en zijn ziel, op de oefening van zijn geloof. Hij heeft enige ontlasting van de last en het pak van zijn zonden ondervonden, enige ruimte en kalmte in zijn gemoed, en enig vertrouwen, dat God hem genadig zal zijn om zijns Zoons wil. En, ofschoon hij het gevoel hiervan altijd niet heeft, noch het daarvoor houden kan, zo heeft hij evenwel wetenschap, dat het gebeurd is. En och, of hij het weer hebben mocht! Als iemand deze dingen nagaat, en zijn ziel bij de Goddelijke waarheden neerlegt, zo zal hij kunnen opmaken, of hij deze weldaad deelachtig geworden is of niet.

b. Wat zegt nu uw geweten op deze stukken? Zegt het, dat gij deze dingen nooit ondervonden hebt? O, wat is uw toestand dan beklagenswaardig, indien gij zo leeft en sterft!

1. Gij zult voor de Rechter van de ganse aardbodem gebracht worden, en dan roepen tot de bergen en heuvels, dat ze u bedekken zouden, doch het zal u niet helpen. Hoe zult gij staan voor Zijn ontzaglijke Majesteit! Wat zullen de knieën tegen elkaar stoten, en gij als een blad voor de wind beven!
2. Het boek van Gods wet, en dat van uw eigen geweten, zullen eens opengelegd worden, om tegen u te getuigen. Dan zal dat geweten, dat nu zo slapende en

zorgeloos, en als met een brandijzer toegeschroeid is, u in het aangezicht vliegen en getuigen, dat gij al de geboden van God zwaarlijk overtreden en geen van die gehouden hebt. Gods wet zal wraak over u vorderen met een strenge, billijke en rechtvaardige eis, die ingewilligd zal worden. O zondaar, hoe ellendig zal het dan met u staan!

3. Want daar zal geen voorspraak voor u zijn, geen oog om medelijden met u te hebben, geen druppel van barmhartigheid en genade. Terwijl gij die verwaarloosd hebt, en in deze welaangename tijd niet betracht hebt, hetgeen tot uw vrede diende.
4. Daar zal ook het vonnis uitgesproken worden, maar de inhoud zal zo akelig zijn, dat het de haren ten berge moet doen rijzen; want het zal zijn: *"Gaat weg, gij goddelozen! Neemt ze, duivelen! Bindt ze handen en voeten, en werpt ze in de hel!"*
5. Daar zult gij geen vrede met God vinden, maar de toorn van God zal in uw ziel uitgestort worden tot in alle eeuwigheid, zonder enige tussenpozen. Daar zal geen kalmte zijn in uw ziel, want de worm zal knagen tot in alle eeuwigheid. Daar zal geen rust zijn, want de ogen zullen wenen en de tanden altijd knersen, en dat in het gezelschap van de duivelen en verdoemden.

c. Och, dat de schrik des Heeren en het geloof aan de aanstaande dingen u bewegen mochten, om heden acht te geven op hetgeen tot uw eigen zaligheid zo volstrekt nodig is! Och, dat gij met de stokbewaarder zo in uw hart doorpriemd mocht zijn, dat gij uitriep: *wat zal ik doen, om Gods toorn te ontvlieden?* Dan zouden wij u deze volgende middelen voorschrijven:

1. Sta er veel naar om God hier als een Rechter te leren kennen, opdat in uw ziel ontstaan moge een heilige eerbied voor zijn hoogheid, en gij Hem te voet moogt vallen, en uw Rechter om genade bidden.
2. Zoek op allerlei wijze uw zonden te leren kennen, vooral dat ze op uw ziel zo zwaar mogen wegen, dat gij het er niet langer onder uithouden kunt. Maar als een melaatse u zelf moogt aanklagen bij God als een, die belijdt, tegen al de geboden van God zwaarlijk gezondigd te hebben. Dit is het, wat God eist: *alleenlijk kent uw ongerechtigheid, opdat gij gerechtvaardigd wordt.*
3. Schoon uw zonden groot en zwaar zijn tegen al de geboden van God, wees toch niet wanhopig, want er is evenwel een Middel, er is een Voorspraak bij de Vader. Zijn bloed reinigt van alle zonden, al waren ze als scharlaken en karmozijn.
4. Deze Borg biedt zich aan u aan, om u te worden een Oorzaak van zaligheid, ja van volkomen zaligheid. Sta dan niet van verre, maar, terwijl de Meester Christus u roept en nodigt, o, komt tot Hem, uw eigen gerechtigheid verzakende en de Zijne, de Zijne alleen aannemende! Zegt van de Heere: *In de Heere Heere is gerechtigheid en sterkte, tot Hem zal men komen.* En bevindt gij uw machteloosheid, o, Hij wil Zijn hand tot de kleinen wenden! En de ziel, die gewillig is, wil Hij trekken; want Hij heeft een arm met macht.

d. Zal het nog met het oog op bovenstaande nodig zijn drangredenen te gebruiken, ten einde u op te wekken, om tot Jezus te vlieden? Let op de volgende:

1. Vooreerst, arm zondaar, er is geen andere Weg, om van het zware en onverdraaglijke pak van uw zonden bevrijd te worden! Want de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder de hemel geen andere naam die onder de mensen gegeven is, door welke wij moeten zalig worden, Hand. 4:12. Uw eigen gerechtigheid, het verbeteren en kwellen van uw ziel, zal God nimmermeer met u kunnen bevredigen. *Al waste gij u,* zegt de Heere, *met salpeter en veel zeep, zo is toch uw ongerechtigheid voor Mijn aangezicht getekend,* Jer. 2 : 22. Al wilt gij God alles, ja het beste zelfs geven, het

zou niet in staat zijn om uw ziel te verlossen; Micha 6:7: Zou de Heere een welgevallen hebben aan duizenden van rammen? Aan tienduizenden van oliebeken? Aan de eerstgeborene uws buiks, voor de zonde van uw ziel? O neen, zondaar! De verlossing is te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden.

2. Gedenk toch, dat hoe langer gij het uitstelt gij de schuld des te groter maakt, en de vergeving des te bezwaarlijker. Want hoe langer de ziel in de zonde leeft, hoe meer het geweten vereeld wordt, en God ook vertoornd, zodat Hij tot dezulken zeggen zal: "Dewijl Ik geroepen heb en gijlieden geweigerd hebt, zo zal Ik ook in ulieder verderf lachen; Ik zal spotten, wanneer uw vrees komt; gij zult tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden; gij zult Mij vroeg zoeken, maar Mij niet vinden," Spr. 1:24, 26, 28.
3. Gedenk, dat het uitstellen een teken is, dat gij weinig achting hebt voor het dierbaar bloed van Jezus Christus, hetwelk betere dingen spreekt dan dat van Abel. Wat zal het dan niet rechtvaardig zijn, dat dit bloed eens roepen zal om wraak!
4. Gedenk toch, dat nog op deze dag, heden zo gij het horen moogt, de liefderijke Jezus, uw dwaasheid ziende, u roept om te komen en te kopen zonder geld en prijs, en dat Hij Zich u aanbiedt als een volkomen Zaligmaker. Ja! Hij wacht zelfs op u, om u genadig te zijn; Hij wacht niet alleen, maar Hij staat over u te wenen, opdat gij op deze dag eens verstaan moogt, hetgeen tot uw vrede dient.
5. Eindelijk, uw zonden mogen nog zo zwaar en groot en aanhoudende zijn, Hij zal ze maken als sneeuw en witte wol. Want dat is Zijn Eigen woord: Ik zal ze uitdelgen. Daarom bezweren wij u allen, dat gij naar Hem vlucht, terwijl Hij u de scepter toereikt. Als een dienstknecht van God verzekeren wij, dat hij, die komt, geenszins zal uitgeworpen worden.

A. Kinderen en gunstgenoten van God! Welgelukzalig zijt gij, daar uw ongerechtigheden vergeven en bedekt zijn. God zal nimmermeer op u toornen noch schelden, want Zijn toorn is van u afgekeerd. En Zijn Vaderlijk en vriendelijk aangezicht is u toegekeerd; en zal zo zijn tot in der eeuwigheid. Laat ons slechts toe, een woord of twee te spreken:
a. Kinderen van God! zoekt veel bij deze waarheid te blijven staan.

1. Overdenkt veel uw gesteldheid, in welke gij waart, toen God in genade op u zag. Hopeloos en hulpeloos, in uw bloed liggende te wentelen, toen God zeide: leeft, ja leeft! O, dit zal uw ziel doen smelten, dat God naar zulk een dode hond omzag, en het zal u bemoedigen, in welke nood en dood gij ook komen moogt, want Hij, Die u verlost heeft, zal u ook nóg verlossen.
2. Beschouwt veel door het geloof, hoe al de deugden van God verheerlijkt zijn geworden in de genadeweg, opdat het in u een eeuwige verwondering en aanbidding mag veroorzaken, dat God rechtvaardig is en blijven kan, en de Rechtvaardiger is van diegenen, die in Christus geloven.
3. Gedenkt toch veel aan de Borg en het losgeld, dat Hij voor u betaald heeft. Geen zilver of goud of iets dergelijks, maar Zijn Eigen bloed en Zijn leven, en dat wel, toen gij nog vijanden waart. Opdat gij hierdoor moogt opgewekt worden, om God te verheerlijken met ziel en lichaam beide.
4. Hebt gij de vrede door Jezus Christus verkregen, o! zoekt toch die vrede steeds door in het geloof ook van Hem gebruik te maken, te behouden en te bewaren. Daar is geen andere weg toe, want de zonden zullen het steeds verdonkeren. Maar als gij Hem opnieuw gedurig aangrijpt, zult gij bevinden, dat Zijn stem u de genezing zal aanbrengen.

5. Houdt vooral voor ogen, dat deze leer u moet aansporen, om vruchten der gerechtigheid te dragen; opdat gij zelf zien moogt, dat uw geloof door de liefde werkzaam is.

B. Kinderen van God! Laat toch dit stuk tot uw troost dienen in al uw gevallen. Immers het is vol van troost.

1 Zijt gij op zware posten en gevallen, daar gij het niet doorzien kunt? O, zijt gij gerechtvaardigd, God is u tot een verzoend God en Vader in Christus. Is Hij dan vóór u, weest verzekerd, dat een vrouw haar zuigeling mag vergeten, maar Hij zal u nimmermeer vergeten. Want gij zijt in beide Zijn handpalmen gegraveerd, en uw muren zijn steeds voor Hem.

2 Zijt gij in duisternis, in naarheid en in angsten? menigmaal zeggend: "De Heere heeft mij vergeten, mijn weg is van en voor de Heere verborgen, en mijn recht gaat van mijn God voorbij." O, weet het toch, het licht is voor de rechtvaardigen gezaaid, en uw God zal op zijn tijd het licht uit de duisternis voortbrengen.

3 Wordt gij hier gehoond, gesmaad en gelasterd? Uw naam is evenwel ingeschreven in het boek des levens. Daaruit zullen al de vijanden denzelve niet kunnen uitwissen, integendeel, alle tong, die in het gericht tegen u opstaat, zal verdaan worden en zult gij verdoemen.

4 Drukken u de zonden? O, het is God, Die u gerechtvaardigd heeft; de prijs is gegeven tot de laatste kwadrantpenning door de Borg, en Hij leeft in eeuwigheid, om voor u te bidden, terwijl de Vader Hem altijd hoort.

5 Zijt gij voor de dood bevreesd? Hier is troost tegen die Koning van verschrikking. Heeft God u de zonden vergeven om Zijns Zoon wil, o, de dood is ontwapend, en gij moogt zeggen met Paulus, 1 Kor. 15:55-57: "O dood! Waar is uw prikkel? Hel! Waar is uw overwinning? De prikkel nu der dood is de zonde; en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onze Heere Jezus Christus." Amen.

3 HET GELOOF, een genade die de ziel reinigt.

Handelingen 15:9 ***Gereinigd hebbende hunne harten door het geloof.***

I. INLEIDING.
Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdesem, welke een vrouw nam en verborg in drie maten meel, totdat het geheel gezuurd was, zegt Jezus, Matth. 13:33. Ons oogmerk, mijn geliefden, is niet om u te zeggen al wat deze en gene tot verklaring van deze gelijkenis gezegd hebben; maar tot ons oogmerk verstaan wij hier door het koninkrijk der hemelen, Gods genadig werk of koninkrijk, hetwelk Hij opricht in de ziel van ieder begenadigde. Zodat het koninkrijk der hemelen niets anders is dan het genadeleven, hetwelk elk gelovige ondervindt, als hij van dood levend gemaakt wordt, door de onweerstandelijke werking van de Geest. Dit wordt vergeleken bij een zuurdesem, welke een vrouw nam en in drie maten meel verborg, totdat het geheel gezuurd werd. Alleen om aan te tonen, dat dit genadeleven doordringt door al de vermogens van de ziel, opdat Gods beeld in elk van die opgericht wordt.

Toegepast op de tekst.
En dat is het, hetgeen de Apostel aantoont in onze woorden, als hij zegt, *dat het geloof het hart reinigt,* dat is, dat het als zulk een zuurdesem, verborgen in al de vermogens van de ziel liggende, die geheel verandert naar het evenbeeld van God.

De samenhang.
Wij zien in het eerste gedeelte van ons teksthoofdstuk, dat er een zware twist door valse broeders ontstaan was in de gemeente te Antiochië. En om dit vuur van de twist uit te blussen, Paulus, Barnabas en enige andere broeders naar Jeruzalem reisden om de zaak aldaar bekend te maken, en de uitspraak van de Kerk te horen, vers 1-3. Te Jeruzalem gekomen zijnde, stellen zij de zaak in verschil voor aan deze Kerkvergadering, vers 4-6. Hierop spreekt Petrus in de kerkvergadering, aantonende, dat het onredelijk zou zijn, een juk of last op de heidenen te leggen, dewijl God zijn uitnemende genade aan hen betoond had door zijn prediking. Dus behelzen onze woorden een verhaal van een uitnemende weldaad van God aan de heidenen. Wij hebben daarin aan te merken:

A. De weldaad zelf: *de reiniging van hun harten.*
B. De wijze, hoe deze teweeggebracht werd: *God had het door het geloof gedaan.*

II. Het lichaam van de Predikatie.

A. Verklaring.
A. Eerste deel, in hetwelk ons voorkomt de weldaad, aan de heidenen, die bekeerd waren geworden, bewezen; *hun harten waren gereinigd.*

A. Hetgeen gereinigd werd waren *hun harten.* In een *eigenlijke zin* wordt door het hart verstaan dat voorname, edele en voortreffelijke deel van 's mensen lichaam, hetwelk God in het binnenste geplant heeft, om te zijn de oorsprong en onderhouder van het leven van het lichaam; door het ontvangen van het bloed uit al de delen van het lichaam, en het weer uitstorten van dit bloed door het gehele lichaam heen. Maar in een *oneigenlijke zin* wordt de gehele ziel van de mensen, welke een redelijke zelfstandigheid is, met verstand, wil en oordeel begaafd, daardoor verstaan. Gelijk te

zien is in Gods billijke eis, Spreuken 23:26: *Mijn zoon! geef Mij uw hart!* Somtijds betekent het de vermogens van de ziel. Nu eens het verstand: *Het hart des mensen overdenkt zijn weg; maar de Heere bestuurt zijn gang,* Spreuken 16:9. Dan eens de wil. In al de plaatsen, in welke melding van *hart en ziel* beide gemaakt wordt, betekent het hart *de wil*, volgens de aanmerking van de grote Calvijn. Dan weer het geheugen, gelijk van Maria aangetekend wordt, *dat zij al deze woorden bewaarde, die overleggende in haar hart,* Lukas 2:19. Ook betekent het hart het geweten, gelijk van David aangetekend wordt, *dat zijn hart hem sloeg, als hij de slip van Sauls mantel wilde afsnijden.* En gelijk Johannes, 1 Joh. 3:21 zegt: *Indien ons hart ons niet veroordeelt, zo hebben wij vrijmoedigheid tot God.* Wij hebben dan hier door het hart te verstaan, *de ziel met al haar vermogens.* Evenwel niet met uitsluiting van de uitwendige mens, dewijl de ziel of het hart als het beste deel voor de gehele persoon gesteld wordt. En waar het hart waarlijk gereinigd wordt, daar worden ook de daden uitwendig gereinigd, vermits een goede boom goede vruchten voortbrengt en een reine fontein zuiver water.

B. De weldaad, aan hen bewezen, was, *dat zij gereinigd waren geworden.* Om hiervan zo klaar als mogelijk is te spreken, zullen wij

a) uw aandacht aantonen, wat er hier verondersteld wordt;
b) waarin deze reiniging bestaat;
c) wat de eigenschappen daarvan zijn; en
d) waarom het *een reiniging* genoemd wordt.

a. Wat het eerste betreft, namelijk, *hetgeen de reiniging veronderstelt.* Elk weet, dat alleen dingen, die vuil en onrein zijn, gereinigd worden. Bijgevolg dan, zal het duidelijk leren dat het hart van deze heidenen en ook van alle mensen van nature vuil en onrein is. Om dit nu recht na te gaan, zullen wij:

1. De zaak uit de grond en wortel afleiden; te weten, Adams schuld komt op tweeërlei wijze op al Zijn nakomelingen, die op een gewone wijze van voortteling van hem afdalen: terwijl zij allen in en met hem als een verbondshoofd gevallen zijn in zijn eerste overtreding. Er is een schuld van Adam, welke al zijn nakomelingen toegerekend wordt, en daarin bestaat dat alle Adams nakomelingen ontvangen en geboren zijn onder Gods toorn en vloek, verbonden tot al de ellendigheden van dit leven tot de dood zelf, en de pijnen van de hel tot in eeuwigheid. Deze wordt algemeen de toegerekende erfschuld genoemd.

Als een gevolg van de toegerekende schuld van Adam moeten wij weten, dat er een inklevende schuld is, welke bestaat in de ontbering van Gods beeld en de verdorvenheid van de gehele natuur, welke maakt, dat de mens tot alle goeds onmachtig is en tot het haten van God en zijn naaste geneigd. De eerste schuld wordt in de rechtvaardigmaking weggenomen; maar de tweede, zijnde de onreinheid, waarop hier gezien wordt, in de heiligmaking; door welke alleen het hart gereinigd wordt.

2. Dat ieders hart nu zo verdorven en onrein is, blijkt:

a) uit de gewisse getuigenissen van Gods onfeilbaar Woord, in hetwelk de Heilige Geest allerlei soort van uitdrukkingen gebruikt, om de verdorvenheid en onreinheid voor te stellen en te verklaren. In Gen. 6: 5 zegt God ervan, *dat het gedichtstel van de gedachten van s' mensen hart alleenlijk boos is.* En Job was er bij bevinding ook ten volle van overtuigd, als hij vraagt, Job 14:4: *Wie zal een reine uit eene onreine geven? Niet één.* Waarom de staat van de natuur, Ezechiël 16, vergeleken wordt *bij een kindje, dat op de vlakte des velds in zijn bloed ligt te wentelen.* En Jesaja, hoofdstuk 6:5, noemt zichzelf *een man van onreine lippen.* Deze onreinheid is ook

de bron en fontein, waaruit al de onreinheid van de daden voortvloeit, *terwijl het gedurig slijk en modder opwerpt,* Jesaja 57:20.

b) Als wij op de vermogens van de ziel letten, wij zullen in al deze vermogens deze onreinheid klaar zien. Het verstand is lichtvaardig, niet alleen onkundig maar ook duisternis zelf, en onmachtig om de dingen, die van de Geest zijn, te begrijpen en te verstaan. De wijsheid van hetzelve is op zijn allerbest genomen maar vijandschap tegen God, Rom. 8:7. Het geweten is met ongelovigheid besmet en als met een brandijzer toegeschroeid; waaruit ontstaat, dat hetzelve veeltijds dood en slapende is. De wil is van God en zijn weg afkerig, wil zich niet aan de Heere onderwerpen, noch Hem gehoorzamen. De genegenheden zijn ongeregeld, als tomeloze paarden, besmet met allerlei onreine bewegingen, verstand en wil gevangen leidende door de kracht van de begeerlijkheid der verdorvenheid. Zodat wij uit alle deze kunnen opmaken, welk een onrein en walgelijk schepsel de mens is in zijn natuurstaat, waarin hij van het leven Gods vervreemd is. En dit is het, dat hier verondersteld wordt, als er van reiniging gesproken wordt.

b. *De reiniging* waarvan de apostel spreekt is anders niet dan *de heiligmaking*. Die uitnemende weldaad van het genadeverbond, waardoor de gehele mens, door de krachtdadige werking van Gods Geest in hem, naar het beeld Gods vernieuwd, en van dag tot dag, hoe langer hoe meer bekwaam gemaakt wordt, om aan de zonde te sterven en Gode te leven. Dus ziet uw christen-aandacht, dat het gaat over de gehele mens, in- en uitwendig. *Inwendig* wordt de ziel in al haar vermogens gereinigd. Het verstand wordt verlicht, de wil geheiligd, het geweten gereinigd, en de hartstochten geregeld. En dit wordt in de *uitwendige* mens gezien, dewijl al de leden daarvan tot werktuigen der gerechtigheid gemaakt worden. Gelijk wij onlangs breedvoerig getoond hebben, en zullende het nu niet herhalen.

c. De eigenschappen daarvan zijn:

a. dat de reinigmaking de rechtvaardigmaking vooraf gaat. Want het geweten moet eerst in het bloed van Christus in de rechtvaardigmaking gewassen worden, eer de mens de levende God dienen kan, Hebr. 9:14.
b. Deze reinigmaking geschiedt trapswijze, hetgeen God om heilige en wijze redenen alzo gesteld heeft, opdat de ziel gedurig van Hem zou afhangen, en in een heilig verlangen blijven naar de volmaaktheid.
c. Het is aan groei en afnemen onderworpen; waaruit ontstaat, dat velen zich moeten bekeren en hun eerste werken doen, omdat zij hun eerste liefde verlaten hebben, Openb. 2:4, 5.
d. De meest gevorderden hebben slechts een klein beginsel daarvan. Paulus zelf betuigde, dat hij het nog niet had verkregen, maar hij jaagde ernaar.
e. Het wordt eindelijk volmaakt in de dood, wanneer de zielen volmaakt worden in heiligheid, en terstond overgaan in de heerlijkheid.

e. Dit herstellen van Gods beeld in de ziel, wordt een reiniging genoemd, ziende op de reiniging onder het Oude Testament:

?? omdat hierdoor het onreine en vuile gereinigd wordt, Hebr. 9:14.
?? omdat de mens tot een algemeen gebruik afgezonderd, en tot de dienst van God geheiligd wordt, Rom. 12:1.
?? Eindelijk, als wij zien op de reiniging van de melaatsen, zo wordt de ziel die gereinigd wordt, tot de gemeente van de levende God toegelaten, om God, Die een Geest is, in geest en in waarheid te dienen.

B. Nu gaat de Apostel over om in ons tweede deel aan te wijzen, hoe deze reiniging van het hart in de bekeerde heidenen teweeggebracht werd. Het was God, gelijk uit het voorgaande blijkt, die hetzelve *door het geloof* gewrocht had. En dus leidt de Apostel ons om na te gaan:

A. Wie de Werkoorzaak is van deze reiniging. *Het is God.* Het is wel de plicht van de mens zichzelf te heiligen en te reinigen van alle besmetting van de ziel en van het lichaam; zijn eigen zaligheid uit te werken met vreze en met beven, de heiligmaking na te jagen. En daarop uit te zijn dat, gelijk God, die hem geroepen heeft, heilig is, hij ook alzo heilig mag zijn in al zijn wandel. Want het is een heldere waarheid, *dat zonder heiligmaking niemand God zien zal.* Ondertussen, de gelovige is uit en door zichzelf, alsook van zichzelf hiertoe ten enenmale machteloos en onbekwaam, dewijl hij bevindt, dat als hij het goede wil doen, het kwade hem bijligt. Derhalve, dat hij met Paulus uitroepen moet: *Het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, doe ik. Wee mij, ellendig mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?* Rom. 7:19, 24. Daarom is het tot een uitnemende troost voor de ware gelovigen, dat God dit werk op Zich genomen heeft, om Zijn volk te heiligen en te reinigen, volgens zo vele dierbare beloften, die Hij in het genadeverbond gedaan heeft. De Schrift eigent ook dit werk wel duidelijk Gode toe. In het algemeen leert Paulus, dat het Gods werk is, Filip. 2:13. *Want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn Goddelijk welbehagen.* God zelf zegt, dat Hij het doet, Ezech. 36:26 en elders.

In het bijzonder wordt de reinigmaking of heiligmaking nu eens aan de *Vader* toegeschreven, Joh. 17:17: *Heilige Vader! heilig ze in uw waarheid; uw Woord is de waarheid*. Dan eens aan de *Zoon*, Die hiertoe in de wereld gekomen is, om de werken van de satan te verbreken, om Zich een heilig volk te verkrijgen, en om hen te verlossen van al hun vijanden, opdat zij Gode zonder vreze zouden dienen. *De Heilige Geest* wordt dit werk ook op een zonderlinge wijze toegeschreven, omdat Hij in het huishoudelijk werk van de genade, de gelovigen heiligt en reinigt, waarvandaan Hij ook onder andere *Heilige* Geest genoemd wordt, 2 Thess. 2:13. Deze Drie-enige God reinigt de ziel door instorten van heiligheid in al de vermogens derzelve, en door koestering en verlevendiging daarvan, totdat Zijn begonnen werk voltooid, en de ziel in heiligheid volmaakt wordt.

B. Ofschoon God de Werkmeester is, nochtans gebruikt Hij middelen. Onder al de middeloorzaken noemt de Apostel hier de allervoornaamste, zonder welke al de andere van weinig vrucht zullen zijn, dewijl *zonder geloof het onmogelijk is Gode te behagen.* De middeloorzaak dan is het geloof: hun harten gereinigd hebbende *door het geloof.* Om nu hiervan iets te zeggen, zullen wij:
1. Vooraf iets aanmerken. Namelijk, het geloof, waarvan hier gesproken wordt, is niet een tijd-, noch historisch geloof, noch een geloof van wonderwerken. Daardoor worden wel de hersenen van velen met winderige wetenschap opgevuld, maar nooit de ziel naar het evenbeeld van God gezuiverd. Het is het *zaligmakend* geloof, dat wij hier verstaan moeten, hetwelk zich door al de vermogens van de ziel uitspreidt, gelijk het zuurdesem, waarvan wij in de inleiding gesproken hebben. Ondertussen moeten wij aanmerken, dat, schoon wij het zaligmakend geloof hier verstaan, wij de werking daarvan moeten begrijpen, als *werkende uit de vereniging met Christus en de rechtvaardigmaking tot heiligmaking,* opdat zij, die gerechtvaardigd zijn in de vierschaar van God betonen mogen, dat hun geloof niet dood is, maar werkzaam door de liefde.

2. Om dan nader op deze zaak terug te komen en de zielreinigende kracht van het geloof u aan te tonen, zullen wij nagaan:
A. Hoe het geloof elk vermogen van de ziel reinigt.
a. Het geloof werkt als een middeloorzaak, om *het verstand* van duisternis, blindheid, onkunde en vleselijkheid te reinigen.

6. Het geloof is een *licht in de ziel,* waardoor de blindheid, onkunde en duisternis enigermate uit haar gedreven wordt, en zij daar gebracht wordt, om in Gods eigen licht, God, de genadeweg, Christus, de zonde, enz. klaar te zien. Want het geloof is *een bewijs,* (dat is, het geeft een aanwezigheid, een genoegzame tegenwoordigheid) *van de zaken, die men niet ziet,* Hebr. 11:1. Nu wordt de ziel in die gestalte gebracht, dat zij moet zeggen: *In Uw licht zie ik het licht, de duisternis is voorbijgegaan, ik ben licht in de Heere.* En dit veroorzaakt aanbidding en bewondering niet alleen, maar de allergevoeligste verfoeiing en walging aan zichzelf, zodat zij met Job, hoofdstuk 42:5, 6, zegt: *Nu ziet U mijn oog, daarom verfoei ik mij in stof en as.* De ziel ziet hierdoor de bekoorlijkheid, de aanbiddelijkheid en dierbaarheid, die in al Gods deugden zijn, als zo vele steunsels voor haar, om er op te rusten, dat zij moet uitroepen: *Gij zijt verheerlijkt in heiligheid, en vreselijk in lofzangen, doende wonderen, O, Gij Koning der heidenen! Want het komt U toe.* Dit reinigt de ziel op een krachtdadige wijze. Zijn heerlijkheid ziende als in een spiegel, wordt zij in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 2 Kor. 3:18. Wanneer de gelovigen op deze berg zijn, kan hun oog niet verzadigd worden van zien, zij willen wel tabernakelen maken, om daar veertig, ja meer dan veertig dagen te wonen. Want het wordt dan de begeerte, om in dit heiligdom te wonen, om daar de liefelijkheid van de Heere te aanschouwen, en steeds Zijn sterkte en eer te zien. En hoe doet dit hun aangezicht, gelijk als dat van Mozes, blinken! De ziel ziet in al des Heeren wegen zulk een betamelijke en ondoorgrondelijke wijsheid, dat zij moet uitroepen: *dat al Zijn doen enkel majesteit en heerlijkheid is.* En is er iets in de ziel, dat daartegen opkomt, hoezeer wordt het verfoeid, en de ziel toegeroepen: *Gij toch, O mijn ziel! zwijg Gode; want van Hem is al mijn verwachting.* Hebt gij hier kennis aan, gelovigen? In een meerdere of mindere trap, gij zult er ook uw zegel aan hangen, dat dit wonderlijk het hart reinigt.

7. Het geloof, als een *werkzaam bestanddeel in het verstand,* reinigt het verstand van de inklevende vijandschap die er in is, en werpt, als een middel, al de hoogten, die zich verheffen tegen God en de kennis van Christus terneer. Het geloof leert en overreedt de ziel van haar eigen dwaasheid en blindheid, en doet zien, dat zij slechts als een groot beest voor God is. Dat haar zaligheid daarin gelegen is, dat Jezus mag wassen, maar zij minder worden; waardoor zij gemaakt wordt als een gespeend kind bij de Heere, en lust vindt, om, met verloochening van het vleselijk verstand, zich aan Jezus' voeten te zetten, om van Hem geleerd te worden. Niets te doen, dan vragende: *Wat wilt Gij, Heere dat ik doen zal?* Niets te willen begrijpen, dan door des Heeren eigen inlichting en bestraling, dewijl zij weet, dat haar eigen vleselijk verstand niet kan begrijpen de dingen, die des Geestes Gods zijn. Waardoor in haar geboren wordt die werkzaamheid, om meer met het geloofsoog te zien op de Heere, dan de ogen van een dienstmaagd zien op de handen van haar vrouw. O, hoe wordt het hart gereinigd en van groot kwaad gezuiverd, als zij in verootmoediging toeneemt, en God door het geloof al de hoogten terneer werpt! Psalm 19:14.

8. Het geloof, als een *werkzaam bezit in het verstand,* reinigt het hart, Jezus in Zijn bekoorlijkheid en beminnelijkheid voor ogen stellende als Hem, Die de banier draagt boven tienduizend. Als Hem, Die blank en rood is. Als Hem, Die zo beminnens- en dienenswaardig is, dat al, wat aan Hem is, gans begeerlijk is. Het geloof ziet Jezus in de belofte. Het rust niet, totdat het met de oude Simeon Hem in de armen omhelst; en Hem omhelsd hebbende, dan moet de liefelijke Jezus als een bundelke mirre tussen de borsten vernachten. En de ziel moet onder deze appelboom zitten, aan welks schaduw zij een grote lust heeft, als zij hieronder zit. De reuk van haar nardus en dudaïm verdrijft zo zeer de stinkende reuk van haar zonden, dat Jezus, haar aanziende, tot haar zegt: *Gij zijt schoon, Mijn vriendin! Mijn duive! Mijn volmaakte! Mijn zuster! Mijn bruid! Er is geen gebrek aan u,* Hoogl. 4:7. Zo reinigt dit het hart, dat de gelovigen dan worden een zaad, hetwelk zó van de Heere gezegend wordt, dat zij, die hen zien, hen kennen zullen, dat zij met Jezus geweest zijn, Jesaja 61:9; Hand 4:13.

9. Het geloof, als een *werkzaam bezit in het verstand,* reinigt hetzelve van die wispelturigheid en afzwerving, die er in is, de zielsgedachten vestigende op Jezus en hetgeen in Hem is, zodat Jezus boven drijft. O, dan is Jezus niet alleen de eerste en de laatste, des morgens en des avonds in de gedachten, maar zij stellen Hem gedurig voor zich, roepende steeds: *Ik moet steeds in Hem blijven, zal ik vrucht dragen, gelijk de rank aan de wijnstok.*

O, dat ik, waar ik ging of stond,
Mij altijd dicht bij Jezus vond!

Dit is van zulk een reinigende kracht, dat de gelovigen, die het hebben, niet zullen bewogen worden, noch lichtelijk tot zonde verlokt, dewijl zij met anderen noch kunnen noch willen boeleren, zolang zij aldus onder het oog van hun Bloed-Bruidegom leven.

b. Schoon nu het geloof zijn voorname zitplaats in het verstand heeft, het is nochtans als een werkzaam bezit ook *in de wil,* dezelve reinigende en zuiverende van de kracht en werking van de verdorvenheid, die in de wil, als in haar zetel, gevonden wordt.

1. Het geloof, als *een werkzaam bezit in de wil,* reinigt deze van de overblijfselen van de aangeboren vijandschap, die er in is tegen God. Want de mens kan God niet beminnen in deze vervallen staat, zoals Hij Zich in de wet openbaart, als een heilig en rechtvaardig God. Maar het geloof brengt de ziel tot het verbond der genade, in hetwelk God Zich ontdekt als barmhartig en goedertieren, die de zondaar kan en wil zaligen om niet, omdat zijn Zoon ten volle aan Gods gerechtigheid voldaan heeft. En telkens, als de ziel dit ziet wordt de vijandschap ten onder gebracht, terwijl zij moet uitroepen: *Indien God zijn Zoon niet gespaard heeft, maar overgegeven tot de dood des kruises, zo bewijst Hij, dat Hij vol van liefde is.* En dit baart in de ziel liefderijke en goedertieren gedachten van God, terwijl het waar zal blijven, - dat waar liefde liefde's wetsteen is, - en dat de liefde van de ziel tot God ontstaat door het zien, dat God éérst lief gehad heeft.

2. Het geloof, als *een werkzaam bezit in de wil,* neemt weg de onwilligheid om tot Jezus te komen, en te kopen zonder geld en zonder prijs. Want het geloof, werkende in de wil, maakt deze een gewillige wil, om Jezus te kiezen en tot Hem te vluchten, gelijk de duiven vluchten tot haar vensters. En dus komt de ziel tot berusting in Gods weg en Zijn Zoon; en in alles, hetwelk God eist; onderschrijvende met de hand: *Ik*

wil des Heeren zijn; andere heren hebben over mij geheerst, maar ik zal voortaan bij de naam van de God van Jakob genoemd worden.

3. Het geloof reinigt de wil, die dadelijk te proeven en te smaken gevende de liefde Gods in Christus, waardoor dezelve gewaar wordt, vrede met God door Jezus Christus te hebben, en blijdschap in de Heilige Geest, terwijl de liefde Gods in het hart uitgestort wordt; en deze geproefd hebbende, verlangt men niet naar de zondige begeerlijkheid, maar integendeel zegt de ziel: De liefde van C h r is t u s dringt mij, dit oordelende, dat indien één voor allen gestorven is, ik ook behoorde gestorven te zijn aan alles wat geen God en Jezus is, 2 Kor. 5:14, 15.

4. Het geloof buigt ook de ziel, om de wil van God in alle gevallen, die Hij over haar brengt, als heilig, wijs en goed te omhelzen, en te zeggen: *Uw wil, O Heere geschiede; leid mij door Uw raad, en laat ik steeds lust hebben, bekwaamheid en volvaardigheid, om mij zelf te verloochenen, mijn kruis op mij te nemen, en U als een blinde te volgen in een weg, die ik niet geweten heb.* En dat ik dit mag zeggen van al uw wegen:

Zijn ze zuurheid, zijn ze zoetheid,
Laat ons altijd zwijgen stil;
Want de wezenlijke Goedheid,
Maakt het goed met dat Hij 't wil.

c. Het geloof, als een werkzaam bezit, reinigt ook *het oordeel,* hetzelve rechtmatig doende oordelen van de Heere en zijn weg, als de enige en veilige weg tot eeuwig behoud. En er wordt zulk een kracht bij het gevelde oordeel gezet, dat het een bevestigd voornemen wordt, om de rechten en instellingen van God te onderhouden. Terwijl de ziel zich over Gods getuigenis verblijden moet, meer dan over alle rijkdom. Waarom het voor haar, door het geloof met Jezus verenigd, enige blijdschap is wèl te doen.

d. Het geloof reinigt ook *het geweten;* en dat wel:

1) In de eerste geloofsoefening, gaande tot Jezus' bloed, als de geopende fontein tegen de zonde en onreinheid, om in dat bloed van Jezus Christus, de Zoon van God, ingedompeld, en van alle zonde gereinigd te worden. En dus wordt het geweten gereinigd van dode werken, en de ziel in staat gesteld, om de levende God te dienen.
2) In de dagelijkse werkzaamheid, het geweten geen rust of geen vrede gewaar laten worden onder begane zonde; totdat men dadelijk opnieuw op het Lam Gods ziet en Jezus aanneemt door het geloof, om van begane zonde vrijgesproken te worden.
3) Het geweten vrijmoedigheid gevende, om, op grond van Jezus' borgtochtelijke gerechtigheid, tot God te gaan, ten einde barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.

e. Door het geloof worden *de hartstochten* ook gereinigd en teruggeroepen van al dat zweven over de bomen. Dezelve worden aan verstand en wil onderworpen, en op het rechte voorwerp, een Drie-enige Verbonds-God, gevestigd, om Die boven alles te schatten en te waarderen. *Want u die gelooft, is Hij (Jezus) dierbaar,* 1 Petrus 2:7.

f. *Het geheugen* wordt door het geloof gemaakt tot een goede schatkamer, om daaruit voort te kunnen brengen de goede dingen, die er in opgelegd zijn. Want hierin worden al de woorden, die Jezus tot de ziel spreekt, bewaard, zodat het oude en nieuwe dingen kan voortbrengen, en vertellen, wat de Heere aan de ziel gedaan heeft. Is het geloof niet

werkzaam, dan bespeurt de ziel, dat zij verward is, nergens in kan geraken, en dat haar tong aan haar gehemelte kleeft; maar straalt het geloof in het geheugen, *dan geeft haar hart goede reden op, en spreekt zij haar gedichten uit van haar Koning,* Ps. 45: 2.

Als het geloof nu alzo het hart reinigt, dan wordt ook de uitwendige mens gereinigd, doch ik zal hierover niet uitweiden.

B. Gezien hebbende hoe het geloof werkt tot reiniging van de ziel en al de vermogens derzelve, zullen wij uw christen-aandacht ook tonen, hoe het geloof tot reiniging werkt in de loop van het leven van een Christen. Want hij, wiens ziel gereinigd wordt door het geloof, wordt ook steeds in al zijn doen door dat zelfde geloof geheiligd. Let dan op de volgende zaken:

a. Het geloof reinigt het hart, in zoverre het hierdoor is, dat de ziel op een levendige en hartsmeltende wijze de zonde in haar eigen natuur ziet. Het geloof doet de ziel niet alleen zien de gruwelijke godonterende en verdoemelijke aard van de zonde, maar het brengt de ziel bij Jezus in de hof van Gethsemané, om Hem daar te zien, als een worm op de aarde kruipende en grote bloeddroppelen zwetende, door de last van Gods toorn, die op Hem lag. Het brengt de ziel op Golgotha, en daar ziet zij, dat het haar zonden zijn geweest, die de doornen en nagelen waren, die Hem zijn Godebloed uitgedrukt hebben. Zij hoort Jezus als tot haar zeggen: *Zie, ziel, hoe veel Ik voor u heb moeten uitstaan; wat gij Mij kostte, eer gij verlost kon worden. O, deze straf en striemen kwamen op Mij, eer gij vrede of genezing kon krijgen.* En dan zegt het geloof: *Lieve Jezus! Hebt Gij dat voor zulk een monster, als ik ben, uitgestaan? O, laat mij niet meer zondigen!* En de gelovige komt met Maria en zegt: *O, dierbare Jezus! Gij hebt mij veel vergeven, ik heb U ook zo lief, laat mij slechts aan Uw voeten zitten, dezelve met hete tranen van kinderlijke droefheid wassen, en met mijn haarlokken afdrogen.* Nu ziet de ziel Hem, die zij doorstoken heeft, en zij treurt!

b. Het geloof reinigt, in zoverre het de gelovige, die zich met de zonde wederom bezoedeld heeft, de geopende fontein onder het oog brengt, om in die Jordaan van zijn melaatsheid gereinigd te kunnen worden. De ziel wordt duister door de zonden; zij weet niet, wat zij er mee zal aanvangen. Dan zegt haar hart eens: O, ik zondig zo aanhoudend, dat ik aan Jezus, die ik zo dikwijls terg met mijn zonde, niet durf denken. 'Ja', zegt het geloof, 'was Hij een mens van gelijke beweging als gij, het was gedaan. Maar Hij is de Jehovah, Die niet verandert, en daarom worden de kinderen Jakobs niet verteerd. Hij vergeeft menigvuldiglijk. Er is niet slechts één vergeving bij Hem, maar vergevingen zijn er bij Hem, opdat Hij gevreesd mag worden'. Maar o, zegt de ziel, ik vrees, dat mijn smet niet in Zijn volk vallen kan; want mijn overtredingen zijn zo groot! 'Laat dat zijn', zegt het geloof, 'Hij is gekomen om zondaren zalig te maken, ja de allergrootste. En gij trage ziel om te geloven, weet gij niet, dat het einde van Zijn komst is, om vrije genade te verheerlijken? Hoe groter uw zonden dan zijn, hoe meer de genade van de Heere groot gemaakt kan worden.' Ja, zegt de ziel, dat heb ik wel in het eerst geloofd, maar ik wijk gedurig af, ik wordt niet reiner en heiliger, en daarom vrees ik, als ik gedurig tot Hem om vergeving ga, dat ik de vrije genade zou misbruiken, en Jezus tot een dienstknecht van de zonde stellen. Doch het geloof zegt: 'vrees dat niet; want het is Jezus' ambt, in hetwelk Hij gesteld is van de Vader, om vergeving en bekering van zonden te geven, en hoe meer ruimte gij de liefderijke Jezus in Zijn ambt geeft, hoe liever Hij het heeft. Ja

Hij neemt het u kwalijk, als gij niet gedurig tot Hem vlucht'. Hoe kan ik komen, zegt de ziel, ik heb de gestalte, de zielsverbrijzeling, de verslagenheid en verootmoediging niet, die in een komende moest zijn? 'Wilt gij dan eerst uzelf helpen, en dan komen, om geholpen te worden?' Zegt het geloof. 'Wilt gij iets als een prijs tot de markt van vrije genade toebrengen? Dat is de weg niet. Jezus' bloed krijgt geen meerdere kracht door uw weekheid; of gij hard of week zijt, Jezus' bloed is even krachtig. Waarin zal een diamant kunnen gesmolten worden, dan hier in dit bloed? Het is door te zien op Hem en te komen tot Hem, die gij doorstoken hebt, dat gij eerst treuren zult.' Ik wilde het wel doen, zegt de ziel, maar ik tast daarnaar als een blinde naar de wand. Het geloof zegt: 'O, Doe uw ogen maar open, de Fontein is zo ver niet, dat gij zoudt moeten zeggen: Wie zal ten hemel opvaren om dat heil af te halen, of nederdalen in de afgrond, om het op te brengen? Neen, het is nabij, zie daar het is openstaande: *Die wil, die kome en neme van de wateren des levens om niet.'*

c. Het geloof reinigt, voor zover het de ziel tot ogen en voeten strekt, om de Fontein te zien, en er dadelijk naar toe te gaan. Het geloof zegt: ik zie daar de Fontein, ik zie die openstaande voor die, die wil.; Ja, ik zie deze voortvloeiende zelfs tot de grootste der zondaren. Ik hoor de Bruidegom zeggen: *Komt, ja, die wil, die kome, en neme de wateren des levens om niet.* Hierdoor worden de voeten geschoeid met de bereidwilligheid van het Evangelie, tot gehoorzaamheid aan Gods gebod, om in Zijn Zoon te geloven. En de ziel zegt: *Zie, op uw woord; Heere Jezus! kom ik tot U.* O, nu worden de voeten lichter dan die van de hinden of reeën, en de ziel komt al de zwarigheid te boven, en gaat zich wassen van top tot teen in deze Fontein van het heil, waaruit zij, die te voren als tussen twee rijen van stenen, (of, gelijk de Engelsen het vertalen, onder de zwarte potten lag,) te voorschijn komt als een duif, hebbende haar vleugels overdekt met zilver, en haar veren met uitgegraven géluwen goud, Ps. 68:14. Want zij wordt opnieuw gewassen in het bloed van het Lam. En de Hogepriester Jezus zegt tot die, die als een melaatse stond: *Ik wil, word gereinigd!* En terstond wordt hij rein.

d. Het geloof reinigt, voor zover de ziel hier bekwaam gemaakt wordt, om gedurig haar hart in Jezus' hand te stellen, opdat Hij door Woord en Geest, en al de middelen, die aan haar ten koste gelegd worden, heiligen en reinigen mag. *O*, zegt de ziel, *Ik ben onmachtig om het te doen, het is Uw ambt, dat Gij op U genomen hebt, dat Gij uw volk wilt reinigen. Ik wil in uw Middelaarsambt en werk niet intreden.* Daarom geef ik mij in Uw hand, als leem in de handen van de grote Pottenbakker, met een nederige zucht: *Heilige Jezus! heilig mij, opdat ik heilig zij, gelijk als Gij*. O Heere! Zegt de ziel, *houdt Gij maar gedurig uw hand aan het werk, mijn hart steeds verenigende tot de vreze van Uw naam.*

e. Het geloof reinigt, voor zover het hierdoor is, dat de ziel in Jezus steeds blijft, gelijk de rank in de wijnstok; waardoor zij vruchten draagt, daar de wijnstok haar draagt en gedurig leven en groei en vruchtbaarheid aan de rank geeft, Joh. 15 :4, 5. Zodat de ziel, in Jezus blijvende, en van Hem, als een arme en machteloze, ter verkrijging van voorkomende, medewerkende en achtervolgende genade, zich ten volle overgevende in Zijn handen, uit Zijn volheid ontvangt genade voor genade, dat is, de ene voor, en de andere na; of, genade voor de ontvangen genade, om die te versterken. Waardoor de ziel als een goede wijnstok, op een vette heuvel geplant, goede en rijpe druiven voortbrengt tot heerlijkheid van God.

f. Het geloof reinigt, voorzover het nu hierdoor is, dat de ziel leeft op de Goddelijke beloften, en staat maakt, dat Hij, die het gesproken heeft, het ook doen zal, En dus gaat zij met de belofte tot God in de gebeden, roepende en worstelende met God, *dat Hij gedenken wil aan het woord tot zijn knecht gesproken, waarop Hij haar heeft doen hopen.* Hierdoor, zegt Petrus, 2 Petrus 1:4, worden de gelovigen der Goddelijke natuur deelachtig. Zie meer over dit stuk in: *"Het leven des geloofs op de beloften."*

g. Het geloof reinigt, voor zover het de ziel vergewist, hoe zwaar het strijden en vechten in dit worstelperk mag vallen, dat het Gods werk is, waarin zij bezig is. Dat zij mede voert de oorlogen des Heeren; dat Die, die met haar is, meer is, dan die tegen haar zijn. Dat de overwinning door Christus' overwinning zo zeker voor haar en haar medestrijders is, dat zij niet alleen overwinnen zullen, maar méér dan overwinnaars zullen gemaakt worden. Hierdoor wordt de moeden kracht gegeven, en de sterkte vermenigvuldigd aan diegene die geen macht hebben.: Hetgeen hun in het geloof doet staan, en zich mannelijk gedragen; want zij worden versterkt in de Heere, om de ganse dag in Zijn Naam te wandelen, Zach. 10:12.

h. Het geloof reinigt, voor zover het de ziel doet zien op de hemel, die stad, die fundamenten heeft, wier Kunstenaar en Bouwmeester God is. O, als de ziel hierop ziet, dan wordt zij gewillig gemaakt, om de hitte van de dag en de koude van de nacht uit te staan. Ja zij wil wel in tranen zaaien, dewijl de tijd haast zal aankomen, om met vreugde te maaien. Dit geeft de gelovigen een volvaardigheid van het gemoed, om alle last af te leggen, en de zonde, die hen zo lichtelijk omringt; opdat zij alzo zonder hindernis lopen mogen, om de prijs te verkrijgen, de kroon van de eeuwige heerlijkheid en rechtvaardigheid, die God, de rechtvaardige Rechter, hun geven zal. Dit moedigde Jezus zelf aan in zijn gehoorzaamheid; in Hebr. 12:2 zegt de apostel van deze Overste Leidsman, dat Hij, om de vreugde die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht.
Op deze vergelding van het loon zag ook het werkzaam geloof van de oude heiligen, en zij werden door die werkzaamheid gereinigd. In Hebr. 11:13-16 zien wij van de gelovigen vóór Mozes, *dat zij door het geloof beleden hebben, dat zij gasten en vreemdelingen waren.* Die nu zulke dingen belijden, betonen klaarlijk, dat zij een ander vaderland zoeken, en indien zij aan dat vaderland gedacht hadden, van hetwelk zij uitgegaan waren, zij zouden tijd gehad hebben, om weer te keren. Maar zij zijn begerig geweest naar een beter, dat is, naar het hemelse, die stad, die fundamenten heeft. Deze was het, welke zij door het geloof verwachtende waren, en daarom schaamt zich God hunner niet, om hun God genaamd te worden; want Hij had hun een stad bereid.
Hoe duidelijk staat dit ook van Mozes aangetekend, vers 24-26: aldaar zegt de apostel van hem aan het slot van vers 26, *dat hij zag op de vergelding van het loon.* Dit had nu deze uitwerking op zijn gemoed, dat hij weigerde een zoon van Farao's dochter genoemd te worden, vers 24. Dat hij verkoos liever met Gods volk kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting van de zonde te hebben, vers 25. Maar het gaat nog al hoger, want door dat gelovig zien op de vergelding van het loon, achtte hij de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte, vers 26.
Deze zijn de voornaamste werkingen van het geloof, waardoor het hart gereinigd wordt.

Wij zouden er nog vele andere kunnen bijvoegen uit onze aantekeningen; maar wij vrezen, dat wij uw aandacht te zeer zouden vermoeien. Had God nu dit aan de heidenen gedaan, het was dan in genen dele billijk, een ondraaglijk juk op hen te leggen.

B. Toepassing.
A. Ziet daar, mijn geliefde toehoorders, de weldaad, die God aan de bekeerde heidenen bewezen had, en die Hij ook bewijst aan allen, die Hij van zondeschuld vrijspreekt. Want ofschoon de rechtvaardigmaking en de heiligmaking van elkaar onderscheiden zijn, nooit zijn deze nochtans van elkander gescheiden, maar gaan als broeder en zuster hand in hand. Die God rechtvaardigt, die heiligt Hij ook, opdat zij het beeld van Christus gelijkvormig zouden worden. Wij worden zalig gemaakt, niet uit de werken van de rechtvaardigheid, die wij gedaan hebben. Evenwel een ieder, aan wie God deze weldaad bewijst, wordt ook vernieuwd in de geest van zijn gemoed.
Laat ons derhalve deze verklaarde waarheid nader overbrengen en tot een nuttig gebruik maken.

B. Deze waarheid levert ons op:
A. Stof tot wederlegging van diegenen, die afdwalen van de zuivere leer van de ware Hervormde Kerk.
1. Als daar zijn de Roomsen, die onze heilige leer lasteren. De blinden in het Pausdom lerende, dat wij ten enenmale de goede werken als onnodig aanmerken, en dat onze leer zorgeloze mensen maakt. Maar gij ziet het tegendeel, mijn geliefden! Want ofschoon onze werken niet zijn de oorzaak van onze rechtvaardigmaking, nochtans is het geloof, waardoor wij gerechtvaardigd worden, geenszins een dood, maar een werkzaam geloof, *zich benaarstigende, om bij het geloof deugd te voegen, en bij de deugd kennis, en bij de kennis matigheid, en bij de matigheid lijdzaamheid, en bij de lijdzaamheid godzaligheid, en bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen,* 2 Petrus 1:5-7. Hierdoor toch is het, dat wij onze roeping en verkiezing vast maken voor onze eigen ziel, dewijl het onmogelijk is, zonder heiligmaking God te zien. Het is Paulus' vermaning aan Titus, die in onze kerk recht opgevolgd wordt, Titus 3:7,8: *Opdat wij gerechtvaardigd zijnde door zijn genade, erfgenamen zouden worden naar de hope des eeuwigen levens. Dit is een getrouw woord, en deze dingen wil ik, dat gij ernstiglijk bevestigt, opdat degenen, die aan God geloven, zorg dragen, om goede werken voor te staan: deze dingen zijn het, die goed en nuttig zijn voor de mensen.*

2. Deze waarheid dient tot wederlegging van alle Pelagianen en Pelagiaansgezinden, die de arme machteloze ziel aandrijven, om haar eigen hart te reinigen door de krachten van haar eigen vrije wil, alsof deze door de zonde niet dood was in zonden en misdaden. En hoezeer is het te betreuren dat in vele boeken alleen aan de mens voorgeschreven wordt een heidense zedenkunde onder christelijke bewoordingen en dat op het slot niets anders dan een verbond der werken te vinden is: *doet dit, en gij zult leven.* De apostel leert het hier geheel anders. Hij zegt, dat God het doet, niet door de kracht van de vrije wil, maar door de kracht van het geloof, waardoor de ziel alles uit Jezus' volheid ontvangt, wanneer zij in Jezus blijft, gelijk de rank in de wijnstok, opdat zij vrucht mag dragen. Wij geloven wel, dat wij verplicht zijn ons zelf te reinigen, dat God recht heeft zulks van ons te eisen. Maar wij geloven tevens, dat, zal het doen Gode behagen, het door het geloof moet geschieden, en dat God het is, die door zijn Geest beide het willen en het volbrengen ter heerlijkheid van Zijn eigen Naam werkt.

3. Deze waarheid dient tot wederlegging van de wetsbestrijders, die in het begin van de Hervorming in Duitsland opstonden en zeer godslasterlijke dingen, aangaande God en de verplichtingen van de mens leerden; gelijk in de Duitse godgeleerdheid vooral te zien is. Deze dwaling sloeg zeer schielijk over naar Engeland, alwaar velen deze enigszins hebben gezuiverd en aangenomen, als schijnende veel klaarder Christus te verhogen en de mens te vernederen. Onder deze zijn de voornaamste geweest Doctor Grisp, die drie delen geschreven heeft onder de titel: *Christus alleen verhoogd,* enz. Saltmarsch, die een boek geschreven heeft hetwelk hij noemt: *De Vrije Genade, voortvloeiende tot de grootste der zondaren.* Town, en anderen. Naderhand zijn deze dwalingen in Nederland bij velen aangenomen. En ofschoon zij, mijn geliefden, voorgeven Christus en de vrije genade te verhogen, zo zijn zij slechts godloochenaars in de grond van de zaak. De zalige Rutherford, in zijn boek: *Christus stervende en zondaars tot Zich trekkende* genaamd, heeft hen grondig weerlegd, en hun gevoelens tot enige hoofdstukken teruggebracht. Die de taal machtig is, kan hem lezen, blz. 574, 575, enz.

Ik zal slechts tot uw onderrichting zeggen, dat zij het geloof, als een lijdelijk ding, zonder werkzaamheid van de mens, begrijpen te bestaan in een verzekering van Gods liefde in Christus tot iemand, en daaruit de vergeving van al hun zonden. Dat de gelovigen geen heiligmaking of poging tot heiligheid uit het nieuwe leven in zichzelf moeten zien, dewijl hun heiligmaking in Christus alleen is, en alle pogingen, om zich te heiligen en te reinigen, slechts een aflopen van God en een boeleren buiten God is. Dat een gelovige dan de grootste trap van heiligheid heeft, als hij ziet, dat er geen heiligheid in hem is, maar alles in Christus is, en dat hij in deze wil van God berust, en daarmee volkomen tevreden is, dat hij geen heiligheid in zich heeft, maar dat hij alles in Jezus heeft. Dat zijn zonden strekken tot het grootmaken van de genade van God, zowel als zijn deugden. En dat het hem evenveel moet zijn, of God verheerlijkt wil worden door zonde of deugd. Dat, indien Jezus hem laat zondigen, Jezus dan verplicht is, om toe te zien, hoe dat tot zijn heerlijkheid strekken kan.
Ik kan mij niet inlaten, om al deze goddeloze gronden te weerleggen. Ik hoop en bid, dat gij met mij deze gruwelen moogt verfoeien; en dat wij geloven mogen, dat zonder heiligmaking in ons te zien, wij ook God nooit zien zullen; O, mijne geliefden, het rechte geloof is een werkzaam geloof, een geloof hetwelk het hart reinigt.

4. Maar laat ons nu wat nader tot ons zelf komen, om uit deze waarheid iets naar elks toestand te zeggen. Gij ziet, mijn geliefden! dat waar het waar zaligmakend geloof is, dit niet ledig is, maar zich in werkzaamheid openbaart, het hart reinigende. Als wij nu:

a. tot de algemene hoop komen, en hun gedrag en hun wandel nagaan, hoe klaar zal het gezien kunnen worden, dat zij nog in de onreine modderpoel van hun zonden liggen, wat zij ook hopen en voorgeven. Hoe velen zijn er niet, die in allerlei openbare zonden leven, die het kleed van satan dragen, en pronken met zulke zonden, die Gods rechtvaardig oordeel over de zondaar brengt. Die een aangezicht hebben, dat weigert schaamrood te worden, hun nek, schoon dikwijls bestraft wordende, verharden, en met de zwijnen de ganse dag liggen te wentelen in het slijk en de modder van hun zonden; gelijk daar zijn: Vloekers, de naam van de Heere gedurig misbruikende; sabbat-schenders, Gods dag in ijdel vermaak, gasterijen en dronkenschap doorbrengende; leugenaars, meinedigen, achterklappers, onrechtvaardigen. Hoe zouden de heidenen en Turken, als zij horend van onze leer, van onze heilige belijdenis, de wandel van velen zagen, niet verbaasd staan, dat zulke dingen beleden en zo goddeloos betracht worden! Moet het niet tot schaamte strekken voor de Christenen, dat er meer ondeugden bij hen in zwang zijn dan onder

de Turken? Zullen de heidenen, die alleen door het licht van de natuur zo veel lusten ten onder gebracht en zo veel goede dingen in het lichamelijke betracht hebben, niet opstaan en tegen velen in de dag van het oordeel getuigen?

b. Hoe velen zijn er, die, ofschoon zij door de kennis van de waarheid de uitwendige besmetting ontvloden zijn, evenwel verborgen zonden en verdorvenheden aan de hand houden, deze als rechterogen en rechterhanden verschonende en dienende, en er zo aan verbonden blijven, dat zij er niet van af te trekken zijn! O, mijn geliefden! Het is onmogelijk, God en de zonde te samen lief te hebben en te dienen; het werk van reiniging begint in het hart, en waar het is, zegt men alle zonde, geen enkele uitgezonderd, de dienst op.

c. Hoe velen zijn er, die, ofschoon zij enige gezetheid schijnen te hebben, om zich zelf te reinigen, het slechts uit benauwdheid en slaafse vrees voor de straf doen, geen bekoorlijkheid in de deugd zelf zien, en alles tot hun eigen reiniging verrichten, niet door het geloof, maar in hun eigen kracht! Ach, arme mens! Gij zult nimmer in die weg voorspoedig zijn; want zonder geloof is het onmogelijk God te behagen.

d. Hoe velen zijn er, die op deze en gene trappen van reiniging rusten, en menen dat het nu met hen wel is, omdat zij enige dingen doen! Daar, indien het recht gesteld was, de mensen naar de volmaaktheid zouden jagen; en daar op uit zijn, om van alle besmetting van het vlees en van de geest gezuiverd te worden.

e. Hoe velen zijn er ook, die de vrije genade te veel misbruiken, denkende: het geloof is het al, en die zeer veel kunnen spreken van het geloof en de vrije genade; maar is het geloof goed, is het van Gods maaksel? O, dat geloof brengt een gestalte in de ziel, dat werkt tot reiniging, en heiligt het hart, waar het in is.

O, hoe ellendig en beklagenswaardig is uw toestand! Mocht God u allen het recht doen zien, en zwaar op uw ziel drukken! Gij zijt geheel onrein in Gods oog; uw ziel is als een kooi, vol van allerlei onrein gevogelte; elk vermogen is bezoedeld en verdorven; in u woont niets goeds. Leest met aandacht Rom. 3: 10-18, daar zult gij zien, hoe gij bestaat. Deze onreinheid kleeft zeer vast aan u, zij is in u geworteld; al het water van de zee kan hetzelve niet wegnemen; al wast gij u met zeep en salpeter en sneeuwwater, zo zoudt gij evenwel niet rein zijn.

Datgene, hetwelk onrein is, zal ook in het nieuwe Jeruzalem niet ingaan. O neen! God haat al de werkers der ongerechtigheid. Hij kan geen gemeenschap met hen oefenen, maar zal hen uit Zijn mond spuwen, en overgeven aan de satan en zijn engelen, om geworpen te worden in dat eeuwige vuur, waar wening is van de ogen, waar de worm knagen zal, waar de tanden knersen zullen in alle eeuwigheid. O, dat gij dan bewogen mocht worden, om in deze uw dag acht te geven op hetgeen tot uw vrede dient, eer het verborgen wordt voor uw ogen. Opdat gij daarnaar moogt staan, dat God het geloof in u werke, om u met Christus te verenigen, en door de kracht van Hem bekwaam gemaakt te worden om deel te hebben in de erve van de heiligen in het licht.

B. Maar, gelovigen! Deze is de weldaad, die God aan u bewezen heeft, en die door de werkzaamheid van uw geloof trapsgewijze voortgaat van deugd tot deugd en van kracht tot kracht, totdat gij voor God in Sion zult verschijnen. Hierover was wel veel te zeggen, doch wij zullen slechts kort zijn, dewijl zoveel alreeds gezegd is.

a. O, hoezeer moest gij uw hart verwijd vinden, om de Heere de grootheid toe te brengen, Zijn Naam te roemen, dat Hij op u neergezien heeft, dat Hij in zulk een spelonk, zulk een onreine ziel heeft willen komen, om daarin te wonen, die van alle besmetting te zuiveren, en u Zijn heerlijk beeld gelijkvormig te maken. Terwijl Hij

anderen laat liggen, om zich in het slijk van hun zonden te wentelen. Zoudt gij maar iets daarvan kunnen zien, dan zoudt gij moeten uitroepen: *o Heere, wie ben ik, dat Gij mij met zulk een uitnemende liefde hebt liefgehad, om mij bekwaam te maken, om deel te hebben aan de erve van de heiligen in het licht!* Ja, gij zoudt verlangen, om te staan voor de troon, om uw eeuwige halleluja's te paren met de rechtvaardigen in het licht, en te zeggen: *Hem, Die op de troon zit, en het Lam, zij de dankzegging, en de eer, en de heerlijkheid, en de kracht in alle eeuwigheid,* Openb. 5:13.

a. Maar gij zult mogelijk zeggen: *konden wij het geloven, konden wij het zien, dat ons geloof onze harten reinigde, dan zouden wij zekerlijk ons verplicht vinden, om God te loven.* Maar wij vrezen en bekommeren ons steeds daarover, dat ons geloof niet goed is, omdat wij zo weinig van de uitwerking zien. Enigen zullen zeggen: ik zie zo veel onreinheid in mijn ziel, in mijn werkzaamheid, in mijn daden, dat ik niet denken kan, dat er enige reinheid in mij is. Maar, ziel! Maak niet al te voorbarig een besluit tegen u zelf; want gij hebt mogelijk meer dan gij denkt.

1. Wordt gij niet nu en dan gewaar, dat gij innerlijk aangedaan wordt over uw ongelijkvormigheid en algehele zondigheid, en dat gij zulk een lust daarin hebt, als uw ziel daarover enigermate week is, dat gij het hart wel in jammer en bittere klachten wilde uitstorten, als water voor het aangezicht van de Heere?
2. Kunt gij ook niet zeggen, dat, ofschoon de zonden u menigmaal overrompelen, gij evenwel betuigen kunt dat het de volkomen begeerte van uw hart is, dat het God believen moge, dezelve alle met wortel en tak uit te roeien, en dat gij er geen wilde sparen of koesteren, maar van alle bevrijd worden?
3. Vraag u zelf af of gij niet bespeurt liefde tot de weg van godzaligheid, of gij niet kunt zeggen: *Heere, in al Uw geboden, geen uitgezonderd, heb ik lust?*
4. Of al uw gebeden en smekingen niet zijn, dat het Gode believen mocht uw hart te verwijden in het pad van Zijn geboden, om daarin te lopen, zonder moede of mat te worden? Zo gij dat en al het gezegde kunt bespeuren, vrees niet! Gij hebt de beginselen van de reiniging, waarvan gij gehoord hebt.

b. Een ander zal zeggen: *wel, waarom moet ik zo met verdorvenheid strijden tot het einde toe?* Omdat het Gods wil is, opdat gij gedurig van Jezus moogt afhangen.

c. *Is het Gods wil,* zegt een ander, *mag ik dan wel bidden, dat de zonde met wortel en tak mocht uitgeroeid worden?* O ja!

?? Daartoe wordt gij vermaand heilig te zijn, gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is.
?? Paulus jaagde naar de volmaaktheid.
?? Daardoor toont gij uw oprechtheid, hoe gij verlangt van alle zonden bevrijd te worden.

d. *Maar ik word moedeloos, ik zie niet, dat ik iets vorder in de reiniging van mijn hart.* Wacht u toch voor moedeloosheid en ongelovigheid; maar zoek veeleer na te gaan, waar het u vandaan komt, dat gij niet meer vordert.

?? Mogelijk is er enige begeerlijkheid, waaraan uw hart te veel verkleefd is.
?? Mogelijk staat gij naar reiniging van de smet, zonder gedurig uw werk te maken om eerst van de schuld gereinigd te worden.
?? Mogelijk staat gij naar reiniging, maar niet op een gelovige wijze, gelijk gij het hebt horen beschrijven.

?? Mogelijk zijt gij niet werkzaam in de gebeden; want dan werkt de ziel op de rechte wijze, als zij al biddende het geloof oefent, en als de oefening van haar geloof haar aanhoudend maakt in het gebed.

Ik behoef, hoop ik, u niet op te wekken, kinderen Gods! om u te reinigen: O, gij hebt daartoe lust als Jezus' duive. Laat het dan gezien worden; wij hebben de geloofsweg voorgeschreven, staat toch naar die werkzaamheden, zij zullen u niet ledig laten.
Laat dit u troosten, dat God het op Zich genomen heeft, dat de tijd haast aankomt, wanneer gij volmaakt zult worden in heiligheid, en terstond overgaan in de heerlijkheid, om God in volmaaktheid te dienen tot in alle eeuwigheid. Het zij zo! **Amen.**

4 HET GELOOF, een genade die Jezus Christus op een zeer hoge prijs stelt

1 Petrus 2:7 ***U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.***

I. INLEIDING.
Een boom wordt aan zijn vruchten gekend, of deze goed of kwaad is. Want een goede boom brengt goede, maar geen kwade vruchten voort, en een kwade boom brengt kwade, maar geen goede vruchten voort, gelijk Jezus duidelijk leert, zeggende, Matth. 7:16: *Aan hun vruchten zult gij hen kennen.* Evenzo is het met de mensen gelegen. Zij kunnen aan zich zelf en aan anderen uit hun werken en betrachtingen bekend worden, of zij bekeerd of onbekeerd zijn; want een onherborene kan onmogelijk die werkzaamheden hebben, die een wedergeborene heeft; zijn beste dingen zijn slechts zure en onrijpe druiven, van welke de Heere een walg heeft, zeggende, Jesaja 66; 3, 4: *Wie een os slacht, slaat een man; wie een lam offert, breekt een hond de hals; wie spijsoffer offert, is als die zwijnenbloed offert; wie wierook brandt ten gedenkoffer, is als die een afgod zegent. Deze verkiezen ook hun wegen en hun ziel heeft lust aan hun verfoeiselen. Ik zal ook verkiezen het loon van hun handelingen, en hun vreze zal Ik over hen doen komen.*
De oprechten worden als goede bomen door hun vruchten gekend. Want in Christus ingeplant zijnde brengen zij goede vruchten voort. En onder deze alle is er geen klaarder teken, dan de liefde en hoogachting, die zij voor Jezus in hun harten vinden. Dit zien wij in David, Ps. 18 : 2: *Hoe hartelijk heb ik U lief o Heere, mijne Sterkte!* In Asaf, Ps. 73:25: *Wien heb ik nevens U in de hemel? Nevens U begeert ook mijn ziel niets op de aarde.* En Maria, die, omdat Jezus haar veel vergeven had, Hem ook uitermate liefhad. En hier in onze tekstwoorden: *U dan, die gelooft, is Hij dierbaar.*

De Apostel, de verstrooide Joden vermaand hebbende, om naar de redelijke en onvervalste melk van Gods Woord zeer begerig te zijn, toont hun aan dat God Jezus gelegd had tot het enige Fundament van zaligheid, tot Wie zij komen moesten, om als levende stenen er op gelegd te worden. En hij dringt dit aan, omdat Jezus hun dierbaar was, ofschoon vele anderen Hem verworpen hadden.
In de woorden komt ons voor:

A. De beschrijving van de personen, van welke de Apostel spreekt: *Het zijn diegenen, die geloven.*
B. De getuigenis, welke hij van hen geeft: *Hij is u dierbaar.*

II. Het lichaam der predikatie, waarin begrepen zijn twee hoofddelen.
A. Verklaring, en wel van het:
A Eerste deel, waarin ons voorkomt een omschrijving van diegenen, wie Christus dierbaar is: *U dan, die gelooft.* Hier worden de kinderen van God omschreven van de eerste en allervoornaamste genade, die God de Heilige Geest in het hart van de uitverkorenen werkt, namelijk het zaligmakend geloof waarvandaan Gods volk gelovigen genaamd worden. Verwacht van ons geen brede beschrijving van het zaligmakend geloof; dat hebben wij alreeds gegeven. Alleenlijk, Gods volk zijn diegenen, die geloven om de volgende redenen:

A. Vermits de Heilige Geest het dierbaar geloof in het harte werkt in de krachtige roeping, waarvandaan Hij genoemd wordt de Geest van het geloof, 2 Kor. 4: 13. En

niemand kan Christus de Heere noemen, dan door de Heilige Geest. Vermits nu het zaligmakend geloof zulk een bijzonder werk van de Heilige Geest is, hetwelk Hij alleen werkt in de uitverkorenen, zie ik melding gemaakt van het geloof van de uitverkorenen, en Paulus zegt: *Het geloof is niet aller*, 2 Thess. 3: 2.
B. Gods volk zijn dezulken, die geloven, vermits het leven, dat zij leven, door het geloof is. Het geloof verenigt hen met de Tweede Adam, Die een levendmakend Hoofd is. En het geloof hen dus op het allernauwst met de fontein van alle leven verenigende, maakt, dat zij leven en blijven in Jezus, om vruchten voort te brengen naar de aard van hun nieuw leven, Joh. 15:5.
C. Eindelijk, Gods kinderen zijn, die geloven; vermits zij al de daden van het geloof oefenen; deze is hier de allervoornaamste reden. Laten wij het slechts hoofdzakelijk beschouwen:

a. Zij zijn dezulken, die geloven, met krachtige zielsoverreding, dat zij in zichzelf verlorenen, ja dood- en doemwaardigen zijn in het oog van God en onmachtig om zichzelf te helpen. De verloren zoon verging van honger, en de geraakte was onmachtig om in Bethesda's water te gaan.
b. Zij zijn dezulken, wie het geloof van hun gemis rusteloos maakt, recht belastenen en beladenen, uitziende naar Jezus, de ware, enige en bestendige rust voor de ziel, Matth. 11:28.
c. Zij zijn dezulken, die arm blijven, bedelen om vrije genade en loutere ontferming, om genade te ontvangen en geholpen te worden ter bekwamer tijd.
d. Zij zijn dezulken, die zeer hongeren en dorsten naar de borgtochtelijke gerechtigheid, Matth. 5:6.
e. Zij zijn dezulken, die pogen uit zichzelf te gaan naar Jezus, met de verloren zoon opstaande en weerkerende.
f. Zij zijn eindelijk dezulken, die een aangeboden Jezus dadelijk met hun gehele hart aannemen en voor zichzelf omhelzen, opdat zijn Persoon, met al wat Hij heeft en doet, de hunne zijn mag; en dit doende, verlaten zij zich op Jezus, vertrouwende dat Hij hen nimmermeer verlaten zal, maar door Zijn kracht bewaren.
g. Dit is slechts een korte beschrijving van één die gelooft. Wilt gij het nog korter hebben: Die geloven zijn eigenlijk dezulken, die hun eigen gerechtigheid verlaten, zich onderwerpen aan de gerechtigheid van Christus Jezus, stellende het zegel op het aanbod van genade, dat God waarachtig is, en dus rustende op de Borg geheel en alleen, om door Hem behouden te worden.

B. Tweede deel. Nu zullen wij overgaan, om met onze Apostel aan uw christen-aandacht iets van Jezus' dierbaarheid te ontvouwen. Een zaak, die wij maar zullen kunnen doodverven; want waarlijk, het moet alle gedachten te boven gaan, overmits Jezus de banier draagt boven tienduizenden, en dat alles, wat aan Hem is, gans begeerlijk is voor een ziel, die Hem kent.

A. Wat de *letter* hier betreft, daar is weinig duisternis in; zodat de letterlijke aanmerkingen weinig te pas kunnen komen. Het enigste, dat wij aan te merken hebben, is, dat het grondwoord, door dierbaar vertaald, twee voorname betekenissen heeft, de ene niet strijdig, maar in alle opzicht aan de andere onderworpen; het betekent *dierbaar* en het betekent *eer*, en men kan de woorden dan vertalen: U, die gelooft, is Hij dierbaar, gelijk de onzen het gedaan hebben; of men kan het overzetten: U dan, die gelooft, is Hij *een eer of tot eer*. Beide, zo het ons voorkomt, moet hier in aanmerking komen.

B. Wat nu de *zaak* zelf betreft: wij zouden volgens ons bestek uit deze woorden uw christen-aandacht willen bepalen bij een zeer aangename eigenschap van het zaligmakend geloof, namelijk dat het geloof een genade is, die Jezus Christus op een zeer hoge prijs stelt: Hij is hun, die geloven, dierbaar, Hij is hun eer, hun heerlijkheid. Van beide iets, zo kort en klaar als doenlijk voor ons is.

1. Wat nu het eerste betreft, namelijk, *dat Jezus dierbaar is degenen, die geloven.* Elk weet of behoorde ten minste te weten, dat een zaak of een persoon dierbaar is vanwege de wezenlijke natuurlijke hoedanigheden en werkingen van deze. Zodat een ander, dat kennende door wezenlijke ondervinding, prijs en achting daarop stelt. Dit in zich zelf zo duidelijk zijnde, dat er geen ander bewijs nodig is, om het te betogen, dan het aandachtig lezen, zullen wij terstond maar overgaan, om van de zaak te spreken in deze orde:

a) zullen wij aanwijzen, waarin Jezus de gelovigen dierbaar is;
b) waarin de zielswerkzaamheid van een gelovige zal bestaan, als hij door het geloof zegt: Hij is mij dierbaar; en dan:
c) zullen wij de wegen, langs welke het geloof dit teweegbrengt, in het kort voorstellen.

a). Wat het eerste betreft, waarin wij aanwijzen zouden deze en gene zaken, in welke Jezus de ziel dierbaar is, zo moeten wij aanmerken, dat het ons oogmerk niet is, deze en gene stellige waarheden door te lopen en breedvoerig aan te wijzen, hoe Jezus dierbaar is als God, als de Zoon van God, dierbaar in Zijn ambten, Zijn staten, en wat dergelijke zaken meer zijn. Die lust heeft kan de Godvruchtige Eversdijk daarover lezen, in zijn *Messias' heerlijkheid,* 2e deel, pag. 778.

a. Jezus is de gelovigen dierbaar, *in Zijn eeuwige borgtocht.* De gelovigen klimmen door het geloof op tot het beschouwen van hetgeen in die eeuwige vrederaad beraadslaagd werd. Zij zien hoe Gods heiligheid, rechtvaardigheid en waarheid een grote eis hadden bij het vervallen en verloren menselijk geslacht vanwege de overtreding door Adam, en dat het zwaard van de Goddelijke wraak opgeheven was, om wraak te oefenen en toorn te vergelden. Hoe de mens geen enkel woord tot zijn verschoning kon inbrengen, nog ergens hulp van verwachten. Maar dat op het alleronverwachtst de Zoon van God Zelf een vredesbesluit deed, zeggende: *Mijn hart is in Mij omgekeerd, Mijn ingewanden rommelen, Ik trek al mijn berouw te samen: zie, o Vader, laat ze in het verderf niet neerdalen, Ik zelf heb verzoening gevonden! Laat Uw zwaard tegen Mij ontwaken, Die Uw Vriend en Metgezel ben, zo die maar ontkomen mogen. Laat Uw zwaard tot mijn ziel indringen; want er is in de rol des boeks van Mij geschreven: Ik heb lust, om Uw welbehagen te doen!* O, hoe dierbaar is Hij in dit opzicht de gelovigen! Hierin is liefde, dat Hij zulks op Zich nam voor zijn gezworene vijanden, en liet de ganse slag op Zich aankomen, opdat zij niet zouden aangeraakt worden. Was Jezus in dit opzicht zo dierbaar bij Zijn Vader, dat Hij als met verwondering uitroept: *Wie is deze, die zijn hart gericht heeft, om als Borg tot Mij te naderen?* Wat moet Hij niet uitverkoren en dierbaar voor al de gelovigen zijn! Hoe moeten zij niet uitroepen: *Hij draagt de banier boven tienduizenden!*

b. Jezus is de gelovigen dierbaar, in Zijn *borgtochtelijke gerechtigheid,* zoals Hij dadelijk aan beide de eisen van de wet voldaan heeft. In Zijn *lijdelijke* gehoorzaamheid is Hij dierbaar. Daarin ziet de gelovige Hem dadelijk als de Godmens, 's Vaders toorn dragende, in bittere angsten worstelende met de gehele

macht van de duisternis, bespot, gehoond en gesmaad, en een vervloekte kruisdood ondergaande. Opdat Hij daardoor stervende de gedreigde straf zou dragen, en daardoor de Zijnen een oorzaak van leven zijn zou. Hoezeer maakt dit Hem aan hen dierbaar! Vooral als zij denken, wie de lijdende Persoon was: de Godmens. Voor wie? Voor rebellen en vijanden. Met welk een bereidwilligheid? Zijnde gedrongen, totdat het volbracht werd. Welke zwarigheden Hij doorging. En dat de gedachten van hun snoodheid vóór en na hun bekering Hem niet terugtrok van zijn aangevangen werk. Ja, dat zij hierin de volkomen vergeving van al hun zonden hebben. O, zeide Zippora, Mozes' vrouw, tot hem: *Gij zijt mij een bloedbruidegom.* Wat mag de Kerk zeggen? Dat zij een bruidegom heeft die haar met zijn eigen bloed verlost heeft! Gelijk in het volgende. In Zijn *dadelijke* gerechtigheid, waarmee Hij dadelijk de gehoorzaamheid volbracht heeft, die de wet eiste, en dat voor hen. Want ofschoon een heilig mens de wet voor zichzelf moet gehoorzamen, Jezus echter moet nooit anders aangemerkt worden dan als de Godmens, die Zich tot deze gehoorzaamheid overgaf niet voor Zichzelf, maar voor anderen. Hierin is Hij nu dierbaar; de gelovige ziel ziet in al haar daden een onuitsprekelijk gebrek, maar zij kan op al de beschuldigingen zeggen: Jezus' heilig spreken, verkeren, slapen, eten, drinken, hemelsgezindheid, bidden, vertrouwen op Zijn Vader, dat is het mijne, tot overdekking van mijn onvolmaaktheid in al die plichten. O, welk een dierbare Jezus is Hij dan voor diegenen, die geloven!

c. Jezus is degenen, die geloven, dierbaar, omdat *Hij is de Spiegel,* waarin al de deugden van God gezien worden, op het allerheerlijkst uitblinkende. Daarin ziet de ziel de gestrengheid van de Goddelijke rechtvaardigheid, de vlekkeloosheid van Gods heiligheid, de onkreukbaarheid van de waarheid in de dreigtaal, doorstralende op een zeer heldere wijze, in het straffen van de zonden van de uitverkorenen, in Zijn Eigen Zoon, opdat alzo barmhartigheid en goedertierenheid tot de zondaar konden uitgelaten worden. Paulus zegt daarom*: Zijn heerlijkheid ziende als in een spiegel; wij worden in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid als door des Heeren Geest.* En Christus Zelf zegt: *Niemand kent de Vader, dan de Zoon, en diegene, aan wie de Zoon de Vader openbaart.*

d. Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn werk,* dat Hij aan hun zielen gedaan heeft. O, wat zij ook vergeten mogen, dat zullen zij nooit vergeten, hoe Hij klopte aan hun hart, zeggende: *Doe open!* Hoe lieflijk Hij hun zwarigheden oploste, en hen lokte, ja hun hart beleesde; hoe dat alles toeging zonder dwang, trekkende hen met liefdekoorden en mensenzelen. O, hoe roept de ziel uit: *Dierbare Jezus! was er zoveel aan mij gelegen, dat Gij, om de toestemming van een hellewicht te hebben, stond te wenen, totdat Uw haarlokken nat waren met de dauw van de nacht!* Wordt de bekwaamheid van een kunstenaar het best uit zijn werk gekend, immers de weergaloze voortreffelijkheid en onnaspeurlijke dierbaarheid van de Heere Jezus Christus wordt door zijn gelovigen ook bespeurd uit hetgeen Hij aan hen gedaan heeft, omdat zij moeten uitroepen: *O, hoe dierbaar moet Hij niet zijn, Die zulke heldhaftige en roemruchte daden gedaan heeft, om mij uit de macht van de duisternis te verlossen!*

e. Jezus is zijn gelovigen dierbaar *in de ondertrouw,* die Hij met hen is aangegaan, Hosea 2:18, 19. Hoe verbaasd staat hun ziel niet, dat Hij zulk een arme, mismaakte, ellendige, diepschuldige in zulk een ondertrouw met Zich wilde aannemen, daar Hij de Immanuël is, Gods eigen, enige en zeer geliefde Zoon. En dat Hij nu uit kracht

van dat huwelijksverbond, die huwelijksvereniging, de hunne is, en zij de Zijnen, al het zijne aan hen overmakende en al hun grote en hoog opgestapelde schulden betalende, hun zijn onfeilbaar Woord gevende, dat Hij als hun Man voor hen zorgen zal, hun oorlogen alleen uitvoeren, daar zij thuis zullen blijven, om de buit uit te delen. Dat Hij hen nimmer zal verlaten; ja, ofschoon zij met anderen boeleren, als zij maar wederkeren, dat Hij al hun afkerigheid zal genezen en in stipte liefde zwijgen. O, welk een dierbaar Man! Al wat aan Hem is, is gans begeerlijkheid voor diegenen, die geloven!

f. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in het werk,* dat Hij verricht bij zijn Vader, voor Zijn gelovigen. Niet alleen in het bereiden van een woning voor hen in het huis van zijn Vader, waar vele woningen zijn, en in het uitzenden van zijn scepter, om velen tot onderwerping te brengen en bereidwillig te maken op de dag van Zijn heirkracht. Maar vooral is Hij hun dierbaar in Zijn voorspraak bij de Vader voor hen. Namelijk: zij zien, dat zij dagelijks zondigen én voor de Heere in vuile klederen moeten staan; dat de beschuldigers vele en machtig zijn. Maar o, hoezeer is dat tot hun versterking dat zij zien deze grote Hogepriester, met de namen van de Zijnen op Zijn borstlap geschreven; toetredende met Zijn verdiensten; en eisende, dat, hoe doemwaardig de zonden van de zijnen in hun natuur zijn mogen, zij niet mogen gestraft worden, maar de vrijspraak ontvangen. O, hoe dierbaar maakt dit Hem! Want telkens als door het geloof dus op Hem gezien wordt, worden de vuile klederen, waarin zij voor dit geloofsgezicht stonden, uitgetogen, en er worden wisselklederen aangetrokken en een koninklijke hoed op hun hoofd gezet, Zach. 3:4,5. Jezus is hierin zijn gelovigen zo dierbaar, dat zij somtijds uitroepen: *O, Heere Jezus! Hoe gaarne wil ik Uw lichamelijke tegenwoordigheid hebben; en met een Maria het daarop gezet heb, ik wil het missen, opdat Gij het werk dáár voor mij uitvoert. Ik wil wel door geloof leven, en over het uitstel van aanschouwen geduldig zijn, omdat ik zie, dat Gij noodzakelijk zijt bij de Vader, en ik wil mij door geloof op uw voorbidding verzekeren van de vergeving van mijn zonden, ofschoon ik het zo duidelijk niet gevoel. Want Gij bidt dag en nacht en de Vader hoort U altijd.*

g. Jezus is zijn gelovigen dierbaar *in Zijn verzegeling,* Ef. 1:13. *Nadat gij geloofd hebt zijt gij verzegeld geworden.* De ware gelovige vindt vele bestrijdingen over zijn staat en zijn aandeel aan Jezus. Al wat hij ondervindt wordt somtijds gehouden voor zijn eigen werk, of voor een werk van de Satan, of dat hij slechts een tijdgelovige is. Dit slingert nu zijn ziel op een krachtige wijze, doet hem zijn als een voortgedrevene, zonder troost, en brengt hem somtijds zó ver, dat hij in zijn haasten zou zeggen, dat hij Jezus nooit gekend of door het geloof gezien had. Nu gaat de twijfelmoedige ziel in haar binnenkamer, zij zet zich tot roepen tot Jezus; zij zegt: *Heere Jezus, is dit dat ik ondervind, mijn eigen werk of uw werk? Heb ik dat van mij zelf, dat ik mij zelf zo kan veroordelen en schuldig verklaren, dat ik als een melaatse en walgelijke in mijn eigen ogen ben; dat ik naar U hongerende ben, dat niets in de wereld mij verkwikken kan nevens U? Was het ook al bedrog, toen ik meende, dat ik mij aan U overgaf? Was het niet slechts mijn verstand, dat ik iets van uw gewilligheid zag? O, lieve Jezus, ik schrik voor zelfbedrog, ik ondervind, dat mijn hart bedrieglijk is, ik weet, dat men zeer nabij kan komen en de zaak evenwel missen, ja dat de satan zich in een engel van het licht kan veranderen; en het is mij evenwel om waarheid te doen. O, is het nog mis met mij, ontdek mij er aan, opdat ik met een leugen in mijn rechterhand niet verloren ga. En is het Uw werk, o, geef mij licht, om het te zien en het er voor te houden.* Het gebeurt na sommige keren, dat zulk klagen Jezus naderbij

brengt, en dat Hij het zegel op de ziel zet, zeggende: *Gij zijt de mijne!* Dat Hij haar overreedt, dat hetgeen zij ondervindt, Zijn Eigen werk is. En o, welk een blijdschap brengt zulks in de ziel, Jezus dierbaar makende, dat Hij zo goedgunstig een nieuwe blijk van Zijn liefde geeft, daar haar hart zo twijfelmoedig was.

h. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in Zijn zalige inwoning,* in het hart van Zijn volk. Geen waarheid wordt duidelijker geleerd dan deze, dat Jezus door het geloof in het hart woont. *Christus is in u, de Hoop der heerlijkheid.* Indien iemand Mijn stem hoort en opendoet, Ik zal tot hem inkomen, en woning bij hem maken. Die Mijn geboden bewaart; Ik en de Vader zullen tot dezulke inkomen. Hierin nu is Hij dierbaar, vermits Hij gedurig als de grote Huisheer Zijn hand aan de ziel, Zijn geestelijke tempel, houdt; Zijn huis bewaart voor allen, die er op aanvallen zouden, Zijn huis versierende met zijn geestelijke tegenwoordigheid, met Zich al het nodige tot voedsel en deksel meebrengende. Want waar Hij is, daar is geen gebrek; waar Hij is, daar is Hij met al Zijn volheid. En wat is die onuitputtelijk! Al de volheid der Godheid in Hem wonende. Uit Welke de gelovigen ontvangen genade voor genade, dat is, de ene genade voor, de andere na; dat is, genade om de ontvangen genade te bewaren en te versterken in haar wezen en haar werking, Opdat aldus Zijn geestelijk huis versierd mag worden, en elk ware oprechte, Gode een woonstede in de Geest zijn mag.

i. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in Zijn zalige leiding* van hen, door de woestijn naar Kanaän. Niemand heeft ooit gegronde reden, om daarover te klagen, en geen gelovige heeft het ooit gedaan, dan in een wangestalte van ongelovigheid. O, de gelovige ziel vindt Jezus in dit opzicht dierbaar, Hij is haar ontfermende Leidsman, haar Ontfermer zal ze leiden. En hoe? De lammeren vergadert Hij in Zijn armen, hen in Zijn schoot dragende; terwijl Zijn zorg niet ontbreekt omtrent de zogende moeders, om zich in alles te gedragen naar de gang van het werk. Hij zendt nooit een kruis, of Hij zelf draagt het zwaarste einde. Wat zeg ik? Hij draagt de ziel en haar kruis beide; en Hij geeft telkens nieuwe krachten naar nieuwe kruisen, de gelovigen de krachten doende vernieuwen, gelijk de arenden. Geen zo donkere weg is er ooit geweest, of Hij heeft de ziel er uit gered; en als het op het donkerst was, heeft Hij licht doen opgaan in de duisternis, tot verwondering en verbazing. Zodat zij mogen zeggen: Hij is een vriend ter middernacht, die juist zo wil leiden, dat het de Zijnen mag blijken, dat Hij alleen hun Redder is. Opdat zij bij elke stap Zijn goedertierenheid mogen roemen en Hem tot in eeuwigheid verheerlijken.

j. Jezus is Zijn gelovigen dierbaar *in Zijn genade.* Er is niet alleen genade op Zijn lippen uitgestort, maar Hij heeft gaven ontvangen, opdat de wederhorigen bij Hem zouden wonen. Deze genade nu is velerlei. Daar is zijn vergevende genade, hun overtredingen uitdelgende als een nevel en een dikke wolk, ja werpende die in het midden van de zee. Daar is zijn genadige aanneming in het minste dat zij doen, een zucht en het stamelen van een kind hoger achtende, dan al de welsprekendheid van natuurlijke bidders. Er is toch zulk een dierbaarheid in de genade van de Heere Jezus Christus, dat de ziel een dierbaarheid stellen moet in Hem, Die de Fontein is, waaruit alle genade voortvloeit.

k. Jezus is de gelovigen dierbaar *in het volop,* dat zij vinden in Zijn onthaling van hun ziel met alle hemelse zegeningen in Christus Jezus. O, daar vinden zij niet alleen brood en water, om hun tot een reis van veertig dagen te versterken, maar wijn en

melk, honig en honigzeem, waarvan zij eten mogen tot verzadiging toe, ja drinken uit de beken van zijn wellust tot verzadiging, ja tot dronken wordens toe. Dit is het verborgen manna en een spijze, die de wereld niet kent. Een feest waarin Christus de dierbare Immanuël, de Onthaler en de Spijze is, die voor het gehemelte van de gelovigen zoet is.

l. Jezus is de gelovigen dierbaar, in *Zijn aangename en verkoelende schaduw*. O, als zij denken, hoe zij van de zon gestoken werden, eer zij onder deze schaduw konden vluchten. Hoe verkwikkelijk het voor hen is, onder zijn schaduw te zitten, die als de schaduw van een grote steenrots is in een dorstig land. Hoe zij daaronder een beginsel ondervinden van de hemelse vreugde en rust; dan zeggen zij met de Bruid: *Ik heb grote lust in zijn schaduw, en zit er onder, en zijn vrucht is mijn gehemelte zoet*, Hoogl. 2:3.

m. Jezus is de gelovigen dierbaar, in Zijn uitnemende liefde en hoe Hij hen draagt in de liefde. De gelovige ziel ziet hoe de liefde tot de uitverkorenen Hem Zijns Vaders schoot deed verlaten en gewillig gaan door de Rode Zee van de Goddelijke toorn. Hoe Hij in Zijn liefde onveranderlijk is, niet nu meer en dan minder Zijn kinderen liefhebbende, maar elk altijd en altoos even liefhebbend met een oneindige liefde, ja met een gestadige en eeuwige liefde, in welke Hij zwijgt. Hoe doet dit de ziel niet zeggen: *Geen wonder, dat de maagden U liefhebben; want Uw liefde is beter dan wijn.*

n. Jezus is de gelovigen dierbaar, zelfs *in Zijn bestraffing*. O, wat is Hij zachtmoedig daarin, Zijn stem niet opheffende op de straten, maar lieflijk hun misslagen aanwijzende, uit de onbetamelijkheid daarvan voor dezulken, die Hij met zulk een dure prijs gekocht heeft, als het ware tot hen zeggende: *O, heb Ik mijn bloed voor u uitgestort, om u te verlossen van uw ijdele wandel; heb Ik zo veel genade aan u bewezen, opdat gij het niet zoudt beantwoorden? Is dit uw weldadigheid aan Mij, uw Zielenvriend?* Hetgeen zo krachtig is, dat het de ziel doorsnijdt, als was versmelt en doet zeggen: Wat hebben wij met de afgoden te doen? Laat ze varen, en ons zelf aan Hem, Die zo veel voor ons gedaan heeft, opofferen naar ziel en lichaam beide; want dat is onze redelijke godsdienst.

o. Jezus is de gelovigen dierbaar in Zijn wonderlijke gewilligheid en gereedheid voor de Zijnen. De ziel, die dat levendig ziet, moet zeggen: Weg dat zondig klagen, weg die moedeloze en harde gedachten, alsof Jezus' hart niet te vermurwen was, Hij was mij tot mijn redding, eer ik het zou durven verwacht hebben. Ik moet zeggen, dat woord is waar: *Eer zij roepen, zal Ik horen, en terwijl zij nog spreken zal Ik antwoorden.* O, hoe uitnemend dierbaar maakt dit Hem! Hoe kostelijk is het, dit van Hem te geloven!

p. Jezus is de gelovigen dierbaar in Zijn wederkeer, na enige afgescheidenheid en verberging van zijn aangezicht. De ziel moet dan zeggen: Ik dacht dat Jezus mij geheel en al vergeten had, dat Hij aan Zijn barmhartigheid nooit meer zou gedenken, dat de bergen van zonde zo hoog waren opgeklommen, dat Hij er nooit overheen zou komen. Dat ik tot het graf toe gedurig in het zwart zou moeten gaan; en naar Hem moest zoeken, zonder Hem ooit te vinden. Maar, wonder boven alle wonderen! Uit dit modderige slijk en deze diepe kuil trekt Hij mij nu op. Ik heb gevonden, Die ik liefheb, en ik zie, dat er slechts een ogenblik in Zijn toorn is, maar een leven in

Zijn goedgunstigheid. Die gelooft, voor die is Hij toch dierbaar als Hij nadert: want het is goed nabij God te zijn.

q. Jezus is de gelovigen dierbaar, *in Zijn beslotenheid.* De beste vrienden brengen somtijds elkander aan de dag. Er zijn dingen, die de vrouw aan de man van haar eigen boezem niet durft openbaren, maar dit is een wonderstuk: de gelovige mag ALLES aan Jezus bekend maken, Hij zal nooit hun verborgenheden openbaren, noch ook iets verwijten. Want Hij zwijgt op een volmaakt Goddelijke wijze in Zijn liefde.

r. Jezus is de gelovigen dierbaar *in al de goederen,* die Hij voor Zijn gelovigen bezit. Dierbaar is Hij om de rechtvaardigmaking, heiligmaking en bewaring door Zijn kracht tot de zaligheid, die geopenbaard zal worden. Waarin Hij hen openlijk zal erkennen als de Zijnen, met Zijn beeld hen verzadigen na het ontwaken, alle tranen van hun ogen afwissen, en hen stellen in de volle genieting van Zichzelf tot in alle eeuwigheid. O, hoe dierbaar moet Hij zijn, die zulk een onbegrijpelijk goed, dat geen oog ooit gezien heeft, noch oor ooit gehoord, noch in het hart van de mensen is opgekomen, weggelegd heeft voor diegenen, die Hem vrezen en Zijn verschijning liefhebben en hebben liefgehad!

s. Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn genademiddelen.* De gelovige stelt zich niet boven de middelen, noch stelt de middelen in Christus plaats; maar Jezus is hem dierbaar daarin, omdat Hij Zich in de middelen ontdekt. Daarin is het dat de gangen van onze God, de gangen van onze Koning worden gezien. En overmits David God in het heiligdom had gezien, verkoos hij een dorpelwachter in Gods huis te zijn, liever dan te wonen in de tenten van de ongerechtigheid. Het was dit éne ding, dat hij begeerde om in Gods huis te wonen en daar de liefelijkheid van de Heere te aanschouwen, Ps. 27 en 84.

t. Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn kinderen.* In dezen zien zij de trekken van Jezus' beeld, daar is een geestelijke verwantschap, daar is een innige liefde en genegenheid. Want overmits zij één Hoofd hebben, en leden van hetzelfde verborgen lichaam zijn, hebben zij geestelijke blijdschap in elkander, nemen met elkander deel in lief en leed. Tot dezen, die de heiligen en heerlijken op aarde zijn, is al hun lust, Ps. 16:3.

u. Eindelijk, om er niets meer bij te voegen, Jezus is de gelovigen dierbaar *in Zijn komst ten oordeel,* waarnaar zij verlangen en waarom zij zuchten, zolang zij in deze woestijn zijn. Maar ondertussen, het is hun dierbaar, dat zij het met grond verwachten met al de heiligen. Waren zij alleen in dit léven slechts hopende, dan waren zij de ellendigsten van alle mensen. O, wie kan dit alles, en duizendmaal meer dan wij kunnen zeggen, nagaan, en Jezus niet op een zeer hoge prijs stellen, uitroepende: *Hij draagt de banier boven tienduizenden!*

Om de vraag op te lossen: waarin is Jezus al dierbaar? Na alles, dat wij gezegd hebben, zal het beste antwoord zijn: *Komt en ziet!* En proeft en smaakt, dat de Heere goed is voor een bloedarme zondaar. Dit zal meer in één ogenblik ontvouwen, dan engelen en mensen zouden kunnen doen in honderd jaar; die, als er van Christus' dierbaarheid gesproken wordt de zaken moeten voorstellen met woorden, welke niet in staat zijn, om aan de voortreffelijkheid van de zaak te voldoen.

b. Nu gaan wij over, om iets aangaande de gemoedsgesteldheid van de zielen van de gelovigen te bespreken, als zij zeggen kunnen: *Hij is mij dierbaar.*

a. De gelovige ziel, al het besprokene van Jezus' dierbaarheid nagaande, ziet, dat Deze is de Parel van grote waarde en dus verkoopt zij alles, om er deel aan te hebben en deze Parel in eigendom en bezit te krijgen. Dit zien wij in de gelijkenis van de evangelische koopman. O, de ziel zegt nu, het koste wat het wil; de dierbare Jezus móet ik hebben; vrouw, man, kinderen, vrienden, rijkdom en eer wil ik gewillig afstaan, ja, ook mijn vader en moeder, en ik wil alle hoon en smaad lijden en wederwaardigheden wel ondergaan, zo ik maar dit Juweel mag hebben. O, zalige verkoop en afstand van alles! Dat de koop van deze Parel belet, en dat in het stervensuur de ziel geenszins te stade zal kunnen komen; maar, o zalige inkoop van deze Parel, deze dierbare Jezus! Die een bestendig, duurzaam Goed is, Zijn bezitters eeuwiglijk verrijkende, alzo, dat die Hem heeft, nooit gebrek zal lijden, Spreuk. 8:21.

b. De gelovige ziel, dit alles nagaande en toestemmende, nadert tot de dierbare Jezus, om Hem te aanschouwen, en er iets van ziende, roept zij uit met die van Samaria, Joh. 4:41, 42: O leraar! gij hebt wel iets van Hem gezegd, maar nu zie ik Hem, en ik zie meer in Hem dan engelen en mensen mij ooit vertellen konden, of dat ik zelf zou kunnen navertellen. Dit kan ik zeggen: De helft, nee, het honderdduizendste gedeelte is mij niet aangezegd geweest. Zulk Een is mijn Vriend, gij dochters van Jeruzalem: Hoogl. 5:16.

c. De ziel dit alles nagaande, wordt in zich gewaar een zonderlinge hoogachting voor Jezus, de dierbare Immanuël, en moet uitroepen: *Wie heb ik nevens U in de hemel! Nevens U lust mij ook niets op de aarde!* En de reden is, omdat zij in Jezus genoeg vindt, en een voortreffelijkheid in Hem boven alles bespeurt. Dan zal de ziel zeggen: waarbij zal ik mijn Liefste vergelijken? Geen zaak is bijna in staat, om Hem af te beelden. Hij heeft een voortreffelijkheid boven alles. Want onder de rozen en leliën is Hij de Roos van Saron en de Lelie der dalen. Vergelijk ik Hem bij de hemelse lichamen, Hij is niet alleen een Ster en Zon, maar Hij is de flonkerende Morgenster, de Zon der gerechtigheid, onder Wiens vleugelen genezing is. Hij draagt de banier boven tienduizenden. Willen anderen roemen op paarden, wagens en ruiteren, Zijn kinderen roemen vanwege de hoogachting, die zij voor Hem hebben; en willen alleen roemen in Jakobs sterkte.

d. De blijdschap die zij smaken met het allerinnigst genoegen van hun ziel. Voordat zij deze dierbare Jezus hadden, was er altijd iets, dat hun rust stoorde, dat hen onvoldaan hield. Maar nu is het: O, maakt de Heere met mij groot, want Hij heeft wonderen aan mij gedaan. Hij heeft mij gegeven datgene, dat mijn ganse ziel vervullen en verzadigen kan. De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen, en mij is een schoon erfdeel geworden. Want de Heere Zelf is het deel van mijn Erve, en Hij ondersteunt mijn lot. Ik ben zeer vrolijk in de Heere, ja heb meer blijdschap in Hem, dan de goddelozen, wanneer hun koren en most vermenigvuldigd wordt.

e. Die dit ziet, dat Jezus zo dierbaar is, die is er steeds op uit, om Hem te gebruiken in al de opzichten, waarin Hij dierbaar is. En dus is zijn leven een gedurig gaan uit ledigheid in volheid, uit machteloosheid in Jezus' kracht, uit zijn armoede in Jezus' rijkdom, uit zijn duisternis in Jezus' licht, uit zijn schuld in Jezus' gerechtigheid, omdat Jezus van

God geworden is wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking, en volkomen verlossing voor de Zijnen, 1 Kor 1:30.

f. Die deze dierbaarheid van de lieve Jezus ziet, die is zeer waakzaam en zorgvuldig, dat Jezus hem altijd hoe langer hoe dierbaarder zijn mag, en dat nooit zijn hart dierbaarheid in iets anders mag stellen, noch de zonde zijn hart strelen, of daarin huisvesten. O, dat is zijn lust, afstand te doen van allerlei ongerechtigheid.

g. De ziel, aan wie Jezus dierbaar is, kan het niet stellen onder de verberging van Jezus. O, die verzuchting, en dat kermen, dat Hij Zich niet langer moge verbergen; maar wederkeren tot de ziel, opdat zij in Hem in al zijn heerlijkheid zien moge en Hem als een bundeltje mirre tussen haar borsten legge!

h. Eindelijk, om andere gestalten en werkzaamheden niet te noemen, de zodanige is daarop uit, dat de dierbare Jezus aan allen dierbaar moge zijn. Daartoe zoekt hij zijn talent aan te wenden, om Jezus in al zijn dierbaarheid naar zijn vermogen voor te stellen, opdat een blinde wereld op Jezus verliefd mag worden, zijnde het een zwaard in zijn ziel, dat de wereld geen heerlijkheid in de schone Jezus ziet, waarom zij Hem begeren zou.

c. Vraagt nu iemand, hoe het zaligmakend geloof Christus dus in alle genoemde opzichten aan de ziel dierbaar maakt, let er op, wij zullen het met een enkel woord zeggen:

1. Het geloof overreedt de ziel van de volstrekte noodzakelijkheid van Jezus, om zalig te worden. Datgene nu, dat men zo noodzakelijk aanmerkt, zonder hetwelk men noch leven, noch sterven kan, wordt dierbaar op uitnemende wijze.
2. Het zaligmakend geloof, zijnde het wezen van de dingen die men niet ziet, is het oog van de ziel, waardoor zij meer heerlijkheid en dierbaarheid in Jezus zien, dan de woorden uitdrukken; geen wonder dan ook, dat Hij hun dierbaar is.
3. Het geloof neemt dadelijk eigendom aan Jezus en maakt, dat die hun Jezus is. En dit maakt Hem dierbaar. Schoon iemand nog zulk een heerlijk goed zag, als hij er geen eigendom aan heeft, is het hem niet dierbaar. Eigendom, mijn eigendom, o, dat geeft grote waarde aan de zaak.
4. Eindelijk, het geloof geeft de dierbaarheid daadwerkelijk aan de ziel te ondervinden. Het zegt tot de ziel: Kom, smaak en proef, dat de Heere goed is. En die eenmaal van deze wijn geproefd heeft, stelt er prijs op en zal niet naar de oude verlangen.

B. Maar wij zeiden, dat het woord ook zeer wel zou kunnen vertaald worden: *U dan, die gelooft, is Hij tot Ere.* Hier zouden wij in vele opzichten kunnen aanwijzen, hoe Jezus tot eer van de gelovigen is; maar ons in dat veld niet durvende inlaten, zal ik de volgende dingen slechts noemen:

a. Jezus is, die in Hem geloven tot eer, Zijn heerlijkheid op hen leggende, waardoor zij volmaakt in schoonheid worden, de heiligen en heerlijken op aarde, zie Ezech. 16:14. Israel was volmaakt schoon door Messias' heerlijkheid, die Hij op hen legde. Jezus legt altijd een luister en een ontzaglijkheid op de Zijnen, zodat zij gekend worden van allen die hen zien, uit de gestalte van Jezus, die zij uitdrukken in gestadigheid, eerbied, oprechtheid, nederigheid en gezetheid om de wil van God te doen.

b. Jezus is, die in Hem geloven, tot eer, hen vermaagschappende, mag ik het zo uitspreken, aan een heerlijke familie. Want die in Hem geloven, geeft Hij macht kinderen Gods te zijn. En Zijn Vader is hun God en Vader in Christus Jezus, Joh. 20:17.
c. Jezus is, die in Hem geloven, tot eer, hun aantrekkende zijn heerlijk gewaad, de klederen des heils; en de mantel der gerechtigheid. De koningin staat voor de Koning in het goud van Ofir, in fijn gestikte kleren van gouden borduursel, Ps. 45:14, 15.
d. Jezus is, die in Hem geloven, tot eer, hun stellende in bijzondere ereambten. En wilt gij die weten, ziet het in het vervolg: Hij maakt hen tot een koninklijk priesterdom, tot een heilig en verkregen volk; opdat zij zouden verkondigen de deugden Desgenene, Die hen geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht.

Andere zaken konden wij er wel bijvoegen; maar vrezende, dat wij te veel zullen gezegd hebben, gaan wij, kortheidshalve het thans voorbij.

B. Toepassing.
Nu hebben wij gezien, mijn aandachtigen, dat Jezus voor de gelovigen zeer dierbaar is. Hetwelk ons opgeleverd heeft vele merktekenen, waaraan wij ons zelf zouden kunnen kennen en uit de vruchten wezenlijk oordelen of wij gelovigen zijn of niet.
Laat ons dan het gezegde tot ons gebruik overbrengen:
A. Indien nu elk zich wil onderzoeken en nagaan, hoe velen zullen dan zien, dat zij de grote zaak missen!
a. *Is Jezus u dierbaar, dan hebt gij klaar en gevoelig uw ellendestaat leren kennen, en de volstrekte noodzakelijkheid van Jezus gezien door het licht van de Heilige Geest.* Want niemand zal immer of ooit prijs stellen op een zaak of een persoon, tenzij hij die als noodzakelijk voor zich aanmerkt. De mensen mogen zeggen: "Men moet Jezus liefhebben om Zijn Zelfs wil, uit aanmerking van de uitnemende heerlijkheid en weergaloze dierbaarheid van Zijn Persoon." Ik ben verzekerd dat geen van beide ooit recht gezien of gekend zal worden, dan van diegenen, die hun ellende kennen op een gevoelige wijze. Men zal wel met vermaak van Jezus kunnen horen en spreken, met aandoening en verwondering, als alles van Hem uit de profeten en door de evangelisten verhaald wordt, - evenals mensen, die lezen het leven, de daden en lotgevallen van een grote koning of veldheer, - maar zich niet in het nauw gedreven voelende, zullen zij die niet nodig hebben. Zo is het ook hier: niemand zal, wat verwondering of vermaak hij ook over Jezus heeft, ooit recht werk van Hem maken, of hij moet een belaste of een beladene zijn, en zien dat niemand dan Jezus alléén hem rust kan geven. Wat zegt gij daarvan? Moeten velen er niet uit opmaken, dat Jezus hun nooit recht dierbaar geweest is, omdat zij nooit bekommerd geweest zijn en hun ellende hen nooit recht heeft gedrukt?

b. *Is Jezus u dierbaar, dan hebt gij Hem door het licht van de Geest leren kennen.* Gij zijt niet in uw bevatting en letterlijke begrippen van Jezus blijven hangen, maar Jezus heeft Zichzelf aan u geopenbaard, zodat gij hebt moeten zeggen: De helft van Zijn dierbaarheid is mij niet verkondigd! O, mijn geliefden! Dit dient gij toch te onderzoeken, *want onbekend maakt onbemind.*

c. *Is Jezus u dierbaar, dan hebt gij de hand van het geloof op Hem gelegd, om Hem te omhelzen als de uwe.* Om Hem dadelijk aan uw eigen ziel tot wijsheid, rechtvaardigmaking en heiligmaking toe te passen. Want eigendom maakt eerst een

zaak dierbaar. Wat zou het toch baten, heerlijke dingen te zien, zo ik niet kon zeggen: Die zijn heerlijk en die zijn de mijne, daar heb ik deel aan?

d. *Is Jezus dierbaar, dan kunt gij zonder Hem niet leven.* Als Hij zich verbergt, dan schreit uw hart Hem na, gij hongert naar Hem en dorst meer naar Zijn gemeenschap, dan een hert naar de waterbeken. Gij hebt zulk een hoogachting voor Hem dat alle andere dingen slechts schade en drek zijn, als ze bij Hem vergeleken worden.

e. *Is Jezus u dierbaar, dan maakt gij veel gebruik van Hem.* Gij leeft in opdragen en overgeven van uzelf aan Jezus, en gedurig inroepen van Hem, om zijn Middelaarswerk in u te verrichten.

B. Als wij deze dingen nagaan, o, de meesten zullen zich er van ontbloot zien, terwijl het tegenovergestelde bij zo velen te vinden is! Hoeveel ongevoeligen en verstokten, rijken en verrijkten zijn er, die geens dings gebrek hebben! Hoeveel onkundigen zijn er die Jezus niet kennen, en die derhalve Hem niet begeren, maar gerust kunnen zijn, ofschoon zij zonder Hem leven! Hoevelen zijn er, die meer prijs op de tijdelijke dingen dan op Jezus stellen! Deze klacht mag billijk over velen gedaan worden, dat zij geen heerlijkheid in Hem zien, waarom zij Hem begeren zouden.
O, mijn geliefden, dat gij uw ellende nog inzag, dat uw harten gaande mochten worden tot Jezus, dat gij de ijdelheden verlaten mocht en op Jezus verliefd worden! Daarvoor zijn immers voldoende reden:
?? Jezus is een Zaligmaker, gij een zondaar.
?? Jezus heeft alles dat u in tijd en eeuwigheid gelukkig kan maken.
?? Jezus is de bewonderenswaardige Persoon van engelen en alle gelovigen.
O, wat is het dan ellendig dat gij Hem als zulk een dierbare Jezus niet aanmerkt om in Hem te geloven!

Kinderen Gods! Gij zijt diegenen, welke geloven; diegenen, wie Jezus dierbaar is. Ofschoon gij menigmaal daarover twijfelt, omdat gij steeds de hartelijke en levendige uitgangen van het hart niet in u bevindt. Maar mocht gij eens uit uw gebrek, uit het gezicht en gevoel, dat gij daarvan hebt, en de onvoldaanheid die bij u is, dat gij Jezus niet hartelijker bemint, uw staat opmaken, omdat een natuurlijk mens zich daarover nooit bekommerd of hij Jezus liefheeft, dan zoudt gij zien, dat gij waarlijk Jezus dierbaar schat boven alles. Laat ik dan maar, terwijl gij de kenmerken gehoord hebt, *u opwekken.*

a. Gelovigen! Zoekt eerst en allereerst daarnaar te staan, dat gij meer van de Geest van het geloof moogt hebben om het geloof te versterken, en met kracht in uw harten te werken. O, leg uw ziel als een machteloze in het verborgene dikwijls open voor de wind van de Geest. Met een stille zucht: *Kom, gij noorden- en zuidenwind! Doorwaai de hof van mijn ziel!* Het geloof is die genade, waardoor gij in staat zult zijn om Jezus recht lief te hebben; want het geloof is door de liefde werkzaam!
b. Gelovigen! Zijt gij enigszins harteloos? O, gaat toch veel al de betrekkingen na in welke Jezus staat, al wat Hij geleden en gedaan heeft en al hetgeen Hij doen wil. Mogelijk zal dat uw hart opnieuw doen branden en uw ziel gaande maken.
c. Weest toch bevreesd, dat er iets tussen Jezus en uw ziel een scheiding maakt. Want de zonden zullen u dodig maken en het licht van het geloof zal er door verdonkerd worden. En dan zult gij die dierbaarheid, die er in Jezus is, niet kunnen zien. 'Deze dingen schrijven wij u, opdat gij niet zondigt.' O alle liefhebbers van de Heere! Haat

het kwade en laat de zonde niet in uw sterfelijke lichamen heersen, daar zij tempelen van de Heilige Geest zijn.

d. Verbergt Jezus zich om heilige en wijze redenen? Wacht u voor harde gedachten van Hem en vertwijfeling, of Hij u liefheeft. Want die Hij liefheeft, heeft Hij lief tot het einde toe. Zeker, het beste teken van oprechte liefde is de Persoon in Zijn afwezigheid lief te hebben, hoge gedachten van Hem te koesteren en ten zeerste naar zijn komst te verlangen, meer dan een hert naar de waterbeken.

C. Laat deze waarheid, gij liefhebbers van Jezus! u dienen *tot vertroosting.* Onder al de hoon, smaad en laster, die u aangedaan wordt door de wereld, mag men u aanzien als een verachte fakkel en zeggen: *het is Sion, niemand vraagt er naar!* O Jezus, in Wie gij gelooft, is u tot zulk een eer en heerlijkheid, dat al het ondermaanse daarbij te vergelijken is als een *niet.* Troost u hierin: is Jezus dierbaar, dan zijt gij Hem ook dierbaar. Hij zet u als een zegel op Zijn hart en op Zijn arm. Gij zijt in beide Zijn handpalmen gegraveerd. Hij zal nimmermeer rusten, totdat Hij u gebracht zal hebben in het huis van Zijn Vader, waar vele woningen zijn, om Hem daar te zien en te kennen, gelijk Hij is. Amen.

5 HET GELOOF, een genade, die de ziel inbrengt in de ware rust.

Hebreeën 4:3 ***Want wij, die geloofd hebben, gaan in de rust.***

1. Inleiding.
Er is een ingeschapen neiging in alles tot een zeker centrum of middelpunt, in hetwelk alles zonder enige verdere neiging blijven zou. De waarheid hiervan zouden wij in het lichamelijke kunnen bewijzen, zo uw aandacht daarvoor enigszins vatbaar was. Maar de waarheid daarvan is klaar in het geestelijke te zien. God in Christus is het enige Centrum of Middelpunt van de rust van de ziel. Die hier niet kan komen is maar als een voortgedrevene door storm en onweer, een belaste en beladene, die geen rust of wezenlijke troost kan vinden. Derhalve was ons oogmerk om u aan te tonen de wezenlijke werkzaamheid, door welke de ziel tot haar Middelpunt komt, namelijk het geloof, zijnde dit de genade, waardoor men in de rust van God ingaat. Gelijk de apostel in onze woorden leert, als hij zegt: *Want wij, die geloofd hebben, gaan in de rust.*
De apostel in het voorgaande hoofdstuk, in het 15e vers aangewezen hebbend dat het aanbod van Gods genade aan de Hebreeën nog geschiedde, en dat het hun plicht was te geloven en de aangeboden zaligheid te omhelzen, zo gaat hij voort om hun aan te tonen de verschrikkelijkheid van het ongeloof, daar velen in Gods rust niet zijn ingegaan vanwege hun ongeloof. Derhalve, nadat hij opwekt om de belofte van het evangelie te omhelzen door een oprecht geloof, toont hij in onze woorden de gevolgen van dat geloof, namelijk, dat hij en een ieder, die het oefende, in de ruste ging.
In de woorden spreekt de apostel:

A. Eerst van de rust, deze *de rust van God* noemende.
B. Hij getuigt, dat hij en ieder gelovige alleen *door het geloof* in deze rust ingaat.

Onderwerp. Verklaring, en wel van het:
A. Eerste deel, waarin de apostel spreekt van de heerlijke staat, in welke de gelovigen gaan door de levende beoefening en werkzaamheid van het zaligmakend geloof, en deze staat noemt hij *de rust*, ja *Gods rust.*

a. De grote zaak, van welke de apostel hier spreekt, *is de rust, in welke de gelovigen ingaan.* Dit woord wordt verschillend gebruikt; somtijds wel om het ophouden van een werk, in hetwelk men bezig was, te kennen te geven. In welk opzicht God op de zevende dag gerust heeft, Gen. 2:2. Somtijds betekent het een staat van uitwendige vrede en voorspoed, welke op een zware strijd en vermoeiing volgt, in welk opzicht Israël in de rust van het land Kanaän inging. Somtijds betekent het de zalige vrede en de voldoening, die de ziel in Christus vindt op de beoefening van het geloof, Matth. 11:28. Somtijds betekent het de zalige staat van de volkomen gerechtvaardigden in de hemel, waar zij rusten van hun arbeid, Openb. 14:13.
De uitleggers zijn het niet eens wat wij hier door de rust moeten verstaan. Enigen hebben de gedachte, dat wij hieronder de rust van de hemel hebben te verstaan. Wij houden het echter liever met Dr. Owen, die door de rust, waarvan de apostel spreekt, verstaat *de zalige rust, vrede en blijdschap van de ziel, die de gelovigen op en door het geloof ondervinden.* Men kan zijn zeer geleerde verklaring en bevestiging hiervan bij die Godvruchtige schrijver nader lezen.

b. Wat nu de zaak zelf betreft, namelijk, de rust in welke de ziel door het geloof ingaat. Wij zullen:
1. Nagaan hetgeen hier noodwendig wordt verondersteld. En dat is, dat de staat van een mens, zo lang hij Jezus door een levend geloof niet aanneemt en zichzelf in het bijzonder toepast, een staat van onrust is. Om u dit te tonen zullen wij het in drie soorten van mensen helder onder het oog brengen, opdat gij, mijn geliefden, des te begeriger naar de ware rust in God door Christus Jezus, u in het evangelie voorgesteld een aangeboden, mag gemaakt worden.

A. De eerste soort van mensen, in wie wij aantonen zouden, *dat hun staat, omdat zij van God in Christus vervreemd zijn*, een staat van onrust is, zijn alle mensen, die zorgeloos in hun natuurstaat voortleven; zij leven zonder rust van het gemoed, ofschoon zij nog veel in het uiterlijk genieten bezitten. En het zal ons blijken:

5. Dat dezen een zeer ongerust leven leiden, als wij nagaan de gedurige onrustige beweging en ijdelheid van hun gedachten. Er mag met recht van hem gezegd worden, dat in hen de gedachten van ijdelheid vernachten, dat is, dat deze rusten en gehuisvest zijn in hun binnenste; zij voeden zich met as, datgene aanziende, dat voor ogen is. Zij snuiven slechts wind op, gelijk als een woudezel, en dat blaast hen op met hoogmoed en allerlei ijdele verbeelding en verkeerde lusten en begeerlijkheden, de een hiertoe aansporende en een ander tot iets anders; hetwelk veroorzaakt grote onstuimigheid van het gemoed. En dat maakt de arme zondaar als een baar der zee is, die met alle wind wordt voortgedreven.
6. Dat dezen een zeer ongerust leven leiden, blijkt, als wij nagaan de onvergenoegdheid en ontevredenheid, die bij deze mensen in alles wordt bespeurd. Want God missende (ofschoon zij niet weten, dat het hier vandaan komt), zo is het sap van alles, dat in hun staat hun verkwikking en vergenoeging kon toebrengen, weg en in zomerdroogten veranderd; hetgeen hun heden verkwikt, is hun de aanstaande dag zo smakeloos als het wit van een ei. Het nieuwe is terstond oud en versleten, men moet wederom iets anders hebben; hun hart is gelijk het graf, gedurig roepend: Geef! Zonder ooit verzadigd te worden of te zeggen: het is genoeg! Hier vandaan de ontevredenheid met hun eigen staat, de bedelingen van God aan hen, en de bedieningen, in welke zij gesteld zijn; dat benijden van de staat en de bedelingen van anderen, dat gedurig verzinnen van verandering van plaats, staat, gezelschap, klederen, spijzen en begeerlijkheden, om, zo het mogelijk was, hun lusten en begeerlijkheden op een andere wijze nog meer te verzadigen. Hetgeen op het einde bevonden wordt, of niet of slechts voor een ogenblik te kunnen zijn. Het is een algemeen spreekwoord *dat de mens leeft bij de verandering*. Maar het is ook waar, dat dit ontstaat door de ongerustheid en ontevredenheid van zijn hart en een klaar bewijs, dat hij de ware rust in God en Christus voor die tijd niet ondervindt.
7. De staat van de natuur is een staat van onrust, wanneer wij de voortdurende kommer nagaan, die over datgene is, dat men te verliezen heeft of dat men missen moet; of eindelijk ten laatste tot armoede te komen. Deze ongerustheid is in sommigen somtijds zo groot en hevig, dat zij op de minste beweging menen, dat men hen vanwege hun bezit zal ombrengen, dat zij niemand kunnen vertrouwen; dat zij vrezen de schepselen te gebruiken tot onderhoud van hun leven. Het zichzelf en anderen met zeer vele zaken kwellen, hetgeen een levendig bewijs is, dat zij op God en zijn Voorzienigheid niet rusten.
8. De staat der natuur is een staat van onrust, als wij nagaan al de rampen en plotselinge vrezen waarvoor zij ontvankelijk zijn. Hetgeen maakt, dat zij nog rust,

noch vrede in het midden van al hun blijdschap hebben. De goddelozen hebben geen vrede, zegt mijn God, Jesaja 57:21.

9. En eindelijk, in dit opzicht is de staat der natuur, hoe schoon alle dingen ons ook toelachen, een staat van onrust vanwege deze of gene benijders of omstandigheden, die men niet te boven kan komen. Hetwelk een worm is, die al de andere zaken opeet en de ziel doet kwijnen, zoals het duidelijk te zien is in Haman in deze staat. Hij had alles, wat zijn hart begeren kon, echter een enkele Mordechaï staat hem in de weg, omdat die niet voor hem wilde buigen. Dit maakte, dat al het voorgaande niets was in zijn ogen.

B. Maar boven dit alles is de staat van de mens een staat van ongerustheid als wij de mensen beschouwen *in de wettische dienstbaarheid*, dat is ontwaakt door de wet uit hun zorgeloze slaap. Dit moet vooral in overweging worden genomen, daar de rust van het evangelie hier tegenover de onrustige staat en onder de wet wordt gesteld. En waarlijk, deze staat is vol onrust.

a. Deze staat is een staat van grote onrust door *het gezicht van de zonde*. De ziel begint in de spiegel van de wet haar vlekken en mismaaktheid duidelijk en levendig te zien; zij wordt van gebod tot gebod geleid, van de ene trap van haar leven tot de andere, van haar dadelijke zonde tot haar hartzonde, van haar hartzonde tot haar natuurzonde. Waardoor zij op een gemakkelijke manier kan opmaken, dat zij tienduizend talentponden schuldig is. Zij leest schuld in het boek van Gods Woord en in het boek van haar geweten; en dus vindt zij schuld, maar niets om één kwadrantpenning te betalen van de gehele schuld; hetgeen haar immers, daar zij geen gezicht op de Borg heeft, in een staat van uiterste ongerustheid moet brengen.

b. Deze staat van wettische dienstbaarheid is een ongeruste staat, *door het knagend verwijt van het geweten over alle begane zonden*. Dit wordt in Gods Woord vergeleken bij een knagende worm en een doorpriemen van het hart als met een gloeiend ijzer, dat tot het merg met de allersmartelijkste pijnen ingaat; zoals het grondwoord betekent, Hand. 2:27. Hierdoor is het geweten van de mens als een beul, die elk ogenblik de arme mens pijnigt en geselt, onophoudelijk en gedurig, dag en nacht de ziel van de arme mens ontroerende, beklemmende en nederdrukkende. Ja, het doet hem een pijn en smart ondervinden, die de smarten van een barende vrouw te boven gaan. Wat zeg ik? Het gaat alle lichamelijke smarten, ofschoon een mens die alle tegelijk ondervond, verre te boven; dit is die staat, waarin Gods vurige pijlen in de ziel indalen, welks vurig venijn de geest zo belast en angstig maakt, dat hij niet weet waar hij zich verbergen zal.
Gij moet niet denken dat het alleen zeer zware zondaren zijn, die dit ondervinden, neen mijne geliefden! Een enige zonde, als die op het hart wordt gebracht, zodat het geweten daarover begint te knagen, kan dit veroorzaken.

Ik moet u het voorbeeld van de man Gods Mr. Paauw (of Peacok) verhalen, die, toen hij op zijn doodsbed zijn leven en enige zaken overdacht en hem het verzuim van een plicht en van indrukkeloosheid eens in een gezelschap (want hij was een uitnemend teer en Godvruchtig man) op zijn hart kwam, daarover zulk een knaging in zijn geweten gevoelde, dat hij uitriep: *"En om dit kwaad vind ik een hel in mijn ziel."* En op een andere tijd riep hij dikwijls met onuitsprekelijke zuchting uit: *"O wee mij! ach mij ellendige! De last van mijn zonde ligt zo zwaar op mijn ziel, dat ik gedrukt word in de onderste hel!"* Die er bij stonden vroegen of zij voor hem zouden

bidden. Waarop hij zei: *"Och! Ontheiligt Gods dierbare naam niet met te roepen voor zulk een."*

Mr. Fox verhaalt in zijn martelaarsboek, hoe Mr. Glower, een uitmuntend en teder Godvruchtig man op het gezicht van enige verkoeling in zijn liefde tot God, vijf jaar lang de onuitsprekelijkste smarten doorstond, dat hij noch eten noch drinken kon dan alleen uit vrees en om de tijd van zijn verdoemenis te vertragen; zodat hij een geraamte was toen Mr. Fox hem sprak. De Psalmist had ook kennis hiervan, als hij spreekt van zijn brullen de ganse dag. Ik verhaal dit om het gezegde te bevestigen en velen te ontdekken die door een ingebeeld geloof alles kunnen goedmaken, ofschoon de gemeenschap met God versmaad wordt; het past om dezulken vrees aan te jagen.

O weet het, gij zorgelozen! Dat God een pijl heeft die u nog treffen kan; hebben zulke uitmuntende godzaligen zulke stormen uitgestaan, wat hebt gij dan niet te verwachten. Zegt niet, dat waren wettische christenen; geloof mij, dat geloof, dat alles zo terstond weet goed te maken, zonder voorgaande verootmoediging en zonder tere heiligmaking daarna, dat is het geloof van de uitverkorenen van God niet. Komt een waar kind van God te verachteren, hij ziet wat hem doorgaans te wachten staat.

c. Deze staat is een staat van ongerustheid, *door de vele en vreselijke inwerpingen, die zulk een ondervindt.* Somtijds werpt de vijand de allervreselijkste gedachten in zijn hart, alsof er geen God was. Ziende dat hij daardoor niets kan teweegbrengen, daar de voorgaande knagingen blijven, zoekt hij u wijs te maken, dat de Bijbel niet het Woord van God is, dikwijls proberend om de mens in twijfel te brengen aangaande hemel en hel en al de Goddelijke waarheden, die geopenbaard zijn. Ook dan niets teweeg te kunnen brengen, daar God zijn gezag bewaart, komen er vreselijke inwerpingen tegen de Almachtige zelf: nu eens om Hem te beschuldigen, dat Hij een wereld en mensen geschapen heeft, dat Hij zulk een hard en streng Heere is. Hetgeen de mens somtijds brengt tot wensen, dat hij nooit geboren was, of dat hij geen mens, maar een onredelijk dier was. Iets hetwelk geoefende zielen wel ondervonden hebben. Of de inwerpingen worden ingericht om de arme mens wijs te maken, dat iedere misdaad, hoe verborgen die ook mag zijn, Hij die weet en kent, waardoor de mens in het vermoeden is, dat de gehele wereld in de oorlogswapenen tegen hem is. En hij denkt met Kaïn dat elk, die hem vindt hem doden zal; hierdoor gelijk de ondervinding leert, zijn sommigen zo bevreesd, ofschoon niemand anders dan God en zij hun misdaden kennen, dat zij geen rechter of gerechtsdienaar van verre zien, of het klamme zweet zal overal uitbreken; geen bellen of geklop aan hun deur, of zij denken dat het is om hen weg te brengen. Ja, dit brengt somtijds zoveel te weeg dat zij des nachts in hun dromen daardoor verschrikt worden, dat velen zichzelf aan een wereldse rechter hebben overgegeven, ofschoon zulke misdaden bij hen niet werden gevonden, waarover deze vonnissen bericht doen. De ervarenheid heeft geleerd, dat dit vóór en na de bekering in deze en gene gevonden is geworden.

d. Deze staat is een staat van de uiterste ongerustheid, *door de veelvuldige benauwdheden, die zo iemand vanwege zijn zonden ondervindt.* Hij ziet ze niet alleen met knaging en velerlei inwerpingen, maar met een onuitsprekelijke benauwdheid. Paulus leert dit uitdrukkelijk, Rom. 2:9: *Verdrukking en benauwdheid over alle ziel des mensen, die het kwade werkt, eerst de Jood en ook de Griek.*

Hierdoor ontstaat er voor zulk een schrik van rondom, zodat niets anders bij hem vernacht dan vrees voor God en voor mensen, en voor een schielijke omkoming. Dit is de toestand, waarin een zeer nauwe band om de lendenen wordt gelegd, waardoor de ziel doodbrakende is van der jeugd af aan, in welke de ziel, als zij aan God denkt, misbaar maakt, overmits haar hart met verschrikkelijke gedachten en voorwerpen zo bezet is, dat zij meer gelijkt naar een, die alreeds onder het oordeel besloten is dan naar een, die in het land der levenden woont. Zie ook deze zaken helder in David, als een voorbeeld van de Messias, Ps. 18:5,6: *Banden des doods hadden mij omvangen, en beken Belials verschrikten mij. Banden van de hel omringden mij; strikken des doods bejegenden mij.*

e. Deze staat is een staat van de uiterste ongerustheid *door een levendige en klare ontdekking van Gods strenge rechtvaardigheid.* Wanneer de ziel in deze staat is, zal zij niet licht vragen: Is God dan niet barmhartig? Want deze deugd van God wordt doorgaans zo verborgen gehouden, dat de arme zondaar nu niets van God schijnt te kennen, behalve zijn strenge rechtvaardigheid, zijn wraakvorderende gerechtigheid, die zo helder aan het levend gemaakt geweten ontdekt wordt dat zij ziet, dat God geen God zou kunnen zijn, of Hij moet de zonde straffen, Ps. 50:21. Dit maakt, dat alles aan de ziel ontvalt, dat haar traangebeden en pogingen om zich te verbeteren en met God te bevredigen, haar geheel ontzinken; en de ziel wordt meer dan ooit benauwd, smakend en proevend, hoe bitter en smartelijk het is, tegen de Heere te zondigen.

f. Deze staat is een staat van uiterste onrust, *daar de vijand u op allerlei manieren te verstaan geeft, dat iedere ontkoming onmogelijk is*. Ik sta gaarne toe dat vele uitverkorenen, die in deze staat verkeren, enige stille hoop van ontkoming hebben. Maar de ondervinding leert, dat ook velen, ja zeer velen uitroepen*: Het is buiten hoop! Het is buiten hoop!* Door al het voorgaande werd de ziel van plicht tot plicht gedreven om God, indien het mogelijk was, door doen met zich te bevredigen, maar de hoop daarvan ten enenmale afgesneden zijnde, zoekt nu de vijand door wanhopige gedachten de arme mens tot verzuim van alle werkzaamheid te brengen, en hem in eeuwigheid, indien het mogelijk was, verstoken te houden van Christus, de ware rust.

g. Deze staat is een staat van onrust, overmits de ziel door al de angsten en smarten, die zij ondervindt, onvatbaar is voor de vertroosting van het evangelie; met de Kerk weigert zij vertroost te worden. Ja, de vertroosting van God schijnt haar te klein te zijn, zodat, in plaats dat zij er op letten zou, het wel eens gebeurt, dat haar benauwdheid krachtig, ja hand over hand toeneemt door het aanhoren van het vrije aanbod van genade, en de volheid, die er in Christus is voor de allerellendigste, meent zij altoos, dat er op de gerechtigheid van God niet genoeg wordt gezien als er zo ruim van zijn barmhartigheid wordt gesproken. Of buiten staat zijnde om naar de genade te vluchten, wordt haar angst vermeerderd, dat deze er wel is, maar dat zij er geen deel aan heeft; dat het nu te laat voor haar is; dat zij het er onmogelijk op durft te wagen.

h. Deze staat is een staat van de uiterste onrust, door de krachtige aanstuwing tot verschrikkelijke zaken, welke ik liever verzwijgen dan melden wil, opdat de vijand niemand vervoere. Judas is een voorbeeld daarvan, die de strop koos. Elk, die in deze staat is geweest, zal zeggen: Dat het alleen door de goedertierenheid van God

is, dat wij diegenen zijn, die wij zijn, en dat men zijn weerhoudende genade nooit genoeg zal kunnen roemen die staande hield, als de ziel zeer aan het wankelen was. Deze, behalve andere zaken meer, die de ondervinding overvloediglijk leert, oordeelden wij nuttig te zijn, om eerbied in de ziel te verwekken en zorgelozen te doen ontwaken, eer het te laat zal zijn en de Heere tot hen zeggen zal: Slaapt nu voort! Ja, om een ziel, die in deze staat is, te doen zien, dat haar niets vreemds overkomt; dat de gewone weg van God is voorbij Sinaï tot Sion te leiden, als het ware langs de kant van de hel, eer zij in de rust wordt gebracht.

C. Wij gaan nu over om aan uw aandacht in enige bijzonderheden aan te tonen, dat, ofschoon *een ware gelovige* ten aanzien van zijn staat voor God door Christus bevredigd is, hij, zolang hij niet verwaardigd wordt dadelijk het geloof te oefenen, en dus in de ruste in te gaan, in veel onrust ten opzichte van zijn gestalte leeft. Dit leert de ondervinding van iedere vrome en het Woord van God op zeer vele plaatsen zo overvloedig, dat ik mij niet zal behoeven op te houden om het te bevestigen; maar ik zal terstond overgaan enige uit vele dingen aan te wijzen, die dit veroorzaken:

a. Somtijds worden de ware gelovigen, die het geloof niet dadelijk in beoefening kunnen brengen, in een zeer onuitsprekelijke onrust gebracht *door het gezicht en een vertegenwoordiging van deze of gene begane zonde,* hetzij vóór hun bekering in hun jeugd, hetzij na hun bekering in deze of gene afgezakte toestand, waarin de gelovige zich niet gedroeg overeenkomstig zijn staat en zijn verplichting. Het kan nu wel gebeuren, dat de zonde in deze en gene slechts algemeen, of ook wel meer in het bijzonder het geweten aan het verwoesten is, gelijk in de aangehaalde voorbeelden, en in David, Ps. 51, wiens zonde een gewetens verwoestende zonde was. Het gezicht hiervan kan veroorzaakt worden door een stille knagende beschuldiging van het geweten, welke zulke gelovigen doorgaans hebben, die aan deze of gene grove zonde schuldig zijn, vóór of na hun verandering. Of het kan veroorzaakt worden door een zeer schielijke vertegenwoordiging van die zonde aan de ziel in een levendige gestalte, zodat haar licht en vrijmoedigheid wordt benomen om er op een gelovige wijze werkzaam mee te zijn. Of het kan veroorzaakt worden door het lezen of horen spreken van Gods straffen en oordelen, die Hij over die zonde aan deze en gene geoefend heeft; waardoor het hart op een vreselijke wijze toegeknepen wordt en de arme gelovige in een angst gebracht, die onuitsprekelijk is. In dit opzicht vind ik, dat Job klagende zegt: *Gij doet mij erven de misdaad van mijn jeugd.* Gewisselijk, dat was de angst over deze of gene bijzondere zonde te ondervinden; ziet Ps. 25:7. God is in deze rechtvaardig, dat de ziel dikwijls deze onrust ondervindt en niemand moet hierom zijn staat verwerpen, want vele gelovigen hebben het ondervonden en ondervinden het nog.

b. De ware gelovigen, die het zaligmakende geloof niet dadelijk in beoefening kunnen brengen, worden dikwijls in grote onrust gehouden *door een benauwde beklemdheid,* waardoor hun ziel als toegeknepen en als onder een zwaar pak en een zware last dermate terneer wordt gedrukt, dat zij krom en gebukt gaan en een gedurige beknelling ondervinden. Deze beklemdheid kan dikwijls ontstaan uit de *gestalte van het lichaam en het temperament,* waardoor de een meer dan de ander tot naarheid, treurigheid, moedeloosheid en droefgeestigheid genegen is. Hetgeen een oorzaak kan zijn, dat vele ware en zeer tere gelovigen minder geestelijke blijdschap en gevoelige troost hebben dan diegenen, die in alles zo teer van geweten niet leven. Maar dan is dezelve, wanneer die uit het lichaam ontstaat, van zulke aard dat, ofschoon de mens zo beklemd is, alsof al de zwarigheid van de gehele wereld op

zijn schouders was, hij geen wezenlijke en gegronde reden van zijn beklemdheid weet te geven.
Somtijds echter ontstaat die uit het gezicht van afwijking, en dat de ziel het bloed van Jezus Christus niet zo kan aangrijpen en dat aan het geweten toepassen, dat dit gereinigd wordt en haar banden losgemaakt worden. Er is nog aan te merken, dat deze beklemdheid somtijds vergezeld gaat met een sprakeloosheid in het geestelijke, waardoor de tong aan het gehemelte kleeft, en de ziel in die mate buiten staat is om te bidden of enige geschakelde reden in het gebed voort te brengen, dat zij dikwijls schrikt voor het gebed en er tegen opziet als tegen een hoge berg.
Maar het gebeurt ook wel eens, dat deze beklemdheid van de ziel een zeer krachtig middel is om haar gedurig tot het gebed aan te zetten, en dat de ziel, daardoor worstelende en aanhoudende gemaakt wordt, nergens rust kan vinden dan op haar knieën; en de verborgen reden hiervan is, dat de ziel in en onder dat stormen en klagen, uit haar beklemdheid enige verlichting, echter geen wegneming van haar last ondervindt.
Er is ook aan te merken, dat deze beklemdheid en knelling van het hart of van langere of kortere duur is; sommigen worden zo hun gehele leven lang in vreze van de dood gehouden, terwijl anderen kunnen en moeten zeggen: *Er is maar een ogenblik in zijn toorn; maar, o ja, een leven is er in zijn goedgunstigheid.* Ziet met aandacht na de volgende schriftuurplaatsen, daaruit zal degene, die hiervan ondervinding heeft, mogelijk enige bemoediging vinden: Ps. 32:3,4; Ps. 38 geheel en Jesaja 38 bijna geheel.

c. De ware gelovige, het geloof niet dadelijk in beoefening brengend, wordt somtijds zeer verontrust in die toestand en die gestaltenis, *door schielijke doch bijzonder hevige beroeringen aan alle kanten,* die hem aantasten. Gelijk de wervelwind het huis, waarin Jobs kinderen etende en drinkende waren, aantastte en omverwierp, Job. 1:19. Hetzij dat deze beroeringen veroorzaakt worden door een schielijke inwerping van de satan in de ziel van de gelovigen; hetzij dat ze veroorzaakt worden door enige zeer schielijk opkomende benauwdheid in de ziel. Of dat de vijand, onder Gods toelating, zeer krachtig op de verbeelding werkt, als in een ogenblik alles, dat schrik en vrees aanjaagt, vertegenwoordigt. Gelijk hij het tegendeel aan de Zaligmaker deed, Hem al de koninkrijken van de aarde onder het oog stellende, Matth. 4:8, zo kan hij dit ook hier doen; hetzij dat dit veroorzaakt wordt door enige lichamelijke verschijning van de vijanden. Leest met aandacht de verzoeking van de Zaligmaker, Mattheüs 4. In 2 Kor. 12:7 had Paulus een engel van de satan, die hem met vuisten sloeg, namelijk in zulk een lichamelijke gedaante. En elders zegt hij: *Dat hij van buiten strijd en van binnen vreze had.* De Psalmist zal zulke schielijke beroeringen gehad hebben wanneer hij zegt: *Banden des dood hebben mij omvangen,* dat is eigenlijk aangegrepen; gelijk wanneer iemand onverhoeds door een ander in een punt des tijds aangegrepen wordt. De ondervinding leert meer hiervan dan mij geoorloofd is te zeggen.

d. De ware gelovige, in wie het geloof niet dadelijk werkzaam is, wordt somtijds zeer verontrust *door proeven van Gods ongenoegen* over deze of gene verdorvenheid, lust of zonde, die verschoond, geliefd, gevoed, aangehangen en gespaard wordt. Ik weet zeer wel, dat het een uitnemend kenmerk is van ware gelovigen, dat zij alle zonden de dienst opzeggen, en dat zij lust hebben naar al de geboden van God te wandelen. Ondertussen leert de ondervinding (met zeer veel bitterheid achteraf bezien), dat, als de eerste liefde enigermate begint te verflauwen, deze of gene zonde

waaraan men verkleefd was in zijn natuurstaat, eerst enige vertegenwoordiging in de verbeeldingskracht brengt van de aangename aandoening, die zulk een begeerlijkheid placht te geven, waarop de onherborene genegenheid dadelijk met ernstig verlangen toeschiet, om nogmaals die aandoening gewaar te worden; begint nu de ziel de onbetamelijkheid daarvan in te zien en de verbintenis daartegen aan te tonen, juist door middel daarvan begint de begeerlijkheid hoe langer hoe meer haar wortelen in de genegenheid te schieten, de dingen worden verbloemd en verkleind. De ziel wordt niet aangezocht om in het volbrengen van de begeerlijkheid, gelijk voor deze te leven, maar alleen om voor die enkele keer daaraan te voldoen; en nu komt een list van bedrog: de voorbeelden van niet opgewekte vromen worden te binnen gebracht, de ziel wordt zachtjes ingeboezemd, dat zulks met genade bestaan kan en andere dingen meer, die ik wel kan, maar niet wil noemen. Hier begint de ziel aan het wankelen te geraken, ja dikwijls geeft zij zich voor die keer daaraan over, en de smaak daarvan, ofschoon dan in een mindere mate, geeft nochtans zulke aandoeningen aan het bedorven vlees, dat dit gedurig eist: *Meer, meer!* Zo gaat de wellustige en hoogmoedige van kleinere beginselen tot grote trappen in de zonde, en de zonde zo ver ingekomen zijnde, wil nu gediend worden en vergunt geen rust, voor en aleer haar bevelen, ofschoon met kloppingen van het geweten verontrust, gehoorzaamd worden. Nu beginnen de geestelijke krachten te verflauwen; de magerheid spreidt zich hand over hand uit; de gebeden zijn woorden zonder hart, zonder lust, begeerte en aanhoudendheid; de begeerlijkheden openbaren zich voor anderen in de omgang.

Heeft God iemand lief, dan is men geen huichelaar (want een huichelaar kan veel vertoning hebben en eindelijk hiertoe geraken), dan begint de Heere de weg van zulk een, in het volgen van zijn begeerlijkheid, met zeer scherpe doornen aan alle kanten te omtuinen, zodat er zeer zware pijn veroorzaakt wordt, als hij zich ter rechter- of ter linkerzijde zou begeven om aan zijn begeerlijkheid te voldoen. Omdat zij met God in tegenheden wandelen, zo is ook des Heeren weg in tegenheid met hen, en elke tegenheid wordt zo ingericht, dat zij hun zonden in hun oordeel kunnen zien; ja elke tegenheid roept: Dit is slechts een begin van vreze voor de volgende. De gebeden worden in het aangezicht geworpen; de stormen verheffen zich, omdat er een Jona in het schip is; niets gelukt omdat Achan in het leger is; en God dondert krachtig met de stem van zijn mogendheid in de wet, waardoor geen geringe onrust ontstaat; ziet hierbij Hoséa 2, Jesaja 58 en 66:3: *Wie een os slacht, slaat een man; wie een lam offert, breekt een hond de hals; wie spijsoffer offert is als die zwijnenbloed offert; wie wierook brandt ten gedenkoffer is als die een afgod zegent.* Wat kan de reden nu van dit alles zijn? Het is juist hetgeen ik zeg: *Deze verkiezen hun wegen en hun ziel heeft lust aan hun verfoeiselen,* zegt hier de profeet. En gelooft mij, indien gij enige lust wilt koesteren en opvolgen, al uw beste dingen zullen in verfoeiselen veranderd worden, want God is heilig en zeer jaloers op Zijn eer.

e. In deze staat vindt de gelovige zeer grote onrust, *omdat hij geen toegang kan verkrijgen tot het bloed van Christus,* maar vol van vrees is met zijn zonde op zich, zonder dat hij toenadering tot Jezus durft te zoeken.
1. Dit is over het algemeen een gevolg van het voorgaande en de redenen kunnen zijn, dat God in Zijn rechtvaardigheid de fontein van Jezus' bloed voor hen enige tijd verzegeld houdt, opdat zij des te meer vanwege de zonde verootmoedigd zouden worden en terdege smaken en proeven, hoe bitter het wel is, God te verlaten en in

het vervolg van hun leven altijd diepe en ontzaglijke indrukken van Gods geduchte majesteit te hebben op hun harten; dit is zeer algemeen in de weg van God. Hierom wilde ik dezulken waarschuwen, die zo gemakkelijk zich verbeelden, dat zij in de rust ingaan, zonder voorafgaande verootmoediging tot kermen en klagen bij de Fontein, om er ingeleid te worden door de werking van de Heilige Geest.

2. Ten andere, kan een al te groot gezicht van de misdaad de ziel bevreesd maken om tot Jezus te vluchten; Als de Heilige Geest een gelovige wil doen ontwaken geschiedt het doorgaans door de weg van overtuiging. Ondertussen moet ik aanmerken, dat de overtuigingen van de Heilige Geest niet van dien aard zijn, dat zij de ziel door een al te groot gezicht van zonde niet vrijmoedig zou maken om tot Jezus te vluchten. Maar integendeel beoogt de Geest Gods daardoor de ziel te noodzaken en te drijven naar het bloed van het verbond. Doch het gebeurt, dat de vijand en het hart te samen spannen en brengen de zonde zo onder het oog, dat men die verkeerde en ongelovige taal zou uiten: Wijk van mij Heere Jezus! Want ik ben een zondig mens.

Laat dit de regel hier zijn: alles wat aan de ziel alzo de zonde ontdekt, dat zij door die ontdekking gedreven wordt tot Christus, dat is van de Heilige Geest. Maar alles wat de ziel, onder de ontdekking van de zonde, van Jezus afdrijft, is van de vijand en van ons eigen verdorven hart.

3. Of, ten derde, kan dit ontstaan door gebrek aan licht in de weg van vrije genade. De ziel menende, dat er eerst enig groot werk verricht moet worden, of vrezende Jezus, door zo gedurig te vluchten tot zijn bloed, te stellen tot een dienstknecht der zonde: of dat zij zonder de gestalte, die zij beoogt, niet zuiver op de vrije genade durft wagen. Het zij, hoe het ook zij, de bevinding van de heiligen leert de diepe onrust, die in deze toestand gevonden wordt, Jesaja 59:10-12. *Onze ongerechtigheid is op ons, hoe zouden wij leven?* Ps. 32:4.

f. In deze staat vinden de gelovigen veel onrust, *door de hevige aanvallen over de waarheid en oprechtheid van hun geloof.* De genade van het geloof wordt dikwijls tot toetssteen gebruikt; de beproeving uws geloofs, 1 Petrus 1:7.

De twee voornaamste aanvallen zijn: de gelovige wordt aangevallen over het geloof zelf, nl. of de ziel in het beoefenen van het geloof wezenlijk zichzelf is kwijt geraakt, dat is, of hij de aannemende daad ondervonden heeft, een wezenlijk overbrengen van Jezus gerechtigheid aan zijn ziel en een wezenlijke overdracht van al zijn schulden op Jezus, zodat het hart in plaats van benauwdheid rust, in plaats van banden, ruimte en verwijding op die geloofsdaad ondervond.

Òf het geloof wordt beproefd ten aanzien van de vruchtgevolgen van die, of hetzelve het hart reinigt, de wereld overwint, enz. Welke aanvallen de ziel, in enige duisternis zijnde met een wakend geweten - bijzonder als zij weinig klaarheid in de zaken heeft, - kan verontrusten. Mogelijk zal Heman dit ondervonden hebben als hij klagend zegt: *Ik draag uw vervaarnissen; ik ben twijfelmoedig,* Ps. 88:16.

g. Het kan ook gebeuren, dat de ware gelovige in deze staat zeer ongerust wordt, *omdat hij niet de minste troost tot opbeuring vinden kan uit vorige bevindingen van des Heeren goedertierenheid.* Asaf dacht wel eens aan de dagen vanouds, aan zijn snarenspel. En het gevolg was: *Zal dan de Heere in eeuwigheid verstoten?* Ps. 77:7, 8. David dacht aan Gods goedertierenheid uit het land van de Jordaan, en Hermon uit het klein gebergte; en moest nochtans uitroepen: *Wat buigt gij u neder, o mijn ziel!* Ps. 42:6. Ja, het kan hier gebeuren, dat alle voorgaande ondervindingen voor de ziel verborgen worden, zodat zij nog zon, noch maan, noch sterren heeft in deze of

gene donkere en onrustige nachten. Òf het kan gebeuren, dat, ofschoon de ziel enige zaken ziet, zij juist dat bijzondere, waardoor de ondervinding van Gods kinderen van die van de huichelaars en tijdgelovigen onderscheiden wordt, niet onder het oog kan krijgen. Òf als zij iets ziet, dat het nochtans niet in staat is enige stilte en verkoeling bij haar te veroorzaken, gelijk in de aangehaalde voorbeelden.

Maar een zonderlinge list ontdekt zich ook in de bevinding van deze en gene gelovige, namelijk, het wordt hun met vele aandoeningen en met vals licht onder het oog gebracht, dat de huichelaars, om de beschuldigingen van hun geweten te stillen, als bestreden worden, het een of het ander, dat geen Jezus is, opzoeken, om daarmee hun geweten gerust te stellen. Daar integendeel iemand, die het om waarheid te doen is, nooit kan, nooit rust zal vinden, wanneer hij bestreden wordt over zijn bevindingen, of hij zal dadelijk opnieuw tot geloofsonderhandelingen met Jezus gebracht moeten worden, en dus opnieuw zich gul en volkomen overgeven aan Jezus en de weeromslag daarvan aan zijn hart ondervinden.

De ziel nu, pogende dit te doen, terwijl de noodzakelijkheid daarvan met buitengewone kracht op het hart wordt gedrukt, en geen voorkoming van God op het werk van haar zijde ondervindende, wordt door deze list als een ongetrooste en voortgedrevene. Wij moeten weten dat Gods weg niet is, om de voorgaande ondervindingen altijd met nieuwe te bevestigen. Ja, wij moeten weten, dat het een zonderlinge list van de vijand is, de ziel op het allerkrachtigst aan te zetten tot de wezenlijkste werkzaamheden, wanneer hij wel weet, dat de mens ten enenmale niet daartoe bij machte is. En zijn oogmerk is in dit alles, de ziel in ongeloof, troosteloosheid en wankelmoedigheid te houden en daardoor te onderdrukken. Hier moet God alleen helpen!

h. Gelijk het voorgaande een gelovige zonderling verontrust, zo wordt nu en dan deze en gene zeer verontrust, *omdat al het goede, dat zich voordoet en een opmerkend oog kan zien, in hun tegenwoordige bevinding verborgen voor hun oog blijft*. De ziel vindt walging aan zichzelf, zij kiest Jezus, hongert en dorst naar Hem, hetgeen onfeilbaar blijken van het geestelijk leven zijn. Maar dat blijft verborgen; òf omdat zij denken, dat zulks uit hun verlicht verstand kan ontstaan, of voortkomt uit hun benauwd hart, òf omdat zij eigenlijk die rust niet kunnen vinden na hun werkzaamheden en in hun werkzaamheid. Hierin kan een ziel moede worden van haar verzuchtingen, de gehele dag piepend als een zwaluw en kirrende als een duif en ondertussen geen gevoelige rust genietende.

Daar kan nog bijkomen, om de gelovigen meer dan gewoon in deze staat te verontrusten, een ongewoon krachtig woelen en werken van de verdorvenheid en zondige natuur, die in de beste gelovige nog inwonend is. Hetzij dat deze verdorvenheid nu uit haar eigen natuur werkt, of krachtig aangevuurd wordt door de satan. Dit weet ik, dat de ziel als vervuld kan worden met allerlei zondige gedachten, dat zij met de apostel nu en dan moet uitroepen: *In mij, dat is in mijn vlees, woont niets goeds*. En die werkingen kunnen zo geweldig zijn op de ziel om datgene te doen verrichten, dat zij niet wil; haar dus gevangen nemende onder de wet van de zonde en van de dood, dat zij moeten uitroepen: *Ach, ik ellendig mens! Wie zal mij verlossen?* Bijzondere zaken wil ik niet uitdrukken, en zeg slechts alleen, tot onderricht van een ziel in deze staat, dat, als de modderpoel van het hart terdege beroerd wordt, er niets is, hoe verschrikkelijk het ook zijn mag, of het ontdekt zich in deze en gene gelovige in deze staat.

i. Wij kunnen hierbij voegen, *dat de gelovige zo in deze staat ingedompeld kan zijn dat hij verontrust wordt als hij aan God begint te denken.* Een gelovige, als hij welgesteld is, heeft in God vermaak, stelt de Almachtige voortdurend voor zich, zeggend: "Hoe kostelijk zijn mij uw gedachten, o God! Hoe machtig veel is haar som! Zoude ik ze tellen? Zij zijn meer dan het zand aan de oever van de zee." Maar in deze staat gebeurt het wel eens, dat zij niet aan de Heere kunnen gedenken zonder schrik. Dat zij op dezelfde wijze aan de Heere gedenken gelijk een diep schuldige aan zijn schuldheer, gelijk een gevangene aan zijn rechter, gelijk een dief aan de strop, enz. Zodat de ziel eigenlijk in het binnenste doorpriemd wordt als zij dat levendig nagaat wat God is. En nu, welk een machtig vermogen er in de ziel is om op de allerbepaalde en afgetrokkendste wijze aan God te gedenken, weten diegenen wel, die in deze staat zijn geweest. Asaf had de bevinding van hetgeen waarvan wij spreken, Ps. 77:4. *Dacht ik aan God, zo maakte ik misbaar; peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt. Sela.*

j. Voeg er nog bij, dat een gelovige in deze staat zonderling in de onrust gehouden wordt *door een sterk vermogen, om alle troostredenen, die hem worden voorgesteld, zeer gemakkelijk te kunnen weerleggen en zulke zaken voort te brengen, die hemzelf hoe langer hoe meer in zijn ongeloof stijven.* Zodat de aller ervarenste zielbehandelaar de bemoediging van dezulken hopeloos heeft opgegeven; en geen wonder, want het is God alleen, die een benauwde geest kan opbeuren.

k. Eindelijk, de ware gelovigen, het geloof niet dadelijk kunnende oefenen, worden in grote onrust gehouden, *daar alles zich naar hun gedachte zo toedraagt, alsof zij nooit hersteld zouden worden.* De gebeden worden niet verhoord, er komt geen troost, geen verademing, al de baren en golven gaan over hen heen. Daarom roept de ziel dikwijls uit: "Zal dan de Heere in eeuwigheden verstoten en voortaan niet meer goedgunstig zijn? Houdt zijn goedertierenheid in eeuwigheid op? Heeft de toezegging een einde, van geslacht tot geslacht?" Ps. 77:8-10.

Dit weinige heb ik geoordeeld nuttig te zijn; alles wat de ondervinding wel leert in dit opzicht, zou mogelijk voor weinigen verstaanbaar zijn.

b. Gelijk er na storm en onweer een stille kalmte en aangename, verlevendigende zonneschijn volgt, alzo is er in het geestelijke blijdschap na veel smarten voor alle oprechten van hart, een aangename rust voor de ongetroosten en als door onweer voortgedrevenen. Hiervan zouden wij nu met uw christelijke aandacht spreken. Och, of ik dit uit bevinding spreken mocht en gij allen, mijn geliefden, verwaardigd mocht worden om in deze rust bij aanvang of voortgang in te gaan!

Wij hebben alreeds gezegd, dat wij met veel uitleggers door de rust hier *niet verstaan de rust van de hemel,* waarin Gods kinderen rusten zullen van hun arbeid. Maar dat wij om vele redenen, - die bij de zeer geleerde en godvruchtige Owen, in zijn *Verklaring over de Hebreeën*, over deze tekst, in het brede te vinden zijn, - *die staat van rust hier aan deze zijde van de eeuwigheid verstaan, die de ziel in Gods nabijheid geniet door Jezus Christus, zoals Die in het Evangelie der vervulling wordt bekend gemaakt.* Dat is die staat, waarin al de kwellingen, angsten, benauwdheden, wettische vrees, twijfelingen en wantrouwen ophouden, en de ziel een stille kalmte, vrede, vreugde en blijdschap geniet, door het instorten van Gods bijzondere liefde in het hart door de Heilige Geest. Zodat de ziel zich op God in Christus in de weg van zaligheid en op de dierbare beloften van Zijn

verbond verlaat; vertrouwende, dat God haar deel, haar nimmermeer zal verlaten, maar leiden zal naar Zijn raad en haar eens zal opnemen in Zijn eeuwige heerlijkheid. Ofschoon nu de vaders onder het Oude Testament dit in enige opzichten genoten, het was nochtans onder velerlei omkleedsels en in een mindere mate. Daarom maakt de apostel deze rust op een bijzondere wijze eigen aan het Evangelie der vervulling, bewerende in het vervolg, dat David dat ook leerde in de profetische zin van de woorden, die hij aanhaalt.

Om nu wat uitgebreider van deze rust te spreken, zullen wij:
A. Nagaan, welke de grond en het fundament van dezelve is, en dat wel:
a. Ontkennenderwijze. De grond van deze rust is niet:

1. *Een ophouden van de knaging, het beschuldigend verwijt en de benauwdheid van de ziel.* Het is waar, dat dit in de rust ondervonden wordt; maar dit op zichzelf is geen grond, waaruit mensen moeten opmaken, dat zij de ware rust hebben. De ondervinding en Gods Woord leren overvloedig, dat velen de uiterste benauwdheid en zielsangsten enige tijd hebben gehad, maar dat zulks ten enenmale is opgehouden, en vanzelf door de tijd versleten, zonder dat de mens tot enige onderhandeling gekomen is met Jezus Christus. Mogelijk is het zo met Felix geweest, die, als hij hoorde van het oordeel, beefde. Deze worden ook doorgaans erger daarna, want de duivel, enige tijd uitgedreven zijnde, keert weer, zeven duivelen met zich brengende, erger dan de eerste; een rivier, die enige tijd afgedamd wordt, breekt naderhand met des te groter geweld uit.
2. Gelijk het vanzelf ophouden van benauwdheid geen troostgrond is, zo kan *ook een gedurige benauwdheid en vrees geen grond van rust zijn.* Veel mensen hopen en denken, omdat zij leven onder voortdurende bekommering en beschuldigingen, dat zij op de ware grond van rust gevestigd zijn. Daar dit integendeel een blijk is, dat zij òf nooit op deze grond hebben gerust, òf dat zij naar gestalte daar niet toe kunnen komen. Trouwens al die vrees en kommer is slechts een gevolg van de vloek van Gods wet, en zal op zichzelf niemand zalig maken. Ofschoon God dit heiliglijk gebruikt om de ziel van velen van de uitverkorenen te noodzaken, om Jezus te zoeken en vatbaar voor vrije ontferming te maken.
3. Het is ook geen grond van rust, *enige aandoeningen van vreugde en blijdschap in zijn hart te bevinden.* Het is waar, dat wordt ook in de ware rust ondervonden; maar het is ook wel waar, dat de satan op een krachtige wijze op de verbeeldingskrachten kan werken, en de hartstochten van de mensen alzo gaande kan maken met een ingebeelde hoop, dat Jezus Christus hun Zaligmaker is, en dat zij vergeving van zonden hebben en gelukkig in de hemel zullen aanlanden. Wij hebben zelfs wel zodanige mensen gekend, die door zulk opdringen van de satan bijna in een verrukking waren, en die naderhand, 'met de hond tot hun uitbraaksel terugkeerden, en met de gewassen zeug tot de wenteling van het slijk.' Brengt u te binnen de tijdgelovigen, die het woord met blijdschap ontvingen, enz. De duivel heeft twee uitnemende listen: één om door het evangelie de mensen tot een valse en ongegronde blijdschap te vervoeren, en de mensen dus van de ware Jezus af te houden door de valse verbeelding, die hij verwekt; de andere is door de wet, om de mens door het gezicht van de zonde tot wanhoop te brengen.
4. De ware grond van rust is ook niet *het te binnen schieten van een belofte uit het Woord van God op het hart, noch het inkomen van deze of gene verzen van geestelijke liederen.* Velen bedriegen zich eeuwiglijk hiermee. Zij zijn enigszins bekommerd geweest, daar komt een belofte of een versje op het hart, terstond grijpen zij grond: de Heere is hun goed geweest. O, welk een zegen hebben zij gehad, naar

hun gedachten, ofschoon zij niets anders hebben dan de blote woorden. Terwijl het met een oprechte zo gesteld is, dat niet de belofte zelf, maar Jezus in die belofte rust geeft, niet Jezus alleen, die zij in de belofte zien, maar Jezus in de belofte, met Wie zij zich door geloof verenigen, Hem omhelzende en aangrijpende. Laat dit hier de regel zijn: alle rust, die vóór de geloofsomhelzing van Jezus in de belofte bespeurd wordt, is vals, ondeugend en bedrieglijk. Want de rust is niet iets, dat vóór het geloof gaat, maar iets, dat op de oefening van het geloof volgt.

5. Eindelijk, de grond van deze rust zijn niet *de begeerten, de gestalte en de oprechtheid van de mens.* Dit alles is een te zwak fundament om er zijn rust op te gronden en zal de ziel ook wel ontvallen in het uur van verzoeking. Want niets, dat in de mens is, kan zijn geweten bevredigen, wanneer het in de onbedrieglijke schaal van Gods wet wordt opgewogen. Het is lichter dan ijdelheid, niets beter dan schade en drek, en een wegwerpelijk kleed in de achting van een ware oprechte, Filipp. 3:8.

b. Bevestigenderwijze zeggen wij, *dat de enigste grond van ware rust is de Jehovah, de zalige Drieënige Verbonds-God, zoals Die Zich door Zijn Woord en zijn Geest aan de ziel ontdekt en openbaart als de God van volkomen zaligheid in Zijn Zoon Jezus Christus, hen op een krachtdadige en onweerstandelijke wijze bewerkende en bekwaam makende, om die God van zaligheid te omhelzen en aan te nemen, en zich in het bijzonder toe te eigenen, gelijk Hij Zichzelf aanbiedt in het Evangelie der zaligheid.* Dit is het enigste fundament, dat God in Sion heeft gelegd. Wiens rust hierop is gegrond, die zal nooit beschaamd uitkomen. Wee hen, die andere fundamenten leggen! Het zal hun ook niet wel gelukken; die hout, hooi, stro en stoppelen daarop bouwen zullen daarmee verteerd worden, indien er geen grond onder ligt. Dit was de grond van de rust van de Kerk: "De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen", Klaagl. 3:24. "Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, Gij zijt de rotssteen van mijn hart en mijn Deel in eeuwigheid", zeide Asaf, Ps.73:26.

b. Laat ons overgaan om te zien, waarin deze rust eigenlijk zal bestaan; en om uw geheugen niet te vermoeien met te veel onderdelen, neemt het in de volgende stukken:

1. *In een stilte en bedaardheid, die in de ziel ontstaat, waardoor de voorgaande onstuimige zee van de moedeloosheid en wanhopigheid enigszins wordt gestild en het donderen van de Sinaï dermate ophoudt, dat de stille stem van het Goddelijk Evangelie enigermate gehoord kan worden als een blijde boodschap, behelzende goede tijding voor iemand, die bij zichzelf verloren en in alle opzichten rampzalig is.* In al de gemelde onrust is de ziel gelijk een mens in een kerker of in een gevangenis, die niet een enig woord horen kan, dat tot zijn troost of tot zijn rust zou kunnen dienen vanwege het rammelen van de ketenen waarmee hij gebonden is, en vanwege het slaan, geselen, razen en dreigen van zijn onbarmhartige cipier. Maar als God de rust wil scheppen, dan wordt dit dermate bestraft, dat het geluid van het evangelie meer doorklinkt dan het donderen van de wet en er ontstaat een bevatting om er naar te luisteren. Hoe zeer de satan en een ongelovig hart al hun krachten inspannen om het oor af te trekken, de ziel zegt: *Ik wil horen wat de Heere spreken zal.* elk, die bevinding van zaken heeft, zal het met mij eens zijn, dat dit zonderling de weg baant tot de rust.
Hoort het in de bevinding van Mr. Peacock toen hij enige rust begon te vinden: "Voorwaar, zegt hij, mijn ziel was wonder ver weg gevoerd door de verzoeking en knaging van mijn geweten; maar ik dank God, dat de storm wat over is, en dat ik enige bedaardheid en verkoeling ondervind; waarom ik verzoek, dat ik niet onder de

verworpenen gesteld mag worden. Zulke gedachten verfoei ik ten uiterste en bid God, dat Hij ze genadiglijk in zijn barmhartigheid wil vergeven."

2. *Ten tweede: de ziel van de verontruste en aangevochtene wordt niet alleen bedaard gemaakt, maar doorgaans zeer verlangende en begerig naar de ondervinding om een enige druppel van de vrije genade tot verkoeling te ondervinden.* Hetgeen ontstaat uit de mogelijkheid die zij ziet, dat vrije genade verheerlijkt kan worden in het bewijzen van genade aan zulke aller doemwaardigsten. Dit onderscheidt de toestand ook van de uitverkorenen en van die van de verworpenen onder hooggaande benauwdheid. De laatsten komen door hun onrust tot het haten van God en met Kaïn van voor zijn aangezicht te vluchten. Ziet het ook in Spira, die van God en Christus niet wilde horen, noch om genade bidden. Maar deze willen al bedelende en kermende liggen om een kruimke van het kinderbrood. Daarom zijn ze ook dezulken, die als vermoeiden rust zullen vinden.

3. *Zij bestaat in die inwendige verlichting, die de ziel ondervindt in een weg van vrije genade en al het volle, dat in een volzalig God is voor de ziel.* Dit is het zien van Gods heerlijkheid met ongedekt aangezicht. Dit is de toestand, waarin de ziel met een Goddelijke glans omschenen wordt, zodat ze licht in de Heere is, Hem op een geestelijke wijze ziende met haar zielsoog. Dit, iets van het aller verborgenste in het geestelijke zijnde, dat in woorden niet uitgedrukt, maar alleen uit bevinding gekend kan worden, zal ik er slechts van zeggen, dat het een licht is, hetwelk de duisternis en onkunde aangaande God verdrijft, en de ziel wat anders doet zien in de waarheid dan zij ooit zag. Het is een licht, hetwelk de Drieënige God zeer nabij de ziel brengt, en de ziel zeer nabij God, en een wezenlijke gemeenzaamheid met een Drieënige Verbonds-God maakt, in een wederzijdse onderhandeling. Het is een licht, waardoor de ziel niet alleen ziet een onuitputtelijke volheid van zaligheid in een Verbonds-God, maar ook een onuitsprekelijke vrijheid voor een ellendige, om er gebruik van te maken. Zodat de ziel kan zien hoe groot haar zonden zijn en hoe velerlei de twijfelingen zijn die zij heeft gehad; dat zij het op de genade Gods en de verdiensten van Christus wagen mag. En dat de twijfelingen voor die tijd ophouden. En de ziel kan zien, dat er zulk een volheid in Jezus' verdiensten voor haar is, dat al haar zonden, al hadden zij die van een gehele wereld op zich, slechts als een stofje te vergelijken zijn bij een oneindige en grondeloze oceaan van Gods barmhartigheid in Christus, Zijn Zoon.
Hoort eens, hoe er de voornoemde Peacock van spreekt, als dit licht in zijn ziel opging: "De zee," zegt hij, "is niet zo vol water, noch de zon zo vol licht, als God vol is van barmhartigheid. Ja, zijn barmhartigheden zijn tienduizend maal groter: hoe vele reden heb ik, een wegwerpelijke worm, Zijn goedertierenheid te roemen tot in eeuwigheid!" O, hoe rein, hemels, zielsdoortintelend en versterkend is dit licht!

4. *Deze rust bestaat ook in een gelovige en gevoelige gewaarwording van die genadige vergiffenis van al hun zonden, alleen om Jezus' genoegdoening, die zij door het geloof hebben aangenomen, en zichzelf in het bijzonder toegepast, Rom.5:1.* Dit is buiten alle twijfel een voornaam deel van de rust, dat de ziel ziet, dat haar zonden zijn uitgedelgd als een nevel en een dikke wolk. Dat God deze zo ver van haar gedaan heeft als het oosten van het westen verwijderd is. Want dit is het losmaken van de banden van de dood, waarmede zij was gebonden. Een openzetten van de deuren van het gevangenhuis, waarin zij gevangen lag. Een losmaken van de strop van de hals van een gevonniste en veroordeelde bij zichzelf. Een ingieten van de

verkoelende genadewateren in een ziel, die als verteerd werd door de vurige pijlen van de Allerhoogste, welker vurig venijn haar verbrandde. Als een olie en een balsem van Gilead, welke op de gewonde ziel wordt gelegd en terstond alle smart en pijn wegneemt, de wonden verzacht, zuivert en in de grond geneest. Het is de hand van de schuldheer in de tegenwoordigheid van de arme schuldenaar, die geen kwadrantpenning had, schrijvende met grote en leesbare letters: *Ik ben ten volle voldaan, zelfs tot de minste kwadrantpenning toe en Ik zal nooit meer op u toornen noch schelden.* Dat dit grote rust geeft is duidelijk, want een bevredigd geweten is een gedurige maaltijd. Hebt gij het ooit ondervonden, gij zult met de apostel zeggen, dat de vrede van God alle verstand te boven gaat.

5. *Deze rust bestaat ook in het ondervinden van de uitstorting van Gods liefde in de ziel door de Heilige Geest, Rom.5:5.* De zinspeling is ontleend aan het overvloedig en zeer rijkelijk uitgieten van een kostelijk vocht over iets, in die mate, dat hetgeen overgoten wordt, geheel bevochtigd werd, òf van de heilige olie, die op het hoofd van Aäron zo rijkelijk uitgestort werd, dat ze neerdaalde zelfs tot de zomen van zijn klederen. Dit zij hoe het zij, de liefdeuitlating, welke in deze rust ondervonden wordt, raakt al de vermogens van de ziel aan. Zij ondervindt vooral na zware bestrijdingen, dat er een hoogte, breedte, diepte en lengte in is, die zij niet kan nagaan. O, hoezeer wordt de ziel daar door het genot verzadigd, bevredigd en hemelsgezind, als Jezus haar in dit wijnhuis invoert en de liefde tot een banier stelt!
Ik heb iemand in Christus gekend, die uitroepen moest: "Heere, wat ik ondervind kan ik niet uitspreken; maar ik bezwijk, ik verga onder zulk een uitnemend gewicht van heerlijkheid! Giet niet meer van deze nieuwe wijn in zulk een oude leren zak, of hij zal bersten."
Er was een martelaar, die uitriep: "Komt, gij gelovige Papisten! Gij zoekt naar mirakelen, hier is er een; ik brand en ik voel geen pijn; ik lig zo zacht en aangenaam in de liefde van mijn God te bakeren, dat ik op de brandende kolen lig als in een bed van rozen."
Olevianus zeide: "Het is, alsof ik in een grazig veld wandelde, waarin de hemelse dauw niet drupsgewijze op mij gegoten wordt."
Mr. Bolton heeft vele voorbeelden hiervan nagelaten; een ieder ondervindt er iets van, als hij in Gods rust ingaat. Ondertussen is zulk een rijkelijk uitstorten van Gods liefde in de ziel slechts doorgaans het deel van zeer nauwkeurige christenen, en die onder kruis en met velerlei bestrijdingen te worstelen hebben.

6. *Deze rust is ook een volkomen rusten in en op Christus.* De ziel draagt zich geheel en al op Hem over als de Petra, de Rotssteen, en ze schuilt in en bij Hem, gelijk David zegt, en dus waaien al de stormen en baren over haar hoofd heen zonder haar te bewegen, te kwetsen of te beschadigen. Want zij is nu in een hoog vertrek, Jezus is de Rots in Welke zij gaat, in Welke zij blijft wonen door gedurig herhaalde geloofsdaden, zich nauwer en nauwer met de rotssteen Christus verenigende. Zij is hierin gelijk aan iemand in een kasteel, dat op een steenrots in het midden van de zee is gebouwd. Hij ziet de verbolgenheid van de zee, als haar baren bruisen; hij hoort de stormwinden, de orkanen en wervelwinden, die alles doen daveren, dat buiten is, maar hij is gerust en onbevreesd en kan zeggen: "Ik zal niet vrezen, al veranderde de aarde van haar plaats en al werden de bergen verzet in het hart der zeeën. Laat haar wateren bruisen, laat ze beroerd worden; laat de bergen daveren, door derzelver verheffing! Sela! De beekjes der rivier zullen de stad Gods verblijden, het heiligdom van de woningen des Allerhoogsten. God is in het midden van haar, zij zal niet

wankelen; God zal haar helpen in het aanbreken van de morgenstond", Ps. 46:3-6. O, die zo in Christus en op Hem alleen rust is gelijk de berg Sion, die in eeuwigheid niet zal wankelen!
Ik beken gaarne dat weinigen, ja slechts zeer weinigen van Gods lieve kinderen hiertoe geraken. Velen leven slordig en hebben vanwege hun onopgewektheid geen vrijmoedigheid om zo in Jezus te rusten. Anderen kunnen niet op Christus en in Hem alleen rusten, of zij moeten daartoe iets hebben, enige aandoening of gestalten. En zo zijn zij gelijk een mens, die de ene voet op een rots heeft, maar de andere op een losse plank, die op het water drijft, en zodra er beweging komt onder dat plankje, is hij aan het wankelen en het vallen nabij. O, de rust is in Jezus alleen! Zalig zijn zij, die het alleen op Hem kunnen laten aankomen. Want of wij laag of hoog zijn, Hij is altijd even hoog, Hij behoudt al Zijn glans en luister, ofschoon wij menigmaal in het duister moeten zitten.

7. *Deze rust is een rusten in God Zelf als hun Vader, hun Erfdeel, hun enig Al.* Want de geest van dienstbaarheid wordt van hen weggenomen, het juk wordt van op hun kinnebakken opgelicht; God geeft hun de Geest van aanneming tot kinderen, Rom. 8:15,16, en dus roepen zij: "Abba Vader!" O! dit geeft een wonderbare rust, als de ziel in een KINDERLIJKE gestalte kan zien op God als Vader, en zeggen: "Immers Gij zijt onze Vader, Abraham kent ons niet." Dit is te zeggen: "De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen", Klaagl. 3:24. De Heere is het deel van mijn Erve; mij zijn de snoeren in lieflijke plaatsen gevallen, en mij is een schoon erfdeel van de Heere geworden, Ps. 16:5,6. Wie heb ik nevens U in de hemel? Nevens U begeert mijn ziel niets op de aarde. Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de rotssteen van mijn hart, en mijn deel in eeuwigheid, Ps. 73:25, 26.

8. *In een verzadiging en volle vergenoeging van de ziel, die zij in de Heere ondervinden.* Te voren ontbrak de ziel altijd iets, maar nu in de rust worden zij gewaar, dat hun ziel ten volle voldaan is en dat alles in Jezus is, wat zij voor tijd en eeuwigheid nodig hebben. Zij zien, dat de rust goed is en zij willen hier blijven onder Zijn schaduw en zeggen: *Mij ontbreekt niets, ik heb alles!*

9. *Eindelijk, in een gelovig vertrouwen van zichzelf naar ziel en lichaam, en van al hun belangen, aan de Verbonds-God,* vertrouwende dat Hij hen naar Zijn Woord wil heiligen, door Zijn raad leiden tot de dood, in het dal en de schaduwen van de dood met Zijn stok en staf ondersteunen en hen met Zijn beeld verzadigen.

Ziedaar, deze en andere dingen meer maken deze rust uit. Uit het gezegde kunt gij zien, dat dit met nadruk Gods rust genoemd wordt, dewijl Hij de Beschikker, de Belover en het Middelpunt van deze rust van de ziel is. Ik wil er nu niet meer bijvoegen.

B. Nu zegt de apostel, dat die geloven, in deze rust ingaan: *Want wij, die geloofd hebben,* enz. De apostel eigent de ingang in deze rust aan het geloof toe en getuigt, dat hij en een ieder, die het geloof oefent, daar ingaat.
De ingang in de beschreven rust eigent de apostel dan aan het geloof toe, en het is zo, want:

a. Het geloof brengt deze rust onder het oog, de arme ziel, die zo lang met onweder voortgedreven was, doende zien, dat in een verbondsGod rust is voor een beladen en vermoeide zondaar, Matth.11:28.

b. Het geloof gaat in deze rust, de toestemming van ganser harte aan Gods getuigenis gevende, en het zegel zettende dat God waarachtig is, Joh. 3:33.
c. Het geloof gaat in deze rust, werpende al de oorzaken van zijn bekommering op de Heere, Die het goed maken zal voor tijd en eeuwigheid, Ps. 37:5; zodat de ziel zich van alles ontdoet en alles in Zijn hand geeft.
d. Het geloof gaat in deze rust, dadelijk bezit daarvan nemende en gedurig in dezelve blijvend, opdat de ziel in eeuwigheid niet mag wankelen. Veel andere zaken zullen wij er niet bijvoegen, omdat vele reeds gezegd zijn en vele gezegd zullen worden.

B. Gelijk de apostel dit ingaan in de rust aan het geloof toeeigent, zo wijst hij duidelijk aan, dat hij en elk gelovige, die het geloof op Gods getuigenis oefent, daar ingaat. En het is zo, elk geniet rust en gaat daarin, naar de mate van zijn geloof. En al de onrust, die deze en gene van Gods kinderen ondervinden is, omdat zij zo zwak in het geloof zijn. Wij, *die geloofd hebben*, gaan in de rust.

B. TOEPASSING.
Ziedaar, mijn geliefden! uw christen-aandacht getoond de zalige rust, in welke Gods kinderen ingaan door het geloof.
Laat ons de verklaarde waarheden tot ons nader gebruik aanwenden.
A. Ongelovig en onbekeerd zondaar! Sta toch een weinig bij deze dingen stil om uw staat en toestand voor God te beschouwen en de ijdelheid van alle geschapen dingen.
a. O, zondaar! Als gij het bemerkt, wat leeft gij in een gedurige kommer en een gedurige onrust! Gij mist God, daarom is het sap uit al de geschapen dingen. Er is niets, hoe gij het begeert, dat u wezenlijke voldoening kan toebrengen. In uw beste dingen is de dood in de pot. Alles is met zoveel zorgen, angsten en bekommernissen vergezeld, dat gij moet zeggen, dat de schoonste rozen van de wereld haar scherpe doornen hebben. En dat alles niet alleen ijdelheid, maar ook kwelling van de geest is. Ga het toch alles na in bedaardheid, opdat gij uit overreding van uw eigen gemoed het zegel hieraan moogt hangen.
b. Zie eens de gevolgen van de zonden; ze zijn als honig in de mond, gij hebt er zoveel mee op, gij wilt God en Zijn gemeenschap liever missen dan van uw eigen begeerlijkheid afstand te doen. Maar ach, let op het einde! Al was het niet het Godonterende van de zonde, hetwelk u bewoog om er van af te staan, wat hebben ze droevige gevolgen! Als het geweten u eens beschuldigt, dat de knieën vanwege de knaging van het gemoed tegen elkaar moeten stoten, als gij op een doodsbed komt, hoe akelig zal het zijn om voor een heilige God, Die een wreker is en zeer grimmig, te verschijnen als de grote dag daar is! Wat zult gij uitroepen: *Bergen valt op ons, heuvelen bedekt ons!* En gij zult niet verhoord worden, maar Jezus zal last geven aan zulken, die in de rust niet wilden ingaan, ze te werpen in het eeuwige vuur; daar zal zijn wening der ogen en knersing van de tanden, in een eeuwige onrust, in een vurige gloed tot in alle eeuwigheid.
c. O, draag ook zorg, dat een bedrogen hart u niet terzijde afleidt om zonder wezenlijke gronden te geloven, dat gij waarlijk in de rust zijt ingegaan; want velen misleiden zich hierin. De een, omdat hij geen benauwdheid heeft, een ander, omdat zijn onrust en benauwdheid over is; een derde, omdat Gods volk het goede van hem denkt; een vierde, omdat hij zo veel goede plichten betracht, en een vijfde om wat anders. Dit is de toestand van de arme mens, dat hij altijd een of ander wil vasthouden en zijn eigen ziel daarmee bedriegen, liever dan het op te geven en te zeggen: Het is buiten hoop!

d. Zie hier de weg, om tot wezenlijke rust te komen; het is niet door doen, maar door te geloven. En nu is het de tijd, de rust wordt aangeboden, gij wordt geroepen om er in te gaan. Och! dat niemand een boos en ongelovig hart hebben mocht. Maar daar gij de stem van God hoort, dat gij moogt trachten de beloften van God aan te nemen en in deze rust in te gaan.

B. Kinderen van God! Wij hebben u de zaken zo helder voorgesteld, dat wij maar als met twee woorden zullen besluiten.
a. Een woord hadden wij aan benauwden en gebondenen, die door storm en onweder voortgedreven worden. O, ziet de redenen en de oorzaak van al de onrust en benauwdheid, die gij ondervindt. Het is omdat gij niet gelooft, en het zaligmakend geloof zo weinig in beoefening brengt. Ik ben verzekerd dat naar de mate van de beoefening daarvan, gij rust en blijdschap in God zult vinden. Wij hebben er het ene en het andere van gezegd. O, staat dan naar het geloof, dat God dit met kracht mag werken en herhaalt de geloofsdaden zeer vaak en aldus zult gij er hoe langer hoe meer lust in krijgen en rust voor uw belaste zielen vinden. Wacht u toch, zoveel als mogelijk is, iets van de gemelde zaken van de rust tegen uzelf te besluiten, omdat gij zo weinig rust vindt; want dat gij zo weinig rust en vrede van het gemoed vindt is wel een teken, dat uw geloof zwak is, maar niet, dat gij geen geloof hebt; want het tegendeel is duidelijk op te maken uit uw bekommering en vrees voor bedrog, welke in de ongelovige nooit wezenlijk wordt bespeurd. En gij zult het kunnen opmaken uit deze volgende kenmerken, dat gij het geloof hebt, ofschoon gij juist de rust en vrede van het gemoed niet gewaar wordt, tot volkomen voldoening van uw gemoed.

a. Kunt gij niet betuigen, dat gij in geen vrede leeft met een enige zonde, maar dat gij integendeel die alle de dienst hebt opgezegd? O, dat is een teken, dat uw ziel voor God ingenomen is, wanneer gij een algemene afkeer van alle zonde bespeurt en dat uw hartzonde, die niemand dan God en gij zelf kent, de zonde in de beoefening van uw beste plichten uw ziel bloedende en smeltende maakt, zodat gij daarvoor een recht treurige zijt in het verborgene, uw zielstoestand bewenende met onuitsprekelijke zuchtingen voor het aangezicht van de Heere. Want zalig zijn de treurigen, Matth. 5:4.
b. Wordt gij niet gewaar, dat er vele pijlen van alle soorten van bestrijdingen op u afkomen, dat gij van vat in vat geledigd wordt, dat gij als in een zeef menigmaal wordt gezift, en dat, hoe gij evenwel gezift wordt, gij bij de keuze blijft om het bij God te houden, en dat gij zegt: Heere, al werd ik gedood, ik zal het bij U houden en nooit wil ik van weg veranderen? O, dat zijn tekenen dat uw ogen hebben gezien, omdat ze niet terug willen zien. Dat gij het geloof hebt, daar de vurige pijlen van de satan alleen op het schild van het geloof afkomen, Ef. 6:16.
c. Is het niet zo met u gesteld als gij de rust van de ziel in God niet kunt vinden, dat dan alles u smakeloos is en dat niets u kan verkwikken, totdat God zichzelf opnieuw aan u ontdekt en u uw aandeel doet zien? Is dat zo, dan moet gij aan uw ongeloof niet toegeven; want dat is zeer schadelijk en God onterend, ofschoon gij het menigmaal niet ziet. Maar gij moest tegen het ongeloof strijden en veel op het aanbod van vrije genade zien, steeds pogende het geloof in beoefening te brengen en naar de rust te vluchten, gelijk de duiven in onweder tot haar vensters. En dan ben ik verzekerd, dat, als gij het een en andermaal doet, vergeefse arbeid hervattende, steeds weerom opnieuw zeggende: "Ik heb het dikwijls, ja de gehele nacht van deze mijn duisternis gedaan. Maar op het Woord, er komt dan van wat er van komt, wil ik het net uitwerpen." Zodat gij dan zult zeggen: O, Zijn woord is waar: die als een

geheel ontblote tot Hem komt, zal Hij geenszins uitwerpen, Joh. 6:37. Want ik ellendige riep, en de Heere hoorde mij, en redde mij uit al mijn benauwdheden.

b. Gij, gelovigen! Wie God het geloof in meerdere kracht heeft geschonken, zodat gij niet alleen in deze rust bij aanvang ingegaan zijt, maar in dezelve blijft:

a) Erkent het als een vrij geschenk van God, dat Hij u daartoe verwaardigd heeft, terwijl zo vele anderen in benauwdheid en bekommering zitten. Het is alleen de Heere, Die u heeft toegebracht. Laat dan de verheffing van God in uw keel zijn, dewijl gij mogelijk ook jarenlang getobd hebt eer gij daartoe gekomen zijt.
b) Zijt toch nederig daaronder en ontfermende omtrent diegenen, die nog als met banden geboeid liggen om hen met tedere ontferming te behandelen. Er zijn, gelijk wij gezien hebben, deze en gene geweest, aan wie God deze kracht van het geloof gaf; doch zij werden meesterachtig en wilden diegenen niet helpen, die in benauwdheid waren, maar veroordeelden dezelve; en God heeft hen naderhand aan zichzelf overgegeven. O, zijt niet hooggevoelende, maar vreest! Want er zijn voorbeelden genoeg, dat de hoogmoed voor de val is gekomen.
c) Zijt toch bevreesd voor de zonde; de minste, die niet betreurd wordt en waarmee de ziel niet naar Jezus' bloed vlucht, zal de rust verstoren. Daarom, gij liefhebbers van de Heere, wijkt toch af van het kwade!
d) Eindelijk, sta er toch naar om hier, waar de rust is, te blijven, opdat gij steeds de volle vrijmoedigheid tot God mocht hebben, om op een doodsbed te zeggen: *Op uw zaligheid wacht ik, o Heere!* En weet dan, dat gij in de volle genieting overgebracht zult worden, om zonder rusten God eeuwig te prijzen. Amen.

6 HET GELOOF, een genade, die de wereld overwint

1 Johannes 5:4. ***Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof.***

I. INLEIDING.
De meerdere zal de mindere dienen, was het woord, hetwelk eens tot Rebekka gesproken werd, toen zij de kinderen in haar buik mocht gevoelen, die zich tegen elkander stieten, en zeide: *Waarom ben ik dus?* Gen. 25:22,23.
Mogelijk zijn er hier opgekomen, die lang een strijd gevoerd hebben in hun binnenste en dikwijls zeggen: *Hoe ben ik dus? Hoe zal het met mij aflopen? Wat zal het einde zijn?* O ziel! Gods Woord, dat wij u hebben voorgelezen, verzekert u, dat genade de overhand hebben zal, terwijl diegene, die uit God geboren is, de wereld zal overwinnen door het geloof.

Samenhang.
De apostel, in het voorgaande vers een kenteken opgegeven hebbende van diegenen, die uit God geboren zijn, dat zij de geboden bewaren, geeft de reden daarvan in onze woorden: *dewijl zij de wereld overwinnen.* Zodat wij in deze woorden vinden:

A. Een algemene stelling, *dat al diegene, die uit God geboren zijn, de wereld overwinnen.*
B. Het middel waardoor, *namelijk het geloof.*

II. Het lichaam van de predikatie.
A. Verklaring en wel:
A. Van het eerste deel, in hetwelk ons voorkomt een algemene stelling, *dat diegene, die uit God geboren is, de wereld overwint,* ja dat allen, geen enkele uitgezonderd, die deze hemelse geboorte deelachtig zijn geworden, de wereld overwinnen. Want die uit God geboren is, overwint de wereld. Zodat wij hebben na te gaan:

A. De onderwerpen, waarvan de apostel zulke grote dingen getuigt; *het zijn die, die uit God geboren zijn.* De apostel spreekt dan:
Van een geboorte. Wij hebben hierdoor niet te verstaan een natuurlijke geboorte, maar een bovennatuurlijke, hetwelk duidelijk blijkt, daar de apostel, gelijk wij nader zullen horen, het beschrijft als een geboorte uit God. Deze geboorte uit God draagt zeer vele benamingen in des Heeren Woord. Nu eens wordt deze omschreven als:
?? het geven van een nieuw hart en een nieuwe geest in het binnenste, hetwelk daarin bestaat, *dat God het stenen hart wegneemt en er een vlezen hart voor in de plaats stelt,* Ezech. 36:26.
?? Dan eens de besnijdenis van het hart, Deut. 30:6: *De Heere, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om de Heere, uw God, lief te hebben met uw gehele ziel, opdat gij moogt leven.*
?? Zij wordt ook een schepping genoemd: *Wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken,* Ef.2:10.
?? Ook een wedergeboorte uit God.

?? Daar nu deze de algemene benamingen zijn, dient uw christen-aandacht te weten, dat het woord *geboorte uit God* of *wedergeboorte,* tweezins genomen wordt: *In een*

nauwere en een ruimere zin. In een nauwere zin betekent het dat almachtige, krachtdadige en onweerstandelijke werk van God, waardoor de uitverkoren zondaar van dood levend wordt gemaakt. In deze nauwe zin leren onze Godvruchtige Godgeleerden, dat al het voorbereidend werk als een oorzaak buitengesloten moet worden, en dat de wedergeboorte in dit opzicht vóór het geloof gesteld moet worden, als de wortel en het beginsel, uit hetwelk het ware geloof voortspruit; want is het geloof een levende daad en werkzaamheid van de ziel, zo verondersteld zulks, in de orde van de natuur, leven, om zulks te kunnen oefenen.

?? Maar het woord betekent in een *ruimere zin* niet alleen de levendmaking van de zondaar, maar ook het herstellen van Gods beeld in hem en de volmaking van het werk Gods in de ziel. In welk opzicht het in zich sluit geloof, bekering en alle andere genade van de Heilige Geest, die uit deze bron voortvloeit. Uw aandacht kan tot bevestiging hiervan de Godvruchtige verklaring van de grote Calvijn lezen over Joh. 1:13. De godzalige Voetius, in zijn Godgeleerde disputen, deel 2, blz.457, en Witsius in zijn Irenica cap. 5, 6. Ons oogmerk is niet, hun woorden te herschrijven, daar hun werken aan de liefhebbers van ware godsvrucht bekend zijn.

?? *Doch wij zullen het woord in deze ruimere zin nemen en uw christen-aandacht aantonen, waarom deze verandering een wedergeboorte of geboorte uit God wordt genoemd.*

?? Wij zullen dan deze zaak wat uitgebreider verklaren, dewijl deze, gelijk Calvijn zegt op de aangehaalde plaats, de bron is, waaruit het geloof voortvloeit, en opdat elk zichzelf mag onderzoeken en ook leren anderen voorzichtig te behandelen, dewijl, ofschoon de ziel *in een punt des tijds levend gemaakt wordt, nochtans de volmaking al trapsgewijze geschiedt, het ene zich nu en het andere zich daarna openbarende.*

?? *En onze bede is dat God zijn licht en zijn waarheid wil zenden om ons en u in alle waarheid op een bevindelijke wijze te leiden.*

?? Vraagt nu iemand, waarom deze verandering *een geboren worden,* een *wedergeboorte* wordt genoemd? Wij antwoorden er op, mijn aandachtigen, dat de Heilige Geest aldus niet spreekt zonder grote redenen. O neen, het is om ons arme mensen tot wat groots en verhevens op te leiden, en ons de aard van de ene, uit vergelijking van die met de ander klaar onder het oog te stellen. Zoekt er maar op te letten met nauwkeurige aandacht.

a. Is dit zo, dat allen die geboren worden, uit een zaad, bekwamelijk gelegd, voortkomen, alzo is het hier in deze grote verandering ook, hetwelk dient als een reden, waarom het een geboorte genoemd wordt. God brengt op een onbegrijpelijke wijze zijn Woord, hetwelk het zaad van de wedergeboorte is, in het hart van de mens, aldaar indrukkende de ware zaak van dat Woord. Bekend is het, dat het Woord van de wedergeboorte bij *een zaad* vergeleken wordt, Luk. 8:11. Het is Gods Woord, zegt de Zaligmaker, en Petrus getuigt 1 Petrus 1:23, *dat men wedergeboren is niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord van God*. In welk opzicht Johannes zal zeggen, 1 Joh. 3:9, *dat zijn zaad blijft in hem.*

a) Vraagt mij iemand wat eigenlijk *dit zaad* is?

Ik antwoord: dat zulks is een levendmaken door Gods almachtige kracht, dat Woord vergezellende. Deels van het licht der natuur en van het geweten, dat te slapen ligt, de mensen zonder enige merkbare angst of enige bekommering latende voortgaan op de

weg naar het verderf. Gelijk dit altijd Gods weg schijnt te zijn, zoude het ook mogelijk zijn in het geval van Lydia, welker hart de Heere opende. Het is ook deels een bijzetten van klem en kracht aan hetgeen gezien wordt door de Heilige Geest, met en overeenkomstig het Woord werkende. Ja ook een onweerstandelijk vatbaar maken van het hart, om datgene, hetwelk door het licht van het geweten en het Woord wordt ontdekt toe te stemmen zonder schroom. In dit opzicht wordt het beginsel van het leven aldaar eerst als zaad in de ziel gelegd, de Geest van God het Woord van het evangelie makende niet alleen de wijsheid, maar de kracht Gods tot zaligheid, Rom. 1:16; een scherp tweesnijdend zwaard; Hebr. 4:12; een vuur en hamer, om het stenen hart te vermorzelen.

b) Vraagt iemand, waaruit dat mag blijken, dat er zulk een zaad in het hart wordt gelegd?

Mijn aandachtigen! Dat blijkt daaruit, dat men meer nauwkeurig op zijn daden begint te letten, dat men gestuit wordt in zijn vorige doen. Dat men tot zichzelf komt met de verloren zoon, dat men rusteloos is en blijft. Dat de zaken van de wereld slechts als draf, ja als vuil slijk worden en dat de arme ziel begint te bemerken, dat er wat anders zijn moet, ofschoon zij niet weet wat, enz., want het alles te bepalen is onmogelijk en niemand kan er op rusten.

c) Vraagt iemand naar de wijze, hoe zulk een zaad van de wedergeboorte in het hart wordt gebracht?

Wij antwoorden: dat, ten aanzien van de *inwendige wijze,* zulks voor ons schijnt verborgen te zijn, Joh. 3. Het wordt beter gevoeld dan beschreven; maar als wij op de *uitwendige zaak* letten, wordt het:

1.) Somtijds in het hart gebracht door een Godvruchtige opvoeding, waarin de ouders, de leraars en schoolmeesters hun werk, - zonderling met indruk en gebeden voor en met dezulken, - gemaakt hebben, om hen te onderwijzen wat God is, wat zij zijn, en hoe noodzakelijk het is, wedergeboren te worden. Dit alles dan begint zijn wortelen enigermate te schieten in het hart. Bewaart voor de zonden van de jeugd, neigt het hart zachtjes en ongevoelig om God met lust te dienen, het Woord te lezen en te onderzoeken, alle plichten met enige gemoedelijkheid waar te nemen; heeft een schrik en afkeer van goddeloosheid en goddeloze mensen, neigt het hart zonderling tot vrome en deugdelijke mensen, en, hetgeen een opmerkelijk is, geeft enig oordeel van onderscheiding wie vromen zijn, en wie die zijn, die daar slechts van spreken. Dit is in alle waarschijnlijkheid in Timotheüs geweest, die van kinds af in de Schriften onderwezen was, maar naderhand tot het dadelijk geloof gebracht moest worden.

2.) Somtijds komt het in het hart, als men anderen daarvan hoort spreken, wat er vereist wordt om zalig te worden, en, ofschoon de persoon zelf niet aangesproken wordt, daar komt onrust en nadenken: Is dat wel zo? Moet men dat ondervinden in zijn hart? Ik schijn het niet door bevinding te kennen, maar ik móet het kennen. En dit gaat met de mensen slapen en staat er mee op, borrelt in de loop van de dag gedurig in het hart op, maakt iemand geheel anders dan hij te voren was.

3.) Somtijds komt het in het hart, dat men, zo lang men zich enige daden kan herinneren, weet, dat de ziel een kloppen van het geweten had, een naarheid en vrees voor oordelen, een hart, geduriglijk het kwaad met Agabus voorspellende. Dit schijnt in Heman geweest te zijn, wanneer hij zegt: *Dat hij doorbrakende was van der jeugd af*

aan. Gelijk ook in diegenen, waarvan Paulus spreekt, dat zij al hun leven in de vreze van de dood leefden. Ofschoon nu dit u eenmaal niet bevrijdt van ooit in zonde uit te spatten, nochtans het maakt een ander leven als in anderen, en het maakt, dat, als men uitbreekt, er treurige dagen zijn, ja men leeft in moedeloosheid en mistroostigheid, en daar is dat aangename, noch verkwikkelijke niet in enige dingen, hoe aangenaam of verkwikkelijk ze ook mogen zijn.

4.) Somtijds komt het in het hart ook in de nachtwaken door de dromen, wanneer een mens bijna zijn gehele leven lang voor alle bestraffingen en overtuiging door zijn leraars en medechristenen onvatbaar is geweest, ja ook, dat de stille overtuiging van het geweten uitgedoofd wordt, dat God de gelegenheid, in de rust zijnde, - wanneer het vleselijk verstand zo zijn aandeel niet spelen kan, - waarneemt. De ziel haar ellendige staat voorstelt, de dag van het oordeel of iets anders dat verschrikkelijk is, zodat zij ziet alsof al de elementen brandende waren; of het kan ook gebeuren, dat Jezus in zijn lieflijkheid en uitnodiging voorkomt, en dat de ziel Hem schijnt aan te nemen of daarover aangedaan te worden. Hetwelk in het waken ook bijblijft. En het een en ander brengt dan tot grote inkeer, zodat, als hij ontwaakt, hij zijn indrukken blijft behouden, en heeft werkzaamheid overeenkomstig dezelve, overmits alles zo klaar en overtuigend in de zin van de gedachten blijft. Dit wil Job waarschijnlijk, wanneer hij zegt, *dat God ook spreekt in de dromen.*

5.) Somtijds komt het voor, dat de een of andere spreuk in het hart komt, gelijk als: *uitstel zelden wel,* waardoor de ziel ziet, dat haar gehele leven slechts een uitstel van de bekering is geweest. Zodat de zodanige God en hun eigen ziel teleurgesteld hebben met schone beloften en voornemens, en dat zulks niet langer baten kan bij God, ja dat de tijd kort is, zodat het terstond gedaan dient te worden; dit is het zakelijke van de woorden. *Indien gij Zijn stem horen wilt, zo verhardt uw harten niet.*

6.) Door ondervinden en bijwonen van Gods oordelen en drukkende hand aan zichzelf of aan anderen; waarin men met de volste overreding en overtuiging van zijn gemoed ziet, dat dit alles slechts de eigen verdienste van de zonde is. Dat er gewis ook nog veel akeligers en zwaarders te verwachten is, tenzij dat men zich bekere; dit is het zakelijke van die woorden: *Als Gods oordelen op de aarde zijn, zullen de inwoners gerechtigheid leren.*

7.) Somtijds komt het zo in het hart, dat men ziet, dat zijn metgezellen, bij wie men menigmaal zonde gepleegd heeft, bekeerd worden, waardoor men denkt: *wij hebben te samen verkeerd, en zal dat nu ophouden? Zullen wij van elkander in tijd en eeuwigheid gescheiden worden?* Zodat er door de jaloersheid een werkzaamheid veroorzaakt wordt, en de ziel aan het zoeken geraakt, zeggende met Ruth: *Uw God zal mijn God wezen, en uw volk mijn volk.* Dit schijnt ook in de verloren zoon geweest te zijn, zich de toestand van zijn broeder te binnen brengende.

8.) Het komt somtijds daardoor, dat men veel bevatting van de waarheid in het algemeen heeft, en van de evangelische in het bijzonder, veel lust daartoe hebbende, om maar alleen zich daarin bezig te houden en daarvoor uit te komen. Maar dat men, òf door eigen stille overpeinzing, òf door een andere getrouwde vriend hoort, dat men met al die verstandsbegrippen verloren kan gaan, en dat het een groot onderscheid is, iets van Jezus te kunnen begrijpen, of Hem met licht te kennen, hetwelk ook diepe wortelen in het hart schiet, overredende, dat alles tot nog toe slechts in de letter geweest is.

9.) Somtijds komt het in het hart door een grote nieuwsgierigheid, om wat vreemds te horen. God zendt door zijn Voorzienigheid tot een plaats, waar het werk onbekend is, middel en leraar of een ander, die dit voorhoudt. Men moet gaan om te horen, en, veel inbeelding hebbende van eigen bekwaamheid om mede te spreken en te redetwisten over de zaken, is er nochtans iets, waarvoor men stil moet staan, waartegen men niets kan inbrengen. Dat ligt gedurig in de zin van de gedachten; het hart wordt geneigd, om met zulken om te gaan en van die weg te spreken; dit wordt een net, waarin zij worden gevangen en het grote werk zijn aanvang neemt. Zacheüs was ook aldus in zijn nieuwsgierigheid gegrepen.

10.) Somtijds komt het in het hart, dat men zich met een spottende aard bij de middelen wil begeven, om te horen wat die klappers al zeggen en elkander wijs maken. En dat God dan zulk een ontzag op het middel legt, dat er een woord valt, dat juist gepast is voor de staat van een zodanige, de gedachte van zijn hart en de rampzaligheid, die hij te wachten heeft, met zulk een klem brengende, dat hij beeft en in het hart wordt gepriemd, zodat hem dit van die tijd af nooit verlaat.

11.) Somtijds komt het zo, dat bij enige gelegenheden, die God in Zijn wijsheid hun weet te beschikken, de woorden van overleden ouders en vrienden op het hart komen, zodat men denkt: Dat hebben zij mij voorgehouden, zij hebben mij mijn gevaar ontdekt, ook het middel om behouden te worden; maar ik heb er nooit bij nagedacht; nu kunnen zij niet tot mij spreken, noch mij raden. *O, welk een ongeluk!* En de beweging van liefde, die men tot de overledene gehad heeft, gaande wordend, geraakt men aan het wenen en bidden, de woorden van de dode worden bezield, laten wat na op het hart; zodat nu een groot werk begonnen wordt, iets ingelegd, dat nooit uitgedoofd zal worden, maar door Gods genade tot volkomenheid komen. Indien de Godvruchtigen deze dingen nagaan, zij zullen mogelijk zien, dat God hen op deze wijze aangehouden en bepaald heeft.

b. Dit wordt een geboorte en wedergeboorte genoemd, omdat, gelijk in de natuurlijke geboorte een levend schepsel wordt geformeerd, ook in deze een beginsel van het leven in de ziel ingestort wordt en door Gods scheppende kracht een nieuw schepsel geformeerd en daargesteld. *Wij zijn Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus,* Ef. 2:10. Dit is de nieuwe mens; het nieuwe hart de Goddelijke natuur, welke deelachtig wordt gemaakt niet door instorten van goddelijke eigenschappen, maar door gelijkvormig maken met de meedeelbare eigenschappen van God; een scheppen derhalve naar Gods evenbeeld in Christus, in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. Om er iets van te zeggen, zullen wij uw christen-aandacht bij het een en ander hieromtrent bepalen.

A. Op zichzelf, om aan te tonen, *waarin het bestaan zal,* en dewijl het een grote verborgenheid is zullen wij alleen, volgens Gods Woord en onze allerbeproefdste godgeleerden, uw aandacht voorhouden, hetgeen God in zijn Woord hiervan spreekt.

1.) Ef. 2:5, wordt dit genoemd, *een mede levend maken met Christus Jezus:* U, die dood waart in zonden en misdaden, heeft Hij met Christus mede levend gemaakt; Joh. 5:25: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem van de Zoon van God, en die ze gehoord hebben, zullen leven; Ezech. 16:6: Ik zeide tot u in uw bloed: Leeft, ja leeft; en hoofdstuk 37:7, wordt het voorgehouden alzo, dat, nadat er geprofeteerd werd over de doodsbeenderen, zij

leefden, en elk been kwam tot zijn been. Deze aangehaalde plaatsen zijn genoeg om ons te overreden, dat dit het eerste werk van de Heilige Geest is, levendmaken.

2.) Derhalve, ten tweede, zal dit levendmaken daarin bestaan, *dat het is een almachtige, onweerstandelijke scheppende daad van de Drie-enige God:* Vader, Zoon en Heilige Geest, maar allerbijzonderst van de Heilige Geest, waarin het uitverkoren vat, de uitverkoren mens, de eerste kiemen van het nieuwe schepsel worden ingelegd. Zodat hij als een embryo (mensenkiem) in het lichaam van de moeder leeft, en al de delen van een mens wezenlijk heeft, ofschoon het nog niet tot die volmaaktheid gekomen is, waartoe het naderhand zal gebracht worden. Dit, mijn aandachtigen, schijnt ons toe (want zedigheid past hier bijzonderlijk) geleerd te worden door de Heilige Geest in de plaatsen, alwaar van een nieuwe schepping wordt gesproken, van een nieuw mensenhart. En dat Petrus de gelovigen *nieuwsgeborenen* noemt, zodat, eer zij dadelijk geboren waren, datgene dat in hen was, dat geboren zou worden, was als zodanig een embryo, dat het eerst in het lichaam van de moeder, en leven en al de delen van een kind, jongeling en vervolgens van een mens heeft, ofschoon nog niet tot zijn volkomenheid. Gelijk een zaad, dat de levendmakende kracht ontvangen heeft, èn wortel en stam, èn tak en bladeren èn vrucht heeft in zijn eerste beginselen, ofschoon niet vormelijk.

3.) Ten derde, alwaar de Geest dit beginsel van leven heeft ingelegd, als de eerste levende kiemen van het nieuwe schepsel, geschiedt er *een vereniging tussen Christus en dat levend gemaakte onderwerp,* welke vereniging wordt opgemaakt, alzo dat Christus door de Geest met dit nieuwe schepsel, in zijn eerste beginselen daar liggende, verenigd wordt, als een levendmakend Hoofd, om al het leven daaraan mede te delen. Deze vereniging is noodzakelijk, overmits al de verdere weldaden noodwendig tot de ziel moeten komen, en er geen van die ondervonden zullen worden dan in Christus' vereniging en om Zijn dierbare en volzalig borgtochtelijke verdiensten. Deze vereniging noemen onze braafste Godgeleerden een *lijdelijke* vereniging, overmits Christus door de Geest met het schepsel wordt verenigd zonder enig toedoen van het schepsel zelf. Even gelijk een boom zich eerst met de rank, daarin geënt, verenigt; en de Geest Gods zelf gebruikt de gelijkenis van inenten in deze hoge verborgenheid. Maar gelijk er een vereniging is aan Christus' zijde, *verenigt zich het levend gemaakt beginsel met Christus door het geloof en liefde,* dat, naar de aard van de zaak, slechts nog zwak, ongevoelig en veelszins zonder bewustheid is, zijnde dit beginsel nog in zijn allereerste aanvang. Wij geloven, dat dit er altijd is en dat de vereniging tussen Jezus en de ziel altijd gelijktijdig is, gelijk wij ook, volgens ons begrip, geloven, *dat er geen tussenstand tussen leven en dood is,* alsof er een derde staat ware, waarin men noch dood noch levend was.

Opdat uw aandacht onze redenering hierover begrijpen zou, zal ik de gedachten mededelen van mijn zalige overgroot-oom, in zijn *"Verhandeling van het Geloof".*
Hij doet zich een vraag: *Door welke daden de ziel tot het geloof komt?* En hij antwoordt: "Dat begonnen geloof of het zaad van het geloof, is hope van zaligheid door de algenoegzaamheid van Christus, door zijn kracht, genadige natuur en Middelaarsambten; begeerte en liefde tot de goederen van het genadeverbond, uit inzien van dezelver noodzakelijkheid, uitnemendheid en zijn eigen onwaardigheid, is begonnen geloof of het zaad daarvan; waar dit is, is de eerste kiem of het embryo van het geloof, van onze overtuiging van zonde en ellende. De voornoemde zaken

hebben betrekking op het werk van de genade en dienen tot de vereniging." Tot zover deze mededeling.
Ziet ook Witsius. Dit zijn zijn eigen woorden, Irenica cap.5:6:
"Zij worden door een ware en zakelijke vereniging, maar die is van hun kant alleen lijdende, wanneer de Geest van Christus hen eerst inneemt en een begin van een nieuw leven instort, van welk leven geen begin kan wezen, dan de vereniging met de Geest van Christus, die dit aan de ziel is. Maar geheel op een uitmuntender wijze, ten opzichte van het geestelijk leven, dan hetgeen de ziel is aan het lichaam, ten opzichte van het dierlijk en menselijk leven. Gelijk dan de vereniging van ziel en lichaam in de orde van de natuur eerder is, dan het leven van de mens, zo is ook de vereniging van Christus' Geest en van de ziel eerder dan eens Christens leven. Verder, dewijl het geloof is een werking, uit het begin van een geestelijk leven voortvloeiende, zo is kennelijk dat men in een gezonde zin zeggen kan, dat een uitverkoren mens waarlijk en zakelijk met Christus is verenigd vóór het werkelijk geloof, maar de onderlinge vereniging, die van de kant van een uitverkoren mens ook bedrijvende en werkende is, - waardoor de ziel tot Christus komt, zich bij Hem voegt en schikt, en bekwamelijk en gevoeglijk Hem aanhangt, zonder enige vorm van onderscheid, - dat geschiedt alleen door het geloof."
En zo ziet uw aandacht, hoe het Woord en de onzen daarvan spreken.

B. Wij zullen nu maar in het kort *de blijken* nagaan, dat dit onderwerp levend geworden is.
1.) Dit blijkt, dat het onderwerp levend is, omdat die persoon in zijn werkzaamheid bevindt de vervulling van een van de grote beloften van het genadeverbond, Ezech. 20:43: *En gij zult van uzelf een walging hebben over al uw boosheden, die gij gedaan hebt.* Nu begint de ziel God te zien, en daarom verfoeien zij zich met Job in stof en as; nu zien zij zichzelf onreiner en mismaakter dan het alleronreinste en mismaakte monster, en zij roepen uit: *Onrein, onrein!* En met Efraïm: *Ik ben beschaamd en schaamrood voor U.*

2.) Dit ontdekt zich hierin, dat er een afkeer is van zijn vorige spijze. O, de ziel kan er niet aan denken zonder schrik, dat zij zich zo in de zonde vermaakte en met dingen buiten God ophield. Het is nu met de verloren zoon: "Is er zulk een schoon brood, de goederen van het genadeverbond, blijdschap, vrede, rechtvaardigmaking, aanneming tot kinderen, heilig- en heerlijkmaking bij God, en heb ik mij met de zwijnen, met de draf van de wereld en zonde opgehouden, o, dat is een laffe spijs, de dood is in de pot!" Hetgeen doet uitroepen tot de zonde: *Van nu aan, wijk van mijn ziel, gij vervloekt gebroed! Gij snode moordenaars van mijn God!*

3.) Dit blijkt ook aan de hartklopping, die men in zich bevindt; het hoofd is krank, het hart klopt, zodat men uitermate ontsteld is en beeft, als men aan God en aan zichzelf gedenkt; hetgeen nochtans meer is uit liefde tot God, dan men ooit te voren ondervond. Dit wordt ons duidelijk voorgehouden in David, dat zijn hart hem sloeg. En Hosea 11:11: *Zij zullen bevende aankomen als een vogeltje uit Egypte en als een duif uit het land van Assur; en Ik zal hen doen wonen in hunne huizen, spreekt de Heere.* Nu is het, dat zij beven voor Gods hoogheid in alle opzichten, zo dat zij al bevende tot Hem komen.

4.) Dat de ziel levend wordt, blijkt hierin: De ogen zijn zo verheven niet als voorheen, maar zijn ingevallen; David zegt, dat zijn ogen niet verheven waren. O, de arme worm,

die voorheen meende, dat de zaligheid hem niet missen kon, die met de stoute Farizeeër God kon danken, dat hij niet was gelijk andere mensen, hij komt nu niet alleen met zijn bovenste lip bewimpeld, met de melaatse uitroepen: *Onrein!, onrein!* maar zijn ogen durft hij met de tollenaar niet opslaan, noch terzijde wenden, noch opendoen. Ziet hij naar boven, hij staat bij God tienduizend ponden schuldig, zonder een kwadrantpenning te hebben om te betalen. Ziet hij terzijde, alles, wat in de wereld is, beschuldigt hem; ziet hij naar binnen, zijn geweten is als tienduizend getuigen tegen hem; ziet hij naar beneden, daar ziet hij de plaats dubbel door de zonde verdiend: daarom, met ootmoedige ogen en een ootmoedig hart is zijn uitroep: *Wees mij zondaar genadig!*

5.) Dat blijkt uit de ademhaling, die nu wel in de gebeden bespeurt wordt, ofschoon moeilijker dan voor dezen. Toen ging het bidwerk zonder moeite toe, maar nu bevindt de mens, dat, ofschoon hij hemel en aarde met een zucht zou kunnen verdienen, het ten enenmale zonder de Geest onmogelijk is. Zijn uitroep is:

Zonder U kan ik niet zuchten,
Niet van hier naar boven vluchten;
Zonder U niet zijn verblijd,
Schoon gij goedertieren zijt;
Zonder U worden mijn ogen
Noch mijn harte niet bewogen,
Zonder U, mijn enig leên,
Ben en blijf ik als een steen.

6.) Dit blijkt ten zesde, uit de tranen, die nu beginnen uit te barsten. Nu is het met Jeremia: *Och, dat mijn ogen fonteinen waren!* En met David maakt men zijn leger (bed) met tranen nat; met één woord, het is:

't Zij hoe 't zij, mijn droeve ogen,
Laat uw springbron nooit verdrogen;
Houd van schreien nimmer mat,
Steeds mijn wang en leger nat.

En om Jezus tot Jezus te schreien, geeft de allergrootste vreugde en blijdschap; zodat de ziel zegt:

Ik weet, dat ik door mijn klagen,
U Jezus lief! niet kan behagen;
Maar het bedroefd geperst gemoed,
Vindt in het klagen U nog goed.

Waarom men zegt:

Gij, die 't zuchten hoort der armen,
Wilt U over mij ontfermen,
Dat ik U niet langer mis,
Die mijn ziel zo dierbaar is.

7.) Het blijkt, ten zevende, daaraan, dat de rug geboren wordt, de schouders neerzakken onder de lasten. O, nu is men vermoeid door al zijn zware arbeid, opdat men het in zijn hand geve; men zinkt en bezwijkt onder de pakken, men is in de gestalte, die Christus aangenaam is, welke Christus tot zich roept, Matth. 11:28: Komt herwaarts tot Mij, allen gij belasten en beladenen. En Ik zal u rust geven.

8.) Eindelijk, dat blijkt, omdat dezulken een vermogen hebben om te horen. Somtijds hoort de ziel, dat Jezus is gekomen om zondaren zalig te maken, dat er ook geen andere weg is, dan door Hem, dat Hij op het allervriendelijkste uitlokt en nodigt, en zonderling verwelkomt diegenen, die tot Hem komen, en wat dergelijke zaken meer zijn. Maar hij hoort wederom: ja, dat is wel zo, maar gij hebt te lang dat werk uitgesteld, uw zonden zijn te groot, gij hebt veel te veel vermaak er in gehad. Indien gij nu wilde gaan, Hij zou u vragen: *Hoe zijt gij herwaarts gekomen? Wilt gij Jezus tot een dienstknecht van de zonde maken?* Uw hart is niet week genoeg, gij hebt nog niet dat rechte inzien in de zonde; gij zijt niet genoeg vernederd door de wet en van uw plichten afgedreven; trouwens, gij zijt geen uitverkorene, en die zijn het, die de voorwerpen zijn. Waardoor de arme persoon wordt gehouden als tussen twee rijen van stenen, hij is een ongeruste en voortgedrevene door storm en onweder, wilde gaarne, maar durft het niet wagen het op Jezus alleen te laten aankomen, hetgeen vele droefheid en rusteloosheid baart.
Dit zijn blijken, dat het zaad der wedergeboorte in iemand levend is geworden, om er geen andere dingen bij te doen van het gevoel en wat dies meer zij, dat bewijzen van leven zijn.

C. Is dat zo, dat de natuurlijke ontvangenis en geboorte een verborgenheid is, waarom Job zegt, die beschrijvende: Gij hebt mij als melk gegoten, en als kaas doen runnen, Job 10:10. En David zegt, Ps. 139:15, dat God hem als een borduursel gewrocht had, in de nederste delen van de aarde, ja, dat hij op een vreselijke en wonderlijke wijze gemaakt was. Alzo is dit hier in deze geestelijke geboorte, zegt de Zaligmaker, Joh. 3:8; Markus 4:26,27, sprekende van het koninkrijk der hemelen, dat binnen in ons is, dat het is gelijk het zaad, dat in de aarde wordt geworpen, hetwelk uitspruit en lang wordt, maar men weet niet hoe. Trouwens, alles, wat hierin zich voordoet, is een verborgenheid en wonderlijk voor ons mensen, als wij letten op:

a.) de werkmeester, de werkoorzaak van deze geboorte; het is niet een mens, noch engel, maar God zelf door zijn lieve Geest, welke goddelijke Persoon in de huishouding van de genade dit doet door het Woord der waarheid. Indien Hij zich bezig hield omtrent engelen, het was een wonder; maar dat de onbegrijpelijke volzalige God dit doet aan een zondig mensenkind, daar Hij in Zichzelf alle gelukzaligheid bezit, zonder nodig te hebben van 's mensen handen gediend te worden, dat is een wonder boven wonder, kortom het grootste wonder; daarom mag men wel in de 8e Psalm vers 5 uitroepen: *Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt? En de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?*

b. Ten tweede. Als wij letten op het werk zelf dan is het een verborgenheid en een groot wonder, ja, boven alle wonderen; de schepping was een groot wonder, doch niet in vergelijking met deze. Want daar werd slechts een ruwe klomp voortgebracht, maar hier een hemels juweel, het beeld van God, geschapen zijnde naar zijn evenbeeld in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid. In de schepping was geen tegenstand, niets, dat zich tegenkantte. Hij gebood en het stond er; maar hier kant zich alles, dat in de mens is, tegen dit werk aan, want de vleselijke mens is vijandschap tegen God, hij onderwerpt zich aan de wet van God niet en kan dit ook niet. De opwekking der doden is een groot wonderwerk, maar hier nog wat groter wonder; het is een levendmaken van geestelijke doden, en dat wel op dezelfde wijze, als Christus opgewekt werd, door de grootheid van Gods kracht, en naar de sterkte van de werking van zijn macht. De reden van de uitdrukking is, dat, gelijk Christus' dood naar het lichaam in het graf lag, en onder de vloek van de wet, de duivel tot een cipier hebbende, om het graf te bewaren, door een

bovengewone kracht opgewekt werd, op dezelfde wijze de uitverkoren zondaar, door de wet gedood, uit dat graf levend gemaakt moet worden en te voorschijn komen.

c. Als wij letten op de middeloorzaken; het is niet door uitwendige wonderen, stemmen uit de hemel, gezichten, of dat iemand uit de doden zou opstaan om de mensen alles helder voor te houden; maar het eenvoudige Woord van God, in de Bijbel beschreven, en dienvolgens menigmaal door een geringe uitlegging. Daarom wil God *door de dwaasheid van de prediking,* volgens Paulus, *mensen zalig maken.* Ja deze schat legt God als een zaad der wedergeboorte in aarden vaten, opdat de uitnemendheid en lof van alles Gode alleen zou toekomen.

d. Als wij letten op de wijze, hoe dat zaad wordt ingebracht en verder voortgezet, gelijk wij gezien hebben, hoe wonderbaar God werkt in dezen. Ja ook in het vervolg, een nieuw licht komt in het verstand, de wil wordt vernieuwd; maar hoe dat licht ingelaten wordt en hoe de wil met liefdekoorden en mensenzelen getrokken wordt, hiervan weten wij niet meer, dan wij weten hoe de beenderen in de buik geformeerd worden van een zwangere vrouw, Pred. 11:5. O, het is een diepte, een hoogte die wij niet beperken noch kunnen nagaan!

e. Als wij letten op de onderwerpen; het zijn geen engelen, maar mensen; onder die niet zo zeer edelen, rijken, wijzen, godsdienstigen: maar de armen, de goddelozen, die leven als het veulen van een woudezelin, (1 Kor. 1:26) vergeleken met Christus' woorden, *dat de tollenaren en de hoereerders zullen ingaan.* Zodat elk, die geboren wordt, moet zeggen: dat hij niets had, om zich van anderen te onderscheiden, en dat de kracht van die woorden klaar zijn aan zijn ziel, dat God hem niet uitkoos om zijn bevalligheid; maar hij wil het bekennen, dat de Heere het om Zijns Zelfs wil deed.

f. Ja het is een verborgenheid en iets wonderlijks als men nagaat het einde van alles, de eeuwige zaligheid. Elk, die hier geboren wordt, zal ontvangen een gans uitnemend gewicht van heerlijkheid, welke in die dag zal geopenbaard worden. En hoe dit wordt vastgemaakt, niet aan zware arbeid en moeilijk werk, maar aan het komen met de strop om de hals, aan het bekennen van zijn ongerechtigheid, aan het niet werken, maar geloven, en door geloof het gewillig te willen nemen uit Jezus' hand, zonder geld, zonder prijs, als een arm bedelaar en bedelares. O, de eeuwigheid zelf zal het verwonderen hierover niet beletten, noch te lang zijn, om dit na te gaan in zijn grootheid, verborgenheid en wonderbaarlijkheid!

g. Beide de geboorten komen hierin ook overeen, dat men ten enenmale lijdelijk is. Een stoute Pelagiaan spreekt wel veel van de krachten van de vrije wil, maar Gods Geest, die ons allerbest kent, beschrijft ons dood te zijn in zonde en misdaden. En trouwens, het Woord eigent deze geboorte toe altijd òf aan de Vader, òf aan de Geest, gelijk wij gezien hebben. De natuur van de zaak leert ook, die geboren wordt, wordt noodwendig van een ander geboren, en daarom moet elk zeggen, die deze verandering ondervindt: *Niet ons, niet ons, o Heere! Maar Uw naam zij de eer!* En toestemmen de woorden van Paulus, dat God alleen hem onderscheiden heeft, hen levend makende, terwijl zij nog in hun bloed lagen. Deze leer is van het grootste aanbelang en moet derhalve in onze dagen vooral zuiver geloofd en beleden worden, daar er zo velen zijn, die de mens bij aanvang en voortgang al te veel toeschrijven tot benadeling van het ware werk van de Heilige Geest.

Derhalve, mijne geliefden! Opdat het aan uw aandacht blijken zou, dat alles is uit en van God, opdat Hij de eer daarvan hebben zou van een iegelijk, zal ik in het kort bewijzen:

1.) Omdat tot het teweegbrengen hiervan een oneindige kracht wordt vereist, gelijk in de schepping, alwaar het allerminste niet was, waarop men werken kon. Daarom zegt Paulus, dat het is een uitnemende grote kracht, in en met ons werkende; en dit zo zijnde, moet men niet verwonderd staan, dat weinigen door de middelen bekeerd, ja weinigen door Christus eigen prediken behouden zijn geworden; want wordt de grootheid van deze kracht niet aangelegd, niemands hart kan zo van de zonde afgetrokken worden, dat hij Jezus zal volgen met Mattheüs, Matth. 9:9. Daarom zeide Augustinus zeer wel: "Wij zijn Gods schepselen als mensen en als gerechtvaardigden."
2.) Dit moet alleen van God zijn, daar de werkzaamheden, die bespeurd worden, van zodanige natuur zijn, dat zij alle geschapen kracht te boven gaan. Wanneer de apostelen wonderwerken deden, het was een onweersprekelijk betoog, dat God met hen was; zo hier; als iemand God liefheeft en uit de rechte beginselen zijn geboden gehoorzaamt, dan is het een blijk, dat God zulks werkt; want van ons zelf alsmede uit ons zelf zijn wij tot het allerminste goed niet bekwaam. En Petrus zegt, waar dit bespeurd wordt, dat men der Goddelijke natuur deelachtig wordt.
3.) Indien dit waar was, de roem kon niet buiten gesloten worden, en God al de eer ontvangen, gelijk het zijn moet, volgens Paulus; indien het zo niet was, hoe kon Christus dan Zijn Vader danken, dat Hij het aan de kinderen geopenbaard had? Matth. 11:25.

E. Is het zo in het natuurlijke, dat het kind, hetwelk geboren wordt, op een wonderbare wijze al de leden in het wezenlijke ontvangt, die het ooit hebben zal, en dat die door de grote Schepper elk in de rechte plaats gesteld worden. Dit heeft David omtrent de natuurlijke geboorte gewisselijk in het oog gehad, Psalm 139:14,16: "Ik loof U, omdat ik op een heel vreselijke wijze wonderbaarlijk ben gemaakt; wonderlijk zijn Uw werken! Ook weet het mijn ziel zeer wel. Uw ogen hebben mijn ongevormde klomp gezien; en al deze dingen waren in Uw boek geschreven, de dagen als zij geformeerd zouden worden, toen nog geen van die was." Op dezelfde wijze, wegens het toebereiden van dat kleine lichaampje in de natuurlijke geboorte, spreekt Job, zeggende, Job 10:10,11: "Hebt Gij mij niet als melk gegoten en als een kaas doen runnen? Met vel en vlees hebt Gij mij bekleed, en met zenuwen hebt Gij mij samengevlochten." Wij menen, dat ditzelfde zijn plaats ook heeft in het geestelijke, hetwelk de reden is, waarom het een geboorte wordt genoemd. En om dit te tonen, zullen wij twee zaken nagaan, te weten:

a. We zullen de wezenlijke delen zelf nagaan, die door Goddelijke kracht daar gesteld worden, en noodwendig tot het wezen van dat nieuwe schepsel behoren; alzo dat wij die zullen aanwijzen:

1. In derzelver getal. Er zijn Godgeleerden die al de vruchten van de Geest, Gal. 5:22, als wezenlijke delen van dit leven aanmerken. Anderen, volgens de beginselen van Aristóteles maken er wijsheid, voorzichtigheid en deugd als de beginselen van. Weer anderen stellen acht delen, volgens de acht zaligsprekingen van Christus, Matth. 5. Maar Paulus leert ons het getal van de delen allerbest, die én noemende én bepalende, 1 Kor. 13:13: *En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie.* Zodat deze de wezenlijke delen van dit nieuwe schepsel uitmaken, en zijn ook de bron, waaruit al de andere vloeien nl. blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, zachtmoedig en

matigheid. Ja ook hieruit vloeit de armoede van de geest, de treurigheid, het hongeren en dorsten, de reinheid, de vreedzaamheid en barmhartigheid.

2. Op zichzelf aangemerkt. Uw aandacht zal bemerken, dat wij geen van deze kunnen, noch anders beschrijven mogen dan *in hun eerste formeersels, zaden of beginselen,* hoe die ook genoemd mogen worden. Derhalve:

AA.) Het eerste is het *geloof,* gelijk wij reeds gezegd hebben, nog niet tot zijn volkomenheid gekomen, maar in zijn zaad en in zijn eerste beginselen, welke zijn:
1. Kennis, of tenminste enige kleine beginselen daarvan; welke noodzakelijk hier wordt vereist, volgens de woorden van Christus in Joh. 17: 3: *Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige en waarachtige God* enz. Ja ook daaruit, dat het geloof gewerkt door het Woord, òf gepredikt òf gelezen. En wij kunnen niet zeggen met hoe weinig kennis deze eerste zaden van het geloof bestaan kunnen, gelijk zulks uit de discipelen blijkt; maar zonder trap te bepalen, stellen wij, dat het volgende zelfs gevonden wordt, dat ook een kleine niet zal bedroeven, maar zonderling opbeuren.

aa. Dat gij uzelf kent als door de zonde vervreemd van God en het leven Gods, zodat noch gij, noch een engel uit de hemel u uit deze ellende helpen en gelukkig maken kan.

bb. Dat men kent de Heere Jezus, vol van genade en waarheid, Die alleen de Middelaar is onder de hemel gegeven, waardoor men zalig kan worden, Hand. 4: 12.

cc. Dat men met overreding erkent, dat, zal men zalig worden, men door een waar geloof met Jezus verenigd moet worden; welke zaken, ofschoon gelijktijdig in de ziel, nochtans zich niet alle gelijktijdig ontdekken, maar nu die, dan een andere.

2. In de ziel, die deze waarheid kent en toestemt, is dat hongeren en dorsten als een tweede beginsel en zaad van het geloof; waarin de ziel zo hartelijk begeert, verlangt en reikhalzend naar Jezus uitroept: O, mocht Hij de mijne worden! Mocht ik deel en gemeenschap met Hem hebben! Matth.5:6. Velen achten dit zo veel niet; het is ook het voornaamste van het geloof niet, maar de eerste waarachtige beginselen zijn er in! Want als men uitroept: O, mocht ik Jezus hebben! Dat geschiedt nooit in oprechtheid, of daar zijn toevluchtnemingen en pogingen, om zich aan Jezus te geven.

3. Een derde zaad van dat geloof, is de eenswillendheid met God, om door deze weg gezaligd te zijn. Men ziet die, men proeft die, men keurt die goed, men wil alleen door die zalig worden.
De heer Lampe merkt zeer Godvruchtig aan, dat het geloof is, *dat men het ééns is met God, in de weg van zaligheid.* En vele brave Godgeleerden beschrijven het zaligmakend geloof als een hartelijk willen van Jezus; hetwelk gewis de zaak niet zo in haar volkomenheid uitdrukt, als wel in haar zaden en eerste beginselen. Meer zaken zouden wij als de eerste beginselen van het geloof aantonen, indien wij dat niet alreeds via het *"ABC des Geloofs"* hadden gedaan.

BB.) Het tweede deel, dit leven uitmakende, is de *hoop* in Paulus' optelling, ofschoon nog niet onwankelbaar, nochtans in haar laagste trap een goed

vermoeden op Jezus, welke in deze kleine beginselen wordt voorgesteld door het woordje: *misschien* zal God horen; zij zijn tussen hoop en vrees, maar, gelijk Elias Job aanraadt, zij wensen het enigermate te wagen op God, zich aan de Heere gewennen en vrede te hebben.

CC.) Het derde is de *liefde*, mogelijk sterker, zo het voorkomt, dan de andere, blijkende in de rusteloosheid, in het hoogschatten van Jezus boven duizend werelden, een hoogachting en de innigste trek naar Jezus hebbende boven alles. Het is waar, het wordt wel van de mens verdacht gehouden, omdat men weinig van Jezus' kant ondervindt; maar de ziel zegt: *Ofschoon ik sterven moet, Jezus heb ik lief.* En daarom moet men in de behandeling van alle zielen die niet ruim over zichzelf zijn, niet trachten haar daartoe te brengen, dat zij zouden geloven, dat zij niet gewillig zijn, en dat zij Christus niet liefhebben, opdat men zich niet bezondige tegen het werk van God.

b. Dit is nu ook aanmerkelijk, *dat alles in zijn rechte plaats wordt gesteld.* Ik zal u niet ophouden om te bewijzen, dat het hart het eerst levend en het laatste stervende is; maar de eerste genade, die gewerkt wordt, is het geloof; daarop volgen de andere in de voorgestelde volgorde. En dit is nodig, daar het geloof, ofschoon nog zo zwak, met Jezus verenigt, zodat de andere zijn naar de mate van die.

F. Deze grote verandering wordt ook een geboorte genoemd, vermits gelijk de eerste beginselen van leven gekoesterd worden, zodat ze tot hun volmaaktheid komen, alzo ook dit werk Gods gekoesterd en bekwaam gemaakt wordt door die koestering tot verdere aanwas en volkomenheid. Wilt gij nu deze koestering en dit verborgen werk van God nagaan, zo zullen wij enige stukken optellen:

1. *Dit wordt dikwijls gekoesterd en versterkt door gestalten, die de ziel bevindt als zij hartelijk kan aanhouden met de innigste en levendigste begeerten voor God, in weemoedigheid en openleggen van alles voor de Heere.* O, zo lang dat duurt en levendig is, heeft zulk een het goed, zodat hij in waarheid kan zeggen: *Het is mij zoet te steunen en te liggen wenen.* Men moet dezulken niet gedurig verdenken, alsof zij bouwden op de gestalte, o neen! Maar zij zijn blij, als zij zulks omtrent Jezus mogen hebben. Dat echter is verkeerd, dat zij zo ellendig ongelovig zijn, als die over zijn.
2. *Het levend gemaakte beginsel wordt ook tot de meerdere volkomenheid gebracht door het ontdekken aan haar, dat de zaligheid niet onmogelijk is.* Zij moest voor dezen zeggen: het is buiten hoop! Maar nu zij het leven niet langer in haar eigen hand kan vinden, brengt God haar voor, hoe Manasse, enz., bekeerd zijn geworden, en dat zijn genade genoeg is voor de grootste der zondaren. En dit maakt, dat zij niet in wanhoop vervallen, maar op Gods rommelende ingewanden aanhouden. En was dit zo niet, er zouden geen werkzaamheden kunnen zijn, zodat men niet altijd hopende moet verdenken, maar zich schikken naar de gang van het werk.
3. *Ook somtijds door enige ontdekking van het genadeverbond, zoals dat is, zo vast, zo eenzijdig, alles aan de arme zondaar om niet aanbiedende.* Nu, ofschoon men dat wegzinken en dat gulle en overredende ingaan niet ziet, nochtans de ziel wordt daardoor versterkt, heeft vele pogingen daaromtrent en grijpt enigermate moed.
4. *Ook door de kentekenen, die voorgesteld worden van het leven uit Gods Woord.* Zodat God de spreker bestuurt, dat hij de eigen zaken, die zij ondervinden in hun ziel, daar niemand kennis van heeft dan God en zij, komt voor te stellen als het werk van Gods Geest en blijken van leven, hetgeen in die tijd bemoedigt en uitdrijft naar God, ja met de zaken naar God doet gaan om te vragen, wat er toch van is.

5. *Ook somtijds, door de goede gedachten van anderen.* Somtijds bedroeft het, dat anderen te gunstig oordelen, maar als een middel strekt het tot ondersteuning dat zij het goede denken. Het maakt jaloers en nadenkend en zet aan, om noch zichzelf, noch anderen te bedriegen, om dat waarlijk bevindelijk te zien en te ondervinden, hetgeen anderen denken dat men heeft.
6. *Eindelijk, ook door Schriftuurplaatsen en beloften, die zo duidelijk hun gestalte behelzen, dat zij er wonderbaar door aangedaan worden.* En ofschoon zij zich die niet zo durven toepassen uit vreze, dat het van hun verstand zou zijn of dat het te groot is, geeft het evenwel verborgen ondersteuning en aanzetting, om het die weg in te wenden.

G. Is dat zo in de natuurlijke geboorte, dat het schepseltje, vóórdat het wordt geboren, veeltijds toont poging te hebben, om te voorschijn te komen en dadelijk onder de levende geteld te worden: alzo is het in deze geboorte uit God, door het Woord der waarheid. Het onderwerp heeft zijn pogingen en uitzetten van zijn krachten, die dikwijls worden bespeurd.

a. In dat verlangen naar de wezenlijke, klare en heldere ontdekking van Jezus aan het hart, als de Verbondsmiddelaar in Zijn bereidwilligheid. Nabijkomende tijdgelovigen vergenoegen zich, als zij Jezus in de letter kunnen nagaan, met enige hartstochtelijke beweging, zijnde gelijk aan de steenachtige grond, die het Woord met blijdschap ontvangen, en nochtans, geen wortel hebbende, verdroogt en verdort het, als de verdrukking komt, omdat zij geen wortel in zich hebben. Maar dit schepsel verlangt allermeest naar datgene, waardoor het tot de stap met gerustheid komen kan. Het is met hen, gelijk als met Rachel in een ander geval: zij moeten deze Jezus hebben, of zij zullen sterven. Plichten, tranen, beloften, gestalten of blijdschap kan hun anders niet dan droefheid veroorzaken, omdat zij er Jezus niet in zien en bevinden tot hun troost. Waarom zij Hem zoeken in de dageraad, en hun ziel naar Hem dorstende is in een land dor en mat zonder water.
b. In dat gedurig opdragen van zichzelf van zijn kant aan de Heere, om met God verzoend te worden, waarin de ziel lang kan blijven, toestemmende en goedkeurende het Verbond; maar geen weerslag ondervindende, zijn zij naar hun gevoelen nog buiten. Het is slechts een verstandswerk, zeggen zij, en zij denken dat zij met dat alles verloren kunnen gaan, omdat zij zich ten volle niet op de Borg Jezus kunnen verlaten.
c. Somtijds ontdekken zich deze pogingen daarin, dat nu en dan de ziel enige inlichting in de weg van genade krijgt, zodat zij schijnen overreed te zijn van de bereidwilligheid van de Middelaar en ook van hun eigen bereidwilligheid in deze; maar als zij nu de grote stap zullen doen, dan wordt òf het licht ingetrokken, òf hun gestalte veranderd, òf er komen zwarigheden, zodat zij beangst zijn om het te doen. Evenals iemand, die over een klein water moet springen; hij komt met moed om het te doen, maar iets inkomende, staat hij te beven, durft het niet te wagen, hoe gaarne hij op de andere oever zou willen zijn. Velen kunnen lang hier blijven hangen, gelijk een bezadigd naspeurder van Gods weg, met zichzelf en anderen uit bevinding opmaken kan. Dit is het, wat wij vinden, Jesaja 37:3: *Want de kinderen zijn gekomen tot aan de geboorte, en er is geen kracht om te baren.* De Heere noemt het, Hosea 13:13: "Hij is een onwijs kind; want anders zou hij geen tijd in de kindergeboorte blijven staan." Waarom de leraren met Paulus, Gal. 4:19, moeten arbeiden, om hen te baren.

H. *Is het zo, dat in het natuurlijke het kind op de bestemde tijd dadelijk wordt geboren, zo is het hier: de mens wordt dadelijk ook op Gods bestemde tijd geboren.*

?? Om dit nu na te gaan, dient, dat wij zeer gaarne betuigen, dat wij het niet met diegenen houden, die stellen dat al het genoemde geen zaligmakend werk zijn zou, totdat de ziel met bewustheid in een dadelijke en wederzijdse onderhandeling met Christus komt. O, neen!

?? Wij geloven, dat van het eerste ogenblik af, dat het zaad der wedergeboorte gelegd wordt in het hart, het zaligende werk Gods begint, en dat God zal zorgdragen, dat zulken tot de geboorte komen zullen, de een vroeger, de ander later; de een met meerdere, de ander met minder klaarheid; even gelijk Hij zorg draagt dat van allen, die aan Christus in de eeuwige vrederaad zijn gegeven, niemand verloren zal gaan. Ja, het blijkt mij, dat zulk een werk zaligmakend is:

1. Uit de natuur van deze vergelijking van de geestelijke geboorte met de natuurlijke wijze van voortteling. Immers de regels van uitleg van de zinnebeeldige spreekmanieren leren, dat alles, hetwelk in de een is, en niet strijdt tegen het geloof, tot het oogmerk dient, en moet overgebracht worden tot de geestelijke zaak, door zulk een natuurlijke gelijkenis voorgedragen. Ik bid u nu, leeft dat schepsel in het natuurlijke niet eerder, dan wanneer het openbaar te voorschijn komt en zich als een levende aan anderen openbaart? O ja, gewis. Daarom, is zulks hier het leven, zo is er het zaligmakend werk waarlijk in de mens, ofschoon het nog niet aan zichzelf en anderen wordt geopenbaard.
2. In zich waarlijk te bevinden de innigste zielswerkzaamheid, de gestalten, die alleen uit het genadeverbond vloeien, is immers een zaligmakend werk te hebben. Want ik geloof nooit dat van onze natuur, hoe beschaafd dezelve ook mag zijn, zulks òf door natuurlijke krachten, òf invloed van een werkverbond, het natuurlijk ontwaakte geweten aanzettende, om alles te doen voor zijn leven, kan voortgebracht worden. Zo lang toch de boom kwaad is, brengt hij geen gestalten, alleen in het Verbond der genade beloofd, en bondelingen eigen, voort. Ja, het zij verre van ons, dat wij denken zouden, ik laat staan stellen, dat de werkzaamheden van tijdgelovigen en ware begenadigden alleen maar in trappen zouden verschillen. Maar wij geloven, dat zij in wezen, in de zaak zelf onderscheiden zijn. Want heeft enig tijdgelovige een enig waar goed van het Genadeverbond gestaltelijk gehad, hoe klein dat ook zijn mag? Dan toch zouden diegenen, die het beloofde goed bezaten, eeuwig verloren kunnen gaan; als wij dit zouden stellen, zou het strijden tegen Gods Woord; en onze leer de bodem inslaan. Maar deze hebben het zakelijke van de belofte in hun hart: die walging aan zichzelf, dat belijden, dat innig reikhalzen naar God, die weke handelbaarheid, gelijk wij gezien hebben. En deze zijn zaken, gelijk uw aandacht weet, in het Verbond aan allen beloofd. Derhalve besluit ik wettiglijk, dat hun werk zaligmakend is.
3. Dit blijkt daaruit: de gestalten, die onze grote God en Zaligmaker, de onfeilbare Leraar der Gerechtigheid, zalig spreekt, zijn zaligmakende, en vloeien voort uit een beginsel van geestelijk leven, in het hart gelegd door de Heilige Geest. Nu weten wij, hoe nadrukkelijk, Matth. 5:6, dat hongeren, dat amechtig dorsten naar God, als een hert dorst naar de waterstromen, zalig gesproken wordt: *Zalig zijn die hongeren*, enz. Het zou een blijk zijn van onervarenheid in Gods Woord, te zeggen:

aa. Dat de onderwerpen hier alleen dezulken waren, die tevoren hadden gegeten en gedronken, want het is in het Woord ongegrond. Hij hief zijn stem op tot de schare,

zeggende: *Zalig zijn zij, die hongeren;* zij zijn wie zij ook zijn; *want zij zullen verzadigd worden.*
bb. Dat zulks ten opzichte van het toekomende zou gezegd worden: Zalig, als zij verzadigd worden; want:

1.) Niemand heeft ooit hieromtrent getwijfeld, noch in het natuurlijke, noch in het geestelijke. En ik bid u, wat troost zou zulk een behoeftige ziel aanbrengen, als men zeggen zou: *als gij eet, zijt gij zalig?* Daar nochtans het doelwit van de Zaligmaker is de trage handen en gebogen knieën in deze op te richten, willende nu een woord met de moeden ter rechter tijd spreken.
2.) Indien Jezus dat beoogt had, zou Hij immers duidelijk hebben gesproken, niet in de tegenwoordige, maar in de toekomende tijd, aldus: *Zalig zullen de hongerigen zijn, als zij verzadigd worden.* Maar integendeel, Hij spreekt ze in dat hongeren *zalig,* overmits dit het werk is van Zijn levendmakende Geest, *dat zij zullen eten en verzadigd worden.*
Derhalve is de dadelijke geboorte, in onderscheiding van de voorgaande zaken, de volmaking van het geloof; dat is, wanneer de ziel, met bewustheid en verzekering van het gemoed, dadelijk zo in Jezus overgaat, dat zij het daarvoor houden kan, dat Christus de hare is, door de aanneming van Hem op het aanbod, en zij van Christus zijn, door wezenlijke overgave van zichzelf aan Hem. Wij hebben in de voorgaande verhandelingen veel hierover gesproken en zullen er meer over spreken in het vervolg, waarom wij het nu voorbijgaan.

I. Verder, is het zo in het natuurlijke, dat er een nieuw schepsel komt, alzo is het hier, want naar Paulus' getuigenis is het: Die in Christus Jezus is, is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden, 2 Kor. 5:17.

Wilt gij dit hoofddeel nu met mij nagaan en van nabij enige zaken zien, die in dit nieuwe schepsel worden gevonden, we zullen ze uw aandacht voordragen; ik bid u toch, let er op! In dit nieuwe schepsel is er en ontdekt zich een krachtdadige verandering, van welke wij wel met een woord gesproken hebben, maar zullen het nu wat uitvoeriger voordragen.
A. In het algemeen zeggen wij:

1. Dat het *wezenlijk* is. Het is waar, partijen buiten ons moeten dit ontkennen, maar gelijk een scheppende daad wezenlijk is, waardoor ook een wezenlijk gewrocht voortgebracht wordt, zo is deze nieuwe schepping, waardoor het nieuwe schepsel te voorschijn komt, der Goddelijke natuur deelachtig, ontvangt een nieuw hart, wordt naar Gods beeld geschapen, en is niet een blote benaming, maar zijn dit wezenlijke zaken; trouwens, waaruit wezenlijke werkzaamheden voortkomen, dat moet zelf wezenlijk zijn.

2. De verandering, die men in het nieuwe schepsel vindt is *eigen aan alle kinderen* van God. Hierdoor ontvangt elk zijn inzijn in het christendom, hetzelfde beeld van God wordt in elks hart ingedrukt, zodat het hart van elk gelovige, ofschoon uit Afrika of Amerika, met elkaar overeenkomt, GELIJK TWEE DRUPPELS WATER of gelijk het aangezicht met het aangezicht in een spiegel. Want alle gelovigen, hetzij hier beneden of boven in de hemel, hebben DEZELFDE nieuwe natuur, datzelfde leven uit en door God; dat één Geest der aanneming hier is, is één Geest der heerlijkheid daar boven; dat dit nieuwe schepsel hier doet roepen: *Abba Vader!* Doet hen, die boven zijn, zich in de Abba Vader verblijden, met onuitsprekelijke vreugde en blijdschap; waaruit volgt, dat het wezenlijk moet zijn.

3. Dit nieuwe schepsel brengt een staat aan, *die rechtstreeks tegengesteld is aan zijn voorgaande natuurlijke staat;* wat is meer tegen elkander, dan licht en duisternis, vlees en geest, oost en west, slangen en vrouwenzaad? Maar de gestalte vóór en ná deze verandering is zo tegen elkaar, als God en de zonde; het schepsel dat nu een nieuw schepsel wordt, is met zijn gehele hart naar God toegericht en tegen de zonde, wordt ontbloot van de genegenheid tot zonde, bekleed met hartelijke genegenheden tot God. Hij haat hetgeen hij tevoren beminde; hij was tevoren vervreemd van het leven Gods; nu raakt hij al meer en meer vervreemd van het leven in zijn lusten; wat hem tevoren een hemel was, is hem nu een hel. Geen wonder, want hij is nu getrokken uit de macht van de duisternis, en overgezet in het koninkrijk van de Zoon van Gods liefde, 1 Col. 1:13, alwaar de apostel een woord gebruikt dat vertaald en overgezet zijnde eigenlijk betekent 'volksplantingen in andere gewesten'; zodat ze zich nu mogen bevinden in een andere lucht en een ander klimaat. Trouwens, nu wordt een wolf een lam, en nu gaat voor een doorn een dennenboom, voor een distel een mirtenboom op, hetwelk de Heere is tot een naam, tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden, Jesaja 55:13.

4. Deze verandering in het nieuwe schepsel, dat geboren is uit God, is algemeen over de gehele mens. Vorst Immanuël, Die door zijn alles overwinnende kracht de ziel van deze mens heeft overwonnen, drijft de oude duivel uit. Hij zet ook de vaandels van zijn overwinnende genade op in elk vermogen van de ziel, geen één uitgezonderd; waardoor er in de ziel een rechtheid komt, zich uitstrekkend tot al de vermogens, die op de aller sterkste wijze te samen verenigende, en de gehele ziel bekwaam makende om te zijn het onderwerp van Gods wet, en zijn heiligheid voort te zetten. Dus zoekt David God niet met deze en die vermogens, maar met zijn gehele hart; in het verstand is er licht in plaats van duisternis, waardoor dat zich aan God onderwerpt en zijn wil onderzoekt; in de wil is zachtheid en handelbaarheid in plaats van hardheid; ootmoed in plaats van hoogmoed: waarom Gods wil de zijne wordt en hij de wet omhelst; het geweten heeft reinheid, zijnde gereinigd, en al de genegenheden zijn als vleugelen voor de ziel om te vliegen in Gods boezem, in de steenrots Christus. Het is door deze zoete rechtheid en samenstemming van al die vermogens, dat de uitroep voortdurend is:

Omhoog, omhoog, mijn ziel!
Naar boven;
hier beneden is het niet;
dáár alleen is het ware leven, lieven, loven,
waar men Jezus ziet.

Onderzoekt u hieraan; is deze verandering in al de vermogens niet, uw voorgeven is niet meer dan ijdelheid.

b. In het bijzonder, deze verandering, welke in het nieuwe schepsel, dat uit God geboren is, bespeurd wordt, is:

1. Inwendig in de ziel zelf. Het is niet een reiniging alleen van het buitenste van de beker, en het uitwendig wit maken van de graven, maar een uitwerpen van de doodsbeenderen. David begeert niet alleen reine handen, maar zonderling een nieuw hart, Ps. 51:12. Zal de wijzer van een horloge de juiste tijd aanwijzen, de inwendige radertjes moeten op de juiste wijze hun werk doen, anders staat het stil als er geen inwendig beginsel van beweging is. Deze verandering is inwendig, en wel:

AA. In de beginselen, waaruit men werkt. Een natuurlijk mens werkt uit uitwendige beginselen. Hij is als een werktuig, dat opgewonden wordt, maar als de gewichten zakken of de veer afloopt, staat het stil; hij werkt alleen slechts zo

lang hij in deze beginselen zijn vermaak vindt, òf dat hij door zulks meent: òf behouden te worden, òf oordelen te ontgaan, òf de achting van vromen te hebben; dit onmogelijk voorkomende, werkt hij niet. Gelijk de Zaligmaker leert: de reden, waarom velen zouden ophouden was, dat zij geen wortel, geen inwendig beginsel hadden; maar integendeel alles, wat een nieuw schepsel doet, voortvloeit uit een inwendig beginsel; het ZAAD van GOD is IN hem, BLIJFT IN hem. Zijn hart is een fontein. En gelijk de Zaligmaker zegt, daar vloeien uit voort stromen van levend water, daar is een beginsel in om vanzelf naar God uit te gaan, om aan God te denken, om met Hem te wandelen, om zijn dagelijks werk te doen in voortdurend opzien tot Hem. Daarom moet elk zich terdege onderzoeken: uit welk beginsel lees ik, hoor ik, bid ik? Is het alleen uitwendig, dan is het niets; want alle vrucht is naar de aard van de boom; - niet andersom - de boom is dus niet naar de aard van de vruchten, die een mens er in ophangt. Is de boom dus kwaad, dan is alles kwaad wat aan deze boom groeit; is hij goed dan is alles wat er aan groeit goed. De twee beginselen van dit schepsel zijn *geloof en liefde* uit een rein gemoed.

1. GELOOF. Deze genade is het, waardoor wij met Christus worden verenigd, en alle bekwaamheid tot alles uit zijn volheid halen; zonder welke de blinkendste daden in het zedige een vervloekte zonde zijn. Want zonder geloof (een gave Gods), zegt Paulus, is het onmogelijk Gode te behagen. Is er geen geloof aan het gebod, de dienst is een eigenwillige godsdienst, er is geen geloof aan de belofte, men werkt uit eigen kracht, en door verkeerde drangredenen. Dit geloof is het dat onderscheid maakte tussen Paulus' bidden, voordat er genade in zijn hart was ingestort, en daarna; want Jezus zet er nu de nadruk op, Hand. 9:11: ZIE, HIJ BIDT. Paulus bad, toen hij een Farizeeër was, maar geen van die gebeden nam Christus in. De voorgaande waren van een hoogmoedige Farizeeër, maar deze van een nieuw bekeerde, roepende: *Heere, wat wilt Gij, wat ik doen zal?* En dus waren zij uit het geloof.

II. LIEFDE. Er zijn vele dingen die aanzetten tot werkzaamheden, als: hoop op de hemel, vrees voor de hel, dwang van een ontwaakt geweten; maar het ware vuur, dat recht aansteekt tot de dienst van God, is de LIEFDE, door Hem Zelf gewerkt! Dan gaat het hart uit naar God wanneer men niets begeert nevens Hem, Ps. 73:25. *Wien heb ik nevens U in de hemel?* Waarom hij er op laat volgen: *Het is mij goed nabij God te zijn;* of, het is mij goed tot God te naderen, of, de naderingen van God zijn mij goed. Zonder dit is alles flauw en harteloos; maar deze liefde is als vurige kolen, vlammen des Heeren, die vele wateren niet kunnen uitblussen. John Bunyan heeft dit zo mooi verwoord in zijn Christenreis, hoe daar een genadevuur is brandende rondom een geredde ziel, hetwelk de duivel probeert met water uit te blussen, terwijl de lieve Heere Jezus Christus steeds maar weer nieuwe olie er op doet, zodat dit vuur nooit kan gedoofd worden. Daarom moet men zich onderzoeken, of alles uit deze beginselen komt; want Paulus, sprekende van dit nieuwe schepsel, Gal. 6:15, noemt het: *Geloof, door de liefde werkende,* Gal. 5:6.

BB. Maar bestaat deze inwendige verandering in een verandering van beginselen, het is ook een verandering van het *doeleinde*. Eigen eer was het einde van het oude schepsel, maar Gods eer is het einde van de nieuwe mens. Zodat, ofschoon de genegenheden omtrent goede zaken niet worden weggenomen, men nu nochtans gezet is, dat alles tot eer van God mag zijn, zijn

wijsheid, verstand en alles hierop toeleggende, om de onbegrijpelijke God in zijn voetstappen te voelen en te tasten, en Hem de eer van alles toe te brengen; hetwelk is datgene, wat de apostel vermaant: *Hetzij gij eet of drinkt, doet het alles tot eer van God.* Dit alleen is dat wandelen, waardig aan het evangelie.

Is het zo, dat de eerste vertoning van een levend gemaakt zaad naar de hemel is: zo ook van dit nieuwe schepsel. Het heeft het van God, en wil het Hem ook gaarne toebrengen, hetwelk blijkt:

aa. Daaruit, omdat Gods voornaam oogmerk in de nieuwe schepping is, Zichzelf te verheerlijken; daarom werkt Hij alles, om Zijns Zelfs wil, Spr. 16:4. Spreekt gij hiervan, het is: *Ik zal Mij zaaien op de aarde, en zal Mij ontfermen over Lo-Ruchama, en ik zal zeggen tot Lo-Ammi: Gij zijt Mijn volk! En dit zal zeggen: O mijn God!* De Heere, daarvan sprekende bij Jesaja, zegt: "Het is een volk, dat Ik Mij geformeerd heb, om Mijn lof te verkondigen." Gewisselijk dan, die dit niet tot zijn doelwit heeft, is niet geformeerd, om Gods lof te vertellen.

bb. In het nieuwe schepsel is een Evangelische indruk op de ziel gemaakt, welke met het Evangelie zelf overeenkomt: maar dat is, God te verheerlijken in de hoogste hemel. Het Evangelie leert Godzalig te leven, en waar zulks niet is, die zijn godsdienst is ijdel, bestaande in een gedaante van godzaligheid zonder de kracht zelf, niet beter dan een klinkend metaal of een luidende schel, zonder hart of leven.

cc. Dit nieuwe schepsel is naar Gods beeld en gelijkenis. God is niet alleen de voortbrengende oorzaak van het nieuwe schepsel: maar ook, om mij zo uit te drukken, deszelfs patroon en exemplaar, zodat alles moet zijn tot en voor God.

dd. Het einde van deze geboorte uit God is, om de ziel te verheffen boven de voorgaande staat van dezelve: maar waarin zal dat bestaan, indien het niet is, in plaats van zichzelf, God op het oog te hebben?

ee. Het nieuwe schepsel, zonder verandering van einde, is ten enenmale onmogelijk. Daarom is de uitroep:

Gewis, wij zijn niet dan voor de Heere;
ons heil is in zijn eer,
en zijn eer in al zijn werken, enz.

ff. In dit nieuwe schepsel blijkt de verandering in de gedachten. Die uit het vlees is, bedenkt de dingen van het vlees: maar die uit de Geest is, de dingen die des Geestes Gods zijn: zodat er geen hoogschatting is van dingen buiten God. Het hart is gevestigd, ja opgewekt met Christus zijnde, zoekt men die dingen die boven zijn; want (onderzoekt u toch hieraan) alwaar de schat is, daar is ook het hart; alles in vergelijking van God in Christus is enkel schade en drek.

CC. Daar is ook een verandering van vertroosting en vermaking. De oude natuur is tot droefheid; waarom de mens, zo lang hij dezelve omdraagt, zuchtende is: *wie zal mij verlossen?* Maar God, zijn deugden, zijn Zoon, zijn Geest, zijn Woord, zijn wegen zijn tot blijdschap. De verloren zoon, tot zichzelf komende, kon zich niet langer met draf voeden, daar er brood was in het huis van zijn vader; trouwens, het koninkrijk van God bestaat niet in spijze en drank, maar in gerechtigheid, vrede en blijdschap, door de Heilige Geest. Die niet met David kan zeggen uit de grond van zijn hart: Als Gij het licht van Uw aanschijn verheft hebben wij meer blijdschap dan de goddelozen, wanneer hun most en koren

vermenigvuldigd wordt, die heeft zich niet in te beelden dat hij deze verandering ondervonden heeft.

2. Maar deze verandering is ook *uitwendig*. Zijn taal is die van Kanaän, zijn gewaad naar de eenvoudigheid van het Evangelie, zijn bescheidenheid wordt bekend, omdat God nabij is. Trouwens, hij is een stad op een berg, die niet verborgen kan zijn; wie hem ziet, kent hem, dat hij van dat geslacht is, dat van de Heere gezegend is, dat Jacobs God tot zijn God heeft, en de Heilige Israëls tot zijn woning. In dit nieuwe schepsel is *een hebbelijkheid*, een *levend vermogen* om te kunnen werken door de Goddelijke medewerking. Een nieuw schepsel, dat door de geboorte naar God geschapen is, heeft het zaad van God in zich, dat hebbelijk leven in het hart; het is onmogelijk dat het anders zou kunnen zijn: want dan, zodra als de Geest ophield om te werken zou het vermogen om te werken ook ophouden, en elke nieuwe opwekking zou zijn een overgaan van de dood in het leven.

1.) In het algemeen is hier aan te merken:
AA. Dat deze hebbelijkheid niet velerlei is, maar één en hetzelfde *geestelijk beginsel*, zich door al de zielsvermogens uitzettende. De Geest geeft de ene wel deze gave, een ander die gave, maar als Hij een nieuw schepsel te voorschijn brengt, geeft Hij een hebbelijkheid van het leven, alles in zich bevattende, op welke alles groeit, gelijk zovele druiven op een en dezelfde tak of tros.
BB. Er is aan te merken, dat deze hebbelijkheid of dit hebbelijk leven vele benamingen draagt:

a. Van het onderwerp, waarin het gevonden wordt en zich vertoont. In het verstand wordt het de kennis van God genoemd; zich in de wil vertonende, wordt het een kiezen van God in Christus geheten; in de genegenheden wordt het genoemd de zoete zielsuitgangen naar God en zijn gemeenschap, enz.

b. Van het voorwerp. Een stervende Christus tot betaling voor de zonde omhelzende, wordt het liefde genoemd; liggen in tranen aan Zijn voeten is ootmoed; Zijn wil in acht nemende is gehoorzaamheid; zich buigen onder de roede is lijdzaamheid; zich aangedaan vindende, dat men Jezus vertoornd, is droefheid. Nochtans vloeit het alles voort uit hetzelfde hebbelijk beginsel van het geestelijk leven of waar geloof, want gelijk de wedergeboorte de bron van het geloof is, zo is het geloof de bron van al de genoemde werkzaamheden. Het is de liefde van het geloof, de blijdschap van het geloof, de ootmoed van het geloof, de lijdzaamheid van het geloof; vermits alles uit dezelfde hebbelijkheid vloeit tot een God in Christus. Ofschoon zij vanwege de verschillende bevatting van het voorwerp verscheiden zijn, zijn zij toch maar één, uit een levend beginsel voortvloeiende. Gelijk de olie, waarmee de hogepriester werd gezalfd, uit verscheidene specerijen bestond, en nochtans één olie was, zo ook hier.

2.) Vraagt iemand mij verder, waarin het bestaat? Neem er acht op, ik zal het u zeggen:
AA. In een gereedheid tot werkzaamheid, ten aanzien van de neiging van de ziel, staande gereed tot alle goed werk in de geneigdheid en zucht van het hart, wanneer God daartoe roept. Zodra de Heere tot Jesaja zeide: Wie zal ik zenden? Zeide hij*: Hier ben ik, zend mij*. Daar is geen zin tot uitstel of verschoning, maar, zodra God roept tot lopen in de paden van zijn geboden, wil de ziel gaan.
BB. In een dadelijke werkzaamheid; welke werkzaamheid is:

1. Natuurlijk, vloeiende uit de aard van dit leven zelf: de zon zendt haar lichtstralen niet natuurlijker uit, dan deze haar genegenheden tot God en zijn

dienst doet; de dienst van God is zijn spijze en drank; want hoe kunnen zij, die aan de zonde dood zijn, daarin leven?

2. Gewillig werkzaam; hetgeen God zegt, is zo billijk en betamelijk, dat de ziel op de gewilligste wijze het omhelst en betracht; naar de belofte is zij zeer gewillig, Ps. 110:3. Zij kan niet tegen, maar alles gewillig voor de waarheid doen. Die dit heeft, is een van diegenen, die zich de Heere toegevoegd heeft, om Hem te dienen met een eenparige schouder.

3. Werkzaam met ernst; zij doen het werk niet als ogendienaars, maar wat de hand vindt te doen, wordt met alle macht gedaan, gedoopt zijnde met vuur en de Heilige Geest, is er een vuur van ernst in al hun vermogens.

4. Het is onbepaald werkzaam; de begeerten zijn groot, kunnen niet bepaald worden; het oog op God hebbende, kan geen eindig goed verzadigen, en wordt het teruggetrokken, het helpt zich wederom en wederom op, tot Hem zeggende: *Wien heb ik nevens U in de hemel?* Ook omtrent de zonde; geen Achaz wil hij verschonen, maar wil alles, kan het zijn, met tak en wortel uitgerooid worden, die voor Christus brengende als Koning, opdat ze verpletterd mogen worden als een pottenbakkersvat.

5. Het is werkzaam met kracht; daar is een kracht die men in de inwendige mens ontvangt, Ef. 3:16; een Geest van de kracht, 2 Tim. 1:7. Trouwens Gods koninkrijk, hierin opgericht, 1 Kor. 4:20, bestaat niet in woorden, maar in kracht; zodat men kan zeggen: Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.

6. Het is gemakkelijk werkzaam: O! de geboden zijn niet hard en een ondragelijk juk: dewijl in het hart ingedrukt is de natuurlijke helling daartoe; Christus juk is zacht en Zijn last licht, men stelt zijn eer en zijn voorrecht in die zaken, en dat maakt, dat zijn gebode n niet zwaar zijn.

7. Het is vermakelijk werkzaam; Gods Woord is al de vermaking; het maakt, dat men in zijn druk niet vergaat. Dus had Paulus zijn vermaak in zwakheid, en de Psalmist in Gods liefelijke woning, om daar te zien Gods sterkte en zijn eer. Wordt de ziel afgetrokken, de bewustheid van het vermaak, dat er in God is, doet wederkeren, zijn ziel toeroepende: *Waarom zijt gij nedergebogen, o mijn ziel! Waarom zijt gij mistroostig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven,* Ps. 42:6. *Ik zal uitzien naar de Heere, ik zal wachten op de God mijns heils: mijn God zal mij horen,* Micha 7:7. Waardoor het is, dat, ofschoon iemand al het goed van zijn huis voor deze liefde wil geven, zij het verachten zou.

8. Het is bestendig werkzaam, de fontein borrelt geduriglijk op, houdt nooit op levend water op te stuwen, ofschoon niet altijd in dezelfde kracht en doordringbaarheid; en het kan niet anders zijn, want de gebaande wegen zijn in het hart.

9. Het is eindelijk ordelijk werkzaam; eerst naar God om zichzelf, na derhand om het schepsel, om God er in te zien en het Hem toe te brengen. Zodat uit al het gezegde blijkt, dat het zo iemand moeilijk valt te zondigen. Geen schepsel kan tegen zijn natuur werken, Spreuken 8:36: *Die tegen Mij zondigt, doet zijn ziel geweld aan;* 1 Joh.3:9: Die uit God geboren is, die doet de zonde niet, en hij kan niet zondigen, voor zover hij uit God geboren is, want zulks is tegen zijn hartelijk voornemen, o! de begeerte in de kleinste is dat zij zich niet tot de zonde mogen begeven. Het is moeilijk voor iemand te zondigen, die God tot zijn deel verkoren heeft, Ps. 119:57: *Gij zijt mijn Deel, ik zeide: ik zal Uw woorden bewaren.* Het is moeilijk, datgene te doen, wat de dood aanbrengt; maar elke

zonde is een dood voor het nieuwe schepsel. Het is: *Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?*

c. Gezien hebbende, dat in dit schepsel, dat door de ontvangenis en geboorte een nieuw schepsel wordt, een hebbelijk levensbeginsel is, moeten wij uw aandacht ten derde een zaak voorhouden, die het aanmerken waard is, namelijk: dat in het hart van dit nieuwe schepsel een regel van zijn werkzaamheid is ingeschreven. Elk schepsel heeft wetten van werkzaamheid naar zijn aard en stof: lichamen hebben de wetten van beweging, de mens heeft de wet van de natuur; het nieuwe schepsel heeft een wet in het hart geschreven, volgens de dierbare verbondsbelofte, Jer. 31:33: *Ik zal mijn wet in hun binnenste geven en in hun hart schrijven;* en deze noemt Paulus, Rom. 7:23, *de wet van het gemoed.* Om hiervan nader iets te zeggen:

1) In het algemeen moet men deze zaken daaromtrent in acht nemen:
AA. Dat deze wet van het gemoed, of wet, die in het hart van dit nieuwe schepsel wordt ingeschreven, dezelfde in alle opzichten niet is als de wet van de natuur, gelijk sommigen in verkeerde zin menen. Gewis, zij dolen, want deze is een wet van het geloof, een wet van Christus, terwijl de wet van de natuur de wet van het verbond der werken is; de wet van de natuur is allen gemeen, waaruit de heidenen beschuldigende of ontschuldigende gedachten gehad hebben. Maar deze is alleen in het hart van deze en die volgens het Genadeverbond.
BB. Ondertussen in het stoffelijke, is het dezelfde met de wet in Adams hart geschreven; want gelijk de *mededeelbare deugden van God het patroon* of voorbeeld van de oorspronkelijke gerechtigheid in Adam waren, alzo wordt in de herschepping de herboren mens naar dat evenbeeld geschapen in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, Ef. 4:24. En gelijk Adam door de val zijn gelijkheid, zijn overeenkomst met de Goddelijke volmaaktheden verloor, alzo ontvangt hij door Christus datzelfde, dat hij verloren had, niet iets anders, in het stoffelijke.
CC. De ganse wet wordt in het hart geschreven; gelijk God de ganse wet in de stenen tafelen schreef, zo schrijft Hij de gehele wet in het hart van dit nieuwe schepsel: ware heiligheid tot God, ware gerechtigheid omtrent de evennaaste, en matigheid omtrent zichzelf, Titus 2:12. God schrijft niet een stuk en brok van Zijn wet in het hart, het ene gebod en niet het andere. O, neen! Dit is iets, dat zo wezenlijk tot de natuur van het nieuwe schepsel behoort, dat het een gebrekkig monster zou zijn, niet geheel volmaakt en zonder gebrek, naar de beschrijving daarvan, Hoogl. 4:7, als het dit miste.
DD. Deze wet, in het hart geschreven, maakt de geschreven wet of geopenbaarde wil van God niet onnodig; die blijft eeuwiglijk de regel van doen en laten. De inwendige wet bestaat in een gelijkvormigheid met de uitwendige; derhalve de inwendige wet moet aan de uitwendige getoetst worden. De inwendige wet is in deze onvolmaakte staat ook onvolmaakt, maar de regel van doen moet volmaakt zijn, gelijk de wet is: de wet des Heeren is volmaakt. En daarom zal een jongeling zijn pad zuiver houden, het moet naar dit Woord zijn; waarom David zegt: *Uw Woord heb ik in mijn hart verborgen, opdat ik niet zondigen zou tegen U.*

2.) In het bijzonder zal dit inschrijven zelf bestaan uit:
AA. In de inwendige kennis en goedkeuring van de wet met het verstand. De kennis van gerechtigheid en van 's Heeren wet in het hart wordt opgegeven als het eigen kenmerk van Gods volk; Hoort naar Mij, gij die de gerechtigheid kent, in welks hart mijn wet is! Jesaja 51:7. Deze worden bij elkaar gevoegd, om te leren, dat hersenkennis niet genoeg is, maar dat er een hartekennis moet wezen,

een hart, in hetwelk de wet is. In dat geheiligd verstand is een geestelijk beginsel en vermogen, om de wet te kennen, en zich daarnaar, als volgens dit kompas, te sturen.

BB In een inwendige overeenkomst met de wet; het hart wordt om zo te spreken, door de wederbarende genade gesmolten en gegoten in die vorm waarom het is, dat het daarmee overeenkomt; gelijk de indrukselen op lak met het signet overeenkomen, voor zover ze vernieuwd zijn; waarom Paulus' woorden in dit opzicht verstaan moeten worden: De wet is voor de rechtvaardige niet gesteld, maar voor de goddelozen; ja in deze zin getuigt Paulus van de Romeinen, dat zij gehoorzaam waren geworden aan het voorbeeld der leer, aan hetwelk zij overgegeven waren.

CC. In een sterke geneigdheid tot gehoorzaamheid, gelijk in de oude mens bespeurd wordt een sterke geneigdheid tot de zonde, alzo in de nieuwe mens tot de deugd.

DD. In een ongeveinsde en hartelijke liefde tot de wet, en de geboden plicht; liefde is toch de vervulling van de ganse wet, Ps. 119:47, 48. En ik zal mij vermaken in Uw geboden, die ik liefheb. En ik zal mijn handen opheffen naar Uw geboden, die ik liefheb.

EE. In een vermogen, onder de medewerking van God, om dadelijk de Goddelijke wil te gehoorzamen, want inschrijven in het hart geeft dit te kennen, dat zij alle dingen kunnen en mogen doen door Christus, Die hun kracht geeft. Dit maakt, dat zij lopen zonder moede, en wandelen zonder mat te worden. Gods volk is er door als een schijnend licht voortgaande en schijnende tot de volle middag.

k. Is het in het natuurlijke waar, dat er enige gelijkheid is tussen de ouders, en de kinderen, die geboren worden; het heeft ook, als een reden van deze benaming, hier zijne volle en nadrukkelijke waarheid, want men is naar dat evenbeeld geschapen in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, Ef. 4:24. Zijn heerlijkheid ziende, wordt men in gedaante naar datzelfde beeld veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest. Gelijk wij het beeld van de aardsen gedragen hebben, draagt men nu ook het beeld van de Hemelsen. Merkt met mij op:

a. In het algemeen iets, omtrent deze gelijkheid met God:

1.) Het is niet een gelijkheid van wezen, in dier voege, alsof het Goddelijk wezen wordt medegedeeld, of een wezen gelijksoortig met dat, gelijk oude en latere ketters verzonnen hebben; want niemand wordt dat wezen medegedeeld, dan aan de Zoon en de Heilige Geest. Oneindigheid kan niet verbeeld, veel minder medegedeeld worden; daarom, wanneer God de mens schiep, maakte Hij hem niet een god, maar een redelijk onderwerp naar Zijn beeld, naar Zijn gelijkenis, bestaande in de overeenkomst met de Goddelijke mededeelbare volmaaktheden. God, aan Abram een blijk van Zijn liefde willende geven, noemde hem Abraham, één letter, niet de gehele onmededeelbare naam Jehovah aan hem mededelende.

2.) Het is nochtans een wezenlijke gelijkheid, niet in een schaduw; want Petrus leert, dat men der goddelijke natuur deelachtig wordt.

3.) Het is het gehele beeld van God, hetwelk in het nieuwe schepsel wordt ingedrukt. Al de wezenlijke delen worden van de ouders door de voortteling aan de kinderen gegeven. Zo is dit beeld een gelijkheid met al de mededeelbare volmaaktheden van God. Het kan wel zijn, dat het ene deel in deze voortreffelijker is en meer uitmuntend zich vertoont in de een, dan in de ander;

maar elk lid van Christus heeft in zijn beginselen mede deel aan het ganse beeld van God.

4.) In een gelijkheid met Christus Jezus, niet door een mededeling noch van Zijn goddelijke, noch van Zijn menselijke natuur, maar in een mededeling van genegenheden, die met Christus overeenkomen. Daarom zegt de Apostel, *dat hetzelfde gevoelen, dat in Christus was, in ons zijn moet.* Ja, hiertoe zijn de gelovigen uitverkoren, opdat zij het beeld van Gods Zoon gelijkvormig zouden zijn, hetwelk is het dragen van het beeld van de Hemelsen, in gerechtigheid, zuiverheid, ootmoed, lijdzaamheid, lankmoedigheid en oprechte gehoorzaamheid. Waaruit volgt, dat, wie deze hoedanigheden niet hebben, geen nieuwe schepselen zijn.

5.) Met de Heilige Geest; waarom wij vinden, dat dit nieuwe schepsel Geest wordt genoemd (Joh. 3:6): *Dat uit vlees geboren is, is vlees; maar hetgeen uit de Geest geboren is, is Geest;* dat is: gelijk dat uit vlees is, vlees gelijkt; zo ook dat uit de Geest is, gelijkt op de Geest; in een Geest van heiligheid, genade, liefde en ijver tot Gods eer. Zijn grootste werk is om Christus te verhogen. Indien iemand geboren is door het Woord der waarheid, zo zijn er enige trekken hiervan in hem; de Geest is in hem een Geest van ootmoed, de hoogten terneer werpende; een Geest van ijver, hem ijverig en ernstig makende in het werk van de Heere.

b. In het bijzonder, deze gelijkheid met God bestaat uit:

1.) In de gelijkheid van de genegenheden. Daar is geen trek van Gods beeld in de ziel, waar geen gelijkvormigheid van genegenheden wordt bespeurd, hetgeen zich vertoont in het innigst vermaak in God te hebben door geloof en liefde, waarin een gelijkvormigheid is met het vermaak, dat Hij in Zichzelf schept, en het vermaak in Zijn beeld in anderen. Want die niet liefheeft, die geboren zijn, kunnen onmogelijk Hem liefhebben, die geboren heeft. Beide, armen en hart zijn uitgebreid tot en voor allen, waar de minste gelijkheid met God wordt gevonden. Maar Gods natuur wordt meest gekend in de uitlating van zijn genegenheden omtrent de voorwerpen. Zo komen dan de onze met God overeen, wanneer ze omtrent de voorwerpen op dezelfde wijze werkzaam zijn, gelijk God en Christus zich omtrent de hunne gedragen. Wanneer wij de zonde haten, gelijk God, om de vuilheid en walgelijkheid van deze, wanneer wij de inwendige hartheiligheid meest zoeken, daarop is God het meest gezet. Och, dat er zulk een hart in hen was, wanneer wij genade beminnen, omdat God daardoor het meest wordt verheerlijkt; wanneer wij God en Christus eerst beminnen, alle andere dingen aan deze liefde onderdanig makende.

2.) Een gelijkheid in daden; de ziel door genade gebracht zijnde tot Gods gemeenschap, leven zij, omdat Christus in hen leeft; welk leven zich naar buiten in de daden openbaart, die met de goddelijke wet overeenkomen. Elk schepsel werkt naar zijn aard; zo ook dit, uit God zijnde, is in een levendige werkzaamheid bezig; dat uit God geboren is, zondigt niet, vermits het tegen zijn aard is. Paulus, een Saul zijnde, was een vervolger; een Paulus gemaakt zijnde was hij een bidder. Gewisselijk, waar geen gelijkheid in deze bespeurd wordt, daar is weinig grond om te denken, dat men uit God geboren is.

3.) Eindelijk is er een gelijkheid met Zijn heiligheid. Petrus' vermaning is: *Gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zijt ook gij heilig in al uw wandel. Heilige Jezus! heilig mij: opdat ik heilig zij, gelijk als Gij,* roept de ziel daarom uit. Heiligheid boven ere, aanzien, rijkdom en vermaak; heiligheid als een sieraad, als de hemel, zonder welke een hemel slechts een hel zou zijn. Hierin zal

voornamelijk deze gelijkheid met God bestaan. O, dat wij ons mochten onderzoeken! Schijn zal niet helpen, maar waarheid. De gedaante, zonder kracht van godzaligheid is ten enenmale verfoeilijk voor God.

l. Is het zo in het natuurlijke, dat geboren wordende kinderen zonen en dochters van dezelfde ouders zijn, zo is het ook in deze geestelijke geboorte: zij zijn zonen en dochters van de Allerhoogste. *Omdat gij kinderen zijt, zo heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten, Die roept: Abba Vader.* Waarin wij te letten hebben op:
a. Op de hoedanigheden, die zich in deze, als zonen, ontdekken.

1.) Een heilige, kinderlijke en eerbiedige vreze, Mal. 1:6: Indien Ik een Vader ben, waar is Mijn eer? Let dan hierop tot beproeving: zijt gij een zoon van God door wedergeboorte, wat vrees en kinderlijk beven bespeurt gij in uw hart? Daar geschiedt zelfs niets in het verborgen, dat Hij niet ziet; daar is geen inwendige hartsverheffing, wereldsgezindheid, of Hij ziet het; geen gebed, of Hij gaat de gestalte na; geen middel, dat men gebruikt, of Hij let, uit wat beginsel, einde en oogmerk het voortkomt. Zijt gij een zoon, het moet uit de gedragingen blijken; 1 Petrus 1:17*: Indien gij tot een Vader aanroept Dengene, die zonder aanneming des persoons oordeelt, naar een iegelijks werk, zo wandelt in vreze de tijd uwer inwoning.*

2.) Een onderworpenheid aan zijn kastijding; indien Hij ook Vader is, bezoekt Hij vroeg met kastijding, Hebr. 12:5. Hij kan met recht de uitwendige staat droevig maken, door armoede en lichaamspijnen; het inwendige bitter door duisternis, angsten en verberging; en dit zich te binnen te brengen, zou de onstuimige baren stillen, en in navolging van Gods enige Zoon, de rug geven aan hem, die slaat en zijn wangen aan die, die het haar uitplukt.

3.) Een kinderlijke gehoorzaamheid uit een tedere en hartelijke liefde; alles, wat een ander doet, is uit een knechtelijke geest, maar deze werkt als een zoon niet door de geest der dienstbaarheid tot vreze, maar der aanneming tot kinderen. Zodat men gehoorzamen zou, ofschoon er noch hel, noch hemel ware. Die door deze Geest geleid worden, zijn kinderen Gods.

4.) Een heilige gekantheid tegen de zonde, omdat hij zijn heilige Vader, die te rein van ogen is, dan dat Hij de zonde zou kunnen aanschouwen, daardoor vertoornen zou. *Die uit God geboren is, zondigt niet, en kan ook niet, want het zaad Gods blijft in hem.* Augustinus zegt zeer wel, dat allen òf kinderen Gods òf des duivels zijn. Nu, toetst u hieraan: haat gij de zonde? Is er in uw hart geen verborgen overeenstemming mee? Mijdt gij de zonde en zondaars als de hel? Dat is een blijk.

5.) Een zonderlinge navolging van Zijn Goddelijke goedheid omtrent allen, ofschoon nog zo vijandig tegen u. Het is wonderlijk, hoe de Zaligmaker dit voorstelt: Hij doet zijn zon opgaan over goeden en kwaden. *Zijt dan volmaakt, gelijk uw Vader in de hemel volmaakt is.* Indien iemand zegt: Ik heb God lief en haat zijn broeder, die is een leugenaar. Een martelaar, gevraagd zijnde, wat Christus hem geleerd had, zeide: "Deze edele les, waardoor ik een Christen ben: Goed te doen aan allen, en mijn vijanden te vergeven en lief te hebben."

6.) Eindelijk, een hoge geest overeenkomstig hun grote afkomst, zoekende alleen de dingen, die boven zijn, vermits hun leven is verborgen met Christus in God, en dat, wanneer Hij, die hun leven is, zal geopenbaard zijn, zij dan ook met Hem zullen geopenbaard worden in heerlijkheid.

b. Waaruit dan vloeit hun recht tot al de voorrechten van de kinderen, zo zegt Paulus: Indien wij kinderen zijn, zijn wij ook erfgenamen, enz., Rom. 8:17; welke zaken wij bij andere gelegenheden verklaard en aangewezen hebben. Nu alleen:

1.) Dat zij de voorwerpen van Gods tedere liefde zijn. Hij heeft hen met een eeuwige liefde liefgehad, daarom heeft Hij hen getrokken. En om een indruk daarvan te geven, vergelijkt de Heere het bij de liefde van een moeder tot haar zuigeling, ja, die boven zijn liefde verheffende: Kan ook een vrouw (moeder) haar zuigeling vergeten? enz. Jesaja 49:15.

2.) Dat Hij hen gedurig, nadat zij zich bevuild en bezoedeld hebben, wast en reinigt. Ik zal rein water op u sprengen, en gij zult rein worden, ja witter dan sneeuw, Ezech. 36:25; Jesaja 1:18.

3.) Dat zij zachtjes behandeld worden. Gods oog van liefde en tedere zorg gaat over al Zijn kinderen. Maar gelijk de ouders de meeste liefdeuitlatingen bewijzen aan de kinderen, zo is het hier; Hij draagt hen op arendsvleugelen, Hij ondersteunt hen van onder eeuwige armen, Hij vergadert ze in zijn armen, Hij draagt ze in zijn schoot; want geen glimmend vlaswiekje zal Hij uitblussen, noch een gekrookt rietje breken. Het is een wonder, dat bijna al de Goddelijke wijsheid zich samenspant, om zich hiervan te vergewissen, dat God is bij de lagen en verbrijzelden van geest, om te geven vreugdeolie voor treurigheid, en het gewaad van de lof voor een benauwde geest.

4.) Dat Hij hun voedsel bezorgt: de dierbare beloften van dat eeuwig blijvend Woord, die de borsten van Sions vertroosting zijn, waarin vervat is het goede van Zijn huis en het heilige van Zijn paleis, waardoor deze opgroeien als mestkalveren, van kinderen tot jongelingen, van jongelingen tot mannen en vaders in Christus.

5.) Hij doet hen gaan op die weg, die zij te gaan hebben, van deugd tot deugd, en van kracht tot kracht, totdat zij in Sion verschijnen. Zoet en krachtig stelt de Heere dit voor omtrent Efraïm: "Ik nochtans leerde Efraïm gaan; Hij nam ze op Zijn armen, maar zij kenden Hem niet; Ik trok ze met mensenzelen, met touwen der liefde, en was hun, als degenen, die het juk van op hun kinnebakken oplichten, en Ik reikte hun voeder toe."

6.) Hij leert hen, nu eens door beloften, dan door bevinding: *Mijn oog zal op u zijn; Ik zal raad geven; Ik zal u leren,* Ps. 32:8.

7.) Hij tuchtigt hen tot hun nut, hen onder de roede doende doorgaan, en onder de band van het verbond brengende, Ezech. 20:37.

8.) Hij legt het goed op voor hen, totdat zij meerderjarig worden, hen ondertussen beschermende en verschonende tot hun nut; als Hij zal geopenbaard worden, zullen zij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid; als Christus zelf zal zeggen: *Komt, gij gezegende des Vaders! beërft het koninkrijk, dat voor u bereid is van vóór de grondlegging van de wereld.*

Dit nu wordt genoemd een geboorte *uit God*, om aan te wijzen, dat God is de werkoorzaak van deze geboorte. Wij denken, dat wij dit overvloedig hebben bewezen, dat de Drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest de mens wederbaart. Derhalve zullen wij daarop niet verder ingaan.

B. Van allen in het algemeen, en van een ieder in het bijzonder, getuigt de Apostel, dat die de wereld overwint.

a. Hij spreekt van *de wereld.* Het grondwoord geeft volgens zijn afleiding iets sierlijks te kennen. En zekerlijk, als wij de wereld beschouwen, is er een wonderlijke sierlijkheid

in, welke de wijsheld van de grote Schepper aanwijst. Door de wereld hebben wij hier te verstaan niet zozeer de eigenlijke wereld zelf, maar hetgeen in de wereld is en gelegenheid geeft aan de verdorvenheid van de mens. En dit is, volgens onze apostel, *de begeerlijkheid van de ogen, de begeerlijkheid van het vlees, en de grootsheid van het leven,* 1 Joh. 2:16. Wij zullen ons hier niet inlaten om alles tot zijn bijzonderheden te brengen, dewijl wij reeds te veel gezegd hebben.

b. Deze *overwinnen* zij nu, die uit God geboren zijn. Dat is eigenlijk, zij hebben dezelve onder bedwang. Zij ontvangen geen bevelen van haar, zij hebben haar onder de voeten, en leven boven al het aardse, hun wandel in de hemel hebbende, en levende bij die dingen, die boven zijn. Ik weet, mijn geliefden! dat als ik van deze overwinning spreken wilde, er veel te zeggen zou zijn, namelijk van de wereld als de vijand, die overwonnen wordt; van de strijd tegen deze, van de wapenen, die men in deze strijd gebruikt, en van de overwinning, bij aanvang in de eerste bekering, bij voortgang in de gedurige overwinningen, die men behaalt, en bij voleinding, als alles volkomen onder de voeten gesteld zal worden; maar wij gaan er niet op in en zullen in het tweede deel ook slechts aanwijzen hoe het geloof het middel is, waardoor men de wereld overwint.

c. Nu wijst de apostel het middel aan, waardoor diegenen, die uit God geboren zijn, de wereld overwinnen. Dit is de overwinning, die de wereld overwint, (namelijk) *ons geloof*. Zodat wij zullen overgaan, om aan te tonen, in welke opzichten het geloof van de uitverkorenen van God de overwinning behaalt en verkrijgt over de wereld. En dit zullen wij doen in de volgende opzichten:

A. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het is door het geloof, dat wij weten, dat de wereld, met alles wat daarin is, slechts een schepsel is en dus een eindig goed, Hebr. 11:3. *Door het geloof verstaan wij, dat de dingen, die men ziet, niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden.* Zodat de ziel ziet, dat het eindig schepsel niet in staat is om de holle en ledige begeerten van de ziel te vervullen. En dus verheft die zich boven het schepsel tot de Ik zal zijn Die Ik zijn zal, de oneindige Jehovahh, en komt dan eerst tot de ware wezenlijke rust, als zij ziet, dat niets dan alleen de eeuwige God liefde en hoogachting waardig is, en dat al haar zielsuitgangen in de Heere eindigen. Ik ben verzekerd, dat niemand enige geloofsoverwinning over de wereld zal behalen, voor en aleer hij met enige bedaardheid leert, dat al wat in de wereld is, slechts schepselen zijn, ledige vaten, in welke geen droppel van ware inwendige troost te vinden is, of God moet het daarin leggen.

B. Het geloof is de overwinning die de wereld overwint, in zoverre het hierdoor is, dat de ziel op een ondervindelijke wijze leert, dat de wereld, en al wat er in is, aan haar gedurige verandering onderworpen is. Als nu het geloof werkt, ziet men, dat het ene geslacht gaat en het andere komt, dat koninkrijken worden omgekeerd, vorsten gebracht om in het stof te zitten; en die in het stof zaten, verheven worden om bij de vorsten te zitten; dat rijkdom vleugels van de dageraad neemt, dat vrienden verkeren in vijanden, dat op geen schepsel staat te maken is, en dat er niets bestendig is onder de zon, maar dat alles onbestendig is. Nu begint de ziel te zien, hoe dwaas het is, zijn hart aan iets te geven of te veel met enig geschapen ding op te hebben; zij zoekt alles te hebben en te bezitten, als niets hebbende, en nochtans bezittende. Hoe lief, aangenaam en verkwikkelijk anders de dingen zijn, de ziel zegt nu:

"Zal ik mijn hart en mijn genegenheid geven aan mijn goed? Mot, dief en roest kunnen er bij komen. En verlaat het mij niet, ik zal het gewisselijk verlaten en eeuwig vaarwel zeggen.
Zal ik mijn hart geven aan mijn man, mijn vrouw, mijn kinderen? Ik moet hen verliezen, of zij mij; alle vlees is als gras, en hoe meer mijn genegenheden er aan verkleefd en in vergroeid zijn, hoe smartelijker het zal zijn daarvan los te komen.
Zal ik bedroefd of blijde zijn, naardat de wereld mij stuurs aanziet of toelacht? Alles is toch veranderlijk; die heden vrienden zijn, worden morgen vijanden; die heden vijand is wordt morgen vriend. De gedaante van alle dingen gaat voorbij; mijn ziel walgt van het veranderlijke, en kiest de eeuwige, drie-enige Verbonds-God, Die in alle veranderingen van de geschapen dingen Dezelfde blijf, heden, gisteren, en tot in eeuwigheid."
Zo lang de ziel door geloof niet hiertoe komt, is zij zeer ongelukkig, en wordt naardat het veranderlijk schepsel verandert, ook veranderd en bewogen in de gestalte van zijn gemoed. Ja hij, die deze werkzaamheid van het geloof niet enigermate kent, is aan een baar der zee gelijk, nu eens verrukt in blijdschap, dan wegdruipende in treurigheid; nu krachtig in de uitlatingen van liefde, dan met toorn en wraak woedende; nu zich zegenende, dan over zijn lot murmurerende. O, de Godzaligheid leert vergenoeging in alle toestanden. En hij, die boven al het zicht-, voel- en hoorbare eindigt in de onveranderlijke Jehovah, heeft groot gewin, lerende in alle staten en toestanden vergenoegd te zijn. Gelukkige Paulus! Die zoveel daarvan door het geloof geleerd had.

C. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zo verre het alleen door het geloof is, dat men op een zaligmakende wijze leert zien, dat de wereld, en alles wat er in is, op zijn allerbest genomen, slechts een ijdel en kwellend goed is, naar de getuigenis van Salomo: *Alles is ijdelheid en kwelling van de geest*, zegt de Prediker; en dit vooral geeft een uitnemende overwinning over de wereld, als men bevindelijk leert, dat naarmate het vermogen vermenigvuldigt, de smarten vermenigvuldigen; dat elke roos, hoe schoon en aangenaam ook, al haar stekelige doorntjes heeft; en dat er niets is, dat aan alle kanten gelukkig is. Hoe meer integendeel van God en Zijn gemeenschap genoten wordt, hoe zoeter en aangenamer deze bevonden worden; ja, al de paden van de weg van het verstand zijn vrede, enkel vrede voor diegenen die er in wandelen. Dit maakt, dat men zo tevreden wordt met zijn eigen toestand, dat men de staat van een ander niet begeert, nog benijdt; en dus wordt de begeerlijkheid van de ogen en de grootsheid van het leven grotelijks gedood, en de gelovige ziel een overwinnaar over de wereld gemaakt.

D. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het door deze genade is dat de ziel gebracht wordt tot het zien van de Onzienlijke. Een doorluchtig voorbeeld hiervan vinden wij in de oefening van Mozes' geloof; hij overwon de wereld, Egypte verlatende, zonder vrees voor de toorn van de koning: want hij hield zich vast als ziende de Onzienlijke. Het is de eigen natuur van het zaligmakend geloof, dat het onzichtbare voorwerpen zienlijk maakt, in het eerste vers van dit hoofddeel, Hebreeën 11. Trouwens, naarmate dat de heerlijkheid Gods gezien wordt in het aangezicht van Christus Jezus, naar diezelfde mate wordt de ziel naar Gods evenbeeld veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als door des Heeren Geest. Ziet iemand sterk op de zon, hij is niet in staat, om te zien datgene, wat rondom is; dat is waar in het natuurlijke, maar vooral in het geestelijke, en dus kan de ziel van Asaf de taal spreken: *Wien heb ik nevens U, o God! in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde!*

E. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint in zover de ziel door deze genade de goederen van het genadeverbond in derzelver eigen aard, eigen natuur en waarde kent boven alles. Hierdoor ziet de ziel de uitnemende voorrechten, waartoe zij verwaardigd is geworden, en zij ziet, dat alles wat zij uit dat Verbond geniet, gekocht en verdiend is door het bloed van het eeuwige Testament, Dit is de drangreden van het geloof tot overwinning van de wereld, 1 Petrus 1:18,19, dat, vermits zij niet door vergankelijke dingen van hun ijdele wandeling, maar door het dierbaar bloed van Christus verlost zijn, zij in vrede leven. En Rom. 12:1, hun ziel en hun lichaam beide Gode opofferende tot een welbehaaglijke offerande, welke de redelijke godsdienst is, om dankbaarheid te betonen vanwege zulk een groot goed, als God geeft in het Verbond.

F. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint in zoverre de ziel hierdoor al haar rijkdom, haar vermaak, haar verkwikking en heerlijkheid stelt in de betrekking, die zij tot God heeft. De ziel zit dikwerf neer en vraagt zich af: Zijn mijn geboorte, mijn familie, mijn schoonheid, mijn verstand, mijn rijkdom, mijn verhevenheid en ereambten boven anderen datgene, waarnaar ik mij schat? En dan kan zij zich ruim opheffen boven het stof en uitroepen: "Zo dwaas was ik wel voor dezen, maar nadat God mijn ogen door zaligmakend licht bestraald heeft, schat ik dat als een enkel niet; mijn Jezus is mijn eer, mijn kroon en mijn heerlijkheid; ik verkies de zalige betrekking boven alle die van de koninkrijken van de ganse wereld; alles is mijn, want ik ben Christus' eigendom en Christus is Godes; en die maakt, dat ik naar de vleespotten van Egypte niet hunker." O! de ogen, die de zaligheid hiervan zien, zullen niet weer terugzien.

G. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre deze genade de ziel leidt tot de fontein van volzalige vertroosting, welke een wijn is, zo aangenaam, als iemand die proeft, dat men niet terstond naar de oude zal verlangen, maar betuigen: "Hier is mijn troost, mijn blijdschap en verheuging; al het andere is mijn kostelijk hart niet waardig."

H. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het de zielen doet reikhalzen naar de volzalige genieting van God in alle eeuwigheid in de hemelen. Dit was het, dat Abraham en de andere aartsvaders hier deed leven als vreemdelingen; zij zochten het toekomende, een stad, welke fondamenten heeft, niet met handen gemaakt, maar Wier Kunstenaar en Bouwmeester God is, Hebr. 11:10. Wie in waarheid door geloof op reis naar de hemel is, ziet alles aan slechts als in het voorbijgaan; hij houdt zich niet op, maar is jagende naar de prijs en het wit van de roeping van God; hij legt alles af wat hem beletten en belemmeren zou en maken, dat hij in zijn loop zou bezwijken of vertragen. Zijn lust is van deugd tot deugd voort te gaan, totdat hij in Sion komt, de plaats, waar al de heiligen elkander ontmoeten zullen; nooit zag iemand de heerlijkheid, die daar boven zal genoten worden, of het deed hem verlangen en hijgen om met Christus te zijn, hetwelk hem verre het beste is.

I Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het hierdoor is, gelijk de Apostel betuigt, dat de gelovigen alrede gezet zijn in de hemel met Christus Jezus, zodat zij gelijk de arenden zijn, wier nest in de hoogte is. En van een hemelse oorsprong zijnde, verheffen zij hunne harten in de wegen des Heeren. Het is de rechtvaardigen blijdschap, wèl te doen.

J. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint in zoverre het hierdoor is, dat de ziel lust heeft, haar hoofd Jezus Christus in alles gelijk te zijn. Was Hij een Man van smart, had Hij geen plaats om ergens zijn hoofd neer te leggen, zo wil de ziel door geloof niet alleen de wereld missen, maar de beroving van haar goederen met blijdschap ondergaan; en kiezen zelfs verdrukte godzaligheid boven een zoon van Farao's dochter genoemd te worden, Hebr. 11:24.

K. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, overmits het hierdoor is, dat de ziel al wat de wereld aanbiedt, verfoeit: *Al gaf iemand mij al het goed van zijn huis voor deze liefde, ik zou het ten enenmale verachten.*

L. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het hierdoor is, dat de ziel uitgerust wordt met allerlei genade, om haar tot strijd tegen de wereld en alles wat daarin is, bekwaam te maken, het geloof steeds oefenende, om uit Jezus' volheid genade voor genade te ontvangen.

M. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre de ziel, die in de strijd afgemat is, door het geloof krachtig bemoedigd wordt. Het geloof gaat tot God en roept: *O Heere, in ons is geen kracht, maar ons oog is op U.* En dus vindt de vermoeide kracht, en de sterkte wordt vermenigvuldigd aan die, die geen krachten hebben: de zwakke wordt als David, als een paard van Gods majesteit in de strijd; zodat zij overwinnaars gemaakt worden door de overwinning, die Christus hun geeft.

N. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre hetzelve het gevaar van dezulken doet zien, die zich in de wereld wikkelen, dat zij in vele strikken vallen, en schipbreuk lijden van hun geloof; deze taken doen hen de klippen, waarop Demas en anderen schipbreuk geleden hebben, mijden, opdat zij zich onbesmet zouden bewaren.

0. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre de gelovige door kracht van het geloof de overwinning over enig ding vervolgt en tot zijn voordeel gebruikt, om zijn ziel in de strijd te ondersteunen en te bemoedigen, dat die God, Die hem geholpen heeft, hem nog helpen zal, en maken, dat zijn handen zo ten oorlog geleerd zullen worden, dat een stalen boog daardoor in stukken gebroken wordt. En zeker, dit is een voornaam werk van het geloof, dat uit de voorgaande dingen besluiten trekt van de goede uitslag van het toekomende. Wist een ieder dit door het geloof te doen, men zou moed houden in de hitte van de strijd.

P. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre het hart met zonderlinge blijdschap en vergenoeging vervuld wordt wanneer een enige lust ten onder wordt gebracht. O, dat is groter dan het overwinnen van koninkrijken, in het oog van de ziel: het doet haar God loven, dat Hij haar verlost heeft uit de hand van zulk een vijand, die zo nabij lag en gedurig overrompelde.

Q. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, voor zover de verborgen listen, lagen en bedrog van de wereld hierdoor ontdekt worden en de ziel dus steeds waakzaam en nuchter op haar post blijft, opdat zij niet ter enige tijd overrompeld zou worden.

R. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, in zoverre de gelovigen hierdoor op een gelovige wijze al die vrienden van de wereld, die nog in het hart

schuilen en met de wereld samenspannen, brengen tot God, opdat dezelve gedood en zij van al hunne vijanden verlost mogen worden, om de Heere zonder vreze te dienen.

S. Het geloof is de overwinning, die de wereld overwint, gevende juist, gelijk Simson, de laatste kronende en overwinnende slag aan de wereld, als het ophoudt en in aanschouwen veranderd wordt: wanneer de ziel volmaakt wordt in heiligheid, en terstond overgaat in de heerlijkheid, om met Gods beeld verzadigd te worden tot in eeuwigheid.

B. Toepassing.

Waarin twee zaken begrepen worden.
A. De grondslag.
Wij hebben, mijne geliefden! naar de mate van het licht, hetwelk ons de aanbiddelijke God geschonken heeft, naar de bevinding van de vromen en volgens Gods onfeilbaar Woord, waarop alle bevinding steunen moet (want indien dezelve naar deze regel niet is, dan is er geen dageraad in) van de geboorte uit God gesproken, en aangewezen, dat elk die uit God geboren is, door het geloof de wereld overwint. Wij hebben het nodig en dienstig geacht, op de verklaarde waarheden te laten volgen, een uitvoerige toepassing naar de aard van de zaken, die zo gewichtig en van zulk een eeuwig belang zijn, opdat uw gemoederen des te beter bij deze stukken mogen bepaald worden.

B. Praktikale gebruiken.
A. De noodzakelijkheid van de wedergeboorte blijkt klaar, namelijk, dat niemand, hoog of laag, rijk of arm, dienstbare of vrije, verstandig of dwaas, ooit deel zal hebben aan Gods koninkrijk, aan de genade hier of aan de heerlijkheid hiernamaals, of hij moet wedergeboren worden.
Deze noodzakelijkheid blijkt:
a. Er zijn slechts twee staten, waarin de nakomelingen van Adam zich bevinden, een staat van vriendschap of van vijandschap met God, een zaligmakende of een verdoemelijke staat. In één van beiden bevindt zich elk onzer. Het menselijk geslacht verdeelt zich in twee ranken: de ene is een rank van de ware wijnstok Christus Jezus, is in de Geest en wandelt naar de Geest; de andere is een rank van de wilde olijfboom, is in het vlees en wandelt naar het vlees, Joh. 15:5; Rom. 8:1, 9; 11:17. De ene wordt licht genoemd, de andere duisternis, Ef. 5:8. Gij, die eertijds duisternis waart heeft Hij geroepen tot zijn wonderbaar licht. *Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere.* De een is een kind des toorns, de ander een kind Gods; daar is geen middenstaat.
Alle gelovigen, de gekrookte rietjes en glimmende vlaswiekjes zowel als de sterkste ceders van Libanon. Thomas, die niet geloven kon zonder zien, zowel als Abraham, die geloofde zonder wankeling, zijn in de staat van leven en vriendschap. Daar integendeel, de zedelijkste zowel als de goddelooste, de jongeling met al zijn deugden, zowel als Judas met zijn hemeltergende zonden, in de staat van de dood, in de staat van vijandschap zijn. Alle mensen zijn, vanwege de verscheidenheid der staten, òf voorwerpen van Gods liefde, òf van Zijn haat; hetwelk veronderstelt, dat de een boven de ander iets bezit of iets heeft en dat is deze wedergeboorte, waarin God zijn eigen beeld in het hart, en zijn wet in het binnenste legt en opschrijft; waaruit dan klaar blijkt de noodzakelijkheid van de wedergeboorte, want volgens Rom. 8: 8 is het: Die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen.

b. Deze wedergeboorte is noodzakelijk, zal men in Gods koninkrijk ingaan, vanwege Adams val en de gevolgen van die val voor al zijn nakomelingen, 1 Kor. 15:22: *In Adam zijn allen gestorven;* Rom. 5:19: Door de ongehoorzaamheid van deze ene, zijn velen tot zondaars gesteld geworden. Van Adam, als een overtreder van Gods verbond, door zijn moedwillige ongehoorzaamheid, erven al zijn nakomelingen een tweeërlei schuld: een *toegerekende,* waardoor ieder onder Gods toorn en vloek opgesloten is, ja de ganse wereld voor God verdoemelijk is; en een *inklevende* schuld, waardoor een ieder mist de oorspronkelijke gerechtigheid, Gods beeld, bestaande in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, hebbende het tegenovergestelde daarvan in zijn hart, zijnde een beelddrager van de duivel van de baarmoeder af aan.

a. Er is in de mens een onbekwaamheid van nature tot het goede, hetwelk Gode welbehaaglijk is; de kinderen van Adam zijn van nature verzonken in een diepe duisternis, hebben verkeerde en vleselijke begrippen van alle goeds. Paulus beschrijft de mens, Tit. 1:16: Dat hij is gruwelijk en ongehoorzaam, en tot alle goed werk ondeugende. Efeze 4: 22: De oude mens is verdorven, door de begeerlijkheden der verleiding. Rom. 7:14: Hij is vleselijk en verkocht onder de zonde.
b. Daar is een onwilligheid tot het goede. O, wat bespeurt men een afkerigheid, een verdrietelijkheid, om aan God te denken, van Hem te spreken en te horen spreken; maar een gereedheid, van de eerste tijd af aan, tot ondeugd, zonde en boosheid. Waarom Job met recht de mens bij het veulen van een woudezelin vergelijkt, Job 11:12.
c. Waarbij nog komt de volkomen onmacht van de zondaar, in zonden dood; het is hem onmogelijk goed te doen. Is dit nu zo door de val van onze eerste voorouders, het is gewis noodzakelijk dat de zondaar een nieuw leven ontvangt, zal hij gemeenschap met die God hebben, Die geen gemeenschap kan hebben met de werkers der ongerechtigheid.

c. Hieruit vloeit onze derde stelling, namelijk, dat deze wedergeboorte, in het algemeen, in alle tijden noodzakelijk is voor alle mensen: voor koningen zowel als voor bedelaars, voor werkheiligen zowel als voor zondaars; voor jongen zowel als ouden, voor vrijen zowel als dienstbaren. Indien iemand in Christus Jezus is, hij is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden. Die in Christus Jezus is, heeft het vlees gekruisigd met deszelfs lusten en begeerlijkheden. Van dezelfde inhoud was de moederbelofte, dat er vijandschap tussen het vrouwenzaad, Christus en de slang zijn zou; het is ook noodzakelijk dat allen, die in Christus zijn, hetzelfde hebben; daar moet één natuur, één aard, recht strijdig met de slangenaard zijn; daarom vind ik, dat wolven lammeren worden, Jesaja 11:6.

d. Hier volgt, ten vierde, dat het onmogelijk is voor iemand van een bedaard verstand en bezadigd oordeel, om te begrijpen, hoe God iemand zonder deze verandering gelukkig zou kunnen maken.

a. Het zou strijden tegen Gods heiligheid, iemand een inwoner van de hemel te maken en een innige liefdesgemeenschap met Hem te oefenen, die geen genade en gelijkvormigheid met Hem had Er kan geen gemeenschap zijn tussen licht en duisternis, tussen God en Belial, tussen tegenstrijdige naturen. God kent de weg der rechtvaardigen; maar de weg der goddelozen zal vergaan, Ps. 1:6. Want de Heere is rechtvaardig, Hij heeft gerechtigheden lief; Zijn aangezicht aanschouwt de oprechte, Ps. 11: 7. Zonder heiligmaking zal niemand God zien, Hebr. 12:14.
b. Het zou strijden met de Goddelijke wijsheid, om iemand, die zijn kind was, terzelfder tijd een kind van de duivel te laten blijven; het zou niet betamelijk zijn,

iemand voor zijn kind te houden, die de aard van de duivel voor wat betreft boosheid en afkerigheid bezit. Het zou te vergeefs zijn, dat iemand zou denken: God zal alsdan zijn aard veranderen; O neen! God heeft de tijd gesteld, om deze verandering te ondervinden, niet de eeuwigheid; zoals de boom valt door Gods onveranderlijke wil, zo zal die ook blijven liggen.

e. De wedergeboorte is noodzakelijk, opdat het einde van Christus' lijden en voldoening niet ten enenmale te vergeefs zijn zou.

a. *Christus is gekomen, opdat Hij van zonden zaligen zoude.* Te zaligen van zonde is meer zijn werk, dan te bevrijden van de hel; Matth. 1:21: Want Hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden. Het is wonderlijk, dat er niet uitdrukkelijk staat, ofschoon het er ook in opgesloten ligt: Hij zal ze van de hel bevrijden; maar: Hij zal ze van hunne zonden zalig maken, dat is van de oorzaak der eerste, en dan van het gevolg der laatste; van de duivelse zondige natuur, en dan de helse straf der zonde; het zou niet met de voortreffelijkheid van een volmaakte Borg overeenkomen, alleen de vergeving te verdienen, zonder de natuur te heiligen. Ziet, om dit te bevestigen, Tit. 2:14: Die Zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid. Hiertoe is de Heere Jezus ook opgestaan, Col. 2:12, 13, om ze tot een nieuw leven op te wekken.

b. *Christus is gekomen om de werken van de duivel te verbreken,* 1 Joh. 3:8. Wat werken zijn deze nu, dan de zonden en de ellende, die er op volgen? Was de zondige natuur niet verbroken, het rijk van de duivel zou geheel blijven; want ellende volgt de zonde, even gelijk de schaduw het lichaam volgt. Hoe zou de Zaligmaker zegepralen, als Hij de duivel niet van zijn troon afbonsde, de scepter in de ziel zwaaide, en deze sterke van zijn vaten beroofde? Maar dit geschiedt in de wedergeboorte, en zonder die ook niet.

c. Christus is gekomen om de zondaar tot God te brengen, 1 Petrus 3:18: *Want Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.* Het was niet om tot God te brengen, overtrokken met zijn zondige en heersende verdorvenheden, die de reden waren; maar in de gestikte klederen van het heil: ik meen, met een nieuwe natuur, welke Hij in deze geboorte mededeelt, ten einde de ziel bekwaam te maken, om met God gemeenschap te oefenen; en daarom moet ik zeggen, dat diegenen, die de zaligheid verwachten, ofschoon hun natuur niet veranderd wordt, Jezus tot een dienstknecht van de zonde stellen, hetwelk een lastering zijn zou.

d. Het einde, waarom de Heilige Geest komt, bevestigt de noodzakelijkheid van de verandering. De Geest komt niet in de doodsbeenderen van Ezechiël, om ze dood te laten blijven, *maar om ze levend te maken.* Daarom zegt Paulus: De Geest maakt levend. En in dit opzicht zijn nadrukkelijk de woorden van Paulus aan Titus, hoofdstuk 3:5, dat wij zalig worden door het bad der wedergeboorte, en de vernieuwing van en door de Heilige Geest.

B. Gebruik van onderzoek.

Is de wedergeboorte zo noodzakelijk, dat het onmogelijk is, zonder wedergeboren te worden in Gods koninkrijk in te gaan, dan volgt het, dat het ieders plicht is, zichzelf te onderzoeken en te beproeven, of hij waarlijk deel aan deze zaak heeft, 2 Kor. 13:5: *Onderzoekt u zelf, of gij in het geloof zijt; beproeft u zelf. Of kent gij u zelf niet dat Jezus*

Christus in u is? Tenzij dat gij enigszins verwerpelijk zijt. In dit toe-eigenend gebruik zal ik met uw christen-aandacht spreken:

a. Van het onderzoeken van zichzelf. Het is: Onderzoekt u zelf, of gij in het geloof zijt; en waaromtrent:
A. In aanmerking komt de noodzakelijkheid van het zelfonderzoek, namelijk, van het nagaan van zijn hart, volgens Gods Woord, om in de vreze Gods, zich bij de bijbelse kenmerken van genade neer te leggen en te zien, of de gestalte en werkzaamheden in de ziel alzo bevonden worden. Deze noodzakelijkheid zal uw aandacht uit de volgende gronden blijken:

a. Christus heeft dit in al Zijn redevoeringen aangedrongen, als een stuk van de uiterste noodzakelijkheid. In Matth. 13 vinden wij de eerste gelijkenis of parabel, die Jezus uitspreekt, in welke Hij dit ten zeerste aandringt, vs. 9: *Die oren heeft om te horen, die hore.* Dit onderzoek, ofschoon zij met de uiterste aandacht naar Jezus luisterden, was noodzakelijk; want weinigen ontvingen het Woord recht. Wij lezen ook van tweeërlei bouwers, de een op het zand, wiens gebouw scheurde. En hoe vreselijk zal de scheur en breuk zijn, van God door alle eeuwigheid gescheurd te worden, ofschoon men meende vast te staan; de andere, die op een rots bouwde, die bleef. Is dit nu zo, dat Jezus dit boven alles aangedrongen heeft, het moet ten uiterste noodzakelijk zijn.

b. Het is noodzakelijk, overmits de arme mens zeer licht in deze kan mistasten. Want er is zoo veel vertrouwen in zichzelf en de middelen, en de arme mens is zo vol eigenliefde, dat hij zich zelf gemakkelijk inbeeldt te zijn, hetgeen hij inderdaad niet is. Vraagt het wie gij wilt, elk vertrouwt dat hij wedergeboren is, deel aan Christus heeft en in de hemel zal komen; waar komt het anders vandaan, dat wij ons niet getrouw bij de kenmerken van vrije genade neerleggen; men is gelijk de Joden, Rom. 2:17, in de wet berustende, en steunende op uitwendige deugden, en kerkvoorrechten, zonder een verandering van staat, en daarom mogen deze woorden met k a p i t a l e l e t t e r s op ieders hart geschreven worden en in de mond besterven: ONDERZOEK U ZELF NAUW, JA ZEER NAUW!

c. Het is noodzakelijk, vermits het bedrog aangaande zijn zielstoestand zeer gevaarlijk is. O, hoe waren de dwaze maagden vol van beroering! Zij hadden haar lampen, olie in hun lampen, gingen de bruidegom tegemoet; nochtans vonden zij de hemel gesloten en hoorden: Gaat heen, Ik ken u niet! O, welk een levendig bedrog is dat! O, wat maakt het een hel in de hel! Hoe zal zulk een uitroepen: "Was ik in andere zaken zo omzichtig, en in deze, van zulk een belang, zo los, had ik het maar tot de toets gebracht, wie weet of ik niet ontdekt zou zijn geworden!"

d. Het is zeer noodzakelijk vanwege de moeilijkheden, die zich voordoen bij allen, omdat de mens bevreesd is, om op de pijnbank bij zichzelf gezet te worden; maar vooral de zaak zelf, vanwege de grote overeenkomsten tussen nabijkomende en ware gelovigen. De nabijkomende hebben blijdschap, zij hebben ook hun droefheid, zij ondervinden enige smaak in het Woord; en dat ondervindt nu een waar begenadigde ook. Om nu aan te tonen waarin het verschil zit, dat is moeilijk, en nochtans het verschil tussen beide is zo groot, als tussen licht en duisternis.

e. Het is noodzakelijk zichzelf te onderzoeken, vanwege de grote voordelen, die iemand uit de praktikale kennis van zijn staat heeft.

1.) Dan zal men zien, dat al zijn vorige kennis niets is geweest; ten aanzien hiervan ziet iemand, die door onderzoek tot de praktikale kennis van zichzelf komt, dat alles, wat hij wist, slechts was als in een droom; maar nu ziet hij het beeld van de zaken. En o, hoe vertroostend moet dat voor een ziel zijn, indien zij op goede gronden kan bespeuren dat God in haar werkt!
2.) Die deze ondervindelijke kennis heeft, diens hart is een afschrift van de Bijbel; hetgeen hij daar leest, dat ondervindt hij in zijn hart, en hetgeen hij in zijn hart ondervindt, dat leest hij in het Woord. David in zijn Psalmen en Paulus in zijn brieven, zeggen die mens, wat in zijn hart is, gevoelende zijn verzoeking, makende zijn tegenwerpingen, aanwijzende de weg van zijn reddingen: O, hoe Goddelijk en tot bevestiging moet dit zijn!
3.) Daar deze praktikale kennis door onderzoek komt, is het een krachtig middel, om het hart aan alles te doden. Het is niet de letterkennis, maar hartondervinding, die de ziel aan alles zal doden. Het kan zijn, dat gij veel doet, veel van Jezus kunt spreken, maar nooit worden de genegenheden afgetrokken van zaken, of zij moeten overstort worden door genade. Hoe zoet zegt Paulus: *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij*. De liefde tot de wereld kan bestaan met uitwendige voorgeving, maar niet met hartenwerk. Aristóteles zegt van de windhonden dat zij niet kunnen jagen in velden, waar veel welriekende bloemen zijn. Gij kunt nooit de reuk van Christus' kostelijke oliën ruiken, of het hart zal terstond aan alles buiten Jezus sterven.
4.) Hierdoor geniet de ziel de ondervindende zoetigheid, die er in de genademiddelen is; terwijl anderen gelijk Barzillaï, doof en smakeloos zijn, geen smaak in Davids onthaal, noch aangenaamheid in zijn muziek vinden: Dezulken, die ondervindelijke kennis hebben onder de middelen, bevinden dat Christus' oliën in hen uitgestort worden, zodat zij als maagden Hem liefhebben. Zij denken: hoe is het mogelijk, dat de leraar juist mijn gestalte kent, mijn begeerte en toestand voortbrengt, spreekt van zaken, waarvan ik ondervinding heb? En zo wordt de kerk tot een Bethel, het doet naar de middelen verlangen, en Gods woning liefelijk achten.
5.) Hierdoor wordt de ziel afgetrokken van de kittelachtigheid in het gehoor, en van onnodige verschilstukken omtrent het werk der genade. Ik heb van een oude schrijver gelezen, welke zei: "Dat zo lang de Christenen zich gedurig bij de kenmerken van genade kwamen neer te leggen, en elk zich bij zijn hart hield, er vrede was; maar opgeblazen geworden zijnde, dit verzuimende, er velen in de Kerk waren ingeslopen, die uren en dagen over het geloof twisten, en geen aasje daarvan in hun harten hadden."
6.) Eindelijk, dit onderzoek na te gaan, en te bevinden van Gods eigen werk in het hart, zal dezulken in alle gevaren standvastig tot de dood toe maken; daar anderen, die wat schijnwerk hebben, als er verdrukkingen komen, verdorren en afvallen, overmits zij geen wortel in zich hebben.

b. Eer ik overga, om de zaken, waaraan iemand zich beproeven moet, voor te dragen, zal ik op uw vragen in het kort antwoorden:
aa. Vraagt iemand naar de wijze, hoe God een ziel komt te bevestigen? Ik antwoord:
1) Door een diepe vernedering en verootmoediging over de zonde, in het ware gevoel en gezicht daarvan; het zijn alleen dezulken, die rust zullen vinden. Maria hoorde, dat haar zonden haar vergeven waren, toen zij Christus' voeten met haar tranen afwies; de ziel moet barensnood hebben, eer Christus daarin geboren wordt; eerst

een geest van de dienstbaarheid, daarna een Geest tot aanneming tot kinderen: dit is Gods weg.

2) Door veel tobben en twijfelingen. Gewoonlijk wordt de rechte verzekering bestreden en aangevallen aan alle kanten; de duivel is er als het ware bij tegenwoordig; en ofschoon ongeloof geen kenmerk van geloof is, nochtans is er reden, om te denken, dat dit geloof niet recht is, hetwelk aan geen bestrijding onderworpen is. Ik vind het zo: *Kom mijn ongeloof te hulp!*
3) Door veel te ondervinden van de vurige pijlen en aanvallen van de satan. Jezus Zelf heeft die gehad. Zijn navolgers zullen ze ondervinden; het is niet een Egyptenaar, maar een waar Israëliet, die Faraö onderdrukt.

bb. Vraagt iemand: hoe zal ik mijn ziel tot recht onderzoek brengen? Ik antwoord ook maar zeer in het kort:

1) De ziel moet er een gezette tijd toe stellen, waarin zij de ruimte van tijd heeft, om zich lang in dit werk te kunnen ophouden, om alles te overwegen naar de eis van de zaak, wetende, dat dit werk van meer belang is dan duizenden van werelden tot zijn eigendom te hebben; niemand zal er berouw van hebben, enige jaren hieraan besteed te hebben. Het is een wonder van godsdienstige mensen, dat zij nu en dan uren met vermaak kunnen doorbrengen in het lezen van het Woord en andere goede schrijvers, en nochtans bijna nooit twee minuten of een half kwartier in het onderzoeken en beproeven van zichzelf.
2) Gelijk de ziel zich tijd moet gunnen, zo moet ze ook stilte hebben; elk mens, die met zijn hart omgaat, moet belijden, dat hetzelve is als een vogel, huppelende van de ene tak op de andere, zwevende op en over duizenden van ijdelheden, vol van losse, ongegronde gedachten en loutere inbeeldingen; derhalve moet men, wil men de zaak nauwkeurig nagaan, alle, zelfs de minste gelegenheid mijden, opdat de ziel standvastig mag zijn.
3) Hier is nodig een zeer ernstige worsteling en aanhouding bij God in gebeden en smekingen, uit de grond van het hart voortkomende, opdat God de ogen moge ontdekken en zijn licht en zijn waarheid uitzenden; en deze als een licht op zijn pad en een lamp voor zijn voet mogen zijn, om gedurig zichzelf in dit werk daarnaar te gedragen en bezig te houden. Want het moet in dezen gedurig gaan, niet naar de kentekenen, die deze en die, hetzij leraar of anderen, opgeven, waarin de beste zou kunnen mistasten, maar naar de wet en getuigenis; indien zij niet daarnaar spreken, dan is er geen dageraad bij.
4) Die hierin recht met zichzelf te werk wil gaan, moet zich roepen, alsof hij was voor Gods onfeilbare vierschaar daar alles toegaat zonder de minste schijn van aanneming van persoon of zaken; of het moet de toets kunnen doorstaan en zwaar genoeg bevonden worden in de schaal van het heiligdom. Dit is nu niet wat iemand voorgeeft, of waarvan hij spreken kan, alsof het met een engelentong was; maar, die in Christus is, is een nieuw schepsel: het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden; het moet blijken in het hart, in de uitgangen van hetzelve, in de omzettingen van de genegenheden, en in de wandel, waarin de oprechte pogingen zijn, om alles te doen uit God, door God en tot Gods eer.
5) Die in dit werk niet wil mistasten, moet de uitspraak, welke het Woord over zijn persoon, staat en werk geeft, aanmerken, dat het is de uitspraak van God, als de rechtvaardige Rechter van hemel en aarde, in Zijn vierschaar zittende en vonnis gevende, want de uitspraak in de vierschaar van het Woord is niet onderscheiden van de uitspraak in Gods vierschaar, maar dezelfde als deze.

6) Die recht hierin te werk wil gaan, moet zijn hart zien te brengen onder ontzag voor Gods hoog geduchte majesteit, alomtegenwoordigheid en alwetendheid: want anders zal men zichzelf zeer licht kunnen laten misleiden door zijn eigen bedrieglijk hart; terwijl men integendeel, wanneer dit op het hart ligt, beeft voor Gods hoogheid en ontzaglijkheid.
7) Die in dit werk niet misleid wil worden, moet onpartijdig en onzijdig zijn; om zo te spreken, als schoon papier; het moet hem alleen te doen zijn, dat de waarheid van zijn staat hem ontdekt mag worden. Velen beginnen dit werk niet onzijdig, daarom, een bedrogen hart leidt hier ter zijde af; daar zijn er die het beginnen met vast te stellen, dat zij geen genade hebben, en zij zoeken maar alles op, hetgeen hen in die gedachten zou kunnen bevestigen, zonder eens bedaard op de blijken van genade, die in hen zijn mochten, te letten, en dus is hun besluit dikwijls verkeerd; maar anderen beginnen gelovende, dat zij genade hebben, zoeken redenen op, hoe gegrond of ongegrond, God weet het; en slaan geen acht op de zaken, die hun onweersprekelijk hun genadeloze staat zouden kunnen bewijzen; zij voeden zich met as, zij hebben een leugen in de rechterhand, en God moge het verhelpen, zij zijn ongenaakbaar en onvatbaar voor de overtuiging.
8) Eindelijk de onderzoeker, al het voorgaande nauwkeurig in acht genomen hebbende, moet letten op hetgeen zijn geweten hem zegt, als Gods stedehouderes, om daardoor bemoedigd of overtuigd te worden.

B. Van het onderzoek zelf gesproken hebbende, willen wij, voor zover het mogelijk is, u behulpzaam zijn in dit werk, u voorhoudende de kenmerken van deze wedergeboorte, uit Gods Woord der waarheid. In welke, - o, let er toch op! - wij uw aandacht zullen aantonen:
1. Welke de kenmerken *niet* zijn, opdat uw aandacht van de toevlucht der leugenen mag afgedreven worden, om naar waarheid te zoeken, en er dag en nacht naar te staan; alles zullen wij doen volgens de leiding van Gods onfeilbaar Woord, kort en duidelijk.

a. Allereerst, onder de kenmerken, die niet bewijzen, dat iemand wedergeboren is, is aan te merken, dat kerkvoorrechten geen vaste tekenen van genade zijn, Rom. 2:28,29: Hij is niet een Jood, die het in het openbaar in het vlees, dat is, in het uitwendige is, enz.; dat is: ofschoon gij de uitwendige voorrechten hebt, ofschoon gij de openbaring hebt, de besnijdenis, Pascha enz., indien gij geen inwendig ware verheerlijker van God zijt, het zal niets in het allerminste kunnen baten.

1) Dit zullen wij bewijzen, dat inwendige kerkvoorrechten geen kenmerken van de zaligheid zijn:

AA. Het eeuwig blijvend Woord van God leert niet alleen, dat verscheidene van deze verloren kunnen gaan, maar ook, dat zij inderdaad verdoemd worden; volgens Matth. 7:22,23, zullen er velen komen in die grote dag, zeggende: Hebben wij niet in Uw tegenwoordigheid gegeten en gedronken? Nochtans zal de Heere zeggen: Ik ken u niet; en daarom horen wij zo nadrukkelijk, dat de kinderen van het koninkrijk uitgeworpen zullen worden in de buitenste duisternis, Matth. 8:12.

BB. God stelt in Zijn Woord de toestand van zulken voor die alle deze uitwendige voorrechten hebben, indien zij de ware hartsverandering niet hebben, als niets beter te zijn dan de staat van diegenen, die ze missen: daarom zegt Jeremia, dat God hun besnijdenis voorhuid zal rekenen. Ja, daarenboven, mijn geachte lezer! leest het eerste hoofdstuk van Jesaja, alwaar Hij getuigt, een verfoeiing van alle plichten te hebben, zonder

deze. Het is wonderlijk, dat het geweten van zulke mensen, die anders niets hebben dan hun opvoeding, hun zedig leven, avondmaal gaan en hun naarstigheid onder de middelen, niet tot ontwaken komen.

CC. Eindelijk deze, die anders niets hebben, zullen niet alleen verloren gaan: maar zij zullen ondervinden, dat zelfs datgene, waar zij het op stelden, tot verzwaring van hun eeuwige pijn dienen zal. Gelijk het in enige landstreken de gewoonte is, als misdadigers verbrand worden, dat er pek en olie in het vuur geworpen wordt, opdat de pijn des te ondraaglijker mag zijn. Zo zal elke verwaarloosde leerrede, ieder onwaardig ontvangen avondmaal een helse pijn voegen bij de voorgaande dingen. Wee u, Chorazin en Bethsaïda! Het zal Tyrus en Sidon verdraaglijker zijn in de dag van het oordeel, dan ulieden!

2.) Laat het u niet vervelen, dat ik u dit voorhoud, want gaat de meesten na, zij hebben geen andere grond. En was het derhalve een voornaam stuk van Christus' redevoeringen en van die der Apostelen vanwege het vleselijk vertrouwen, dat de mensen op dat uitwendige stelden; wij moeten zeggen in navolging van hen: Al had gij dit alles, gij zijt eeuwig verloren, zonder de ware geboorte uit God.

b. Gaven en bekwaamheden, in de zaken van ware godsdienst, zijn ook op zichzelf geen blijken van ware wedergeboorte, Matth. 7:22: Velen zullen te dien dage zeggen: *Heere, Heere! hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd?* Paulus, een man, in alle opzichten begaafd, zegt: Al kon ik spreken de talen van de engelen, en ik had de liefde niet, zo was ik slechts een klinkend metaal, of een luidende schel geworden. En al ware het, dat ik de gave der profetie had, en wist al de verborgenheden en al de wetenschap; en al ware het, dat ik al het geloof had, zodat ik bergen verzetten kon, en de liefde niet had, zo was ik niets. De waarheid hiervan blijkt:

1. Omdat al deze voortreffelijke gaven kunnen bestaan op dezelfde tijd, met de werken van ongerechtigheid. Ik bid u, wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? Die uit God geboren is, zondigt niet, moedwillens en met opzet, maar wat leert de ondervinding? Dat er gevonden worden die, zulke uitnemende hoedanigheden gehad hebben, en in vele zonden leven.
2. Deze dingen kunnen tot geen onfeilbare kenmerken strekken, vermits ze uit de verkiezing niet onmiddellijk voortvloeien: maar heeft iemand het zaligmakend geloof dat vloeit uit de verkiezing voort; derhalve ofschoon zij in die grote dag zeggen: Heere! hebben wij niet zo gesproken? Zulke en zulke zaken gedaan? Zij zullen horen: Ik ken u niet; terwijl integendeel een waarachtig gelovige, hoe klein ook zijn geloof is, als het maar waar is, horen zal: Kom, gij gezegende des Vaders!
3. Zij zijn er geen blijken van; want God ziet, in het geven van deze gaven, niet op de persoon, die deze heeft, maar schenkt ze alleen tot dienst van de Kerk: zoals vele leraars grote talenten kunnen hebben, en met Bileam eeuwig verloren gaan.
4. Het blijkt uit de uitwerkingen daarvan: *De kennis,* zegt Paulus, *maakt opgeblazen, maar de liefde sticht.* Let er op, is iemand begaafd boven een ander, en is zijn hart door genade niet vernederd, dan is deze hooggevoelende, hij leeft niet in vreze; deze is heersachtig over het doen en over de gemoederen van anderen, weinig op zijn eigen hart lettende, kan de tegensprekers niet verdragen; maar de ootmoed en nederigheid zijn metgezellen van de ware genade.

Derhalve, laat niemand zijn staat gronden op een zandgrond, maar naar de ware steenrots zoeken.

c. Vele zoete bewegingen en aandoeningen van de hartstochten in heilige zaken, en oefeningen van godsdienstige plichten, zijn geen volstrekte bewijzen, dat iemand wedergeboren is. Er zijn mensen, die, als zij aangesproken worden, wenen; die onder de leerredenen vele aandoeningen van droefheid of van blijdschap hebben. Waaruit zij besluiten en vaststellen, dat zij wedergeboren zijn, en dat de Geest van God in hen werkt, en gewrocht heeft een zaligmakend werk. Ondertussen, mijne geliefden! Wij zullen uw aandacht omtrent beide tonen, dat zij niet doorgaan, maar kunnen gevonden worden bij dezulken, die nooit wedergeboren worden.

1. Betreffende het eerste, dat de aandoeningen en vele bewegingen van de hartstochten dit niet bewijzen, blijkt uit twee uitdrukkelijke teksten: In Matth. 13:20 lezen wij van de hoorders, die bij een steenachtige grond vergeleken worden; het Woord ontvangende met grote blijdschap. In Hebr. 6:5 vindt gij hetzelfde; daarom zegt Paulus: Maar, geliefden! wij hopen van u betere dingen, die met de zaligheid gevoegd zijn; terwijl hij nochtans in het voorgaande van zodanige verlichting en smaken van de kracht der toekomende eeuw gesproken had; welke dingen niet met de zaligheid gevoegd waren. Voorbeelden van zulken uit Gods Woord bij te brengen, zal onnodig zijn: elk weet, hoe Herodes het Woord met blijdschap ontving, hoe Achab, Judas, Ezau en anderen bewogen waren tot berouw, terwijl ondertussen alles zonder de genade in hen was. Derhalve zullen wij u voorhouden:

A. Waaruit zulke aandoeningen van het gemoed kunnen voortkomen:

A. De nieuwheid van de leer kan wonderbaar op de hartstochten werken. Velen gingen uit, om Johannes te horen, en verblijdden zich in zijn licht voor een tijd: maar het verdween schielijk. Velen, als een nieuwe leraar op een plaats komt, schijnen zulke aandoeningen te hebben? Dat zij rechterogen zouden willen uitsteken, geen middel verzuimen; maar de nieuwheid gaat weg, de aandoeningen verflauwen en er wordt noch naar leer, noch naar iets anders gevraagd, ofschoon die dezelfde blijft, tot een onweersprekelijk blijk, dat, welk een schone schijn enigen mochten gehad hebben, zij niet als uit en door Gods Geest voortgebracht, voortvloeien, maar alleen uit de hartstochten, vanwege de nieuwheid der zaak.

B. Uit de stof zelf kunnen de aandoeningen voortvloeien. Is het een hemelse, hartinnemende, blijde bode. Er zijn mensen, wier harten zo opgetogen kunnen worden in blijdschap, dat het onuitsprekelijk is; terwijl het horen van de helse narigheden, het lezen van de geschiedenis van Christus' lijden, van Jozefs mishandeling, vele tranen kunnen uitpersen. Ik heb gelezen van Augustinus, dat hij beleed nooit de treurige geschiedenis van beiden te lezen, of zijn hart smolt in tranen weg, ofschoon hij geen enkele traan over zijn eigen dodelijke toestand storten kon. Daarom moet iemand nauwkeurig zijn met zijn onsterfelijke ziel.

C. Het kan voortkomen door de gaven en bekwaamheden van een leraar, die dikwijls zodanig talent kan hebben, dat hij de zaken met zulk een beweeglijkheid kan voorstellen, dat de mensen daardoor aangedaan worden. Ik heb gelezen van redenaars, die door hun bijzondere talenten zodanig op de hartstochten konden inwerken, dat er terstond òf blijdschap òf droefheid bespeurd werd; en dat zulks alleen daar vandaan komt, blijkt, vermits dezelfde zaken en uitdrukkingen òf gelezen òf van een ander gehoord, geen kracht hebben.

D. Deze aandoeningen kunnen veroorzaakt worden door boze verdorvenheden; daar zijn er, die weten, dat leraars en anderen bijzonder graag zien, dat de mensen bewogen worden; zij zullen zo vele tranen storten, zo spreken uit die hoek, welke zij weten, dat aan anderen behaagt, en het hart is noch bij tranen, noch uitdrukkingen: het is maar alleen, alsof zij dachten, God en mensen te bedriegen. Leest het nadrukkelijk van het oude Israël: zij bekeerden zich, zij zochten God vroeg; iemand zou denken: nu is het beste kleed aangetrokken, en het gemeste kalf zal geslacht worden. Maar ofschoon zij dit deden, wat volgt er? Het was slechts met de lippen, hun harten waren niet recht, of eigenlijk niet standvastig, Ps. 78:34-36, Jesaja 58:2. Nu is het geen wonder, dat velen er op rusten, omdat het zo nabij komt, het hart schijnt geraakt, terwijl anderen het alleen maar in de vermogens hebben.

B. Denkt ondertussen niet, dat dit zaligmakende bewijzen zijn, dat men wedergeboren is; want

?? Zij bewijzen alleen maar, dat er werkingen van de Geest zijn, welke algemeen kunnen zijn; zij bewijzen niet, dat de Geest in u woont, terwijl nochtans een wedergeborene een tempel van de Heilige Geestes is, 1 Kor 6:19.

?? Zij kunnen alle in tijdgelovigen zijn, gelijk uit de aangehaalde teksten blijkt. 0, welk een voorzichtigheid moet dan een ziel hebben!

2. Maar gelijk deze aandoeningen en bewegingen de zaak niet bewijzen, zo is ook aan te merken, dat een arm mens zichzelf zeer bedriegen kan. Wanneer hij deze als werkingen van de Geest, met de zaligheid gevoegd, aanmerkt; want:

A. Uw aandacht moet weten, dat de duivel een nabootser van God is in zijn werkingen; daarom leren al de geschiedenissen, hoe, terwijl God Zich openbaarde aan dezen en genen, de satan even gelijke zaken wist te verzinnen. Ik zal vanwege de overvloed er slechts twee aanhalen. Was het Gods weg onder het Oude Testament, door openbaringen en mondelinge aanspraken zijn wil bekend te maken: de duivel dreef de mensen tot de orakelen, welke door Gods wonderbaar bestel ophielden, toen Gods Zoon geopenbaard werd. Was Christus bewezen Gods Zoon en de ware Middelaar te zijn, door de wonderwerken; want wat voor zaken heeft Apollonius van Thyane uitgevoerd? Derhalve, de duivel wetende, dat een verbroken hart en een verslagen geest kostelijk voor God zijn, en hij het hart niet kunnende verbreken (want dat is Gods werk alleen), geeft deze en gene dikwijls aandoeningen, die er op gelijken. Komt er licht in de Kerk, het zou te dwaas zijn, te spreken van de verdienstelijkheid van werken; daarom nu een andere weg, om van Jezus te spreken, en hoe men met Jezus moet werken Hetwelk slechts uit de begrippen en het verstand, zonder waar hartenwerk, voortkomt. Leest tot bevestiging, hoe de zeven zonen van Sceva, welke duivelbezweerders waren, ook van Jezus spraken, en zich onderwonden, om de duivelen door de naam van Jezus te bezweren, Hand. 19:13, 14.

B. Deze alle gaan over, maken geen hartsverandering, maar eindigen doorgaans in vleselijkheid; honderd tegen één, of gij zult zien, dat zulke mensen wederkeren met de zeug tot de wenteling in het slijk. Daarom, wil men met zichzelf getrouw zijn, opdat de ziel niet verloren ga, het is voor alle dingen nodig, dat men onderzoek doet en nagaat, niet alleen of wij aandoeningen hebben, maar waaruit ze voortkomen, en wat uitwerkingen van ootmoed, achterdochtigheid en vluchten tot Jezus' bloed deze hebben, opdat de zondige tranen daarin mogen geheiligd worden. Is dit er het uitwerksel van, het

spreekt dan het goede; maar is men zo weltevreden daarmee, duizend tegen één, of het hart wordt zorgeloos en buiten staat, om ontdekt te worden.

d. Nauwkeurigheid van velen in het houden van Gods geboden is geen teken, hetwelk onfeilbaar de staat der genade door de wedergeboorte bewijst, ofschoon duizenden op deze grond eeuwig verloren gaan. En het stuk, van zoveel belang zijnde, zal ik dit toelichten:

1. Dit zijn de bewijzen uit des Heeren onfeilbaar Woord. In Matth. 19:20 vinden wij, dat de jongeling, aldaar in gesprek met Christus, zegt, op Christus' raad, dat hij al de geboden moest onderhouden, en dat hij al deze dingen van der jeugd af onderhouden had. Hetwelk hij, gelijk uit de geschiedenis blijkt, in zijn oprechtheid zeide. In Hand. 26:5, vergeleken met Filipp. 3:5, vinden wij Paulus in waarheid van zichzelf getuigende en het op getuigenis ook van anderen overlatende, dat hij was een, die van de allernauwkeurigste sekte was: hij leefde als een Farizeeër dit wist elk, die Paulus kende; ondertussen achtte hij zelf dat alles niet anders dan schade en drek was. Voegt er nog maar bij de nadrukkelijke woorden van de Zaligmaker, Matth. 5:20: Want ik zeg u: indien uw gerechtigheid niet overvloediger zij dan die der Farizeeën en Schriftgeleerden, gij zult in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan. En beschouwt nu eens, wat deze al hadden: zij waren Hebreeën uit de Hebreeën, besneden ten achtste dage; zeer veel in gebeden tot zevenmaal daags toe en zelfs ter middernacht; zeer rechtvaardig omtrent hun medemens, overvloedig in de milddadigheid, het lichaam bedwingende en ten onder brengende door vele gebeden, waken, vasten, enz. Ondertussen, het is alles te vergeefs. Er moest een andere gerechtigheid zijn, waarom Jezus zegt: *Tevergeefs eren zij Mij*, Markus 7:7. En hiermede houden wij dan voor voldongen, dat de nauwkeurige gehoorzaamheid geen onfeilbare grond is, omdat deze bestaan kan, zonder ware genade te hebben.

2. Maar het zal niet ondienstig zijn, dat ik uw aandacht aantoon, waaruit het voorkomt, dat de mensen nochtans voor het grootste deel daarop steunen.

A. Uit diepe onkunde van de verdorvenheid van onzer natuur. De melaatsheid heeft niet de grootte van een speldenkop van reinheid in de ziel overgelaten. Het hart van ieder mens mag bij een kuil vergeleken worden, krielende van alle onreine gedierten. Maar omdat geen lichtstraal daarin komt, is het hart gerust. Daarom, o zondaar, beschouw uw verdorven toestand! Roep niet: *goed*, maar roep: *onrein en melaats hart, waaraan niets geheel is.*

B. Dat niet geloofd wordt, dat de eis van de wet zo gestreng is, alle gehoorzaamheid eisende of straffe des doods. De mensen zijn merendeels zo gesteld, dat zij menen zich ervan te kunnen afmaken door het verdubbelen van de plichten; naar het Woord is uit Gods mond gegaan, het zal ook niet ledig wederkeren*: Die in één overtreedt, overtreedt de ganse wet.* En: *Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in alles, wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.*

C. Dat de mens niet let op de uitgestrektheid van Gods wet. De meesten menen, dat, als aan de letter voldaan wordt, het dan genoeg is. Maar David zag wel een einde in alle volmaaktheid, doch Gods gebod was zeer wijd. Dat eiste niet alleen de geboden zaak, maar alles uit rechte beginselen tot rechte doeleinden, met al de vermogens van de ziel. Daarom is de slotsom of inhoud: *God lief te hebben met zijn ganse hart, met zijn ganse ziel, met al zijn verstand, en met al zijn vermogens*

D. Omdat de zondaar niet de weg begrijpt, langs welke God op een betamelijke wijze iemand wil zaligen. Namelijk, deze was nooit om werken als werken, maar uit

kracht van een Verbond. Nerhalve, ofschoon iemand geen erfschuld had, noch dadelijke overtreding, ja, al de geboden stipt onderhouden had, hij zou evenwel niet op grond van zijn gehoorzaamheid de zaligheid verwachten (noch uit betamelijkheid, noch uit evenwaardigheid), tenzij God in zulk een verbond met hem wilde intreden, waarin leven in doen beloofd werd.

E. Uit gebrek aan onderzoek. Onderzoekt elk zich in al zijn gedachten, doeleinde en daden, hij zou moeten uitroepen: *Reinig mij van mijn verborgen afdwalingen!*

3. Ondertussen zijn deze van alle mensen het meest te beklagen, omdat zij zo nabij komen, en nochtans is die nabijheid het beletsel. Want de noodzakelijkheid van de borgtochtelijke gerechtigheid komt niet onder het oog, terwijl deze alleen gewichtig is, om de tienduizend talentponden, die wij schuldig zijn, te betalen.

e. Inwendig gevoel van blijdschap en uitwendige voorspoed zijn geen blijken, die onfeilbaar bewijzen, dat iemand wedergeboren is. Hier zijn twee zaken, van welke wij spreken moeten:

1. *Inwendige vrede bewijst het niet,* omdat er is een vrede zonder grond, steunende enkel en alleen op inbeelding. Mij dunkt, dat Paulus deze gehad heeft, wanneer hij leefde zonder de wet; maar als die kwam, leefde de zonde, maar hij stierf, Rom.7:9. Velen menen op deze grond, dat hun staat goed is, omdat zij vrede hebben, zonder enige kwelling. Terwijl het ondertussen een groot teken is, dat de sterke, de duivel, zijn hof in vrede bewaart. Ondertussen laat ons:

A. De natuur van deze vrede nagaan.

a. Deze valse vrede is doorgaans vergezeld met grote gerustheid. Niemand leeft blijmoediger, ja sterft ook somtijds blijmoediger. Maar daar de ware vrede is, daar weet elkeen, die het ondervonden heeft, hoe bezwaarlijk het was, om daartoe te komen; hoe moeilijk het is, deze te bewaren; dat zonden denzelve verstoren en dat deze zeer veel bestreden wordt. Hetgeen nooit bij zulk een valse vrede te vinden is.
b. Deze valse vrede is doorgaans vergezeld met een inbeelding van Gods liefde tot de onderwerpen, ofschoon men deze en gene zonde aan de hand kan houden. Ondertussen is er bij ware oprechten niets, waarover zij meer bekommerd zijn, dan over Gods liefde tot hen. Zij denken duizendmaal: *Zou het ook inbeelding zijn? Zou God liefde kunnen hebben tot zulk een gruwelijke, vuile en walgelijke, als ik ben?*
c. De valse vrede is doorgaans vergezeld met een ontwijken van alle gelegenheden, waardoor hun vrede in zijn grond onderzocht zou kunnen worden, en zij er aan ontdekt wordt. Hoezeer haten zij getrouwe onderzoekers! Wat komt het hart op tegen de ontdekkende toepassingen! Hoe wilden zij niet altijd slechts bemoedigd worden! Terwijl een oprechte ziel haar zaken gaarne in de handen van God en mensen geven wil, Ps. 139:23, 24.
d. Waar dit gevonden wordt, is doorgaans veel voorgeven van zijn goed hart, van zijn nauwkeurigheid: terwijl een oprechte gedurig zo veel tekortkomingen ziet in al zijn doen, dat hij het niet eens genoemd wil hebben.
e. Deze is doorgaans vergezeld met losheid in de wandel. Hoe groter de inbeeldingen van vrede zijn, hoe losser, darteler en onbedaarder. Maar in een ware ziel iets daarvan te ondervinden, maakt omzichtig en bedaard, doet in vreze voor de Heere wandelen.

B. Dat zulk een vreedzame gestalte niet de staat bewijst:

a. Overmits deze niet uit de rechte grond voortkomt, door de Geest der aanneming tot kinderen. Maar het wordt, tegen Gods Woord in, aan de ziel opgedrongen. Vele

mensen zijn zo, dat zij, het ga hoe het ga, dit moeten hebben, en zo wordt hun geweten als met een brandijzer toegeschroeid.

b. Het blijkt, vermits dezelve niet komt volgens Gods gewoonlijke weg. Deze is doorgaans angst en bekommering, en vreze in het hart in te laten, en daarna de vrede te schenken. Maar als duizenden zich afvraagden: Is mijn vrede zó gekomen? Heb ik de droefheid en angst over mijn zonden gevoeld? Weet ik van uren en halve nachten over de zonde zo bitter bedroefd te zijn? Zij zouden het tegendeel kunnen kennen en overreed worden, dat hun vrede vleselijk is.

2. *Maar gelijk de inwendige vrede, die velen hebben, hun genadestaat niet onfeilbaar bewijst, alzo ook geen uitwendige voorspoed.* Want:
A. Zulks kan zowel een teken van Gods ongunst als van zijn gunst zijn. Abraham zeide tot de rijke man in de hel, dat hij zijn goed gehad had in dit leven. Job en Asaf zagen, hoe de ogen van de goddelozen uitpuilden van vettigheid.
B. Dikwijls zijn deze uitwendige dingen tot schade en nadeel voor de ziel, en daarom onthoudt God dezelve veeltijds aan zijn kinderen.

f. Eindelijk, om andere zaken niet op te noemen, smarten, angsten en verdrukkingen, ja het ondergaan van de dood om de waarheid, is niet genoeg. Het bewijst niet, dat iemand wederom geboren is. Ik belijd dat dit wat wonders is, maar nochtans waar. Het steunt op Paulus' leer, 1 Kor. 13:3, alwaar de Apostel zegt, *ofschoon hij al zijn goed aan de armen gaf, en zijn lichaam om verbrand te worden, en hij de liefde niet had, zo ware hij niets.* Derhalve, ofschoon zulk een totaal overgeven aan Christus en Zijn zaak goed en noodzakelijk is, dezelve kan nochtans uit verkeerde oogmerken plaats hebben.

1. Wanneer de zaken van God en wereldlijk belang overeenkomen, dan is het doorgaans zo zeer niet voor de zaak als Gods zaak, maar voor eigen belang. En in dit opzicht is men een martelaar, niet voor Jezus, maar voor zijn eigen zaak.
2. Wanneer zulks alleen maar geschiedt uit overreding van de waarheid, niet uit liefde en hartsvereniging, daar ook vele zondige mensen goed en bloed zouden neerleggen tegen de Roomsen, doch niet uit liefde tot de Hervormde waarheid, maar uit overreding van de waarheid.
3. Wanneer zulks slechts uit hoogmoed geschiedt of uit vreze, zelfs ofschoon men dwalingen heeft. Zo zijn er bijna geen sekten, of zij hebben hun martelaars. Het is dan, alsof ik iemand met Christus' apostelen hoorde zeggen: Is dit alles geen blijk van wedergeboorte? Kan men dat alles hebben, en verloren gaan? Wie zal dan zalig worden? O het is zo, mijn geliefden! De zaak is groot. Weinigen worden zalig.

b. Ondertussen zullen wij aan uw aandacht onfeilbare kenmerken van deze verandering geven uit Gods Woord.

?? Waaromtrent uw christelijke aandacht moet aanmerken, dat ze niet te hoog moeten zijn, opdat ware kleinen niet zouden neergeslagen worden. Gelijk somtijds gebeurt, tot pijniging en foltering van tere gewetens, zaken tot kenmerken stellende, die niet het wezen, maar het wélwezen van de genade bewijzen; terwijl hier de ziel wenste te weten, of zij het *wezen* van de zaak heeft, om zich naar het wélwezen uit te strekken.

?? Dezelve moeten nochtans ook niet te laag zijn, opdat nabijkomende, zij zich niet daarmee zouden vleien, en in hun bedrog gestijfd worden, waardoor zij zouden heengaan met een leugen in hun rechterhand, en een bedrogen hart hen ter zijde zou afleiden.

?? Om beide deze gevaarlijke klippen te kunnen mijden, zullen wij Gods eeuwig Woord vasthouden voor onze noordster en ons kompas. O, dan zullen wij in dit en alle andere opzichten onze weg recht houden, als wij die houden naar het Woord!

?? Wij zullen ook meer dan één kenteken voorstellen, vermits het genadewerk kennelijker is voor de ene gelovige in dit, voor een ander in een ander kenteken, gelijk wij gezien hebben voor deze. Het heeft daarom Gode behaagd het geloof onder verschillende uitdrukkingen voor te stellen, opdat een ziel, die het zo niet kent in de aannemende daad, het zou kennen zoals het is, een toevlucht nemen, een hongeren en dorsten naar de gerechtigheid.

?? *O, mocht God aan spreker en hoorders een ruime mate van zijn Geest schenken, zijn licht en zijn waarheid uitzenden, opdat die onze leidslieden mochten zijn in dit gewichtig en nadrukkelijk werk.*

a. *Gevoel en indruk van, en hartelijke aandoening over zijn gebrek, is een waarachtig teken, dat men levend is geworden, omdat een dode ongevoelig is en geen besef heeft van zijn toestand.* Bevindt gij, dat uw ellende u drukt en belast en beladen maakt, om naar hulp uit te zien? Het is een teken, dat de Heilige Geest u in zover levend gemaakt heeft, dat gij nu de dingen beseft en innige aandoeningen erover hebt.

b. *Hongeren en dorsten naar Christus en zijn gerechtigheid, welke de Heere Jezus zelf zalig spreekt, Matth. 5:6.* Omdat het niet anders is als een inzien van zijn gebrek en ontdekking van Gods Weg, om de zondaar te zaligen zonder eigen verdienste, ontstaat en bestaat in een waarachtige eenswillendheid, om door die Weg gezaligd te worden.

c. *Roepen tot God.* Want dit wordt ten eerste gezien, dat elk, die leeft, roept om de vervulling van zijn gebrek. Zodra de Geest komt, wordt de mens op zijn knieën gedreven. Hand. 9:11: Vrees niet, hij bidt.

d. Een vierde kenmerk van de wedergeboorte is, *dat zij, die waarlijk wedergeboren zijn, een nieuw hart hebben.* Gelijk wij in onze verklaring gezien hebben, dat datgene, hetwelk geboren wordt, een nieuw schepsel is. Dit kenmerk steunt wederom op Gods onfeilbaar Woord: "Indien iemand in Christus Jezus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden." Dit is ook de Verbondsbelofte, Ezech. 36: 26: *Een nieuw hart zal Ik hun geven.* Opdat nu uw christelijke aandacht dit alles in zijn aard, zoals het een kenmerk is, zou kunnen nagaan, moet gij op de zaken letten, waarin dit al gelegen is, wanneer het tot een kenmerk gesteld wordt.

1. *Die wedergeboren is en een nieuw hart van God ontvangen heeft, die heeft een nieuw inzien en gevoelen van zijn geestelijke toestand voor de Heere.* Eer God het hart vernieuwt, heersen twee zaken daarin: namelijk, onkunde, zodat de onherboren zondaar zijn nood en ellendige toestand buiten God niet ziet, verstaat noch gelooft, Joh.8:33. Daarom zou hij gemakkelijk kunnen zeggen met de Joden: *Wij zijn nooit dienstbaar geweest.* Maar behalve dit, is er ook een zeer diepe ongevoeligheid: zijn hart is uitermate boos, maar hij wordt het niet gewaar; zijn hart is trots zonder leedwezen, maar hij is zorgeloos als een die in het opperste van de mast slaapt. Maar wanneer God het hart door genade wederbaart, een nieuw hart schenkende, dan komt er terstond inzien en gevoel, en de arme ziel roept uit: *Wee mij, welk een zondig schepsel ben ik! Wat is er een zondig, boos en ongebogen hart in mij, hetwelk de Heere dreigt!* Nu zucht de ziel er onder, Ps. 38:4, beklaagt zich van harte, Rom. 7:24, en heeft een walg van zichzelf, Ezech. 36: 31.

2. *Die een nieuw leven ontvangt van God, bevindt in zich een nieuwe beoordeling.* In zijn onbekeerde staat was dit vals, ten aanzien van zijn staat en zijn wegen. Hij dacht, dat zijn staat goed was, dat hij gelukkig in de hemel zou aanlanden. Dat zijn wegen, als de wijste en geschiktste, daartoe waren ingericht. Van God en Zijn wegen dacht hij, dat die de hardste waren om te kiezen, en niet om zichzelf, maar om het einde. Doch nu is het geheel anders, gelijk met Paulus. Hij was te voren levend zonder de wet, maar als de wet komt, de zonden worden levend, maar hij sterft; het is bij hem buiten hoop, ja buiten hoop! Hij denkt nu van God, dat Hij het hoogste Goed is. O, mocht hij Hem tot zijn deel in Christus hebben! Hij denkt van Gods wegen, dat zij lieflijk zijn, en om de lieflijkheid, die er in is, is zijn hart zo hartgrondig daarmee verenigd. Zodat, ofschoon God hem verstoten wilde, hij begeert nochtans in deze weg te wandelen en God lief te hebben, al moest hij het voorwerp zijn van de Goddelijke haat. Beproeft toch u zelf!

3. *Waar een nieuw hart een kenmerk is van de wedergeboorte, daar zijn nieuwe zorgen en begeerten in zodanig een mens.* Bij de onherborenen is het: "Wat zullen wij eten? Wat zullen wij drinken? Wat zullen wij aantrekken? En hoe zullen wij onze begeerlijkheden uitvoeren?" Maar in een nieuw hart zorgt de ziel voor de ziel. Hoe roept men uit: "O, wat zal er van mijn kostelijke ziel worden? Hoe zal ik die als een brandhout uit de hel uitgerukt vinden? Indien ik Jezus niet vind, ik zal eeuwig verloren moeten gaan! Laat zij genoegen nemen in de wereld wie wil, duizenden van werelden zijn mij zo dierbaar niet als Christus. Laat anderen op hun gerechtigheid steunen, ik zie, dat ik verloren ben; ik moet barmhartigheid en genade hebben, om mij te redden en uit te helpen. En het zal een Goddelijk wonder zijn, als God naar zulk een Mefibóseth, naar zulk een dode hond ooit wil omzien." Maar de begeerte blijft: O, mocht Hij naar zulk een omzien, die naar Hem niet gezien heeft! Mocht Hij het licht Zijns aanschijns over mij opheffen! O, welk een voorrecht!" Dit vind ik overal: die Johannes hoorden, zeiden: Wat zullen wij doen? Luk. 3:10. Die Petrus hoorden, zeiden: Wat zullen wij doen? Hand. 2:37. En de stokbewaarder zegt nu tot Paulus en Silas: Wat zal ik doen, om zalig te worden?

4. *Waar God een nieuw hart geeft, hetwelk een kenmerk van de wedergeboorte is, daar zijn nieuwe beginselen, regelrecht tegen de oude beginselen in.* Wilt gij het zien?

A. Onkunde van God en zichzelf is een beginsel van het oude hart; maar nu komt in beide opzichten een kennis, Col.3:10: Aangedaan hebbende de nieuwe mens, welke vernieuwd is in kennis. Efeze 5:8: Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere.

B. Vleselijke wijsheid is ook zulk een beginsel, daar tegenover de wijsheid komt, die van boven is, die rein en zuiver is. Een wijsheid, alleen tot hetgeen goed is, 2 Tim. 3:15.

C. Een derde beginsel van het oude hart is de ijdelheid, waardoor zij op duizenden ijdelheden zwerven. Hiertegen komt de geestelijke inwendige opzettelijkheid der ziel, om zijn zaligheid uit te werken met vreze en beven voor de Heere. En andere zaken, die ik kortheidshalve niet zal uitbreiden.

5. *Waar God een nieuw hart geeft, hetwelk een kenmerk van de wedergeboorte is, is terstond een geestelijke strijd,* Gal. 5:17: Het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest tegen het vlees. Hetwelk hier gekend kan worden, behalve hetgeen wij gezegd hebben van de strijd in natuurlijke mensen:

A. In deszelfs beginsel, waaruit het voortkomt. In een natuurlijk mens komt de strijd voort uit slaafse vrees, maar in het nieuwe hart, uit inwendige liefde.
B. In de zitplaats. In een natuurlijk mens is het tussen het een en ander vermogen. Maar hier tussen het vernieuwde en onherboren deel, van dezelfde vermogens.
C. In de uitgestrektheid. Nooit was er toch een natuurlijk mens, die tegen alle zonde streed. Maar de strijd is hier tegen alle.

6. *Waar God een nieuw hart geeft, dit is een blijk daarvan, daar komen nieuwe werkingen voort, in Christus' kracht, uit liefde tot God, met ernst van de gehele ziel voor God.*
Wij zouden u andere kenmerken in overvloed kunnen geven, van het bewaren van Gods geboden, liefhebben van de broederen, enz.. Maar omdat ieder die uit de verklaarde waarheid kan nagaan, houden wij ons niet langer op, verzoekende, dat elk die kenmerken wil hebben, de verklaarde waarheden nog eens wil overwegen.

C. Wij keren ons tot u, kinderen van God, die uit God geboren zijt, om enige weinige woorden tot u te spreken, ten einde uw zwarigheden op te lossen en u op te wekken.
a. Er zijn ware begenadigden, die hun staat in twijfel trekken, omdat zij nooit, naar hun geheugen, enige staatsverandering ondervonden hebben. Dewijl nochtans het Woord van God altoos spreekt van de wedergeboorte als van het levendmaken van een ziel, die dood was in zonden en in misdaden. En dat zij andere dierbare vromen, met wie zij omgaan, horen spreken van zulk een tijd en van zulk een krachtdadige verandering; waarom zij, dit missende, besluiten, dat, ofschoon zij deze en gene werkzaamheden hebben, nochtans dat alles mis is.
Hieromtrent, als een middel tot wegneming van deze zwarigheid is aan te merken:

1. Dat elk nakomeling van Adam in de zonde dood is. Want door de overtreding van één is de zonde in de wereld gekomen, en door de zonde de dood; en de dood is doorgegaan tot allen, vermits allen in die éne gezondigd hebben, Rom. 5:12. Derhalve is niemand in een staat der genade, of Hij heeft deze verandering van staat ondergaan: Gij, die dood waart in zonden en misdaden, heeft Hij met Christus mede levend gemaakt, Ef. 2:5. Deze waarheid moet stand houden.
2. Er is ondertussen aan te merken, dat deze krachtdadige verandering meest ondervonden werd ten aanzien van gevoel, wetenschap en bewustheid, in de eerste voortplanting van het Evangelie, toen dat kwam tot een volk, zittende in de duisternis, geen licht hebbende. Het spreekt dus vanzelf, dat hun verandering groot moest zijn en zichtbaar aan hen zelf en anderen. Voegt er bij, dat zij, terstond op hun verandering, Christus en galg en rad en alle pijnigingen tegelijk moesten omhelzen. Dit wordt ook ondervonden van dezulken, die tot rijpe jaren komen, eer zij tot Godzaligheid worden bewrocht. Ook van dezulken, die zondig en God vergetende geleefd hebben. Deze weten menigmaal, wanneer en hoe het gebeurd is, dat hun harten doorpriemd zijn geworden. <aar het is geen regel voor anderen, want er worden vele Godzaligen gevonden, die dit niet weten, en die men vanwege de kracht der Godzaligheid, in hen zichtbaar, niet zou mogen verdenken.
a. Derhalve komen in overdenking dezulken, wier harten God de Heilige Geest zeer vroeg in hun jeugd heeft beginnen te buigen op een zachte, maar nochtans krachtdadige wijze en de Goddelijke vreze in te prenten, en die, door een Godvruchtige opvoeding, al zachtjes toenemen in de liefde tot God en Christus en al de heiligen. De dagelijkse ondervinding verschaft vele zulke voorbeelden voor aandachtige naspeurders van Gods wegen. En de Bijbel laat mij in deze ook niet

zonder getuigen. Jeremia, Johannes en Timotheüs waren van de buik af aan geheiligd. Trouwens, worden de jonge kinderen zalig - want het zou wreed zijn allen te verdoemen - het wezenlijke dan van de wedergeboorte moet in hun hart, op een wijze voor ons onbegrijpelijk, gewrocht worden, en dezelfde Geest kan ook deze en die op dezelfde wijze bewrocht hebben.

b. Zodat het niet aankomt op onze wetenschap van de tijd en de wijze hoe? Maar het komt voor zulken voornamelijk daarop aan, of zij de werkzaamheden hebben, die uit de wedergeboorte voortvloeien. Legt uw hart hierbij neer, onder zuchting tot God:

1. Bevindt gij niet nu en dan, dat uw hart Gode zo teer, week en gevoelig schijnt aan te hangen, dat gij meer prijs stelt op één ogenblik in zijn nabijheid, dan op duizenden werelden?
2. Bevindt gij niet, dat uw geweten u beschuldigt over zonde, die niemand kent dan God en uw ziel? Ja, dat gij nu en dan even bitter bedroefd kunt worden over hartzonde als dadelijke zonde, over zonde van harteloosheid in uw bidden, lezen en verzuim van gemeenschapsoefeningen met God, dat gij uzelf aanmerkt als een groot beest voor God?
3. Bevindt gij niet dat als de zonde met indruk op uw hart komt, gij er blij over wordt dat God ze u doet zien, dat gij ze niet tracht te verbergen; maar openlijk te belijden en te vlieden tot de volheid, die in Jezus Christus is, opdat alles mag overdekt worden, en uw geweten bevredigd op toevluchtnemingen?
4. Bevindt gij niet dat uw hart Jezus als Koning even lief heeft als Priester; dat gij Hem in dit opzicht dikwijls inroept om alles te buigen, hetwelk met Zijn wil niet overeenkomt; en dat het uw grootste blijdschap zijn zou, dat gij op een krachtige wijze van dag tot dag u naar Gods evenbeeld vernieuwd zag in kennis, gerechtigheid en ware heiligheid?
5. Bevindt gij niet dat gij een innige vereniging hebt met alle Gods geboden, om die in alles voor goed te houden en te verkiezen, en dat uw ziel hoogachting en liefde voor ware vromen heeft? Is dit alles zo, o, zoekt dan uw ziel niet langer in het onzekere te laten blijven! Maar, op grond van Gods Woord, stelt uw staat vast. Want het komt daarop aan, dat men de zaken heeft, die uit de verandering voortvloeien, ofschoon men tijd en wijze niet weet.

b. Er zijn ware begenadigden, die over hun staat twijfelen, ofschoon zij vele overtuigingen en zielsuitgangen tot Jezus ondervonden hebben, als zij zich te binnen brengen, dat zij van anderen, zowel leraren als Christenen, gehoord hebben, *dat men, als men die grote stap doet, zich moet beschouwen als onder het oog van de Rechter van hemel en aarde, als een vertoornde God, en zich moet aanmerken als buiten God en Christus, en een kind des toorns.* De ziel gaat nu haar bevinding na, dit kan ze niet bespeuren, en daarom komt zij tot het vreselijk besluit om te denken, dat alles tot nog toe slechts bedrog en inbeelding geweest is. Hierop, mijn aandachtigen! hebt gij aan te merken:

a. Dat, indien men door die grote stap verstaat, dat de ziel met bewustheid van haar geloof in Jezus overgaat, zulks in geen opzicht waar kan zijn. Want een oprechte heeft veeltijds een aanklevend geloof eer hij tot het verzekerd geloof komt. Ondertussen, hij kan zichzelf naar waarheid dan niet aanmerken buiten God en Christus, als een kind des toorns: maar hij komt en geeft zich als een zondaar en schuldige over.
b. Er is aan te merken, dat God niet bepaald heeft, dat een ziel, als zij die grote stap zal doen, zich in die tijd of te voren juist moet beschouwen buiten God, zodat dit het bepaalde voorwerp van haar aandacht wordt. Dit is geen Bijbeltaal, en derhalve

moet een ziel zich daardoor niet laten kwellen en mismoedig houden. De Bijbel spreekt niet bepaald, dat ik dat zien moet, *maar dat ik mij als een verlorene en rampzalige in mij zelf zal moeten zien.* Dat is goed, ofschoon ik, juist niet tegelijk bepaald wordt, dat ik buiten Jezus ben. De ziel, ofschoon het waar is in de grond van de zaak, denkt juist niet altijd daaraan. Wilt gij Gods Woord raadplegen, gij zult het zo bevinden, als ik zeg. Jer.3:13: *Alleen kent uw ongerechtigheid, dat gij tegen de Heere gezondigd hebt!* Opdat gij gerechtvaardigd zoudt worden?? Niets wordt daarvan gesproken. De tollenaar zegt: *Wees mij zondaar genadig!* En hij ging gerechtvaardigd naar zijn huis. De stokbewaarder zegt: *Wat zal ik doen, om zalig te worden?*

c. Derhalve laat zulk een bekommerde zich maar ondervragen, of hij zich niet als een walgelijk zondaar dikwijls gezien heeft, en of het niet zijn lust is dagelijks, wanneer hij slechts kon, als een zondaar tot Jezus te komen. Is dat zo, laat dan niemand, in wiens hart waarheid is, zich bekommeren en beroeren over dingen, die het wezen der zaak niet raken. Maar dat zijn omstandigheden, welke honderden, die in de hemel komen, niet ondervinden. Want de ziel moet alleen maar daarop het oog hebben, of zij niet zoekt te komen zonder geld en prijs, om uit oneindige genade, om Jezus' wil, geholpen te worden? Dit maakt het uit; die zo komt zal Jezus geenszins uitwerpen.

c. Er zijn vele begenadigden, die aan hun geboorte twijfelen, omdat zij nooit, voor zo ver zij weten, op de daad van het geloof de weeromslag (reflectie) op het hart ondervonden hebben, dat overstorten van hun ziel met blijdschap en gevoelige vrede. Waarom zij denken, dat zij wel van hun zijde werkzaam zijn geweest, maar weten niet, of het recht is. Waarom wij aanmerken:

1. Dat er vele gelovigen zijn, nu voor Gods troon zegepralende, die dit nooit ondervonden hebben, in die zin, waarin het dikwijls genomen wordt. Maar zijn in het geloof, op een gelovige sluitreden heengegaan. En daarom, ofschoon het een uitmuntende zaak is, blijdschap en verwijding der ziel te hebben, het missen evenwel daarvan bewijst niet, dat iemand niet wedergeboren is; want anders zouden allen het hebben en ten allen tijde.
2. Zulke gekrookte rietjes moeten aanmerken, dat de zaak, die door die uitdrukking te kennen gegeven wordt, het geloof *zelf* niet is, maar een *gevolg* van het geloof, daarmee niet altoos onafscheidelijk verbonden. Het geloof, gelijk wij uit al deszelfs benamingen hebben kunnen nagaan, is de uitgang van de ziel tot Christus, om wijsheid, rechtvaardigmaking en volkomen verlossing; en een wenden van zichzelf tot de Zaligmaker.
3. Er is aan te merken voor zulk een kleine, dat het werk goed moet zijn, eer zij zulke weerslag ontvangen. Want de weerslag op zichzelf maakt het werk niet goed, maar geeft blijdschap in het werk, dat het goed is voor en al eer men de blijdschap gewaar wordt.
4. De Bijbel spreekt nooit van het geloof [alleen] met zulke uitdrukkingen, en daarom is het in het werk van Gods Geest allerveiligst de taal van Gods Geest te gebruiken, en geen spreekwoorden buiten het Woord van de levende God. Nu vind ik, dat in het Woord gesproken wordt van zulke gelovigen, die hun leven lang in de vreze des doods gehouden worden. Gewisselijk hadden deze zulk een weeromslag niet met bewustheid.
5. Indien dit altoos in ieder wedergeborene ondervonden moest worden, de helft van Gods Woord zou tevergeefs zijn. Gods Woord is vol van kenmerken, waaraan men zijn genadestaat toetsen moet en opmaken; deze alle nu zouden volstrekt van geen

waarde zijn, indien in de geloofsdaad altoos zulke weerslag was. Want als iemand die heeft, hij heeft de zaak zelf, en behoeft het door kenmerken niet bewezen te hebben.

6. Eindelijk, nochtans iemand die hierover twijfelende is, laat zich zo ras niet zeggen, dat hij het niet ondervonden heeft. Maar kom, vraag uw ziel af, of gij nooit tijden gekend hebt, waarin gij zuchtende en treurende waart over uw zonden, die belijdende, u zelf verfoeiende, en pogende op het algenoegzame van Christus' gerechtigheid te zien? Of gij niet vond een innige verkwikking, een inwendig genoegen in dat werk, of uw hart niet voor een korte tijd verwijd is geweest toen er enige vrede op gekomen is? En dat gij naderhand dikwijls wenste: Och, dat ik eens wederom zulk een tijd had! Of gij niet bevond een hartsmeltende kracht, waardoor gij vanwege uw nietigheid in ootmoed voor de Heere kwam te smelten, als was voor het vuur, dat uw hart zo met Gods wil verenigd werd en gij dankte voor het middel van de verlossing? Wat is dit dan anders, dan hetgeen anderen een weeromslag noemen? Daar mag gij uw vertrouwen op stellen en uw ziel troosten en opbeuren.

d. Er zijn er, die waarlijk wedergeboren zijn, welke om volgende redenen aan hun genadestaat twijfelen, te weten: zij durven niet ontkennen, dat zij hun vervreemde staat buiten God gezien hebben; dat is, zich in zichzelf als verloren hebben gezien, dat, zo het hun toen voorkwam, een volle Jezus aan hen ontdekt werd, en dat zij zich toen met die Jezus nauw verenigen en Hem konden aannemen. *Maar dit ging over, en ofschoon zij nog zo nauwkeurig op al hun werkzaamheden letten, zij kunnen niets van dat voorgaande vinden.* Waarom zij denken, indien dat eerste goed geweest was, dat zij immers naderhand iets daarvan bespeurd zouden hebben.

Doch dat deze hun hoop niet geheel laten uitblussen, maar aanmerken:

1. Dat Gods weg wel meer is, het licht in den beginne te laten opgaan, en terstond een wolk tussen beide te laten komen, zodat de ziel nooit naderhand tot zulk een plechtige werkzaamheid kan komen. Dit schijnt dezelfde toestand van Heman geweest te zijn, Ps. 88:16, die van der jeugd af aan doodbrakende was geweest.
2. Laat zulk een ziel zich te binnen brengen, dat Gods weg zozeer niet is een gelovige opnieuw te verzekeren door herhaalde voorkomingen: maar door de kenmerken van ware genade, die een onfeilbaarder grond zijn, dan voorkomingen op zichzelf aangemerkt. Want de waarheid van de voorkomingen moet bewezen worden uit de gevolgen en uitwerkselen daarvan aan de ziel. Daarom laat zo iemand zichzelf veel neerleggen bij de kenmerken uit het Goddelijk Woord.
3. Laat zulken de loop van hun leven nagaan, ofschoon zij dat juist niet ondervinden, hetgeen zij op het oog hebben; mogelijk zullen zij ontdekken het wezenlijke van het genadewerk. Ziel, vraag u zelf of gij niet somtijds een walg aan u zelf bevindt? Dat is een Verbondsbelofte alsdan aan u vervuld. Bevindt gij niet een aanklevende gestalte tot Jezus? Zijn er niet plaatsjes en hoekjes, die het zouden getuigen, dat gij nu en dan meer naar God dorst en verlangt, dan een hert naar de waterstromen? Ja, daarenboven, hoe zoudt gij tot de onderscheiden kennis van zaken en gestalten kunnen geraken, indien het niet recht was?
4. Eindelijk, zoekt uw natuur maar na te gaan, mogelijk zult ge daar redenen vinden, om de weg van God te billijken en te omhelzen, dat gij niet meer zulke voorkomingen ondervindt. Onopgewektheid kan er de reden van zijn en mogelijk wil God u aan uzelf meer leren kennen en de diepten van Zijn weg. Zoudt gij zoveel van de listen van de satan gekend hebben? Zoudt gij de verdorvenheid zo duidelijk onderscheiden kunnen hebben? Zijt dan niet meer ongelovig, maar gelovig!

e. Er zijn andere ware begenadigden, die wel als ellendig tot Jezus gekomen zijn, en licht en vreugde en verkwikking in en op hun werk ondervonden hebben. Ondertussen, er zijn duistere wolken opgekomen, hun staatsverandering in de wedergeboorte wordt betwist, en wel om deze reden, namelijk, *daar komen hun de zonden van hun voorgaande leven onder het oog, welke zo groot en zo zwaar schijnen te zijn, dat het hun als onmogelijk voorkomt dat dezulken ooit genade zouden hebben gevonden in des Heeren ogen.* En daarom verdenken zij alle hunne voorgaande bevindingen en tegenwoordige werkzaamheid. Dit is als een worm aan de wortel van al hun blijdschap en verkwikking, en dit doet hen krom gaan, en hun sap wordt veranderd in zomerdroogte. Hieronder gaan velen gebukt, ofschoon het niet veel geuit wordt.

Ondertussen laat dezen in aanmerking nemen:

1. Dat hun staat en hun gestalte en bekommering niet zijn zonder en tegen de bevindingen van de heiligen. Dit is reeds genoeg, om een wankelend gemoed te stillen, als de Heere zijn licht en zijn Geest erbij gelieve te schenken. Ik vind, dat Job, de oprechtste en Godvrezendste op de aarde, in dit geval was en in deze school geoefend werd, wanneer hij zegt, Job 13:26: *Gij schrijft bittere dingen tegen mij; en Gij doet mij erven de misdaden mijner jonkheid.* In Psalm 25:7 hebben wij nog een doorluchtig voorbeeld in David, een man naar Gods hart, die zo lang na zijn verandering daarmee gekweld werd dat hij moest uitroepen: *Gedenkt niet de zonde van mijn jeugd!* Aangenaam is het in rijm:

   Doch vergeet de zonden zwaar,
   Mijner jongheid zeer lichtvaardig.
   Gedenk mijns, goedlijk eenpaar,
   Tot mijn hulpe zijt volvaardig.

   Dit nu zo zijnde, moet de bekommerde ziel niet veel aan de twijfeling toegeven, maar gedenken, dat het Gods aanbiddelijke weg is, om een lage ziel te doen behouden.
2. Zulk een ziel moet de bijbelse voorbeelden van zulken nagaan, die bij uitnemendheid goddeloos zijn geweest, en die God nochtans bekeerd en krachtdadig veranderd heeft. Dit zou de mond toestoppen. Ik zal geen melding maken van Adam en Eva, in wier overtreding een samenknoping van allerlei ongerechtigheid is geweest, en die nochtans, gelijk wij vast geloven, in het Genadeverbond zijn aangenomen. Maar staat een weinig stil bij Manasse, 2 Kon. 21. Deze voerde een valse godsdienst in; deze vervolgde het ware volk van God; deze wandelde naar de wijze der heidenen; deze was een goochelaar en een tovenaar, ofschoon hij de zoon was van een godvruchtige vader Hiskia. Mogelijk zijn uw zonden vóór uw bekering zo hooggaand niet geweest; evenwel deze was, en ook gij waart, een vat der barmhartigheid, niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging van de zaligheid. Denkt ook aan Paulus, die een godslasteraar was; die een verdrukker van de gemeente Gods was. Deze werd krachtdadig in het hart gegrepen op de weg naar Damaskus, Hand. 9. Beiden waren deze nochtans veranderd. Waarom zullen velen zich dan laten slingeren, en daardoor maar al te veel aan de satan toegeven?
3. Laten zulken zich te binnen brengen, dat de grote God en Zaligmaker zegt, dat de hoereerders en tollenaars eerder zullen ingaan dan anderen, en dit bij de bevindingen vergelijken. Zij zullen zien, dat God doorgaans de allersnoodsten en verdoemelijksten uitkiest, om aan hen de rijkdom van Zijn genade te betonen.
4. Laat zulkeen zich te binnen brengen, wat zijn gedachten en werkzaamheid omtrent zulke zonden zijn. Of hij niet met smart en berouw daaraan gedenkt, en zich daarover verfoeid voor de Heere? Dat is een vast en onfeilbaar blijk van zijn

hartsverandering door de wedergeboorte. Want de geneigdheid van een nabijkomende wordt nooit van de zonde afgetrokken, kon hij, mocht hij, had hij dezelfde gelegenheid als voorheen, hij zou een behagen in de zonde blijven scheppen.

5. Eindelijk, zegt zulk een tegen al de gelegde gronden: ja, maar in mijn éérste verandering en overgave van mij zelf aan Christus Jezus, zijn juist deze zonden niet onder mijn oog gekomen. Mijn antwoord daarop, dat zulks juist zozeer geen vereiste is. Wij zijn eindige schepselen, wij kunnen alle zonden tegelijk niet onder het oog hebben. Geen van al de gelovigen heeft dat gehad. Daarom, als men tot Jezus in de wedergeboorte komt, is het genoeg als wij als schuldigen komen met onze bekende zonden, die wij voor ogen hebben, en met die, welke ons nog verborgen zijn, met David, Psalm 19:13, wetende, dat het bloed van Jezus Christus ons reinigt van alle zonden.

f. Er zijn anderen die volgens hun beste bewustheid zouden denken, dat zij de wedergeboorte ondervonden hebben. *Maar zij bevinden, dat er zekere lust en hartsverdorvenheid in hen is, die weinigen dan God en zij alleen kennen, die gedurig opkomt en hen overrompelt en overmeestert, zelfs tegen de gebeden en voornemens in.* Dit schijnt een klaar bewijs te zijn, dat zij niet wedergeboren zijn, want anders, naar Paulus' taal, Rom. 6:14, zou de zonde niet over hen heersen, als zij onder de genade waren.

Het volgende dient, om zulk een ziel stil te zetten:

1. Dat Paulus in dat aangehaalde hoofddeel spreekt van een tweeërlei heersen van de zonde: éérst zegt hij stelligerwijze: *De zonde zal over u niet heersen, want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade.* En naderhand vermanenderwijze: *Laat de zonde in u niet heersen.* Derhalve het ene moet van het andere onderscheiden zijn. Dus begrijp ik, dat Paulus in het eerste stelt, hetgeen onmogelijk is, volgens het Genadeverbond. En in het andere hetgeen hun plicht is, zodat Paulus' zin is: De zonde zal niet over u heersen tot verdoemenis. En: nu, omdat het zó is, zijt naarstig, dat zij u niet overheerse tot dadelijkheid. En zo heeft deze plaats niets tegen u.
2. Ook is aan te merken: dat gelovigen, ware begenadigden, dit ondervonden hebben, steunende op hetgeen wij lezen van een zonde, die lichtelijk omringt, dat zijn niet juist alle zonden, maar een voorname; welke ook mogelijk, naar de uitleg van Paulus, een doorn in het vlees was geweest. Vooral Romeinen 7; want niemand ondervindt juist, dat alle tegelijk gevangen liggen.
3. Zulk een, die daaronder gebukt gaat, moest uitzien naar een getrouwe leraar, of naar een getrouwe en geoefende Christen, die wel weet te zwijgen. Mogelijk zou hij door spreken, *al ware het in de derde persoon,* van zulk een horen, dat hij of andere dierbare vromen over hetzelfde te doen hadden, en zo zou de ziel in enige stilte gebracht kunnen worden. Dit zeg ik, omdat dikwijls de beschaamdheid het anders zou beletten.
4. Zulk een moet zien, hoe hij zich omtrent zodanige zonde gedraagt, of hij enige verkwikking en inwilliging heeft, als zulk een zonde opkomt. Of hij niet bedroefd en treurig is, dat hij al zijn verlangens en gebeden niet ten uitvoer ziet gebracht over zodanige zonde. Want waar Gods ware vreze is, daar is schrik, als een hartzonde zich slechts vertoont.
5. Hij moet nagaan, of hij met die zonde gewillig meegaat. Dat zou een slecht teken zijn. Waar Gods ware vreze in het hart is, daar gaat de ziel nooit gewillig mee, maar wordt getrokken en overmand.

6. Hij moet zien, hoe zijn gemoed gesteld is als hij overwonnen wordt door de zonde; of het hem is een stof van droefheid, van leedwezen voor God, en of hij tijden afzondert voor de Heere, om alles te boven te komen. En zich voor Christus, als Koning, openlegt, opdat zulk een zonde in hem verbrijzeld mocht worden, en zijn hart tot de oefening van dadelijke gehoorzaamheid mocht gebracht worden. Waar dit is, die zonden die tegen zijn wil in zijn vlees nog overblijven, zullen die staat niet veranderen voor God.

g. Er zijn anderen, ofschoon deze of gene zonde hen niet tot vertwijfeling brengt, *die nochtans hun goddeloze en verdoemelijke aard zien, in zijn geheel genomen, en van gedachten zijn, dat zij te onwaardig zijn, om op Jezus te zien,* noch iets van zichzelf in Gods tegenwoordigheid te denken, enz.

1. Laat zulk een zich Christus' goedheid te binnen brengen. Hij houdt open tafel voor hongerigen; Hij nodigt hen; Hij nodigt met aandrang: O, alle gij dorstigen! enz. Hij smeekt 2 Cor. 5:20; Hij gebiedt; Hij dreigt hen met ongenoegen, als zij niet komen.
2. Laat zulk een zich te binnen brengen de oneer, welke hij door zijn wantrouwen Jezus aan doet, en de zonde, die hij daardoor tegen Hem begaat. Hij is onbeleefd; hij wil God wetten voorschrijven; hij veracht de kracht van Jezus' bloed; hij veracht al de beloften; hij heeft lage gedachten van Gods vrije liefde.

h. Er zijn er ook, die over hun staat twijfelen, *omdat zij nu meer dan ooit de kracht van verdorvenheid gewaar worden.* Zij zeggen: voor dezen kon ik alle zonden wel tegen gaan en manmoedig overwinnen. Maar sedert enige tijd zijn de zonden zó krachtig, dat ik er niets tegen vermag, en daarom denk ik vast, dat mijn staat niet goed is.
Maar dezulken dienen aan te merken:

1. Dat zij mogelijk niet lang op de weg geweest zijn, en nog geen geoefende zinnen hebben, hoe het al op die weg toegaat. God, wanneer Hij een ziel lokt en in het Verbond der genade brengt, geeft haar menigmaal blijdschap en verkwikking, Zijn liefde in het hart alzo uitstortende, dat zij weinig zonde kent of ziet. En zij meent, dat zij een held is, en hoe langer hoe volmaakter en meer aan alle zonden gestorven zal zijn. Maar de ondervinding van ervaren christenen leert doorgaans het tegendeel, en dat zij naderhand zeer veel met zonde te worstelen hebben, die zij niet ten onder kunnen brengen.
2. Zij moeten aanmerken, dat het dikwijls niet daarvan komt, dat zij nu meer zonden hebben dan voor dezen, maar dat zij nu mogelijk meer nauwkeurig licht hebben dan voorheen in hun ziel, in hun gedachten, in hun daden. Want al wat openbaar maakt, is licht. Er zijn veel vromen, die deze en gene dingen voor een tijd aan de hand houden, in zichzelf wel kwaad, maar zij zien het niet. Want het licht gaat trapsgewijze op, niet alles tegelijk. En daarom moet zulk een zijn staat niet wegwerpen, maar, ofschoon dit zo is, dezelve vasthouden.
3. Dezen moeten weten, dat zij iets hebben, hetwelk nooit in een huichelaar, noch nabijkomende tijdgelovige valt. Dezen worden nooit zondiger en ellendiger in hun eigen ogen, zodat zij daarvan gevoelig overreed, en hoe langer hoe meer daardoor klein worden.
4. Zij moeten aanmerken, dat dit een uitnemende weg van God is, om hen klein, teder en ootmoedig te houden, en hen te overreden, op een bevindelijke wijze, van de weergaloosheid van de vrije genade.
5. Eindelijk, laat dit strekken tot een diepe verootmoediging, tot waakzaamheid en afhankelijkheid van de Heere, Die alleen staande kan houden.

i. Anderen twijfelen dikwijls over hun staat, vanwege gebrek aan hun groei, aan hemelsgezindheid en aan heiligmaking.

1. Dezulken moeten nagaan, of er niet deze en gene zonden zijn, die hun licht beneveld hebben.
2. Zij moeten leren onderscheiden tussen genade in het hart, en kracht daarvan in de oefening.
3. Zij moeten voorgaande tijden nagaan, en zichzelf nu vergelijken bij hetgeen zij voor enige jaren geleden waren. Men kan alle dagen zijn toeneming niet zien.
4. Zij moeten zien, of de begeerten daar niet naar zijn.
5. Zij moeten denken, dat God dikwijls de heiligmaking verbergt, opdat zij des te meer op de rechtvaardigmaking zouden leven.
6. Zij moeten leren, niet te murmureren.
7. Zij moeten tot hun troost weten:
   a. Dat de beloften gedaan zijn, niet aan de trappen van genade, maar aan de waarheid.
   b. Dat zij, hoe zwakker in zichzelf, des te meer het voorwerp van Gods zorg zijn.
   c. Ja, dat zij dikwijls meer voor God doen, dan zij zelf wel weten.

Moet gij het dus erkennen, dat gij uit God geboren zijt, dan ligt het voor uw rekening, dat gij de wereld, en alles wat er in is, overwint en ten onder brengt, opdat men in u zien mag, dat gij uit God geboren zijt. Ik weet wel, dat het uw begeerte is, en dat gij innige lust hebt, om in alles méér dan overwinnaars te zijn, maar dat gij evenwel klagen en zuchten moet, dat gij zulk een overwinning in dezen niet ziet. O, het komt meest daar vandaan dat gij niet poogt te overwinnen *door het geloof!* Dat alleen is het middel. De wapenen van de strijd zijn alleen krachtig in de hand van het geloof. Wij hebben het u voorgehouden. Och, dat de Geest u daartoe bekwaam mocht maken!

Evenwel troost u hiermee, de dag van uw verlossing nadert met rasse schreden, de vijanden zullen weldra onder de voeten gesteld worden, en gij zult méér dan overwinnaars zijn door Christus, Die u de overwinning geven zal.

Amen.